

רשי

שמות ב

אבן עזרא

נו

המילדות / הוא לשון מילדות חלה שיב' לשון קל ויש לשון כבד כמו שזכר ומשבר
 דובר ומדבר כד מוליד ומילד: בילדן / כמו בהולדתן: שברה / יוכבד על שם
 שמשתפרת את הולד: מועה / מרים שפועה ושדברת והנה לולד כדרך הנשים
 המבטיחות תינוק הטובה / כועה / לשון כעקה כמו כולדה חפעה: על האבנים
 מושב האשה היולדת

ובמקום אחר קורו
 מושבר וכמוהו עושה
 מולכה על האבנים
 מושב כלי חינוך יזכר
 חרם: חס בן הוא וכו'
 לא היה יוקפיד חלה
 על הזכרי שאמר לו
 איכטבניו סעתי
 לילד בן המושבי ח
 חותם: וזיהי / ותחיה:
 ותחיון את הילדים /
 יושפיק להם מיוון
 תרנו הראשון וקיינו
 והשני וקיימתין לפי
 שלשון עבר ללקנות
 דבות תיבה זו וכזכר
 בה משמשת לשון כ
 פעלו ולשון כעלה
 כגון ותאמרנה איש
 מצדי לשון עבר כמו
 ויאמר לוכדים
 ותדברנה שביכם
 לשון דברתם כמו
 ותדברו לוכדים וכן
 ותחלל חותי חל עמי
 לשון עבר חללתם כ
 כמו ותחלו לוכדים:
 כי חיות הנה / בקח'
 כמילדו תרגו מילדות
 חיותו ורבותינו דרשו
 משולות לחיות השדה
 שאינן דריכות מילדת
 והיו משולל לחיו נור
 אהיה זכר יטורף בזכר
 שורו חילה שלחה
 ומוי שלא נכתב
 בו הרי הכתוב כוללן
 מיה חמך לביאה:
 נייטב / הטוב להם
 וזה חלוק בתביבה
 שיסודה שתי חיותות
 ונתן להיו יוד בראש'
 כשהיא בזה לזכר

**ויאמר מלך מצרים למילדת
 העברית אשר שם האחת שפרה
 ושם השנית פוערה: ויאמר בילדן
 את העבריות וראיתן על האבנים
 אס' כן הוא והמתן אתו ואם בת הוא
 וחייה: ותיראן המילדת את
 האלהים ולא עשו כדבר
 אלהין מלך מצרים ותחיון את
 הילדים: ויקרא מלך מצרים
 למילדת ויאמר להן מדוע עשיתן
 הדבר הזה ותחיון את הילדים:
 ותאמרן המילדת אל פרעה בי לא
 כנשים המצרית העברית כי חיות
 הנה בטורם תבוא אלהן המילדת
 וילדו: וייטב אלהים למילדת
 וירכ הים ועצמו מאד: והיה כי
 יראו המילדת את האלהים ועשו
 להם בתים: ויעזו פרעה לכל-עמו
 לאמר כל-הבן הילוד היארה
 תשליכהו וכל-הבת תחיון:
 פ וילך איש מבית
 לוי ויקח את-בת-לוי:**

ויאמר מלך מצרים למילדת
 העברית אשר שם האחת שפרה
 ושם השנית פוערה: ויאמר בילדן
 את העבריות וראיתן על האבנים
 אס' כן הוא והמתן אתו ואם בת הוא
 וחייה: ותיראן המילדת את
 האלהים ולא עשו כדבר
 אלהין מלך מצרים ותחיון את
 הילדים: ויקרא מלך מצרים
 למילדת ויאמר להן מדוע עשיתן
 הדבר הזה ותחיון את הילדים:
 ותאמרן המילדת אל פרעה בי לא
 כנשים המצרית העברית כי חיות
 הנה בטורם תבוא אלהן המילדת
 וילדו: וייטב אלהים למילדת
 וירכ הים ועצמו מאד: והיה כי
 יראו המילדת את האלהים ועשו
 להם בתים: ויעזו פרעה לכל-עמו
 לאמר כל-הבן הילוד היארה
 תשליכהו וכל-הבת תחיון:
 פ וילך איש מבית
 לוי ויקח את-בת-לוי:

שפרה ב' ומב' ליש' וסי' שם האחת שפרה / ברזוחו שמים שפרה:
 מצרים / ותאמר המילדת אל פרעה / ויאמר בילדן את / דן מל' / ותאמר אחתו אל בת פרעה:
 האבנים ב' וסי' בילדן את העבריות / וארד בית הוצר: ולא עשו ה' וסי' ותיראן המילדת / ולא עשו חסד

**ויאמר מלך מצרים למילדת
 העברית אשר שם האחת שפרה ושם
 השנית פוערה: ויאמר בילדן
 את העבריות וראיתן על האבנים
 אס' כן הוא והמתן אתו ואם בת הוא
 וחייה: ותיראן המילדת את
 האלהים ולא עשו כדבר
 אלהין מלך מצרים ותחיון את
 הילדים: ויקרא מלך מצרים
 למילדת ויאמר להן מדוע עשיתן
 הדבר הזה ותחיון את הילדים:
 ותאמרן המילדת אל פרעה בי לא
 כנשים המצרית העברית כי חיות
 הנה בטורם תבוא אלהן המילדת
 וילדו: וייטב אלהים למילדת
 וירכ הים ועצמו מאד: והיה כי
 יראו המילדת את האלהים ועשו
 להם בתים: ויעזו פרעה לכל-עמו
 לאמר כל-הבן הילוד היארה
 תשליכהו וכל-הבת תחיון:
 פ וילך איש מבית
 לוי ויקח את-בת-לוי:**

עם בית רבעל / על אשר לא שמעו / במלכים / ולא שמעו ולא הטו את אוזנם / וימיה / והיו לימים
 מימים ובעת זאת הקץ / וראת אלהים / מסר פרשת מקץ / אלהן ה' מלאים או חס' וסי' ותיראן המילדת
 ותאמרן המילדת / דן חס' / ותקרבון אלי כולכם / ועשוהו אלהן אל דלתות החול / ותאמרן אלהן
 אל תקראנה לי נעמי: לחן חוד בן יד נמטר במגלות רות סימן א: דילוד ב' ומלאים וסי' כל הבן
 הילוד / גם הבן הילוד לח' מות ימרת: הבת ד' ודגש וסי' תחיון / תתחבקין / זכ עמקך הבת השוברה /
 מה אעידך: וילך איש מבית ב' דסמי וסי' וילך איש מבית לוי / בבית להם יהודרה:

ויאמר מלך מצרים למילדת / שרות היו על כל המילדות כי חן ספק כי יותר
 מחמת מלות מילדות היו חלה חלו שתייהן שרות היו עליהן / לתת מש למלך מהשבר
 וככה רחמי היום במקומו רבו' והאם והבת היו בדרך קבלה כי נכון הוא: ויאמר'
 בילדן את העבריות / כל שהיא ממשפחת עבר יקרא עברי ועל חזונתו יקרא
 עברי על כן חבי כל בני עבר

הבא מושבר הנהר עבר נהר
 משתי העברים: אמר בן קרים
 כי חלף חבנים נוסף מגזרת
 בניס והטעם המשבר כמו מ

**ויאמר מלך מצרים למילדת
 העברית אשר שם האחת שפרה ושם
 השנית פוערה: ויאמר בילדן
 את העבריות וראיתן על האבנים
 אס' כן הוא והמתן אתו ואם בת הוא
 וחייה: ותיראן המילדת את
 האלהים ולא עשו כדבר
 אלהין מלך מצרים ותחיון את
 הילדים: ויקרא מלך מצרים
 למילדת ויאמר להן מדוע עשיתן
 הדבר הזה ותחיון את הילדים:
 ותאמרן המילדת אל פרעה בי לא
 כנשים המצרית העברית כי חיות
 הנה בטורם תבוא אלהן המילדת
 וילדו: וייטב אלהים למילדת
 וירכ הים ועצמו מאד: והיה כי
 יראו המילדת את האלהים ועשו
 להם בתים: ויעזו פרעה לכל-עמו
 לאמר כל-הבן הילוד היארה
 תשליכהו וכל-הבת תחיון:
 פ וילך איש מבית
 לוי ויקח את-בת-לוי:**

המקור שהוא טרם בסוף המלה וחי' טענ' עלי ממלת סלו כי חיותה
 אהיו מתחלפו זה בזה והעד סלו כל בוגדי בנד והוא מן שלה והנה חזרם לך למה
 לא תבח ויו שורש בסוף המלה והיה זה בעבור כי היו ישרת בסוף בעבור יחיד
 שאיננו נכבד כמו עברו וחמתו וסימן: לשון רבי פרו ורבו וסי' יש ויו כסף כמו בני
 בעור וחילו היה ויו שרש היה מתעבר עם אחת מאלו השלשה ויין שהזכרו יחיד
 ורבים ונוסף ולא הדע המלה גם ככה חומר לך בחות יוד שלא תבח שורש בחזרו
 כי הוא סימן יחיד מדבר ידי גם ידי וסימן רבים בסמוך ידי נסים רחמינות וסימן
 נקבה דעי וחלוי יוד היחס העברי חו העבריה גם נוסף בעלי המנבחה למה שבי
 גם בשמות בני חזונתו גם בחלות הטעם זולתי מני חב'ר ובעבור כל זה אינו ראו
 שיהא יוד שרש בחזרונו כן מתעבר לנו המלה עם אחת מכל אלה שהזכרנו על
 כן חזרתו כי מלת וחיה זרה והיא כמו וחיתה ותהיה מהשפלה בעלי הא' בחזרונו
 כאשר פירשתו: (ותיראן) העליו החלף בעבור שלא תתעבר המלה עם גזרת
 ראה: ותחיון / בכל כחן ונתד ממשפטן הראשון כי מה בורך היה להחריך:
 ויקרא / הנכון בנות מות כי הפכתן מנותי ואין הפרש בין ותחיונה עבר כמו
 ותחללה השרו וכן כשידבר עליהן לככה עימן בהבנם היו השמות וככה מדוע
 עשיתן ותחיון: ותחמרתו / לא עברנו עלימותך כי העבריות אינן כמצריות כי כח
 חיים הרבה יש להם / וזא היו רפה מן כי חיות והוא הנכון כמו דות רוות עלות
 עלי ונדגש יוד במלת חיים שהוא תחר כמו וכתפס חיים כ"וד חלוי העבריים גם

קן חיים שהוא שם דבר כמו עץ חיים וכמו וכתפס חיים / וילדו / נקבות פועל עבר כי שיה הוא לזכרים טו' נכחו: ויטב' בעלי היוד בראשונה פעם יעמד היוד כמו זו
 ופעם יחליפוהו בו כי כמו ויטב' הוא הנזכר אחר כן ויעש להם בתים כמו כי בית יעשה לך יי: והיה כי יראו / בעבור
 שלא יראו ממלך מצרים רק יראו מהפס וייטב' אליהן ודע כי זו המלה איננה מהפעלים העומדים ולא מן הינבים כי הוא על דרך סיקבל האדם הידחה מאחזר על כן
 יראו מאלו הוא הנכון ונחמו דרך קברה לומר יראו חן' על כן מלת נורח איננה בבנין נפעל כמו מלד כשבר וכדכא והמשכיל יין: ויטב' כל יוטב על כסא מלכו מצרים
 יקרא בלשון מצרים פרעה והנה הכתו לא הנד כמו כפרעה נכה ככה שמו בלשון עמו וכן פרעה חפרע: הילוד / שם תחר כמו גבור שכור: וילך / בערים רבות היו
 ישראל ושבים כי רבים היו וכלם יקראו חרף רעמוס חלוי בעיר חזרת היתה זאת: בת לוי' בן ישראל והיא אחות חבי' ולא דבר נכונה החומר כי הנותה השדה הזרעה
 בשדה חזרת תעלית רק בחוה: שדה עמנו לא תעלית כרחוי כי עיקר השור ערונה היה להיות ישראל קדושים:

קן חיים שהוא שם דבר כמו עץ חיים וכמו וכתפס חיים / וילדו / נקבות פועל עבר כי שיה הוא לזכרים טו' נכחו: ויטב' בעלי היוד בראשונה פעם יעמד היוד כמו זו
 ופעם יחליפוהו בו כי כמו ויטב' הוא הנזכר אחר כן ויעש להם בתים כמו כי בית יעשה לך יי: והיה כי יראו / בעבור
 שלא יראו ממלך מצרים רק יראו מהפס וייטב' אליהן ודע כי זו המלה איננה מהפעלים העומדים ולא מן הינבים כי הוא על דרך סיקבל האדם הידחה מאחזר על כן
 יראו מאלו הוא הנכון ונחמו דרך קברה לומר יראו חן' על כן מלת נורח איננה בבנין נפעל כמו מלד כשבר וכדכא והמשכיל יין: ויטב' כל יוטב על כסא מלכו מצרים
 יקרא בלשון מצרים פרעה והנה הכתו לא הנד כמו כפרעה נכה ככה שמו בלשון עמו וכן פרעה חפרע: הילוד / שם תחר כמו גבור שכור: וילך / בערים רבות היו
 ישראל ושבים כי רבים היו וכלם יקראו חרף רעמוס חלוי בעיר חזרת היתה זאת: בת לוי' בן ישראל והיא אחות חבי' ולא דבר נכונה החומר כי הנותה השדה הזרעה
 בשדה חזרת תעלית רק בחוה: שדה עמנו לא תעלית כרחוי כי עיקר השור ערונה היה להיות ישראל קדושים:

נתהר' חץ ספק כמו שהזכרנו כי אהרן גדול בשני' ממשע וככה קבלו חבותיו

כיוצא הוא' כשנולד נתמלא הבית כנוחורה: ולא יכלה עוד הצפינו' שמנו לה

בן משה ושלשים שנה חברנו עליהם ששים של יחזק על קצ' והנה נשחרו ר' כוצי' מהם ע' שנה שחיה יוסף אחרי כן והנה

בעל הטורים

כיוצא הוא' כשנולד נתמלא הבית כנוחורה: ולא יכלה עוד הצפינו' שמנו לה המצרים מיום שהחזירה והיא גלתו לששה חדשים ויום אחד שהיולדת לשבעה יולדת למקוטעין והם בדקו אחריה לסוף תשעה: גמא' גמי בלשון משנה ובלע' ינאקי כך הוא ועומד בפני כך ובפני קשה: בחמר ובזפת' זפת מבחון וטיט מבפנים כדי שלא ירחי

ועדיארת אתתא וילדת בר וחזת יתיה אריטב הוא ואמרתיה הלחא ירחין: ולא יכילת עוד לאמרתיה ונסבת ליה תיבותא דגומא וחפתה בחמרא ובזפתא ושויארת בה יתרביא ושוייתה ביצרא על פי' נהר' ואתערת אתתיה טרחיק למדע טהיתעבר ליה: ונחתת בת פרעה למסתי על נהר' ועולמתה מכלן על פי' נהר' וחזת יתרביא בגו יצרא ואושיטת ית אמתה ונסבתה ופתחת וחזת יתרביא והא' עולמא בכי וחסת עלוהי ואמרת מבני יהודא הוא קין: ואמרת אמתיה לבת פרעה האויל ואקני ליה אמתא מינקתא מן יהודיתא ותונק ליה יתרביא: ואמרת ליה ברת פרעה אוילי ואולת עולמא וקרת יתרביא דרביא: ואמרת ליה בת פרעה

ירחים ד' וס' ותצמחו שלש ירחים' ומסוד גרש' במספר ירחים' תספר רחים תמלאנה: גמא ג' חס' וס' ותקח לו תיבת גמא' ובכלי גמא על פני מים' הוצאה גמא' וחד ונסא' חציר לקנה וגמא: ותחם ה' חד מן ית' סלן דלא מפקיה' בסוף תיבותא ומטע' נמסר במס' רבת': על היארה בליש' וס' ופרעה חלם' ותרד בת

חותו כליק ריח רע של זפת: והטעם בסוף' הוא לשון חנם' רש"י בלעז' ודומה לו קנה וסוף קמלו: לרחק על היחו' סרס המוקל ופרשהו ותרד בת פ' כרע על היחור לרחק ביו: על יד היחור' חלל היחור כמו רחו חלקת יחב על יד' והוא לשון יד ממש שיד האדם סמוכה לו ורבותיו חמרו הולכות לשון מיתה הולכו למו לבי שמיתו בה והכתוב מסייע כי למה לנו לכתוב ו נערותיה הולכות: חת אמתה' שבתה' ורבותיו דרשו לשון יד חבל לפי דקדק לשון הקדש היה לו ליקד אמתה אלס דנושה והס דרשו חת אמתה חת ידה ונשתרבה אמתה חמות הרבה: ותפתח ותראה חת היל' חת מי פשוטו ומדרשו שרזתה עמו שכינה: והנה נכר בוכה' קולו כנער: מן העבריו' שהחזירנו על מכרו' הרבה לניק ולא ינק לפי שהיה עתיד לברך עם השכינה: ותלך העלמה' חלס בזריו' ועלנו' כעלם: היליכו

פרעה' ערות על יאור' על הנדה' על האורי' על יאריהם ועל אנמהם: הלכת ב' חס דחם' ונערותיה הלכת' וחד ההלכת' ההלכת לרגלה' הולכו על טוביה כן כתוב' הולכות תרשיש כן כתוב' ובמסר אדירית מצאתי נמסר הלכת ד' חס' וא' מלא וס' ונערותיה הלכת' הלכת תרשיש' ותהלכת ליסין' ההלכת למואל' ואנרותיהם הולכו על טוביה' מלאים ובמסרים המדוקי' ישנים שראוי לסמוך עליה כן דינם' ונערותיה הלכ' חס' דחם' ההלכת לרגלה חס' דחם': הולכות על טוביה מלא דמלא' ותהלכת ליסין חס' דחם' ההלכת למואל מלא' הולכות תרשיש כן כתוב: בכה ובכה ז' וס' והנה נער' וישמע משה את העם' ודוד עלה במעלה הזיתים' דנה המלך בכה' מדוע ארזי בכה' ויצא ישמעאל בן נתניה' ובהתפלל עזרא: האלך ג' וס' לך אשה מנקרת' והכתוב בפרשתים' רמות גלעד: לכי ג' וס' ותלך העלמה ותקרא את אב' ויאמר לבי וישלח אותה שני חדשים' ויאמר לה אטמן קומי לבי:

החן מובלעת ולשון רבות חמונות ולא חמות ולא חמותי' כמו בנות ולא בנותי' ולא בתים: ונתהר' לא הזכיר הכתוב לידת מרים ואהרן כי לא התחדש דבר בלדתם' ומלת טוב כאשר המצא בחים מלא דעת יתכן היותו בכשמה כמו טוב עם יי' טוב עם אנשים או טוב עין או בנף או בצורה טוב תאר או מראה ובעבור שמצאנו בילד כי טוב הוא חץ לברשו כי חס בצורתו טוב מכל הילודים: שלשה ירחים' יש חומרי' כי בחדש השבעי מתחלת ההריון נולד גם זה דרש כי לא יוכלו המצרים לדעת עני הרתה האשה ולכי דעתו כי הכתוב ספר החדשים סיכלה להצפינו כי חץ כח באדם לראות באשה מתי תלד כי דאק הוא סהול נולד בחדש השבעי מתחלת ההריון כי הנולדים ככה הם קצבי קימה ויותר חיים ונכבדים הם הנולדים בחדש עשר כי רובי הנולדים הם סמוכים לתשעה חדשים והיוע עת ההריון יכול לדעת עת הלידה והיוע עת הלידה גם מעלה הצומחת רבע ההריון שם תחיה הלכנה רבע המולד והנה המעמד הקוצב הם לנטי ימים ושליש יום והאמצעי רעב והגדול שהוא הארוך לפי וחכמי המולדות יודו כן ואין טענה מהשבטי' כי להיותם על הסדר אינה רחיה כי הרבה כאלה בתורה על כן יתכן שחל נתנה שפחתה ליעקב בלדת שמעון גם נולד יששכר קודם אשר זדינה בבטן אחת כולדה עם זבולן על כן מלת ואחר ילדה בת כמו ואחרי כן יכא אחיו שלח זכר ותהר לכל אחד גם לתקופת הימים שלש היו' ולא נדגש כדי הצפינו לבטן קוף חס יקדק עון לדבר עם צחות ובעבור היות הכלי בשוח כע נרשא הפל שיה ראוי להדגש והוא עם הפועל מהבנין הכבד הנוסף ואין צורך לבקש למה לא צפתה עוד חולי השכמות המצריות שמעו קולו כי לא היו לבדס דרים בארץ רעמסס וכתב ושאלה אשה משכנתה' ובאה מלת תיבת גומא מלעיל בעבור היות הגיגן בתחלת מלת גומא: ותחורה' כמה ה' ח' ויקרא לה מביח בשמו חלאת המלה נגזרת מן בחמר והוא טיט חדו מדיק ימצא בלחץ ישראל וכמוהו בחרו' בחרו' חמר ובלשון ישמחאל יקרא חל חמר ויכבד עשתה כן כי חמרה חל חרחה במות הילד חולי חמותו נתנבחה לעשות כן ומחשבות השם עמקו ומי יוכל לעמוד בכבודו ולו לבדו צתבו עלילות חולי סכב השם זה שיגדל משה בבית המלכות להיות נפשו על מדרגה העליונה בדרך הלימוד והרגילות ולא תהיה ספלה ורגילה להיות בבית עבדים הלא תראה שהרת המצרי בעבור שהיה עשה חמם והוסיע בנות מדין מהרועים בעבור שהיו עושים חמם להשקות באן מהמים שדלו ועוד דבר אחר כי חללו היה גדל בין אחיו ויכירואו מכועריו לא היו ירחים מומנו כי יחשבוהו כאחד מהם: בסוף' כמו קנה וסוף קמלו והוא כמה מן היחור: ותצב' מלה זרה כי שמו נח נעלם בין שתי התיון תחת היוד חמ' ר' משה הכהן כי היו לרדת ולגשת נוסף בעבור חסרון הפל מן פעל וככה לדעת כי בעבור אות הגרון נפתח' ועתה החליכו התיון לה' במלת לרעה כמו אשר נגה הוקד' ומרד' מארמונה: לרחוק' מנהג המצרי' היה' והזכיר דבר נערותיה שהולכות על מקום היחור כמו ויד תהיה לך בעבור בשלחה אמתה והיא אחת הנערות לקחת התיבה כי בת המלך לא תכנס אל מקום הסוף כי במקום רחוק מן היבשה הושמה התיבה שלא יגיע אליה כל עובר ועוד כי חץ מדרך הדקדוק להיות זרועה כי המלך רפה ומ' חמה ארזו דגום ועוד כי חמה ארזו מדה לא רזוע: ותפתח ותראהו' אחר שחמר ותראהו הוסיף לבאר כמו ובית דוד כאלהים כמאלך יי': והנה נער בוכה' היו אחריו גדולים כאלו הוא נער וראתהו מהול ובעבור יפיו חמלה עליו וזה טעם כי טוב הוא: ותאמר ותינק' בעלי היוד בראשונה יש מתחלף היוד כמו מן יד בני תודיע ויש שישט' נח נעלם בין האות המסרת והעין תחת יוד ופעם נכתב וככה ותינק לך חת הילד: ותאמר לבי' כמו שבי ויך וישב:

אבן עזרא ספר שמות ז

קראו לו מלה זרה בעבור שאין על מסקלה: ויחל חלילה היה עם יתרו בן רעואל על כן לא הזכירו הכתוב: ותלך כי אמר משה וחתת צפורה היא האשה הכנענית אשר הוחרגה וכתוב בדברי הימים דמשה אל תחזן וכלל חזן לך כל ספר שלא כתבוהו כבימים אלו חכמים מפי הקבלה אין לסמוך עליו ואף כי יש בו דברים שמוכחים הדעת הנכונה וככה ספר זרובבל וגם ספר חלדל הדני והדומה להם: וימת מלך מצרים עתה יוכל משה לשוב אל מצרים וישראל עשו תשובה כי יחזקאל הזכיר שהיו ישראל עובדים גלולי מצרים על כן עשה הסם וחתת אשר לא עבדוהו עבדו חכמים: וישמע טעם וזכור שהגיע הקץ: וירא החכם שהיו המצריים עושים בגללי: וידע העשוי בסתר:

רשי

ויחל לחם יסא חתת מכס: כמה דלת חמ כי חס הלחם אשר הוחרג חובל: ויאל כתרונמו ודומה לו הוחרג כח ולק ולו הוחרגו הוחרגתי לדבר ומדרשו לסון חלה כסבע לו שלא חזו מ מדיין כי חס ברשותו: וימת מלך מצרים נכסרע והיה שחט תניקו ישראל וימתו בדמם: נחקתם כה כעקתם וכן מעיר מתים יחלקו: חת בריתו חת חברה יעס חברה: וידע חללים נתן עליהם לב ולא העלים עיניו: אחר המדבר להסתרק מן הגול ש שלא יענו בשמות ח חכמים: אל הר האסים על סם העמיד בלכת חס: בשלבת חס לבנו של חס כמו לב השמים לב חלה וחל התמה על התיו יש לנו כיוצא פו מה חמולה לבתך: מתוך הסנה ולא חילן אחר משום עיני חכמי בצרה: חובל כחל כמו לא עבד בה חס לקח משם: חסורה כא' מחלן להסתרק סם: של סלוק והנח כמו וכל הכרול כי ישל זיתק: חדמת קדם הוא המקום: ועתה

קראו לו ויאכל לחם: ויחל משה לשבת את האיש ויתן את צפרה בתו למשה: ותלך בן ויקרא את שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ מצרים: ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה: וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב: וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים: ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו בהן מרין וינהג את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חרבה: וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא וינהג הסנה בער באש והסנה איננו אבל: ויאמר משה אסרה נא וארא את המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה: וירא יהוה כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני: ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל הנליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא: ויאמר אנכי אלהי אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב

קראו לו ויאכל לחם: ויחל משה לשבת את האיש ויתן את צפרה בתו למשה: ותלך בן ויקרא את שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ מצרים: ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה: וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב: וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים: ומשה היה רעה את צאן יתרו חתנו בהן מרין וינהג את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חרבה: וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא וינהג הסנה בער באש והסנה איננו אבל: ויאמר משה אסרה נא וארא את המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה: וירא יהוה כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני: ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל הנליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא: ויאמר אנכי אלהי אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב

הר האלהים חרבה: וטעם חרבה מרוב החוס שלא ירד עם נסם כי הוא קרוב ומצרים דרך שלשת ימים כאשר דבר משה ובעבור שהיו רחוק על כן אין עם ליה ונתבר בו היבשות: וירא יש מפרשים בלכת חס בלהבת חס והכסון בעיני כי פירשוו בלב האס כי כן מנחנו מה חמולה לבתך ור' חללים חמ חילו היה כן היה בלכת בחירק תחת הלללו כמו חל גנת חגנו והנה סכח וכננה זרועיה ת תנמיח: הסנה חמר הגחון כי זה מין קץ ורצן סוכני סנה שמים והטעם על הסם הנכבד ור' ישועה חמר הכבוד טסן בסנה ולא דבר נכונה כי חיד יקרא סוכני על דגנע אחד ועוד למה כאשר על גזרת פועל ואינונו פן עושה שמים וחרץ כי הסם הוא עושה תמיד ומעמיד כהנה היצוא מפי חס ועוד אחר שהזכיר כל מנד הזכיר ב בחמורה רצון הסם ועוד מה טעם להזכיר זה המלאך ועוד היה ראוי להיומו סוכני בסנה הידוע ולפי דעתי כי כל סנה חמד הוא והוא מין קץ יבס וככה הוא בלשון ישמעאל וככה הר סיני בעבור הסנה וכן פי ורצון סוכני סנה רצון סינקס הסוכן במקום הסנה שהוא ד זרם ומבקס תמיד פיעסה ה הסם רצונו וילחח חרצו שהוא סוכן בה שהיה מקום יבס וסנה עד שהיה בה הרנו והיתה כן רוח מולחלת והודיע מתוך הסנה בהח הדעת כי הם דברי משה בכתבו התורה ובער מהכפולים היוצאים כי חס בוערה כמו חס חלה והעד כלם תבער יער והנה חס ש שהיה בסנה בוער כל אשר ס סביבו כי זה כמו שלחו באש מיקדשן וככה ההר בוער באש ומלת חובל עם התחר כמו פועל וכמוהו חס תרחה חותי לוקח מחתך שהוא קמוץ וככה לבער היולד כהם יוקסים בני האדם ואלה הפעלים כאשר הם יוצאי על כן ורגל מועד חוכה כמוהם רק הסורק תחת חולס והיה כמו פועלת: ויחל משה חסורה כא' גזרת סר חס בה חרריה מם הי למרחוק כמו סורו ממני הוא חומר להס דחקן ממני חס חרריה אל בטלם נקמות י תהפך הדבר כמו סורה חלי סור ממקומך ובא חלי סיפור ממקומו ויקרב אל מקום הסנה: חת המראה הגדול זה חות לחסון כתוב בתורה טעפה הסם על ידי כביחו משה על כן חמר לו זה כדרך כי שמי בקרבן וסם חכרסת וכך המלאך סנראה לבדען וסם כתוב ויאמר לו יי חו הסם רחף כי סר לראות ובה חת המלאך לקרא חליו על כן מלת חללים וזה במקום הזה הוא המלאך הנכבד: ויאמר אל תקרב הלם: הטעם עמוד במקומך וחל תקרב אל הסנה שסם האס וככה הכח עוד הלם חס: ומלת של חסר לון כמו גע לשם כי חבו וגם חסיו היו עובדים עו והזכיר חלה השלטה ולא הזכיר השלטה הקרופים חלת שהם לוי זקתת ועמרת כי השלטה שהזכיר היא כביחיה לבדם ועוד כי השלטה שהזכיר הם חבות לכל ישראל ויחל משה לומר למשה דבר במקומם: ויסתר

את העם ויאל ללכת כי לא נסה ב' בתרא חס' וחד מלרע ויאל אלה וירכאני חס: גרשם ד חס' וסי כי גר הייתי בארץ ואת שני בניה אשר ויקמו להם בני דן את הפסל מבני פנחס גרשם וכל זה דבר גרשם במב גרשון וסי גרשון וקדת קדמא דספר' וחולק דוד פחלקות לבני לוי לגרשון: וזכור אלהי ד' נמסר פרש' נח: וידעת אלהים ג' בליש נמסר פרשת מקץ: ומשה ז' רפ' וסי ומשה היה רעה אר' ומשה ואהרן עשו ומשה בן שמנים שגרו: ומשה עלה אל האלהים ומשה יקח את האהל ומשה בן מאה והעשרים ומשה איש האלהים בנו יקראו: וינהג וסי וינתן את הצאן אחר המדבר וינתן את כל מקנהו וינתן את סקנייהם ויד בהם וינהג ויבא את חיל הצבא ואמציהו התחוק וינתן את עמו חדר וינתן בעוז תימן: אל הר ח' וסי בישעיה סיסן לוי: ואראה וסי הכצעקתה אסורה נא ואראה העודם חיים אעברה נא ואראה אמלטה נא ואראה: הלם יב וחכמים וסי הגם הלם ראיתי אל תקרב מי הביאך הבו לכם דבר ועצה הבא עוד הלם איש וינהג החסון נמו: ויאמר חסן נקדבה הלם אל ויאמר שאול גשו הלם כל פנות כי הביאותני עד הלם דשמואל וחברו דחה לכן ישוב עמו הלם ויאמר לה בועז לער: משה ויחזקאל געליך ידוע ושעיה געליך: עומדו מלאים וסי אל תקרב הלם על שנים עשר הבקר וכל קהל ישראל ותרם והנה המלך דיואש ותלתיחן דחה: הנה זה עומד אחר כתיבנו ויעש הבא אליו ברצונו:

זה חות לחסון כתוב בתורה טעפה הסם על ידי כביחו משה על כן חמר לו זה כדרך כי שמי בקרבן וסם חכרסת וכך המלאך סנראה לבדען וסם כתוב ויאמר לו יי חו הסם רחף כי סר לראות ובה חת המלאך לקרא חליו על כן מלת חללים וזה במקום הזה הוא המלאך הנכבד: ויאמר אל תקרב הלם: הטעם עמוד במקומך וחל תקרב אל הסנה שסם האס וככה הכח עוד הלם חס: ומלת של חסר לון כמו גע לשם כי חבו וגם חסיו היו עובדים עו והזכיר חלה השלטה ולא הזכיר השלטה הקרופים חלת שהם לוי זקתת ועמרת כי השלטה שהזכיר היא כביחיה לבדם ועוד כי השלטה שהזכיר הם חבות לכל ישראל ויחל משה לומר למשה דבר במקומם: ויסתר

חת זקני ישראל... חת זקני ישראל... חת זקני ישראל...

ואם היתה לכח השמש... ואם היתה לכח השמש... ואם היתה לכח השמש...

פקדה וחס נמכר כסף וחי... פקדה וחס נמכר כסף וחי... פקדה וחס נמכר כסף וחי...

לך ואספת את זקני ישראל... לך ואספת את זקני ישראל... לך ואספת את זקני ישראל...

אזול ותיכנוש ית סבי ישראל... אזול ותיכנוש ית סבי ישראל... אזול ותיכנוש ית סבי ישראל...

בעל הטורים

פקד פקדתי אתכם... פקד פקדתי אתכם... פקד פקדתי אתכם...

אעלה... אעלה... אעלה...

פקדה... פקדה... פקדה...

ושמלת... ושמלת... ושמלת...

ד... ד... ד...

מצרים כיאר עולה... מצרים כיאר עולה... מצרים כיאר עולה...

יפגענו: ואחרי... יפגענו: ואחרי... יפגענו: ואחרי...

חומר שזאת הנקודה בחיריק... חומר שזאת הנקודה בחיריק... חומר שזאת הנקודה בחיריק...

בן יפגענו פן יפגענו היו צריכים לומר הלא שחלקו כבוד למלכות פגיעה זה לשון מקלה מות הוא: הפריעו את העם ממעשי תבדילו ותרחיקו אותם ממלכותם ששומעין לכם וסבורים לנו מן המלחמה וכן פרעהו אל תעבור בו רחקהו וכן ותרענו כל עבתי כי פרוע הוא כרחק ונתעב: לנו לסגלותיכם: לנו למלכותכם שיש לכם לעשות ב

מלת פן יפגענו כוללת: אהבו ישראלים גם אתה פרעה עמונו וכל המצריי וברחוק פרע' שבא הערוב ואלו מצריים רבי' כמו שכתוב יסלח בהם ערוב ויחלש אז אמר לנו ונחול לאלהיך בחרץ ומשה הטיבולא נכון לעשות כן בחרץ רק דרך שלשת ימים במדבר ירחיקו וזה המרחק הוא בין מצרים ובין הר סיני להולך בדרך ישר ושם זבחו ככתוב תעבדון את האלהי

על הפר הזיה ועוד ויבן משה

על הפר הזיה ועוד ויבן משה מוצת תחת ההר גם המוצת שבה בחלישת עמלק סני הוא כי כתוב ויחכו ברפידו ושם כתוב הכני עמוד לפניך שם על הצור בחורב ובבא הארצה נתן רשות לקצת ישראל שילכו לזבח ובמכת חסך נתן רשות ללכת כולם רק המקנה שלהם לא ילך עימה וברחוקם שבא הדבר והכה הכבדו אז נתבררו להם דברי משה פן יפגענו בדבר על סן אמרו כולנו מתי' ונרשנו אותם הימצרים ללכת לזבח גם השאלום: ויחמו' מלת תפריעו כמו שבום וכמוהו בחין חוון יפרע עם' וכלל במלת לנו לסבלותיכם משה ואהרן כי הם כנגד כל ישר' כי חין סבלותיכם כמו עסקים והעד והשבתם חותם מסבלותם: ויחמו' אמר יפת כי פי' הן רבים עתה עם הארץ שלא נחש חס' יבוא דבר אז חרב עליכם כי רבים הם הסובלים ולפי דעתי שפירשו מלחכה גדולה אתם מצדדים להשבת: ויצו' הנוגשים הם המצריים וסוטרי העם הם מיישראל: לא תחסימו' כתוב בח'ף והמנהג להיותו ביו' וסנייהם מתחלפין ב'וד ומנהג בוני עפר לערב עמו תבן אז קם שיעמידנו: ללבון' מנורת לבנה ובנין הלכנים חוק מהאבנים כי בנין העפר יזיקהו המי' ובנין האבנים יזיקהו האש וכן כתוב ותהי להם הלכנה לחבן והחמר היה להם לחמר: ודע כי יש שמות לא ישתנו ממשלתם כ בחתנה או בסוף כסוף בעלי קמן קטן כמו ספר ובעלי פת קטן כמו דרך והנה כן תבן וטעם לא נודע רק ככה כ נמצאו: וקססו' מנורת קם מבעלי הכפל: ואת מתכונת' כמו תוכן דבר ידוע: תכבד' חמר הגחון כי אל יפעו כמו כל יפעו והטון חכר כחסרונן מלת תת פחדך ולא תשמהו אל דברי החולם החומ' כי שרשות בעבור שנמצא תתה ליערף חשב כמו שמה עונותינו לנבדך והנה לא יוכל לכהם כי התיו השני במלת תתה לכח והתיו אל עיקר מובלע בדגש חף על פי שהתיו ראו' להדגש כתיו והשבתו חיה דעה חס' כן יתיר טוב סיהיה ה'ון מובלע כהתבלע ה'ון והמתו כי היה ראו' להיות חמכנו ובת בנת ותת תנת וחסרה לון הראשון ממתלת תתה לי כחסרון יוד והיום רד מאד וחסרו' לון גע' בהרי' ויעשנו' ולפי דעתי כי ישעו כמו ירפו כאש' חמ' כרפים וכמו השע ממני שעו מני ועיניו השע כי כאשר תרפינה העינים תכהינה וכמוהו ולא תשענה עיני רוחאים' וטעם בדברי שקר בעבור דברי שקר שמוצאים אותם משה ואהרן: חל העם העובדים: אתם מאשר תמצאו' קרוב חן רחוק: כי חין נברע תאר על כן הוא קיומן כמשפט: ויבן' פועל יוצא והפועל פרעה שהצריכם להפיק: לתבן' תחת תבן כמו והחמר היה לחמר: והנוגשים חבים' פועל יוצא כמלת שב וכמלת מש שייבא כעם יוצא ופעם עומד' וטעם לחמר לחמר להם: דבר יום ביומו' כמו מדי חדש בחדשו: ויבן' עליהם על בני ישראל' וטעם להסוף גם פירשתיו

כתמל' חס' נמטר פרשת וצא: תאספון חרד מן מל' מלין נסבין אלה באמצע תיבותא ולא קריין וסי' במסר רבתא: הלבנים ג' וסי' ג' מקטרו' על הלבנים' לא תאספון לתת תבן' ואת כוחנת הלבנים תתנו: תמול שלשום' ד' בליש' וסי' ואת מתכנת הלבנים' ודבר אגנר היה' ותלכי אל עם' גם תמול גם שלשם רדה:

פן יפגענו בדבר או בחרב: ויאמר אלהם מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו לכו לסבלתיכם: ויאמר פרעה הן רבים עתה עם הארץ והשבתם אתם פסבלתם: ויצו פרעה ביום ההוא את הנגשים בעם ואת שטריו לאמר: לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמל שלשם הם ילכו וקששו להסתבן: ואת מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול שלשם תשימו עליהם לא תגרעו ממנו בני נרפים הם על לבן הם צעקים לאמר נלכה נזבחה לאר הינו: תכבד העבדה על האנשים ויעשו ברה ואל ישעו בדברי שקר: ויצאו נגשי העם ושטריו ויאמרו אל העם לאמר כה אמר פרעה אינני נתן לכם תבן: אלהם לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין נגרע מעברתכם דבר: ופיץ העם בכל ארץ מצרים לקשש קש לתבן: והנגשים אצים לאמר בלו מעשיכם דבריום ביומו כאשר בהיות התבן: ויכו שטריו בני ישראל אשר שמו עבדין פדמתיהב לכו תבנא: ולקו סרכי בני ישראל די מניאו

דלמא ישרענגא במורת אז בקטול: ואמר להון מלכא דמצרים למא משה ואהרן ת רבטלון ית עמא מעובדיהון אזולו לפולחנכון: ואמר פרעה הו סגיאין פען עמא דארעא ותבטלון יתהון מפולחנהון: ופקיד פרעה ביומא ההוא ית שלטוני עבא ורת סרכיהו למימר: לא תוספון למתן תבנא לעמא למרמי לבנין כבאתמלי: ומדקמוהי אגון יולון וינבבון להון תבנא: וית סכום לבניא די אגון עבדין מצאתמלי ומדקמוהי תמנו עליהו לא תמנעון מניה אריי בטלנן אגון על לבן אגון צוחין למימר ניל נרבה קדם אלהנא: תיעקר פולחנא על נבריא ויתעסקון בה ולא יתעסקון בפתמין בטלון: ונפקו שלטוני עמא וסרכיהו ואמרו לעבא למימר פדנן אמר פרעה לית אגנא יהיב לכו תבנא: אתון אזולו סבו לכו תבנא מאתר די תסכחון ארי לא אתמנע מפולחנכון מדעם: ואתברר עמא בכל ארעא דמצרים לנבכא נילי לתבנא: ושלטונא דחקין למימר אזלמינו עובדיכון פתגם יום ביומיה כמא דהויתון עבדין פדמתיהב לכו תבנא: ולקו סרכי בני ישראל די מניאו

האספון חרד מן מל' מלין נסבין אלה באמצע תיבותא ולא קריין וסי' במסר רבתא: הלבנים ג' וסי' ג' מקטרו' על הלבנים' לא תאספון לתת תבן' ואת כוחנת הלבנים תתנו: תמול שלשום' ד' בליש' וסי' ואת מתכנת הלבנים' ודבר אגנר היה' ותלכי אל עם' גם תמול גם שלשם רדה: פן יפגענו בדבר או בחרב: ויאמר אלהם מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו לכו לסבלתיכם: ויאמר פרעה הן רבים עתה עם הארץ והשבתם אתם פסבלתם: ויצו פרעה ביום ההוא את הנגשים בעם ואת שטריו לאמר: לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמל שלשם הם ילכו וקששו להסתבן: ואת מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול שלשם תשימו עליהם לא תגרעו ממנו בני נרפים הם על לבן הם צעקים לאמר נלכה נזבחה לאר הינו: תכבד העבדה על האנשים ויעשו ברה ואל ישעו בדברי שקר: ויצאו נגשי העם ושטריו ויאמרו אל העם לאמר כה אמר פרעה אינני נתן לכם תבן: אלהם לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין נגרע מעברתכם דבר: ופיץ העם בכל ארץ מצרים לקשש קש לתבן: והנגשים אצים לאמר בלו מעשיכם דבריום ביומו כאשר בהיות התבן: ויכו שטריו בני ישראל אשר שמו עבדין פדמתיהב לכו תבנא: ולקו סרכי בני ישראל די מניאו

האספון חרד מן מל' מלין נסבין אלה באמצע תיבותא ולא קריין וסי' במסר רבתא: הלבנים ג' וסי' ג' מקטרו' על הלבנים' לא תאספון לתת תבן' ואת כוחנת הלבנים תתנו: תמול שלשום' ד' בליש' וסי' ואת מתכנת הלבנים' ודבר אגנר היה' ותלכי אל עם' גם תמול גם שלשם רדה:

נבחרה חרד מן מל' מלין נסבין אלה באמצע תיבותא ולא קריין וסי' במסר רבתא: הלבנים ג' וסי' ג' מקטרו' על הלבנים' לא תאספון לתת תבן' ואת כוחנת הלבנים תתנו: תמול שלשום' ד' בליש' וסי' ואת מתכנת הלבנים' ודבר אגנר היה' ותלכי אל עם' גם תמול גם שלשם רדה:

דברו כמתעסק לדבר בדבר נופל לשון שמום בית כגון הנדברים כך ותדבר מרים ואהרן במשה המלאך הדובר בני לדבר גם ואדברה בעדותך חף כאן אל ישעו בדברי שקר אל יהיו כדברים בדברי שוה והפאי: אתם לבן קמו לכה תבן' וצריכים אתם לילך בזריות כי חין נברע דבר מכל סכום לבנים שהייתם עושים ליום בהיות התבן נתן לכם זמון מדיית המלך: לקשש קש לתבן' לאסף חסיפה ללקוט לקט לגורך תבן הטיט: קש' לשון לקוט על שם שדבר המתסדר הוא וצריך לקשש קש בשאר מקומות: חזים' דוחקים: דבר יום ביומו' חשבון של כל יום כגו ביומו כאשר עשיתם בהיות התבן: מוכן' ויכו שארי בני ישראל' השוטרים ישראל היו וחסים על חבדיהם מולחקים וצמחיזו מלימים הלבני' לנוגשים שהם מצריים והיה חסר מן הסכום היו מולקין אותם על שלא דחקו את עושי המלחמה לפי' זכו אותן שוטרים להיות סנהדרין ונאלץ מן הרוא אשר על משה והוסם עליהם שנאמר חספה לי שבעים חים מוקני ישראל מאותן סידעת הטובה שעשו במצרים כי הם זקני העם ושוטרי: ויכו שוטרי בני ישראל' אשר שמו כנגשי פרעה אותם לשוטרים עליהם לאמר מדוע וגו' למה ויכו שהיו חומרים להם מדוע לא כליתם גם תמול גם היום חק הקצוב עליכם ללבון כתמול השלישי שהוה יום שלפני אתמול והוא היה בהיות התבן נתן להם: ויכו לשון ויפגעו הנוגשים הכוס: ולבנים

דברו כמתעסק לדבר בדבר נופל לשון שמום בית כגון הנדברים כך ותדבר מרים ואהרן במשה המלאך הדובר בני לדבר גם ואדברה בעדותך חף כאן אל ישעו בדברי שקר אל יהיו כדברים בדברי שוה והפאי: אתם לבן קמו לכה תבן' וצריכים אתם לילך בזריות כי חין נברע דבר מכל סכום לבנים שהייתם עושים ליום בהיות התבן נתן לכם זמון מדיית המלך: לקשש קש לתבן' לאסף חסיפה ללקוט לקט לגורך תבן הטיט: קש' לשון לקוט על שם שדבר המתסדר הוא וצריך לקשש קש בשאר מקומות: חזים' דוחקים: דבר יום ביומו' חשבון של כל יום כגו ביומו כאשר עשיתם בהיות התבן: מוכן' ויכו שארי בני ישראל' השוטרים ישראל היו וחסים על חבדיהם מולחקים וצמחיזו מלימים הלבני' לנוגשים שהם מצריים והיה חסר מן הסכום היו מולקין אותם על שלא דחקו את עושי המלחמה לפי' זכו אותן שוטרים להיות סנהדרין ונאלץ מן הרוא אשר על משה והוסם עליהם שנאמר חספה לי שבעים חים מוקני ישראל מאותן סידעת הטובה שעשו במצרים כי הם זקני העם ושוטרי: ויכו שוטרי בני ישראל' אשר שמו כנגשי פרעה אותם לשוטרים עליהם לאמר מדוע וגו' למה ויכו שהיו חומרים להם מדוע לא כליתם גם תמול גם היום חק הקצוב עליכם ללבון כתמול השלישי שהוה יום שלפני אתמול והוא היה בהיות התבן נתן להם: ויכו לשון ויפגעו הנוגשים הכוס: ולבנים

דברו כמתעסק לדבר בדבר נופל לשון שמום בית כגון הנדברים כך ותדבר מרים ואהרן במשה המלאך הדובר בני לדבר גם ואדברה בעדותך חף כאן אל ישעו בדברי שקר אל יהיו כדברים בדברי שוה והפאי: אתם לבן קמו לכה תבן' וצריכים אתם לילך בזריות כי חין נברע דבר מכל סכום לבנים שהייתם עושים ליום בהיות התבן נתן לכם זמון מדיית המלך: לקשש קש לתבן' לאסף חסיפה ללקוט לקט לגורך תבן הטיט: קש' לשון לקוט על שם שדבר המתסדר הוא וצריך לקשש קש בשאר מקומות: חזים' דוחקים: דבר יום ביומו' חשבון של כל יום כגו ביומו כאשר עשיתם בהיות התבן: מוכן' ויכו שארי בני ישראל' השוטרים ישראל היו וחסים על חבדיהם מולחקים וצמחיזו מלימים הלבני' לנוגשים שהם מצריים והיה חסר מן הסכום היו מולקין אותם על שלא דחקו את עושי המלחמה לפי' זכו אותן שוטרים להיות סנהדרין ונאלץ מן הרוא אשר על משה והוסם עליהם שנאמר חספה לי שבעים חים מוקני ישראל מאותן סידעת הטובה שעשו במצרים כי הם זקני העם ושוטרי: ויכו שוטרי בני ישראל' אשר שמו כנגשי פרעה אותם לשוטרים עליהם לאמר מדוע וגו' למה ויכו שהיו חומרים להם מדוע לא כליתם גם תמול גם היום חק הקצוב עליכם ללבון כתמול השלישי שהוה יום שלפני אתמול והוא היה בהיות התבן נתן להם: ויכו לשון ויפגעו הנוגשים הכוס: ולבנים

באל שדי הבטחתי וכלן חמרתי להם חכי אל שדי: ושמתי יי לא נודעתי להם: לא הודעתי חן כתוב כאן חלל לא נודעתי לא ככרתי להם במדת חמיתות שלי שעליה כקרא שמי יי כאמן לחמת דברי שהרי הבטחתי ולא קיימתי: וגם הקיימתי את בריתי וגו' וגם כעברתי להם באל שדי הנבתי והעמדתי ברית

בני וביניהם: לתת להם את חרן כנען: לאברהם בברשת מ מילה כאמר חכי אל שדי וגו' ונתתי לך ולרעך אחריך את חרן מנורך ליכתק כי לך ולרעך אתן את כל הארבות האל והקיימתי את הסבוע אשר כשבעתי לאברהם ואתה סבועה ש שבעתי לאברהם באל שדי כאמר ליעק חכי אל שדי פרה ורבה וגו' את החרן אשר וגו' הרי סגרתני להם ולא קיימתי: וגם חכי כמו שהבטתי והעמדתי בריתי י יש עלי לקיים לפיכך שמעתי את כחקת בני ישראל הנואקים: אשר מנדרים מעבדי אומם וחזכור אומם הברית כי בברית בן הבתלים חמרתי לו וגם את הגוי אשר יעבדו דן חכי: לכן על פי אותה השבועה: אמר לבני ישראל חכי יי: כאמן בהבטחתי: והוכחתי אתכם: כי כן הבטחתי ואחרי כן יבאו ברכוס גדולי סבלות: טורח מלא פורדים: נשחתי את ידי: הריומתי לטבע בכפאי: ולא שמעו אל משה: לא קבלו תנחומין: מקורב רוח: כל מי שהוא מצד רוחו ו נשמתי קברה ואינו יכול להאריך ב בגשימו קרוב לעין זה שמעתי ב בפרשת זו מר ברוך ברבי אליעזר והביא לי רחיה ממקרא זה בפעם הזאת חודיעם

באל שדי ושמי יהוה לא נודעתי להם: וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מנריהם אשר נרו בה: וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי: לכן אמר לבני ישראל אני יהוה והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והוצאתי אתכם מעבדתם ונאלתי אתכם בורע נטויה ובשפטים גדלים: ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וירעתם כי אני יהוה אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני יהוה: וידבר משה בן אל לבני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה:

אורית נודעתי להם: יחזקאל נודעתי אליהם: וגם כל רישי פסו דאורי' ויהושע ושפט' וגם במה נוסו' גם מעוף השמים: גם צאנכם גם בקרכם: גם בי התאנף יי: גם כל חלי וכלי: גם אני לא אסיף להוריש: הקמתי מ' מלעיל נמסר פרשת נח: לכן אמר לבני ישראל יא פסקי' בטעמא מארכה לורקאוס' לכן אמ' לבני באל שדי ושמי יי לא אודעתי להו: ואף אקיימתי ית קמי עבדיו למתן להו ית ארעא דכנען ית ארע חורבנותיהו: דאתוחבו בה: ואף קרמי שמיע ית קבילת בני ישראל הי מצרי: מפלחין בהו ודכירנא בכך אמר לבני ישראל אנא יי ואפיק יתכון מנו דחוק פולחן מצראי ואשוב יתכון מפלחיהו ואפרוק יתכון בדרע מרמם וברינון רברבין: ואקרב יתכון קרמי לעם ואהיו לכוני לאלהא ותדעון ארי אנא יי אלהכון דאפיק יתכון מנו דחוק פולחן מצראי: ואעיל יתכון לארעא הי קיימרת במיפרי לכתן יתה לאברהם ליצחק וליעקב וגו' יתה לכוני ירותא אנא יי: ומלל משה בן עם בני ישראל ולא קבילו מן משה מעק רוח ומפולחנא דיהוה קשי עליהו: ומלל

מלת שדי קשה בפירושו והנחן חמר כי הפין נוסף בשין שאת מודבר עמי והטעם שאמר לעולם די ולא חלע טעם לפירוש זה כי אך יקרא שם אשר די רק להיותו תאר כמו טוב וסלח עלי לבי דני והנביר רב שמואל כי בו בלסון ערבי חלקהאר ופירושו מנצח ותקוף והיוד תחת אות הכפל כיווד דלוי סוקים מבסח וחלף אשר בזאו נהדים וכמוהו כקול שדי בעל הטורים

והיה שדי בצריך ויפה פירש' ומלת נודעתי מבין כפעל ואינו כמו הודעתי כדברי מנחם ורבי מריוס אמר כי ושמי יי סבועה כי בלסון ערבי יש ויו לסבועה וטעם לא נודעתי להם כמו סגודעתי לך וכיוון הזה לא מנחמו בלסון הקדש וככה דקדוק יש מלות מוסכות עכמן ואחרות עינם גם כן חמיות כלם מאל חבך ויערך ואת שדי שהו ומואת שדי וככה בית באל שדי כאלו כתוב ובשמי יי לא נודעתי להם אמר רב סעדיה הנחן כי תחסר בחמיונה מלת לבדו כי כאלו אמר ובשמי יי לבדו לא נודעתי להם רק פעם באל שדי נכנס בשם יי וכמוהו לבי דעמי לא יעקב לבדו יאמר עוד ספק כי הם ישראל משתתף עמו נחין מודך לתקן הזה כי ידענו כי אל שדי הוא הש' הנכבד ואף בגייה הפרס רק שם שדי הוא תואר והשם הנכבד פעם שם ענש ופעם שם תאר כאשר פ פירשתי והנה מנחמו כתוב באברהם חכי יי אשר הוכחתיך מאור כסדים וביעקב חכי יי חלתי אברהם חבך ורבי יסועה אמר כי אברהם ויעקב לא ידעו זה השם רק משה כתב ככה ולא דבר רבי יסועה כטובה ש חך יכתוב משה שם לא חזכירו השם ואין ספק כי החבות ידעו סגודעתי ויהוה שם הנכבד רק זה השם הוא התאר לא ידעו ועתה חננה לך קצת סוד אל שדי ידענו כי השם ברא נ' עולמות שהזכרתי והעולם השכל יקבל כח מעולם התיכון כל אחד מ מהפירטי כפי מערכת העליונה ובעבור כי נשמת האדם נבוח מן העולם האמצעי חס היתה הנפש חכמה והכירה מעשה השם שהם בלא חמשי ועל די חמשי והניחה תאות העולם הסכל והתבולדה לדבקה בשם הנכבד חס יש במערכת הכסבי בעת ההריון רעש שתכח עליו ביום ידוע השם שלבך בו יסבך כבו להצילו מרענו וככה חס יש במערכת סיהיה עקל השם יתקן לו כח תולדתו ויוליד על כן חמ' חול סהשם חמר לאברהם צח מאטבניות שלך וקרוב מיה הטעם חין מיל לישראל ועוד אבאר זה בפרשת פי תשא על כן אמר השם לאברהם קודם וארבה את זרעך חכי אל שדי ספירושו מנצח העוונות לא שהמערבת תשחת רק טידע הדבק בשמו שמדעם לו טוב טלח יהיה במערכתו על כן אמר יעקב המלחך הנחל חותי מכל רע שהיה נכון לבח עלי ויה הוא סוד כל התורה כאשר חפרט עוד והנה החבות לא הגיעה מעלתם לדבקה בשם כנושה אשר ידעו השם פניס בפניס על כן היה יכול משה למנות תולדות עולם השכל ולחדש חמיות ומפתיס טלח יכלו החבות לחדשם והנה משה חמר שני דברים האחד לנה זה שלחתי והשני והצל לא הצלת את עמך והשני על האחרון כשהתראה אשר חגעה לפרע ועל הראשון ניהמר חלוי חכי יי והטעם כי על די החבות נודע שמי שהוא חל שדי ועל כך ידע שמי הנכבד בעולם כאשר חמר לכן אמר לבני ישראל חכי יי והנה שלחתי

ישראל כי תשא את ראש בני ישראל והצי שבט מנשה וכל אשר התהלכתי וחברו נספה מפני צדיק ויובט שור ומרי וצאן וחברו ועלו בעל פרשיו וחברו קנה נדר הושבים והצי שבט מנשה דדה: סבלת ב' בענף א' מלא וא' חסר וס' לכן אמר לבני ישראל המוציא אתכם בתר מלא: זרעו מ' מלוס' ונאלתי אתכם בורע נטויה: או הנכה אלהים: וטרף זרע אף: וכל נביאים וכתו דכו סל בכנז חסרים וס' נודעתי את זרעך ואת זרע: הכל היום יורש הרר לרע: ולא בורע גדולה ובעם רב: מרשה ב' וס' ונתתי אחה לכם: תור ציה לנו משה: יו וצן מתחלפן בהרענה עוד זקוף לרומא וחד נחית לתרומא וס' והנער שמואל הלך וגדל: והנער שמואל משרת: תשיחם ביום הנפכס את: תשיחם שער עיים התודה: ההורה: וך דוד את פלשתים: דשמואל: ויה אחרי כן וך דוד את פלשתים: דדה: ממנו פנה ממנו יתר: דוכריה: אים נורא הוא מסנו: דהנבוק: אלה הם משפחת הלוי: אלה משפחת הגרשני: ואלה אשר נחלו בני: אלה אשר נחל משה: ומים במשורה תשתה: ומים במשורה ובשממן: דחוקאל: וכו' את ששוי: וכו' את הכנעני יושבי צפת: וכוה שם החמש: וכוה שם האלהים על השל: ואף בענות אבתם: ואף אשר הלכו: אחרי מות משה: אחרי מות יהושע: וספר שר המשקים: ודבר שר המשקים: קלעים חמש עשרה אמה: לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה: ודבר משה אל בני: ודבר משה לבני: אשר הגלה: ואלה בני המדינה העולים: וחברו: אלה בני המדינה: וס' בלשון הרגום שמואל עבד אוריתא דוד כנהון במיא קטלין לרנזא משה מסלל בגלותא: ויש סגרי' מוסרין והביא אתו דבחן משיח: יבא אתו דנוד וס' משיח למשה ונוד למעלה: אלון בני זלפה: אלה בני בלהה: דונו: ו

לחודיע זה השם: וגם הקיימתי: גם שלחתיך בעבור שהקיימתי עם האבות לתת להם חן ככתוב ונעקו חל: לכן: כמו שאני עומד כן יהיה דברי קיים שאנאל אתכם בורע נטויה מן הסמים על הארץ: ולקחתי: כאשר תקבלו את התורה על הר סיני: וטעם המוציא אתכם כי היתה במערכת המוציאת הגדולה למטרות העליונים שיעמדו עוד בגלות ויה יתברר לך בפרשת כי תשא: והבאתי אתכם אל הארץ: כי דבס מוציא מנדרים גם בניהם והמבנה כהם: וטעם אשר נשחתי את ידי לך משל כאדם שיסא ידו אל השמים ויסבוע כמו כי אשא אל שמיים ידיו וירפ' ימינו ושמאלו אל השמים: וטעם חכי יי שאקים זה: וידבר: ולא שמעו: ולא הטו חזן: ללברתי כי קבלה רוחם בחורך הגלות ובעבודה קשה שהתזדמנה עליהם: וידבר

מלת שדי קשה בפירושו והנחן חמר כי הפין נוסף בשין שאת מודבר עמי והטעם שאמר לעולם די ולא חלע טעם לפירוש זה כי אך יקרא שם אשר די רק להיותו תאר כמו טוב וסלח עלי לבי דני והנביר רב שמואל כי בו בלסון ערבי חלקהאר ופירושו מנצח ותקוף והיוד תחת אות הכפל כיווד דלוי סוקים מבסח וחלף אשר בזאו נהדים וכמוהו כקול שדי בעל הטורים

נודעתי להם: לא הודעתי חן כתוב כאן חלל לא נודעתי לא ככרתי להם במדת חמיתות שלי שעליה כקרא שמי יי כאמן לחמת דברי שהרי הבטחתי ולא קיימתי: וגם הקיימתי את בריתי וגו' וגם כעברתי להם באל שדי הנבתי והעמדתי ברית

בני וביניהם: לתת להם את חרן כנען: לאברהם בברשת מ מילה כאמר חכי אל שדי וגו' ונתתי לך ולרעך אחריך את חרן מנורך ליכתק כי לך ולרעך אתן את כל הארבות האל והקיימתי את הסבוע אשר כשבעתי לאברהם ואתה סבועה ש שבעתי לאברהם באל שדי כאמר ליעק חכי אל שדי פרה ורבה וגו' את החרן אשר וגו' הרי סגרתני להם ולא קיימתי: וגם חכי כמו שהבטתי והעמדתי בריתי י יש עלי לקיים לפיכך שמעתי את כחקת בני ישראל הנואקים: אשר מנדרים מעבדי אומם וחזכור אומם הברית כי בברית בן הבתלים חמרתי לו וגם את הגוי אשר יעבדו דן חכי: לכן על פי אותה השבועה: אמר לבני ישראל חכי יי: כאמן בהבטחתי: והוכחתי אתכם: כי כן הבטחתי ואחרי כן יבאו ברכוס גדולי סבלות: טורח מלא פורדים: נשחתי את ידי: הריומתי לטבע בכפאי: ולא שמעו אל משה: לא קבלו תנחומין: מקורב רוח: כל מי שהוא מצד רוחו ו נשמתי קברה ואינו יכול להאריך ב בגשימו קרוב לעין זה שמעתי ב בפרשת זו מר ברוך ברבי אליעזר והביא לי רחיה ממקרא זה בפעם הזאת חודיעם

רשי ז ארא ז אבן עזרא סד

הוא אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ואלה תולדת משה ואלה תולדת אהרן ומשה ואמר יי להם ד' וסי' הוא אהרן ומשה מוזימותו במדבר ולא יעבדו את הגלולים דמלכים ולא השמדת את העמי' צבאתם ד' חסרים בליש' וסי' מארץ מצרים על צבאתם במראת הצבאת

הוא אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואמר יי להם ד' וסי' הוא אהרן ומשה מוזימותו במדבר ולא יעבדו את הגלולים דמלכים ולא השמדת את העמי' צבאתם ד' חסרים בליש' וסי' מארץ מצרים על צבאתם במראת הצבאת

הוא אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואמר יי להם ד' וסי' הוא אהרן ומשה מוזימותו במדבר ולא יעבדו את הגלולים דמלכים ולא השמדת את העמי' צבאתם ד' חסרים בליש' וסי' מארץ מצרים על צבאתם במראת הצבאת

הוא אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואמר יי להם ד' וסי' הוא אהרן ומשה מוזימותו במדבר ולא יעבדו את הגלולים דמלכים ולא השמדת את העמי' צבאתם ד' חסרים בליש' וסי' מארץ מצרים על צבאתם במראת הצבאת

בעל הטורים
הוא אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואמר יי להם ד' וסי' הוא אהרן ומשה מוזימותו במדבר ולא יעבדו את הגלולים דמלכים ולא השמדת את העמי' צבאתם ד' חסרים בליש' וסי' מארץ מצרים על צבאתם במראת הצבאת

הוא אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואמר יי להם ד' וסי' הוא אהרן ומשה מוזימותו במדבר ולא יעבדו את הגלולים דמלכים ולא השמדת את העמי' צבאתם ד' חסרים בליש' וסי' מארץ מצרים על צבאתם במראת הצבאת

הוא אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואלה תולדת אהרן ומשה ואמר יי להם ד' וסי' הוא אהרן ומשה מוזימותו במדבר ולא יעבדו את הגלולים דמלכים ולא השמדת את העמי' צבאתם ד' חסרים בליש' וסי' מארץ מצרים על צבאתם במראת הצבאת

רשי וראא ה אבן עזרא סה

בכל חרץ מצרים... חף במרחצאות ובחמטאות שבבתים: ובעצם ובחנים מים שבכלי עץ ובכלי אבן: בלטיהם לחם שאומרים אותו בלש ובחשאי רבותינו חמרו בלטיהם מעשה שדים בלטיהם מעשה כשפים: ויחזק לב פרעה לומר על ידי מכשפות חתם עושין כן תבן חתם מכניסין לעפריים עיר שכולה תבן חף חתם מביחין מכשפן

ומקוה מימיהם: הם המועינים והכחות והבורות ואמר הגאון כי מימי כבול מים מתוקים ומים מרים כמו הם על כן כתוב הקורא לוי הם והנה שכת מי הירדן יכרתון ומלת מים כאשר היא כמנחה אל סימן המדבר לעולם היא כפולה כמו מימי ומימך גם על לשון רבים כי לא יתכן לומר מימו ומימה ומזחכו מי על לשון יחיד כי מי קדה לא זורקי

למצרים שכולה כ כשפים: גם לוחתי למופת המצ' שכהפך לתבין ולא לזה של דם: וימלא מנץ סבעת ימים שלא שב היחור לקדמותו שהיה המכה משמשת רבעי חדם ושלשה חלקים היה מעיד ומתרה בהם: ואם מאן חתה' ואם סרבן חתה: מאן' כמו ממאן מסרב לא כנוי האדם על סם המפעל כמו שלו ו וסקס סר ונעף: נוגף חת כל נבולך' מכה וכן כל לשון מנפה אינו לשון מיתה אלא לשון מכה וכן ונפשו חסה הרה אינו מיתה וכן בטרוס יתנפשו רגליים פן תנוף בחבן דגולך ואלבן נגף: ועל' מן היחור: בביתך' ואלכ' בבית עבדיך הוא התחיל בעצה ת תחילה ויאמר אל עמו וממנו התחילה ה הבורענות: וככה ובעמך' בתוך מעייהם ככנסן ומקרקרין: ותעל הכפרדעי' כפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא ממות נחילים נחילים זהו מדרשו ופסוטו יש לומר סרוץ ה הכפרדעי' קורא לשון יחודו וכן נתי הכנס הרחשה פולוירח בלעז ואף ותעל ה הכפרדע גרינולירח בלעז: התפחר

ורם ה' נמסר בתהלי' סימן קטן: ויהי יא' רפי' נמסר פרשת תרומה: ולענין ד' וסי' לענין פרעה ולענין את המדעית' ואמ' ירמיה הנביא אל הנגיה הנביא' לענין הנמאל דודו: בלטיהם וסי' דם' צפרדעי' כנים: ויחזק טו' נמס' בשמואל א' סימן יז' בפסוק ויחזק דוד מן הפלשתים: שת' ד' וסי' כי שת ליהאום זרע' בית כנישת מימיהם ויהיו ירם ויהיה דם בכל ארץ מצרים ובעצם ובאבנים: ועשו כן משה ואהרן כאשר צוה יהוה וירם במטה ויך את המים אשר ביאר לעיני פרעה ולעיני עבדיו והפכו כל המים אשר ביאר לרם: והדנה אשר ביאר מתה ויבאש היאר ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאר ויהי הדם בכל ארץ מצרים: ועשו כן חרטמי מצרים בלטיהם ויחזק לב פרעה ולא שמע אל המים אשר דבר יהוה: ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לראות: ויחפרו כל מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתת ממימי היאר: ויפלא שבעת ימים אחרי הכות' יהוה את היאר: פ ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח את עמי ועבדני: ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים: ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחרר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתגורך ובמשארותיך: ובכרה ובעמך ובכל עבדיך ועלו הצפרדעים: ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטשה את ידך במטה על הגהרת על היארים ועל האנמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים: ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים: ועשו כן חרטמים בלטיהם ועלו את הצפרדעים על ארץ מצרים:

בית כנישת מימיהם ויהיו ירם ויהיה דם בכל ארץ מצרים ובאבנים: ועשו כן משה ואהרן כאשר צוה יהוה וירם במטה ויך את המים אשר ביאר לעיני פרעה ולעיני עבדיו והפכו כל המים אשר ביאר מתה ויבאש היאר ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאר ויהי הדם בכל ארץ מצרים: ועשו כן חרטמי מצרים בלטיהם ויחזק לב פרעה ולא שמע אל המים אשר דבר יהוה: ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לראות: ויחפרו כל מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתת ממימי היאר: ויפלא שבעת ימים אחרי הכות' יהוה את היאר: פ ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח את עמי ועבדני: ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים: ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחרר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתגורך ובמשארותיך: ובכרה ובעמך ובכל עבדיך ועלו הצפרדעים: ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטשה את ידך במטה על הגהרת על היארים ועל האנמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים: ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים: ועשו כן חרטמים בלטיהם ועלו את הצפרדעים על ארץ מצרים:

וטעם ובעצם ובאבנים המים שהיו בבתים בכלי עץ או בכיור הנעשים מאבן: ויעשו הזכיר מכת היחור ולא חשש להזכיר כטית ידו על כל מימי מצרים: ויעשו כן' מלת בלטיהם מנזרת ותבא אליו בלש בדברי סתר הנעלמים מן העין ואין המלה חסרת הא' כי היא חיככה מ מוחותיות המסך באמצע המלה ויש לשאול חס על יד חרץ נהפכו כל מימי מצרים לרם חנה מנחשו החרטומים מים והפכו והתשובה חרץ לא הפך רק המים שהיו על הארץ לא המים שהיו תחת הארץ והחרטומים חפרו והצינור מים והראו כי נהפכו לרם ויש הפרש גדול בין מעשה חרץ ובין מ מעשיהם כי חרץ הפך כל היאר לרם ולפיכך וכל מים שהיה בכל גבול מצרי' שלא היה רוחה חותם ועוד כי הפך מים שאינם עומדים רק רבים תמיד ומים אחרים באים ועוד כי עמדה המכה שבעת ימים והחרטומים לא הראו שהפכו רק מים מעטים עומדים בכלי וזה היה דגה חרץ עד ששב פרעה אל ביתו: ויפן טעם גם לוחת כי הזכיר בתחלה חות המטה שהיה לתבין ובלע המטות: ויחפרו רבים אומרים כי המי' היו ביד המצרי' אדומים כדם ונתלכנו ביד הישראלי' חס כן למה לא נכתב חות זה בתור' ולכי לעתי כי מכת הדם והצפרדעי' והכנים היתה כוללת המצרי' והעבריי' כי אחר הכתיב כרדוף וחלה השלש מעט הזיקן רק מכת הערוב שהיתה קשה השם הכדים בין המצריים ובין ישראל וככה מכת הדבר והכרד בעבור עוקניהם ולא כן בשחן ולא בארץ כי הם יוצאי' ממצרים וכאשר חפרו המצרים כן חפרו העבריי': וימלא הזכיר זה בעבור שעימדה זאת המכה ימים רבים ולא כן בשאר המכות: ויאמר' ובה אל פרעה עם חרץ חמך ויודיע אותה המכה השנית חס לא ישלח עמי: ואם' מלת מאן תחר יוצא כמו ושכח אני את המתי' וטעם כונן כמו משחית וכן כתוב וצפרדע עלה ותכחיתם והמפרש' נחלקו במלת צפרדעי' ורבי' אמרו שהוא מין דג כמאח במצרי' יקר' בלשון ערב אלתמסח ויוצא מן הנהר וחוטף בני אדם וחמרי' אמרו כי הם הנמצאים ברובי הנהרות שמשמיעים קול והוא הנכון בעיני והוא הדוע: ושרץ היחור' פועל יוצא כמו ישראל המי' וטעם ועלו כי הנהר לעולם שפל מן העיר: וככה

ולא שת לבו גם לראות: ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטשה את ידך במטה על הגהרת על היארים ועל האנמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים: ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים: ועשו כן חרטמים בלטיהם ועלו את הצפרדעים על ארץ מצרים:

ולא שת לבו גם לראות: ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטשה את ידך במטה על הגהרת על היארים ועל האנמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים: ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים: ועשו כן חרטמים בלטיהם ועלו את הצפרדעים על ארץ מצרים:

ולא שת לבו גם לראות: ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטשה את ידך במטה על הגהרת על היארים ועל האנמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים: ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים: ועשו כן חרטמים בלטיהם ועלו את הצפרדעים על ארץ מצרים:

ולא שת לבו גם לראות: ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטשה את ידך במטה על הגהרת על היארים ועל האנמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים: ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים: ועשו כן חרטמים בלטיהם ועלו את הצפרדעים על ארץ מצרים:

ובעמך' חמ' יפת בעבדו שהכתוב חמו וכן ובעמך רמז כי בו ובעמו ועלו בלש ולא בעם ישראל ואין זו ראי' כי הזכיר שיעלו עליו ועל כל עמו ואין צורך להזכיר ישראל: ויאמר' כטית ידך על רוחות השמי' והכה הצפרדעי' ועלו מהיחורו' ומהנהר' ומהאבנים ולא מכל מקוה מים: ויט' הנה נטה ידו ולא הכה ביחור כאש' עשה בראשונ' רק רמז כי יכלו לעלו הצפרדעי' כטית ידו: ויעשו' במי' מועטים ע"כ ראה פרעה כי הפך בין מעשה חרץ ובין מעשיה' ע"כ קרא למשה כי ראה שהחרטומי' הוסיפו על המכה ולא יכלו לחסר':

אבן עזרא ספר שמות ח רשי

ויקרא' חומר העתירו דרך מוסר לשניהם וזאת המכה היתה קשה מהראשונה כי כתיב וצפדע עליה ותשחיתתה: ויאמר משה לפרעה התפאר עלי חנפה לך תפארת שחשיתך אל השם ויסר המכה ביום שתבקש וטעם ביחוד תפארתה כי שם היו בתולה ואחר שהזכיר היחוד חן צורך להזכיר הנהרות והאנשים: ויאמר למחר אמר רב עמואל בן חפני חן משה האדם לרקס רב עמואל בן חפני שזכר המכה מיוגו יגיד וחשב פרעה כי מערכת כוכבי שמים הביאה הצפרדעים על מצרים ונטה היה יודע זה וחשב כדעה כי עתה הניע עת צור הצפרדעי עלכן נסהו והארץ נחלה למחר: וסרו' בזהו המלה מלרע הבך היספס וכמוהו כי סמו חותי כבוד: ויבא' טעם ויצעק כי בטח בשם שלא יביישהו כי אמר אל כדעה מנכמו כדברך יהיה בלא רשות השם: ויעש' כדבר משה' מנכמו: וינכרו' כמו ויבכרו יוסף בד: חמרים חמרים: כמו חומר חמורתי: וירח פרעה כי היתה הרונה' כמו ורחו לשאלו: והכבד את לבו' שם הפועל תחת פועל עבר: ויאמר' דעכי על יד אהרן היו השלש המכות הרחשונות והאחרונות היו בשפלים כמו שפירשתי למעלה כי השתים היו בניו והשלישית בעפר הארץ והמכות שהיו על יד משה ביוטה היו בעליוני' כמו שמועלתו עליונה מועלת אהרן כמו מכת הברד והארבה שהרוח הביאה והשחך שהיה בחומר גם מכת השחין היתה על ידו רק שלש בלא מטה והם ערוכ ודבר ומכת בכורים נאחזת בלא מטה על ידי משה ומעט שיתוף לאהרן והיא מכת השחין' טעם והיה לכניס כמו והיה לחבק כחילו בעפר סיכה אהרן יעלה ויולד כני' בכל ארץ מצרים: ויעשו' טעם ויעשו על משה בעבו' שדבר לאהרן סיכה במטה כדרך המטה אשר הכית בו את היחוד: ותהי הכנס' שם הימץ והמם נוסף אל הוא תחת הא' ואינו שורש ולכעמים הוא סימן לשון קבוצת כמו צפרדעים כי האחת ותעל הצפרדע והעד כניס ותהיה מלת הכנס זרה בעבור תוספת המם כמו ריקס חכם ויפה חמר כי המם סימן למכריים כי האחת כן מן כניס כמו כת מפת' וזו המלה כדרך בתוך האהלי ואל תתמה בעבור שאלו כל עפר הארץ היה כניס בעבור שהכה במטה במקום אחד כי כן היה דבר המים וודבר השחין כי הטעם הוא כי אז תחל המכה: ויעשו כן' שהכו עפר הארץ: להוביא את הכני' טעמו להוליד מהארץ במעשה אהרן ולא יכלו וטעם להזכיר ותהי הכנס פעם אחרת כי גם היא היתה בחרטומים: ויאמרו' בעבור שהראו שעשו כמועסה אהרן בדבר התנין גם במכת הדם והצפרדע ולא יכלו עתה לעשות כאשר עשה אהרן אמרו לפרעה לא בזה המכה בעבור ישר לשלחם רק מכת להי' ולא משה וזה כדרך כי לא ידו נעשה בנו מקרא הוא היה לנו מן השמים על כן חזק לב פרעה ואשר יחזק זה הפי' שאמר חזבע אלהים הוא ולא אמרו חזבע' יי' שהיא אלהי ישראל כאשר אמר פרעה במכת הצפרדעי העתירו אל יי' מה השם הזכיר במכות האחרונות ועוד כי משה אמר לפרעה דבר מכת היחוד לפני היותה וככה מכת הצפרדעים נלא הזכיר לו בתחלה מכת הכניס: ויאמר' מנהג המלכים לנחל בנקר אל הנהר כי רחוק המים טוב לעינים: מנ' יח

ויקרא פרעה למשה ולאהרן ואמר צלו קדמי ויערי עורדעניא שני ומעמי ואשלח יתעמא וידבחון קדם יי' ואמר משה לפרעה שאל לך גבורא והב' לך זמן לאימתי אצלי עלך ועל עבדך ועל עמך לשיצאה עורדעניא מנה ומביתך לחוד דבנהרא ושתארוני ואמר למחר ואמר כפתנמך בדיל דתדע ארי לית כני אלהנא: ויערו עורדעניא מנה ומביתך ומעבדך ומעמך לחוד דבנהרא ושתארוני: ונפק משה ואהרן מלוח פרעה וצלי משה קדם יי' על-עסק עורדעניא די עיו לפרעה: ועבד' כפתנמיא דמשה ומיתו עורדעניא כן בתמיא כן דרתא ומן הקלמא: וכנישו יתהון דגורין דגורין וסריאו על-ארעא: והוא פרעה ארי הות רוחה ויקר ית לביה ולא קבל מנהון כמא דמלל יי': ואמר יי' למשה אמר לאהרן ארים ית הוטרך ומחי ית-עפרא דארעא ויהי לקלמא בכל-ארעא דמצרים: ועברו כן וארים אהרן ית-ידיה בהוטריה ומחא ית-עפרא דארעא והות קלמא באנשא ובבעירא כל-עפרא דארעא הוה קלמא בכל-ארעא דמצרים: ועברו כן הרשיא בלחשיהון לאפקא ית-קלמא ולא יכלו והות קלמא באנשא ובבעירא: ואמרו חרשיא לפרעה מחא מן-קדם יי' הוא ואתקף לבא דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמלל יי': ואמר יי' למשה אקדם בצפרא ואתעתר קדם-פרעה ה'א נפיק למיא ותימר ליה פרנן אמר יי' שלח עמי ופלהון קדמי: ארי אם-ליחך משלח ית-עמי

ויסר ג' רפי וסי' ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ויס' פעלי רק את המות' ויסר מעלינו את הנחש: ולעברך ג' וסי' התפאר עלי' ולעברך מקנה' מה הטאתי לך ולעברך: למחר ה' וסי' ואם' למח' ויאמ' ושמי פרדות בק עמי' ואל העם תאמר' קום קדש את העם' וגם למחר אני קראו לה: כיו' ד' וסי' למען תדעכי אין כיו' ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר העתירו אל-יהוה ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את-העם ויזבחן ליהוה: ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדך ולעמך להכרית רצ הצפרדעים כמך וכבתיך רק ביאר תשארנה: ויאמר לכהר ויאמר כדברך למען תדע כני-אין כיהוה אלהינו: וסרו הצפרדעים מנה ומביתך ומעבדך ומעמך רק ביאר תשארנה: ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל-יהוה על-דבר הצפרדעים אשר-שם לפרעה: ויעש יהוה כדבר משה וימתו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות וכן השדת: ויצברו אתם חמרים חכרם ותבאש הארץ: וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את-לבו ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: ויאמר יהוה אל-משה אמר אל-אהרן נטה את-כנףך והך את-עפר הארץ והיה לכהם בכל-ארץ מצרים: ויעשו כן ויט אהרן את-ידו במטהו ויך את-עפר הארץ ותהי הכנס בארס ובבהמה כל-עפר הארץ היה כניס בכל-ארץ מצרים: ויעשו כן החרטמים בלטיהם להוציא את-הכניס ולא יכלו ותהי הכנס בארס ובבהמה: ויאמרו הצפרדעים אל-פרעה אצבע אלהים הוא ויחזק לב-פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: ויאמר יהוה אל-משה השבם בנקר והתיצב לפני פרעה הנה יוצא המיכה ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח עמי ויעברני:

התפאר עלי' כמו התפאר הגרזן על החוצב בו מסתבח לומר חגי גדול ממך וכו' בלעז' וכן התפאר עלי השתבח להתחכם ולשחול דבר גדול ולומר שלא חוכל לעשותו: למתי אעתיר לך' את אשר אעתיר לך היום על הכרת הצפרדעים למתי תרצה שיכרתו ותראה אם חשלים דברי למועד שתקבע לי אילו כאמר מתי אעתיר היה משמע מתי אשתכל עכשו שנאלמ למתי חגי היום אשתכל עליך שיכרתו הצפרדעים לזמן' שתקבע לי אמור לאי זה יום תרצה שיכרתו: העתירו והערתפי ולא כאמר אעתיר עתרו ועתדתי יופני שכל לשון עתד הרבנו כלל הוא וכאשר יחלו הרבנו חרבה והרבתי לשון מפעיל כן יאמר העתירו אעתיר אעתיר דברים וחב לכלם העתרתם עלי דברים הרבנים: ויאמר למחר התפלל היום שיכרתו למחר: ויבא ויצעק מיד שיכרתו למחר: חמרי חמרי' צבורים צבורים כתרנמו דנורין נלין: והכבד את לבו לשון פועל הוה הלך מואב ושחול לו בחלה' הכה ופנעו: כאשר דבר יי' והיכן דבר ולא ישמע אליכם פרעה: אמו אל אהרן לא העבר כדחי ללקות על ידי משה לכו שהנין עליו כ כשהגד את המכרי ויטמנהו בתול ולקח על ידי אהרן: ותהי הכנס' הרחישו כדליליא בלעז': להוביא את הכנס' לבראית מוקוס אחר: ולא יכלו שחין השד שולט על בריה פחותה מ מכשעורה: חזבע אלהים היא' מכה זו אינה על ידי כשפים מאלת המוקוס היא: כאשר דבר יי' ולא ישמע אליכם פרעה: משליח

ויבחו ליהוה: ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדך ולעמך להכרית רצ הצפרדעים כמך וכבתיך רק ביאר תשארנה: ויאמר לכהר ויאמר כדברך למען תדע כני-אין כיהוה אלהינו: וסרו הצפרדעים מנה ומביתך ומעבדך ומעמך רק ביאר תשארנה: ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל-יהוה על-דבר הצפרדעים אשר-שם לפרעה: ויעש יהוה כדבר משה וימתו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות וכן השדת: ויצברו אתם חמרים חכרם ותבאש הארץ: וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את-לבו ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: ויאמר יהוה אל-משה אמר אל-אהרן נטה את-כנףך והך את-עפר הארץ והיה לכהם בכל-ארץ מצרים: ויעשו כן ויט אהרן את-ידו במטהו ויך את-עפר הארץ ותהי הכנס בארס ובבהמה כל-עפר הארץ היה כניס בכל-ארץ מצרים: ויעשו כן החרטמים בלטיהם להוציא את-הכניס ולא יכלו ותהי הכנס בארס ובבהמה: ויאמרו הצפרדעים אל-פרעה אצבע אלהים הוא ויחזק לב-פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: ויאמר יהוה אל-משה השבם בנקר והתיצב לפני פרעה הנה יוצא המיכה ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח עמי ויעברני:

כיו' לחינו בכל קראינו' אין קדוש כיו' מי כיו' לחינו המביהו: משה ואהרן ב' וסי' ויצא משה ואהרן משה ואהרן בכהניו: ד' פסוקים אית בהון מן מן ומן' וסי' וימותו הצפרדעי' ארס כיוקריב' ויקח משה סמחצית בני ישראל' ואחר כן נאם יי' אתן את צדקיהו: חמרים ב' הכרסו' וא' מלא וסי' חמרים חמרים' ותליתאי אסף עשרה חמרים מל: והך ב' וסי' את עפר' כף א' כף: ד' כבירן וכל ואינו כל וסי' כל עפר הארץ' כל בכור בנך תפרדו' דכי תשא' כל תמונה דאלה הדברים' כל אנוחה השבת: ולא יכלו ג' וסי' להוציא את הכניס' ויחתרו האנשים' להבקע אל מלך אדום: ויצא ט' מלאים נמסר בידו שיעריש סימן ו'

וארא ט אבן עזרא סו

משלתי / מלה זרה מהבנין הכבד הנוסף / ומלת ערוכ חיות רעות מעורבות כמו חריות זכבים ודובים ונמרים / וטעם ונס הארמה מקום שאין בתים סס: והפליתי יס
 חומרי שהוא חסר חלק והכנסו שהוא מעבלי הה' וטעמו ואפרש ומדרך הסברה עתה החל פרעה להקל מעבודת ישראל כאשר ראה שהפריש הסס בין ישראל ובין מצרים
 פחד לעשות להם רעה כי בדרך יס לו לסלחם לזכות פן יפגענו בדבר הלא תראה כי עתה נתן להם רשות לזכות בארץ / וטעם כי חכי יי בקרב הארץ דרך משל כמנהג
 המלכים לעמוד באמצע מלכותו להיות קרוב אל הקצוות כאשר ברא הסס לב הארם שהוא מלך על כל הגוף באמצע ורוח הארם באמצע הגוף ככתוב ויוצר רוח אדם
 בקרבנו ועל זה רחיות רבות מן

רשי

משלתי בך / מגרה בך / וכן וסן בהמות חסלה / בס לסון ססני ח / חנטייביר בלעז: / חת הערוכ / כל מיני / חיות רעות ונחשים / ועקרבים בערבותיה / והיו משחיתים בהם / ויס טעם בדבר באגל / בכל מכה ומכה למה / זו ולמה זו בטכסיסי / מלחמות מלכים בא / עליהם כסדר מלכות / כסדר על עיר בתחלה / מקלקל מעיינותיה / וח' כך תוקע עליהם / ומדעיסי בשופרות / לירחם ולבהלם וכן / הכפרדעי מקרקרים / והמים וכו' כדאיתא / במדרש ל' תנחומאי: / והכליתי / והפרשתי / וכן והפלא יי וכן לא / כפלהת היא מיד לא / מובדלת ומוכרעת / היא מיד למען תדע / כי חכי יי בקרב ה / הארץ ח' טעם סיניתי / בשמי בזרתי מתקיימת / בתחומים / ושמיתי / פדות / סיביל בין / עמי וכן עמך: / תסחת / הארץ / תסחת / הארץ / תסחת / ארעה: / זכחו בארץ / במקומכם ולא תלכו / במדבר: / תועבת / מצרי / יראת מצרים / כמו ולמלכס תועבת / בני עמון ואכל ישראל / קורח אותה תועבת / עוד יש לומר בלסון / אחר תועבת מצרים / דבר שנאני הוא ל / למצרים זכיה שאנו / זוכים שהרי יראתם / חנו זוכים: / ולא / יסקלנו / בתמי: / התלי / להתלי: / ויסר הער' / ולא מתו כמו שמתו / הכפרדעים שאם מתו / היה להם הנחה ב / בערות: / ויעתר ליי / כתחמן / בתפלה / וכן חס בא לומר / ויעתיר היה יכול לומר / ומשמע וירכה בתפלה / וכשהוא אומר בלסון / ויפעל מסמע וירכה / להתפלל: / מחויק

משלתי ל' / וישלחו ל' / תשלחו ל' / תשלחו ל' / וישלחו ל' / שלחו ל' / שלחתי ל' / משלח ל' / ושלחתי
 ל' / ותשלח ל' / ואשלח ל' / ולשלח ל': / ובעמך נ' / וביד ובעמך / הגני משלח בך ובעמך / ויאמר דוד
 אל האלהים: / פדות נ' / א חס' / וב' / מל' / וס' / ושמיתי / פדות / פדות שלח לעמו והרבה עמו פדות / קרם' / חס':

הגני משלח בך ובעבדך ובעמך / ובבתיך את הערב ומלאו בתי מ / מצרים את הערב ונס הארמה אשר / הם עליה: / והפליתי ביום ההוא / את ארץ נשן אשר עמי עמד עליה / לבלתי היות שם ערב למען תדע / כי אני יהוה בקרב הארץ: / ושמיתי / פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה / האת הזה: / מעש יהוה כן ויבא / ערב כבד ביתה פרעה ובית עבדו / ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ / מפני הערב: / ויקרא פרעה אל / משה ולאחר ויאמר לכו זכחו ל / לאלהיכם בארץ: / ויאמר משה לא / נכון לעשות כן כי תועבת מצרים / נזבח ליהוה אלהינו נזבח את / תועבת מצרים לעיניהם ולא / יסקלנו: / דרך שלשת ימים נלך / במדבר וזכחו ליהוה אלהינו כאשר / יאמר אלינו: / ויאמר פרעה אנכי / אשלח אתכם וזבחתם ליהוה / אלהיכם במדבר רק תרחק לא / תרחיקו ללכת העתירו בערי: / ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך / והעתרתי אל יהוה ויסר הערב מ / מפרעה מעבדיו ומעמו מחר רק אל / יסף פרעה התל לבלתי שלח את / העם לזבח ליהוה: / ויצא משה מעם / פרעה ויעתר אל יהוה: / ויעש / יהוה כדבר משה ויסר הערב מפרעה / מעבדיו ומעמו לא נשאר אחר: / ויכבד פרעה את לבו נס בפעם / הזאת ולא שלח את העם: / ויאמר יהוה אל משה

הא אנה משלח בך ובעבדך / ובעמך ובבתיך ית ערוכא ויתמלון / בתי מצראי ית ערוכא ואף ארעא / דאנון עלה: / ואפריש ביומא / ההוא ית ארעא דגשן דעמי שרי / עלה בדיל דלא לכדונו רפון / ערוכא בדיל דתדע אף אנה יי / שליט בנו ארעא: / ואשני / פורקן לעמי ועל עמך איתי מחא / למחר יהי אתא הרין: / ועבד / יי כן ואתא ערוכא תקיף לבית / פרעה ולבית עבדו ובכל / ארעא דמצרים אתחבלת ארעא / מן קדם ערוכא: / וקרא פרעה / למשה ולאחר ויאמר אנולו רבחו / קדם אלהכון בארעא: / ואמר / משה לא תקון למעפך כן ארי / בערא דמצראי דחלון ליה סנייה / אנהא נסכון לדבחה קדם יי / אלהא היא נרבח ית בעירא / דמצראי דחלון ליה ואנון יהון / חון הלא ימרון למרגמא: / מהלך תלתא יומין נזיל במדברא / ונרבח קדם יי אלהא כמא דיימר / לנא: / ואמר פרעה אנא אשלח / יתכון ותרבחוון קדם יי אלהכון / במדברא לחוד ארחקא לא / תרחקון למיול צלו אף עלי: / ואמר משה הא אנא נפיק מעמך / ואצלי קדם יי וערי ערוכא מ / מפרעה ומעבדו ומעמיה מחר / לחוד לא יוסף פרעה לשקרא / בדיל דלא לשלחא ית עמי / לדבחה קדם יי: / ונפק משה / מן קדם פרעה וצלי קדם יי: / ועבד יי כפתגמא דמשה ואערי / ערוכא מפרעה מעבדו ומעמיה / לא אשתאר חד: / ויקר פרעה ית / לביה אף בזמנא דנא ולא שלח / ית עמא: / ואמר יי למשה

הפרש וכל פדיון קרוב מזה הטעם: ויעש' למחרתו כאשר דבר משה' וטעם ויבא ערוכ כבד מעצמו וזו המכה היתה קשה מהרחשוניות: ויקרא' התברר לפרעה כי המכות באו בעבור שלא זכחו' וטעם בארץ במלכותו ולא במקו' אחר: ויאמר' חר' ישועה כי כי תועבת מצרים משה כתב כן לננות עו כי לא חמ לפרעה רק חלוי מצרי' והוא חמר כי היה חלויסה על צורת טלה כי היו חושבי' על מזל טלה שהוא משל בארצם ובעבור זה לא היו חוכלים בשר ואילו היה כן למה לא יחללו בשר שוד חו בשר נדיים ולכי דעתי כי חנסי מצרים בימי משה היו על דעת חנסי לנדיחה שהם יותר מחני העולם וכלס הם בני חס וחנסי חוכלים בשר עד היום נס דס וחלב ודגובצים והכלל כל דבר שיחא מן החי והם מתעבים מי שיחל חותם ומלאכה נמלסה בעיניהם לרעות החלן וכן כתו' כי תועבת מצרים כל רועה חלן ועד היום לא ייחו חרס שיחל בשר בארצם ואס אחד מהס יבא בארץ נכריה יברח מכל מקום שיחללו בו בשר ולא יחל כל דבר שיגע בו חוכל בשר וכליו טמאים בעיניהם וכן כתו' כי לא יוכלון המצרי' לחבול את העברים לחס ונהנה יוסף כאשר היה בבית פוטיפר המסילו על הכל לבד על הלאס אשר הוא חוכל כי לא יגע בו בעבור שהוא עברי ואין טעם לשחול חס כן למה היה להם מקנה כי כן יס לחנסי לנדיחה כי הסוסים והחמורי' והגמלי' למשא ולרכוב והבקר לחרוש והחלן לזמ' ועוד חדבר על זה בפסח מצרים' חמר יפת כי תחטר הא ממלת ולא יסקלנו כי הטעם והלא י יסקלנו ולפי דעתי כי מלת הן מבח כהא התמה ונהנה הוא כך המזבח את תועבת מצרים ל לעיניהם ולא יסקלנו כמוהו הן היתה כזאת: דרך' צריכים חנו לרחוק מהמצרים' וטעם כאשר יאמר חליו חנה מקנה נזבח וכמה נזבח ממנו: ויאמר' מלת העתירו בעדי היתה רחוויה להקדי' כי הטעם העתירו בעדי ותסורו המכ' וחז חסלה חתכס

פדות טעם במסירה / ושמיתי פדות חסיל / ורתי מלאים פדות / סלח לעמו והרבה / עמו פדות' כי זה / לא היה פדות טעם / חלף מפני הערוכ / חכל עתיד הרבה / עמו פדות ויהיה / גאולה שליט:

בירת ובית ד' סבירן בבית ובבית וסי' ביתה פרעה ובית עבדו / ולא נשאר איש בעיובית אל' ויצאו בני / הגביאי' ענלי חזוב אשר בית אל ואשר ברן: / לוי' אהינו ט' נמסר פרשת שמות: / אשלח ט' נמסר פרשת בא ל / פרעה: / ללכת כל ללכת שבמקרא ללכת / בששה במא ללכת במקץ וס' שמהם שבי ללכת: / ויעתר ד' וס' / יצחק' משה' מנח' ב' ר' וב' מצעו' פסו: / מארעה מעבדיו ומעמו ב' דסמ' וס' וסר הערב / ויסר הערב:

לזכות במדבר כאשר חמרתם רק על תנאי' שלא תרחיקו ללכת יותר מהשלסה ימים: / ויאמר' התל' / זה השורש מסונה כי היה רחוי להיותו התו' / בדגש כיה' א שורס כמו הנה לא ידעתי דבר וככה התל תהלנו ציהכנסן ויהתל בהס חליוהו / ואמר לו משה כן בעבור שאמ' במכת הצפרעים / לשלח את העם ולא שלח: / ויבא' / יס מלות בלסון הקדס שהן סוות / בטעם והס מפני בנינים מהקל ומחבד / כמו ויעתר חל' יי' והעתרתי חל' יי' / וכמוהו אשר חנכי מורה / והוא ידה החזי וחלה המלות שהן / ככה מעטות הן / במספר: / ויעש' / מלת ויסר זרה בדקדוק כי הפעלי' / השניים לעולם / האות הראשון קמון כמו וישב ויקס / וחס היה האות האחרון ח' / אועץ / חו' ד' / סלח / ידגשו יהיה האות הראשון / כפתח גדול כמו / וינח ביום / הכביעי' / וגע לבבו ויכר / חנייה / וחלה מהבנין הקל כי מרבנין הכבד / יהיה האות הראשון / כפתח קטן / חס לא / היה האות האחרון / חת / מהאותיות הנזכרות / כמו / וישב / את כל הרכוס / והנה בא / ויסר / תחת / ויסר / כמו ויסר / את חופן / מרכבתי' / ונכון / הוא להיות / ויסר / הערב / מהבנין / הקל / כמו / וסר / הערוכ: / ויכבד / כרע' / הוא / חזק / לבו / כאשר / עשה / כפרדעי' / שכתו' / סס / והכבד / את / לבו:

ללכת / כל ללכת / סבירן / ללכת / כסע / כמל'

לא / שפוקים / שתלפס / פרהה / לא / כשאר / בהה / עד / אחר / סוסה / לא / כשאר / עד / אחר / לא / כשאר / חמר'

אבן עזרא ספר שמות ט

בא אל פרעה אל הארבעון שלו אל יהודה הלוי שתיים מכות היו במים האחת שהתלדמו ומתה הדגה והשנית שעלו הצפרדעים מהם והאחר שתיים אחת מהכניס והשנית מהערוב והן חיות מעורבות וכתוב ותנחם הארץ נפש חיה ושתיים בחיור כי הדבר איננו רק חס או קר משונה מן המנהג וכרנע אחד מתים אין להם מספר בעבור כי רוח כל החיים שהיא בלב תלויה בחיור והשנית מכת שחין כי הכתוב יקרא הרקיע אשר על ראשם שמים והמכה הסביעית מעורבת ומגלגל הסערה ומגלגל האש וכן כתוב ולא מתלקחת בתוך הכרד והשמינית מכת הארבעה שפחה מרמק על ידי הרוח והתשיעית היתה מכה נפלאה שנעדר אור שני המאורות והככבים מארץ מצרים והעשירית רדת המזחית מ

רשי

מחזיק בס' חונח
בס' כמו והחזיקה
במבוסו: הנה יד' הויה' לסון היה כיסן
יחז' בלסון נקבה על
שעבר היתה ועל ה
העתיד תהיה ועל ה
העומד הויה כמו עש'
רובה דועה: והפלה'
והבדיל: מלא חכמים
ליוני' בלעו: פיה
כבשן' דבר הנפח מן
הנחלים עומים ה
ההסרפים בכבשן ו
ובלעו חולבם פיה
לסון הפחה שהרנו
מפוחן ומפוחין:
ורקו משה' וכל דבר
המזיק בכח אינו
זרק חלא ביד אחת
הרי נסים הרבה אחד
שהחזיק קומנו של
משה מלא חכמים שלו
ושל אהרן ואחד שהלך
החבק על כל ארץ
מצרים: פירח
אבעבועות' כתרוננו
לשחין כני אבעבועין
סגל ידו צימחין בוני:
לשון חמימות
והרב יש בלסון משה
שנה שחוכה: באדם
(בנהמה) ואס
תאמר מאין היו להם
הבהמות והלא כבר
כאמר וימת כל מקרה
מצרים' לא נגזרה
גזרה חלא על חותן
שבסודות בלבד שח'
במקד אשר בסדה
והירא את דבר י'
הכניס את מקנהו אל
הבתים וכן סגויה
במכילתא אלז ויקח
שם מאות רכב בחורו
את כל מנפתי'
למדנו מכאן שמכת
בכורות סקולה כנגד
כל המכות: כי עתה
שלחתי את ידיוגו' כי
חילו רציתי כשהיתה
ידי במקדן שהכיתים
בדבר שלחתי והכתי
חונח ואת עיך עס
הבהמות: ומכחל'

ודברת אליו ד' וס' דברת אליו ושמת את הדברי' ויאמר י' למשה' דמכת דבר' הרצח' וגם ירשת' ב' בו:
והפלה ב' דוד כתיב' א' וד' כתיב' ה' בסוף וס' והפלה י' ב'ן מקנה ישר' והפלה י' את מכותך ואת' בתרא
כתיב א': עשית הדבר' י' א' את בליש' וס' מהר' חמלט שמרה' א' אתעשה ל' הדבר הזה אשוכה ארעה'
עול לות פרעה ורמלל עמידה
בדנן אמר י' אלהא דיהודאי שלח
ית עמי ויפלוחן קדמי: ארי
אם מסריב את לשלחא ועד כען
את מתקיף בהון ו הא מהא מן
קדם י' הויה בעעירך די בחקלא
בסוסותא בחמרי בגמלי בתורי
ובענא מותא סג' לחדא:
ויפריש י' בין בעירא דישראל
ובין בעירא דמצרים ולא ימות
מכולא דבני ישראל מדעם:
ישני י' זמנא למימר מהר יעביד
י' פתגמא דדין בארעא: ועבד י'
ית פתגמא דדין ביומא דבתרוהי
ומית כל בעירא דמצרים ומבעירא
דבני ישראל לא מית חד:
ושלח פרעה והא לא מית
מבעירא דבני ישראל עד חד
ואתיקר לבא דפרעה ולא שלח
ית עמי:
ואמר י' למשה ולאהרן סבו
לכון מלי חפניכון פיה דאתונא
וירקניה משה לצית שמיה קדם
פרעה: ויהי לאבקא על כל
ארעא דמצרים ויהי על אנשא
ועל בעירא לשחין סג' אבעבועין
בכל ארעא דמצרים: ונסיבו ית
פיה דאתונא וקמו קדם פרעה
וזרק יתיה משה לצית שמיה והוה
שחין אבעבועין סג' באנשא
ובבעירא: ולא יכילו חרשיא
למיקם קדם משה מן קדם שחנא
ארי הוה שחנא בחרשיא ובכל
מצראי: ואתקיף י' ית לבא
דפרעה ולא קביל מנהון במא
דמלל י' עם משה:
ואמר י' למשה אקדים
בצפרא ואתעמד קדם פרעה
ותימר ליה בדנן אמר י' אלהא
דיהודאי שלח ית עמי ויפלוחן
קדמי:
הדא אנא שלח ית כל סחתי
בלבד ובעבדך ובעמך בריל ד
דתדע ארי לית דכותי שליט בכל
ארעא:
ארי כען קריב קדמי
די שלחתי פון ית מחת גבורתי
לאנוכל לעשותי ולא אתר הנער' מדוע עשיתן הדבר הזה' וישם י' מועד לאמרי' ויען בן יואש
עשה ב' בו הרפה מפני שנים חדשים' וגם אציקי אעשה אתכם הטובה' כי מה עבדך הכלב: השמימה
יא נמטר סוף פרשת נצבים: ולא ר' בספרא וס' ולא יכלה עוד הצפוני' ולא יכלו החורטומים' ולא יכל
משה' ולא ישמע אליכם פרעה' ולא שמעו אל משה' ולא תותרו מסנו עד בקר' ולא תעלה במעלות:
בדשסס ב' חס' בליש' וס' ואמר החורטומים' דאצבע' כי היה השחין בחרטומים: שלחתי ידו דסמיכי
נמטר בסדר אלה שמור:

בא אל פרעה ודברת אליו כה אמר
יהוה אלהי העברים שלח את עמי
ועברני: כי אם מאן אתה לשלח
ועוד מחזיק בס': הנה יד יהוה
הויה במקנה אשר בשדה בסוסים
בחמרים בגמלים בבקר ובצאן דבר
כבר מאד: והפלה יהוה בין מקנה
ישראל ובין מקנה מצרים ולא ימות
מכל לבני ישראל דבר: וישם
יהוה מועד לאמר מהר יעשה יהוה
הדבר הזה בארץ: ועש יהוה את
הדבר הזה במחרת וימת כל מקנה
מצרים ומקנה בני ישראל לאמת
אחד: וישלח פרעה והנה לאמת
ממקנה ישראל עד אחד ויכבד לב
פרעה ולא שלח את העם: פ
ויאמר יהוה אל משה
ואל אהרן קחו לכם מלא חפניכם
פיה כבשן וזרקו משה השמימה
לעני פרעה: והיה לאבק על כל
ארץ מצרים והיה על האדם ועל
הבהמה לשחין פרח אבעבועת בכל
ארץ מצרים: ויקחו את פיה הכבשן
ועמדו לפני פרעה וזרק אתו משה
השמימה ויהי שחין אבעבועת פרח
באדם ובבהמה: ולא יכלו
החרטמים לעמד לפני משה מפני
השחין כי היה השחין בחרטומם
ובכל מצרים: ויחזק יהוה את לב
פרעה ולא שמע אלהים כאשר דבר
יהוה אל משה:
ויאמר יהוה אל משה השכם בבקר
והתיצב לפני פרעה ויאמרת אליו
כה אמר יהוה אלהי העברים שלח
את עמי ועברני: כי בפעם
הזאת אני שלח את כל מגפתי אל
לבך ובעבדך ובעמך בעבור תדע
כי אין כמני בכל הארץ:
כי עתה שלחתי את ידו

וגעשירית רדת המזחית מ
מגלגלי הכבוד להרוב הבכורים:
עורך מחזיק' חסר יד או הדומ'
לו כמו מחזיק באיני כלב: הכה
יד י' הויה' הנה מנחמו שיתחלף
היוד בניו ואתה הוה להם למלך
והבך זה שוין אשר לא יבשו
קוני יתחלף ביד וקוני י' יחליפנו
כח' ומלת דבר עס כלל לא
מנחמוו בפעלים רק במקום
אחת ותדבר את כל זרע המלכ'
ובספר מלכים כתוב ותחבד
והבי' רחוק רק לא ידענו טוב
ממנו: והפלה' דבר יאמר על
ענין דברים מחוברי' כמו הדבר
אשר דבר י' נס יאמר על יס
כמו זה וכמוהו לא חסרת דבר:
ויס' עס קבץ וזמן לתחלת
האות: ויעס י' וכי וימת כל
מקנה מצרי' רובו כי הנה כתו'
שלח העז את מקדן וככה ת
תמנח בכרד את כל עשב השדה
והעד מכת הארבעה ואלל את
יתר הפלטה: עד אחד' אפי'
אחד כאשר חפרש בסיר' וטעם
זה הפס' ואבילו ססלח ודאה
כי השס אוהב ישראל ובעבורם
הכה מקנהו לא חפס מהמקנה
בזאת המכה לשלח עמו אולי לא
עמדה הרבה והיה זה מעשה
נס שזה הפיח סהוא מעט נעשה
חבק על כל ארץ מצרים ולא
הפריש ישראל: אבעבועות
האלף כוסף כי הוא מוגר' מים
תבעה אש והמלה כפולה כמו
תשעשעי תשעשעי: ויקחו את
פיה הכבשן' מלא חפניה כאשר
הזכיר ומשה זרק הכל יתכן
שהחורטומים לא לקו במכת
הצפרדעים והערוב בעבור
הכחמת בקפו דרך בתחמת
התולדת להרויח להם מעט ועת'
כבערה חכמתם על כן הזכיר
זה ובעבור שלא עמדה המכה
הרבה לא בקס פרעה שיעתיבו
ובעבור שהמכה הראשונ' עמדה
י' ימים לא נלמוד ממנה על דרך
הכפס שסכה עמדה כל מכה
ועוד כי אחר הכתו' נדרף וידוע
כי יוכת הדבר היתה סעה אחת
ומכת החשך נ' ימים על כן אין
לנו דרך לדעת באי זו חדש בא
מושה והחלו המכו' רק חס היתה
קבלה ביד חכמינו הקדושים
קבלנו ושמענו: ויחזק י' על
כן לא בקס להעמיר: ויאמר'
לא הזכיר במקום הזה שהוא
מצא המימה חולי היה לו כורך
אחר: כי הזכיר מעפות בעבור
הקילות והברד והמטר והאש
שהתחברו ולא ראונו ספחד
פרעה בכל המכות העוברת
כאשר פחד מואת ואמר י'
הצדיק' וטעם כי אין כמוני
בכל הארץ כפי מחשבת מצרים
סיה טחליהם יוכלו להרע או
להטיב: ואך

בעל השורים
והפלה ב' כחל הכה
גזירך והפלה י' את
הזיקך לומר מהתם
מכה כנפוף הכה מכה
בני' דלכתי כקב
הכא כהא דלחרי ה'
מכות לקו בנינו
בשחין שהיא מכה
פשיט והתם כתיב
באלף מלמד
סמולל סבליין
קורא' וילפינו התם
מהכא דמי סלקה
בסכה שחין מתרון
בו דככל מכה שליט'
היתה בלא התחלה:
פער

ויבן את הארץ כי הארצה הגדולה בין השמים ובין הארץ כי לעולם הארץ חסך היא :
גימרה פרה לקרא על יד טלוזיו והוסף לומר להם חטאתי בעבור שגרם
היהם בקלן מאת בניו : ועתה שאלו נאלצו כח אשרטנה בערשת כי תשא

נטעם חך הכעס כי לא חטא
עוד למרוד כי השם ובעבור
שהיה כעס משה לא חמר לו
שיפלא העם ויבא מוחן לעיר
במפסכו ויעתד : ויהסך יי רוח
יס נקרה מערב ים בלשון
הקדש בעבור ים הגדול היונא
מחברד ועיבר על מצרים אל
חרן ישראל והוא לשפת מערב
ואיננו ים חוקינס כי ישראל לא
ירשו כל כך ונקרה ים ספרד

ויבן את הארץ כי הארצה הגדולה בין השמים ובין הארץ כי לעולם הארץ חסך היא : גימרה פרה לקרא על יד טלוזיו והוסף לומר להם חטאתי בעבור שגרם היהם בקלן מאת בניו : ועתה שאלו נאלצו כח אשרטנה בערשת כי תשא נטעם חך הכעס כי לא חטא עוד למרוד כי השם ובעבור שהיה כעס משה לא חמר לו שיפלא העם ויבא מוחן לעיר במפסכו ויעתד : ויהסך יי רוח יס נקרה מערב ים בלשון הקדש בעבור ים הגדול היונא מחברד ועיבר על מצרים אל חרן ישראל והוא לשפת מערב ואיננו ים חוקינס כי ישראל לא ירשו כל כך ונקרה ים ספרד

ויבן את הארץ כי הארצה הגדולה בין השמים ובין הארץ כי לעולם הארץ חסך היא : גימרה פרה לקרא על יד טלוזיו והוסף לומר להם חטאתי בעבור שגרם היהם בקלן מאת בניו : ועתה שאלו נאלצו כח אשרטנה בערשת כי תשא נטעם חך הכעס כי לא חטא עוד למרוד כי השם ובעבור שהיה כעס משה לא חמר לו שיפלא העם ויבא מוחן לעיר במפסכו ויעתד : ויהסך יי רוח יס נקרה מערב ים בלשון הקדש בעבור ים הגדול היונא מחברד ועיבר על מצרים אל חרן ישראל והוא לשפת מערב ואיננו ים חוקינס כי ישראל לא ירשו כל כך ונקרה ים ספרד

רוח ים רוח מערבי ימה סוף חומר חני סים סוף היה מרצתו במערב כנגד כל רוח דרומית וגם במזרח של חרץ ישראל לביכך רוח ים תקעו לארצה בימה סוף כנגדו וכן מצינו לענין תחומין שהיה פונה לכד מזרח שחומר מים סוף ועד ים פלשתיים ממזרח למערב סים פלשתי במערב היה שחומר בפלשתיים יושבי חבל הים גוי כרתיים : וימם חסך ויחסף עליהם חסך יותר מחסכו של לילה וחסף של לילה יחמים ויחסף עוד : וימם כמו ויהיו ים לנו תיבות הרבה חסרו חלף לפי שחין הכרת האלף נכרת כל כך חין הכתוב יוקבד על חסרונו כגון לא יהל סס ערבי כמו לא יחל לא יטה חללו וכן ומרובי חיל כמו ותאמרו ותחנקלוס תרנס לשו הסרה כמו לא ימם בחר דיערי קבל ליליא כשיגיע ס סמוך לאור הים חבל חר הדבור מיושב על הים של ימם לבי שהיה כתוב אחר ויהי חסך ומררס אנדה כותרו לשון מיושב בצהריס שהיה כפול ומוכפל ועב עד שהיה בו ממש : שלשת ימים שלוש של ימים טרביינא בלעז וכן שבעת ימי בכל מקום טטיינאה של ימים : ויהי חסך חללה שלשת ימים חסך של חבל סלח ראו שלשת ימי אחיו אותן מוכפל על זה סלח קמו חיס מתחתי י יושב חין יכול לכומד ועמוד חין יכול ליסב ולמה הביא עליהם חסך שהיו בישראל בחיותו הדור רשעים ולא היו רוצים לזאת וימם בשלשת ימי ח חללה כדי סלח ירחו כה מצרים במבלתם ויחמרו חף הם לוקים כמונו ועוד שחפסנו ישרא ורחו את כליהם וכשיבאו והיו שואלים מהו והיו חומרים חין בדינו כלום חומר לו חני רחיתו בביתך ובמקום כלובי הוא : יוכב יהא מוכב בתקומו : גם חתה תתן לא דיך שמוקנו ילך עמנו חלח מושלך תתן : פרסה פרסת רנל כלנאח בלעז : לא כדע מה כעבוד כמה תכבד העבודה שמו יחל ית ימה סים בדינו : כן

ויבן את הארץ כי הארצה הגדולה בין השמים ובין הארץ כי לעולם הארץ חסך היא : גימרה פרה לקרא על יד טלוזיו והוסף לומר להם חטאתי בעבור שגרם היהם בקלן מאת בניו : ועתה שאלו נאלצו כח אשרטנה בערשת כי תשא נטעם חך הכעס כי לא חטא עוד למרוד כי השם ובעבור שהיה כעס משה לא חמר לו שיפלא העם ויבא מוחן לעיר במפסכו ויעתד : ויהסך יי רוח יס נקרה מערב ים בלשון הקדש בעבור ים הגדול היונא מחברד ועיבר על מצרים אל חרן ישראל והוא לשפת מערב ואיננו ים חוקינס כי ישראל לא ירשו כל כך ונקרה ים ספרד

וסליק גובא על פל-ארעא

דמצרים ושרא בכל תחום מצרים תקיף לחדא קדמוהי לא-הנה בן גובא דכותיה ובתרוהי לא-יהי קן ויהפא ית-עין שמשא דכל-ארעא וחשובת ארעא ואכל-ית-כל-עסבא דארעא וית-בל-פרי-אלנא די-אשאר בודא ולא-אשתאר כל-ירוק בג-אילנא ובעסבא דחקלא בכל-ארעא דמצרים : ואוחי פרעה למקרי למשה ולאחרן ואמר הבית קדם : אלהכון ולכו : ובעז שבוק בעז חובי ברס זמנא הדא וצלו קדם : אלהכון ועדי מני להוד-ית-מותא דקי : ונפק מלרת-פרעה וצלי קדם : והפך : רוח מערבא תקיף להדא ונטל ית-גובא ורמיה לימא דסוף לא-אשתאר גובא חד בכל תחום מצרים : ותקיף : ית-לבא דפרעה ולא-שלח ית-בני ישראל : ואמר : למשה ארים ידך על-צית-שמיא ויהי חשובא על-ארעא דמצרים בתר דיערי קבל ליליא : ואחים משה ית-יהיה על-צית-שמיא ויהוה חשוד-קבל בכל-ארעא דמצרים תלתא יומין : לא חזו גבר ית-אחוהי ולא-קמו אנש מתחותיהו רחלתיא יומין ולכל-בני ישראל הגור נהורא במותבניהון : וקרא פרעה למשה ואמר אזילו פלחו קדם : להוד ענכו ותורכוו שבוקו אף-טפלכוו יזיל עככוו : ואמר משה אף-את-תתן בידנא נכס-קורשי וצלו ונעביד קדם : אלהנא : ואף-בעילנא יזיל עכנא לא נשאר מניה מדעס ארי מניה-אנחנא נסכו למפלח קדם : אלהנא ואנחנא לית-אנחנא ידעין מה-נפלח קדם : עד-מיתנא לתמן : ותקיף : ית-לבא דפרעה ולא-אבא לשלחותהון : ואמר-ליה פרעה אזל מעלון אסתמר לד-לא-תוסף למהון אפי ארי ביומא דתתון אפי תקות : ואמר משה

ויבן את הארץ כי הארצה הגדולה בין השמים ובין הארץ כי לעולם הארץ חסך היא : גימרה פרה לקרא על יד טלוזיו והוסף לומר להם חטאתי בעבור שגרם היהם בקלן מאת בניו : ועתה שאלו נאלצו כח אשרטנה בערשת כי תשא נטעם חך הכעס כי לא חטא עוד למרוד כי השם ובעבור שהיה כעס משה לא חמר לו שיפלא העם ויבא מוחן לעיר במפסכו ויעתד : ויהסך יי רוח יס נקרה מערב ים בלשון הקדש בעבור ים הגדול היונא מחברד ועיבר על מצרים אל חרן ישראל והוא לשפת מערב ואיננו ים חוקינס כי ישראל לא ירשו כל כך ונקרה ים ספרד

הארץ ה' רסמי' ליש' וסי' נטה ידך דארבה וינס את עין כל הארץ והיה אם כלה לאכל ויצאו מעיר ואצאך כעשב הארץ : ולא נותר ה' נמסר פרשת פנחס : בעץ ב' וסי' כל ידך כשלו : עתידה ל' ב' וסי' והעיתור ל' : ועתה יצחק ל' : וסר ג' וסי' פרשת וארא : ועתה ד נמסר ריש תולדת : זכחיס וילוח ב' וסי' גם אתה תתן : ויבאו לעשות זכחים : לא נדענ' וסי' ואנחנו לא נדע מה נעבד : כי כל נבל ימלא יין : לא נדע מה נעשה כי עלך : אנך : לשלחם ד נמסר פרשת ורא : תקף ב' בתו' מלעיל חד מלא והד חסר וסי' אל תקף ראות פני' אל תקף דבר אלי :

תקף ב' בתורה מלעיל חד חסר וסי' אל תקף דין סם

כן דברתי יפה דברתי וכוונתי דברתי חמת שלח חוסף עוד דמות פניך כלה
צחורה כלה ליל כלכם ישלח: דבר כא חן נא חלה לטון בקשה בבקשה
מדרך הזהיר על כך שלא יאמר הוהו דייק חברהם ועבדום וענו חותם קיים בהם
ואחרי כן יבאו ברכוש גמול לא קיים בהם: ויאמר משה כה אמר יי בעמדו לפני

כן דברתי כמו כן בנות כלכחד לל חוסף עוד דמות פניך שאינו לא חבוא
חליך עוד לעולם: ויאמר יי היה ראוי שתהיה דביקה בפסוק הזה פרשת ויאמר
יושה כה אמר יי וכנסה בנייהם פרשת עוד נגע אחד והאעם להורות זה שאמר
כה אמר יי ומתי כאמ' לו וזה כאמר לו במדן עוד הנה חבוי הורב חת בןך בכורך
ועבדו מכת בכורים כזה מאת

השם בזה סיני שישאלו איש
מאת רעהו וכבר פירשתי למה
שם כתוב ושאלה אישה משכנתה
וכאן כתיב וישאלו איש מאת רעהו

והנה פי' ויאמר יי אל משה עוד נגע

אל חוסף עוד
ואחרי לא חוסף עוד
לכנות שמו לו ש
שכר כל האבות
ולא יוסף להכות
אלא מכת בכורות
שהיה על ידי השם
לכדו גם האיש משה
שם השם נהפך ש
משה כמו שכפלה
נולדו וישאלו
מת כל
נכדו בנהפך ש
בכור בפסוק חן ש
מכור בהמה כנגד
בכור לאיש וכבוד
לכמה נגדו היות
וכמה טיב כמס'
וכמה לא חוסף
וכמה לא היה לכפתי
גבי אשתי למה שגם
אחריו לא קם מהו'
כדכתיב הכא ואחריו
לא קם כענין אל

אחר וכבר אמר השם זה למשה כי
רבים ככה: ויאמר גרש יגרש

כאשר חמר וכיד חזקה יגרשם

מארצו: דבר נא' כבר פירשתי

נא כי הוא עתה: ויתן ספר

הכתוב כי השם קיים מה שהבטיח

למשה ונתתי חת חן העם: וטעם

גם האיש משה כי היו רבי מהם

ושאלים אותם מפני כבוד משה:

ובעני העם עם מצרים:

כחצות הלילה ים מרקדקים

שאמרנו כחצו שם הענין והטעם

כאשר יהיה חצי הלילה בטובה כי

דנולתיו כמו ויהי בחצי הלילה

וידע כי אין יכולת בחכם לידע

דגע חצי היום כי אם באורח

גדול בכלים גדולים של נחשת

וחף כי חצי הלילה שהוא יותר

קשה ולפי דעתי אין צורך לכל

זה כי פי' כחצות הלילה כאשר

יעבור חצי הלילה הראשון וככה

בחצי הלילה הנשאר והעד ש

הנחמן ויהי בחצי הלילה ויחמד

האיש וילפת חצות לילה חקום

להורות לקי' וטעם חצי יובא על

הנזרה היוצאת מאת השם:

היושב על כסאו' הראוי לסבת

על כסאו' אחריו והזכיר הנכבד

מכל מצרים שהוא בן חלוקיהם

שהכל עבדים לו והנבזה מהכל

בכור הספחה שהוא עבד

וטעם אשר אחר הדומים שהוא

טאחן כמו ויהי טאחן בבית ה'

האסורים וכבר אמרתי כי

הנביאים אינם שומרים המלות

רק הטעמים כי מלת הנמיאחי

השקייני וכוזר וכוזר ושוא ושקר

לא תחמוד ולא תתחזה שנים

בטעם ועוד חרב על זה בתפלת

משה: והנה בכור הספחה

כמו בכור השבי כי הסבוייה

דברת פתח באתחתיא בספ' וסי' כן דברתי ודס תולעי' ויבאש' לא תהיה לו כנישה: אפ' ג' חס' וסי'

ורח' יי את ריה' ב' בוי' ויאמר משה כן דברתי: גרש נ' נמס' פרשת וירא: רעותה ה' וסי' ואשה מאת

רעותה: אך שם נקבצו דיות' דרשו מעל כפר יי' ולמדה בנתיכס נהי' תאכלנה אשה בשר רעותה:

כן דברתי לא אסף עוד ראות פניך: ויאמר יהוה

אל-משה עוד נגע אחד אביא על-

פרעה ועל-מצרים: אחר-כן ישלח

אתכם מזה בשלחו כלה גרש יגרש

אתכם מזה: דבר-נא באוני העם

וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת

רעותה כלי-כסף וכלי-זהב: ויתן

יהוה את-חן העם בעיני מצרים נסי

האיש משה גדול מאד בארץ מצרים

בעיני עברי-פרעה ובעיני העם:

ויאמר משה כה

אמר יהוה כחצת הלילה אני יוצא

ביתך מצרים: ומת כל בכור

בארץ מצרים מבכור פרעה הישב

על-כסאו' עד בכור השפחה אשר

אחר הרחים וכל בכור בהמה:

והיתה צעקה גדלה בכל-ארץ

מצרים אשר כמהו לא נהיתה וכמהו

לא תסף: ולכל בני-ישראל לא

יחרץ-כלב לשנו לאיש ועד-בהמה

למען תדעון אשר יפלה יהוה בין

מצרים ובין ישראל: וירדו כל-

עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר

צא אתה וכל-העם אשר-ברגליך

ואחרי-כן אצא ויצא מעם-פרעה

בחרו-אף:

ויאמר יהוה אל-משה לא-ישמע

אליכם פרעה למען רבות מופתי

בארץ מצרים: ומשה ואהרן עשו את

כל-המפתים האלה לפני פרעה

ויחזק יהוה את-לב פרעה ולא-שלת

את-בני-ישראל מארצו:

וא' לתזהה הטובה שמנה: וצא ט' מלאי' נמסר ביושע דש סימן ז': סבכור ב' מלאי' וסי' ומת כל בכור

ואת פדויי השלש והשבעי: תסף ג' וסי' וכמהו לא תסף: ל חס' דחס' והשיבך יי' מצרים' נוע תנוע ארץ'

עד פה תבא' תסף כתי' והולכתי עליכם אדם' נפלה ולא תוסף' ימים על ימי' מלך' עץ שזפתו ולא תוסף'

יראת יי' גדל חמה נשא ענש' ובתדי' באר' תוס' ולא תוסף עוד לשכלם' הליך תוסף כת' וב' מלאי'

דמלאי' זסי' הכינות תלדיה תוסף דדה' ולא תוסף עוד להנבא דעמוס: למאיש' ג' וסי' ולכל בני-ישראל לא

יחרץ' והלק לכל העם' וכל אשר לא ידחש לי': וירדו רפץ נמסר פרשת קרה: והשתחוו ז' וסי' וירדו

כל עבדיך' וראה כל העם את עמד' והיה ביום ההוא יתקע' והלכו אלך שוחח' והשתחוו עם הארץ'

דומסו' ואלהינו' ותבדו' וכל העם נא נמסר במסר רבתא: ומשהו רפ נמסר פרשת שחות:

יא

דבוע

לסונו ולבהמתם חף כי ישלח מן השמים מסחת להכות בכוריהם: וירדו והשתחוו

לי לאמר: על פניך וכל העם אשר ברגלי' שהם ברשותך שאלו כלם אל המקום שחרצה

כמו ויעל ברגליו והנה בעבור שאמר לו אל תוסף ראות פני יצא בחרי אף: ויאמר'

כמהנ העברים כמטעט הלשון וכבר אמר השם ורבים כמיהו: ומשה אף

על פי שנישאו כל המופתים הנזכרים לא רך לבו לשלחם כי השם חזקו ויהי ראוי להיות פרשת ויהי בחצי הלילה אחר זה להיות המכות על הסדר רק נכנסה פרשת החלף

היה בחמנע להודיע חן נמלטו בכורי ישראל כבוא המסחת על המצרים: ויאמר

על פי שנישאו כל המופתים הנזכרים לא רך לבו לשלחם כי השם חזקו ויהי ראוי להיות פרשת ויהי בחצי הלילה אחר זה להיות המכות על הסדר רק נכנסה פרשת החלף

היה בחמנע להודיע חן נמלטו בכורי ישראל כבוא המסחת על המצרים: ויאמר

על פי שנישאו כל המופתים הנזכרים לא רך לבו לשלחם כי השם חזקו ויהי ראוי להיות פרשת ויהי בחצי הלילה אחר זה להיות המכות על הסדר רק נכנסה פרשת החלף

היה בחמנע להודיע חן נמלטו בכורי ישראל כבוא המסחת על המצרים: ויאמר

רשי בא יב אבן עזרא עא

שבעת ימים... שבעת ימים של ימים: שבעת ימים מצות תאכלו וכו' וכו'...

שבעת ימים / טעם מצות תאכלו זכר לאכילתכם בזה תאכלו כי לא זנו...

השבעת ח' חס' וס' מיום הראשון עד יום' וישבתו העם ביום' והקברת שופר תרוע' אצם הששי דוד השבעי'

בעל הטורים

אך ביום הראשון... אף כנימתו חובה - שאין חובה אלא ב' ביום הראשון - בראשון חסר וכו'...

וככה כתוב על הפסח שבעת ימים תאכלו עליו מצות לחם עוני והנה

שבעה יומין פטירה תיכלון ביום

שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום

הראשון תשביתו שאר מבתים

כי כל-אבל חמץ ונכרתה הנפש

ההוא מישראל מיום הראשון עד-

יום השבעי: וביום הראשון

מקרא קדש וביום השביעי מקרא-

קדש יהיה לכם כל-מלאכה לא-

יעשה בהם אך אשר יאכל לכל-

נפש הוא לבדו יעשה לכם:

ושמרתם את-המצות כי בעצם היום

הזה הוצאתי את-עבאותיכם מארץ

מצרים ושמרתם את-היום הזה

לדורותיכם חקת עולם: בראשון

בארבעה עשר יום לחדש בערב

תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים

לחדש בערב: שבעת ימים שאר

לא ימצא בבתים בני כל-אבל

מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מערת

ישראל בנר ובאורח הארץ: כל-

מחמצת לאתאכלו בכל מושבותיכם

תאכלו מצות:

ויקרא משה לכל זקני ישראל

ויאמר אליהם משכו וקחו לכם צאן

למשפחתכם ושחטו הפסח:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ביום הראשון תשביתו שאר מבתים

כי כל-אבל חמץ ונכרתה הנפש

ההוא מישראל מיום הראשון עד-

יום השבעי: וביום הראשון

מקרא קדש וביום השביעי מקרא-

קדש יהיה לכם כל-מלאכה לא-

יעשה בהם אך אשר יאכל לכל-

נפש הוא לבדו יעשה לכם:

ושמרתם את-המצות כי בעצם היום

הזה הוצאתי את-עבאותיכם מארץ

מצרים ושמרתם את-היום הזה

לדורותיכם חקת עולם: בראשון

בארבעה עשר יום לחדש בערב

תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים

לחדש בערב: שבעת ימים שאר

לא ימצא בבתים בני כל-אבל

מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מערת

ישראל בנר ובאורח הארץ: כל-

מחמצת לאתאכלו בכל מושבותיכם

תאכלו מצות:

ויקרא משה לכל זקני ישראל

ויאמר אליהם משכו וקחו לכם צאן

למשפחתכם ושחטו הפסח:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם:

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

ל' ט' ט' ט'

בראשון... אף כנימתו חובה - שאין חובה אלא ב' ביום הראשון - בראשון חסר וכו'...

המשיח... אף כנימתו חובה - שאין חובה אלא ב' ביום הראשון - בראשון חסר וכו'...

הוא מולאכה: לדורותיכם חקת עולם, לפי שלא נאמר לזרות וחקת עולם על המלאכה אלא על החגיגה לכך חזר ושנאו כאן שלא תאמר אז הדרת כל המלאכה לא יעשה לא לזרנו נאמרה אלא לחותנו הדור: עד יום האחד ועשרים: למה נאמר והלא כבר נאמר שבעת ימים לפי שגאמר ימים לילות מנין תל עד יום האחד וכו': לא ימצא בבתים: מנין לגבולין תלמוד לומר בכל גבולך מה תלמו לומר בבתים מה ביתך ברשותך אף גבולך שברשותך יבא חמושו של נכרי שהוא אכל ישר ולא קבל עליו אחריות: כי כל אוכל מחמצת לענוש כרת על השחור והלא כבר ענש על החמץ אלא שלא תאמר חמץ שראוי לאכילה ענש עליו שאור חמושו ראוי לאכילה לא יענש עליו ואם ענש על השחור ולא ענש על החמץ הייתי אומר שאור שהוא מחמץ אחרים ענש עליו שאינו מחמץ אחרים לא יענש עליו לכך נאמרו שניהם: בגר ובאזרח הארץ: לפי שהם נעשה לישראל הוצרך לרבות את הגרים: מחמצת לא תאכלו: אזרה על אכילת שאור: כל מחמצת: להביא את הערובתו: בכל מושבותיכם תאכלו מצות: זה בא ללמד שמהא ראויה ליאכל: בכל מושבותיכם: פירוט למעט שבי וחלות תורה: משכו: מי שיש לו חמץ ימסוך משלו: וקחו: מי שאין לו יקח מן השוק: למשפחותיכם: מה לבית חבות: אזוב: מין ירק שיש לו גבעולין: אגדת אזוב: שלשה קלחים קרויין אגודה: אשר

והטעם שתאמרו כן לדורותיכם: בראשון / אחו' דרך קצרה בעבור שהזכיר בתחלה ראשון הוא לכו' והנה טעם בחדש הראשון וכמוהו בעשרי בחדש לחדש: שאור' שהוא מחמץ והוא הידוע ואחר כך חמץ כל אוכל מחמצת כל דבר שיחמץ ודע כי מיום הראשון עד יום השביעי אינו דבק בקרוב אלויו שהוא ונכרתה רק עם אוכל מחמצת כמו למלך שלמה על ישראל: חמץ יפת כי יש זאת מושכת עניה ואחרת עמה אחורנית כמו אדם פטרה וברקת שהטעם אדם ופטרה וברקת וכו' מיום הראשון עד יום השביעי וכבר הזכיר כי כל אוכל חמץ מישראל חייב כרת ובכחן הוכיף בגר שהוא גר דבק: כל' הזכיר העונש תחלה ואחר כך האזהרה ואין בכל מושבותיכם תאכלו מצות רשות כמו שעת ימים העונש מלאכה רק חייב למען תיכור: ויקרא משה לכל זקני ישראל וזהו יאמר לקהל: וקחו לכם חמץ: בעשור לחדש כאשר צוה השם: חמ' המדקדק כי נשחטו הפסח מהבכין הדגוש ולא דבר נכבד כי נשחטו חותנו כל קהל עדת ישראל הוא מהבכין הקל והסוף קמץ כמשפט בעבור הנח הנעלם רק נשחטו הפסח לטון צוני מהבכין הקל ולא מצינו מזאת הגזרה בכל המקרא מהבכין הדגוש והיה ראוי הסוף להיות מירק תחתיה כמו משכו רק בעבור אזהרת הגרין שהיה אחריו נפתח הסוף כמשפט לעשות כך כמו בחרו לכם ורבי' ככה על כן היה הסוף בפתח גדול בלסון צוני וסנייהם מבין אחד: ולקחתם: עתה כי' חמץ קמץ ויהיה ויתנו על המשקוף: ומל' אגדה כמו חבורה כמו ויהיו לגזרה חמ' וד' מרינו חמ' כי החלף

מסך והוא מבזרז גדוד ואחרי' אמרו כי החלף שורם כמו נחשח אבותנו: והנחין פי' כי הכתו' חמו' על האזוב אשר יבא בקיר ולא ידעתי מהו רק מדרך הסברה אינו עשב תקוף כי הוא הכך הארץ שהזכיר בפסוק: ויש חמיר' כי הכסח היו שוחטין חותנו בכף השער ויטבלו האזוב בו וביעו חל המזונות כמו וימד סף השער חמות הספי' ואחרים אמרו כי הוא כלי זעליו היו שוחטים כמו מושבב וספית ועוד אחרים עד בקר: ולא

ולא יתן המשחית לא יניח כמו כי על כן לא נתתיך לננוע חליה והנה המשחית ברשותו ואם יניחו כחילו נתן לו רשות ושמרתם רבים חסבו כי נתתם הדם על המסקוף ועל שתי המזוזות חייב לדורו בעבור כי הדבר הזה סמוך אל לקיחת האזוב וטבילתו ועוד כי כתיב אחר כן אשר פסח על בני ישראל ובדרך הסברה נכון

אשר בסף בכלי כמו סוף כסף: מן הדם אשר בסף למה חזר ושכחו שלא תחמו טבילה אחת לשלש המזוזות לכך נאמר עוד אשר בסף ושפתה כל כתיבה ונתינה מן הדם אשר בסף על כל הנעה טבילה: ואתם לא תכחו וכו' מניד שמאחר שנתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע ולילה רשות למחבלים הוא שכ' בו תרמוס כל

היה לולי קבלת האמת הנמר' והנה הנכון שמלת הדבר הזה שב אל ושחטו הפכה וטעם שאלת הבנים בראותם כל ה המשפחה חבורה אחת חוכלים שה תמים ראשו על כרעיו ועל בעל הטורים

חיתו יער: ופסח' וחמל ויש לומר ודלג: ולא יתן המשחית' ולא יתן לו יכולת לבח כמו לא נתנו חלשים להרע עמדי כאשר דבר' והיכן דבר והבאתי אתכם אל הארץ וכו': ויקד העם על בסורת הנאולה וביאת הארץ ובסורת הבנים סיהיו להם: וילכו ויעשו בני ישראל וכי כבר עשו והלא מ מראש חרש נחמו להם חלל מוכין שקבלו ע עליהם מעלה עליהם כחילו עשו: וילכו ויעשו חף ההלכה מזה הכתו לימד סכר להלוי' ושכר לעשייה: כאשר צוה יי' את משה ואת אהרן להניד שבתן של ישראל שלא הכילו דבר מכל מצות משה ואהרן ומהו כן עשו חף משה ו אהרן כן עשו: ויי' כל מקום שנאמר ויי' הוא ובית דינו שהיו לשון תוספת הוא כמו פ פלוני ופלוני: הכה כל בכור חף של חומה אחרת והוא במכרים: מכור פרעה חף כרע' ככו' היה נכסטייר מן הככורו ועליו הוא חומ' בעבור הראותך חת כחי בים סוף: עד ככו' השבי שהיו סמתי' לאידם של ישראל ועוד שלא יאמרו ירחתינו הביאה הפורענות וכוור השפחה בכלל היה שהרי מנה מן החשוב שבכל עד הפחו' וכו' השפחה חשוב מכור השבי: ויקס פרע' ממותו: לילה ולא כדרך המלכים בשלש שעות ביום' הוא תחלה ואח' עבדיו מלמד שהיה הוא מחזר על בתי עבדיו ומעמיד: כי אין בית אשר אין שם מת' יש שם בכור גדול שבבית קרני בכור כל' גם חני בכור חתנהו דבר אחר מצדיות מנות תחת בעליהן ויולדים מרובק' פנויים והיו להם בכורות הרב' פעמים הם חמשה לאשה אחת כל אחד בכור לאביו: ויקרא למשה ולאהרן לילה יניד שהיה מחזר על פתחי העיר כועק היכן משה שדיו היכן אהרן שדיו: גם הגברים: גם בני ישראל הטף: ולכו עבדו כדברכם הכל כמו שאמרתם ולא כשאמרתי חני בטל לא חלתי בטל מי ומי ההלכים בטל באנכם ובקרקס יב' גם באנכם גם בקרקס קחו ומהו כאשר דברתם גם אתה נתן בידנו זבחים ועולות: קחו כאשר דברתם ובקרתם גם אותי החבלו עלי שלא חמתו שאני בכור: כלנו

ויחיי אריתעלון לארעא דיהב יי' לכזן כמא די מלל ותטרון ית פולחנא הרין: ויהי אריתטרון לכזן בניכזן מא פולחנא הרין לכזן: ותיטרון דבח חיס הוא קדם יי' דהם על בני ישראל במצרים פרמא ית מצראי ויהי בתנא שייב וכרע עפא וסגרו: ואזלו ועברו בני ישראל כמא דפקיד יי' ית משה ואהרן בן עברו: והיה בכללות ליליא ויי' קטל כל בוכרא בארעא דמצרים בבוכרא דפרעה דעתיד למתב על פרסיה כלכותיה עד בוכרא דשביא בבית אסירי וכל בוכרא דבעירא: וקם פרעה ליליא הוא וכל עבדוהי וכל מצראי והוה צוחמא דבתא במצרים ארילית ביתא די לא הוא תמן ביתא: וקרא למשה ולאהרן ליליא ואמר קומו פוקו מנע עמי אף אתון אף בני ישראל ואזילו פלחו קדם יי' כמא ד דהותיון אמריו: ענבון אף תוריקון דברו כמא די מללתון ואזילו וצלו אף עלי:

ויחיי אריתעלון לארעא דיהב יי' לכזן כמא די מלל ותטרון ית פולחנא הרין: ויהי אריתטרון לכזן בניכזן מא פולחנא הרין לכזן: ותיטרון דבח חיס הוא קדם יי' דהם על בני ישראל במצרים פרמא ית מצראי ויהי בתנא שייב וכרע עפא וסגרו: ואזלו ועברו בני ישראל כמא דפקיד יי' ית משה ואהרן בן עברו: והיה בכללות ליליא ויי' קטל כל בוכרא בארעא דמצרים בבוכרא דפרעה דעתיד למתב על פרסיה כלכותיה עד בוכרא דשביא בבית אסירי וכל בוכרא דבעירא: וקם פרעה ליליא הוא וכל עבדוהי וכל מצראי והוה צוחמא דבתא במצרים ארילית ביתא די לא הוא תמן ביתא: וקרא למשה ולאהרן ליליא ואמר קומו פוקו מנע עמי אף אתון אף בני ישראל ואזילו פלחו קדם יי' כמא ד דהותיון אמריו: ענבון אף תוריקון דברו כמא די מללתון ואזילו וצלו אף עלי:

המשקוף ו' ו' ונתנו על שתי המזוזות ולקחתם אגרת אוזב ועבר יי' לנגוף את: אל המשקוף חר סוף וזנן מן ג' חר אל וחר על וחר ועל נמס' רבתא: ולא יתן ג' ו' ולא יתן המשחית' ולא יתן עליה לבונה: ולא יתן עליו לבונה: לבא ט' חסרים נמסר פרשת ויחי: והיה ה' בטעם גריש רפ בתורה וסי' ושמרתם את

אל המשקוף ו' ו' ונתנו על שתי המזוזות ולקחתם אגרת אוזב ועבר יי' לנגוף את: אל המשקוף חר סוף וזנן מן ג' חר אל וחר על וחר ועל נמס' רבתא: ולא יתן ג' ו' ולא יתן המשחית' ולא יתן עליה לבונה: ולא יתן עליו לבונה: לבא ט' חסרים נמסר פרשת ויחי: והיה ה' בטעם גריש רפ בתורה וסי' ושמרתם את

המשקוף ו' ו' ונתנו על שתי המזוזות ולקחתם אגרת אוזב ועבר יי' לנגוף את: אל המשקוף חר סוף וזנן מן ג' חר אל וחר על וחר ועל נמס' רבתא: ולא יתן ג' ו' ולא יתן המשחית' ולא יתן עליה לבונה: ולא יתן עליו לבונה: לבא ט' חסרים נמסר פרשת ויחי: והיה ה' בטעם גריש רפ בתורה וסי' ושמרתם את

העבדה' כיביאך יי' אלהיך' כי ישאלך בנך' אם לא חפצת' אנבים גדולות: בחצי הלילה ג' ו' וי' הכה כל בכור' וישכב שמשך' ויחרר האיש וילפת' וסי' בלשון ארמי שמשון קטל גברא' אנך: סבכר ב' חס' ויחי בחצי הלילה וי' הכה' ויחי כי הקשה: בבית הבור חר מן ח' זנן חר בית חר בבית נמ' בירמיה סימן לו' גבי פרשת' וצא ירמיהו מירושלם: וכל עבדיו נמסר בשמואל סימן כ' כי אין בית אשר אין יו פסו' אית בהון אין פצעו' פסו' נמסר בישעיה סימן מ' גבי פסוק ולבגן אין די בער: גם צאנכם גם יב פסוקי' אית בהון גם גם נמסר בשפטים סימן ח' גבי זבח וצלמוע' וגם נמסר במסרא רבתא:

זרחה השמש שעה ישרה ושליש שעה והנה יש לנו בקר והחשך גדול כמו ותסכב מרגלותיו עד הבקר ושם נתו' בטרם יכיר איש את רעהו והנה היו מישראל שיבחו בתחלת עמוד השחר ועודנו לילה בדרך התורה עד זרחה השמש ואלה היו קרובי אל מצרים והאחרים שהם רחוקים יבחו בו ביום כי קהל רב היה ונתר יש מתחלת רעמסס עד סוכה משמנה פרסאות על כן כתוב הויחך יי' אלהיך ממצרי' לילה וכתו' אחר היום אתם יוצאים ועוד ובני ישראל יוצאים ביד רמה וכתוב שם ומצרים מקבצים ובוים יקברו וכבר פירסתי: גם אתם כדברכם' שתלכו דרך שלשת ימים גם כאשר דברתם וגם מקננו ילך עמו' וטעם ובקרתם גם אותי שיכרנו אותו ויתבללו בעדו' וטעם גם שנתן להם זבחי' כאשר אמר לו משה: ותחזק

כלנו מתיים חזרו לא כנזרת משה הוא שהיה חמ' זמית כל בכור וכו' חף הכשוטי מתיים חזרה או עשרה בבית אחד: טרם יחזק המזרים לא הניחום לשהות כדי חזקו: משאריותם שירימנה ומחור: על שבעים חלש שבהמות הרבה הוליכו עמיהם מחבבים היו את המזנה: כדבר משה: שאמר להם במצרים וישאלו חיש מות רעהו: ושאלות:

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

חף הן היו חסובי להם מן הכסף ומן הזהב והמחור בכסוף ח' חסוב: וישאלו: חף מה שלח היו שאלים הם היו נותנים להם חתה חומר אחד טול שנים ולך: ויכללו ודוקינו: מרעמסס סכתה: משה ועשרת יוול היו וכלו סס לפי טעה של ושאח' חתם כל כנפי נשרים:

על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

ותחוק מצרים על העם ה' נספר במלכו א' ססן יד גבי וואמ' ירבעם לאשתו קומינא והשתנתי: למהר נ' וס' לשלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

למהר שלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

שש
עזרא
למהר שלחם מן הארץ: למהר שלל השבו וכצבאם על ההרים למהר: אנך: לטלחם נ' נמסר פרשת ורא: צררת ב' בתרי ליש' חד חס' וחד מל' וס' משארותם צררת' עד יום מותן' בתר' מלזו: וי' בטעם גריש' רפ' נמסר פרשת

החומות שלא ישנו רק יונו ויספרו גבורות הסס כצאתם ממצרים וככה רמזו חכמינו ז"ל הניע זמן קרית שמע של שחרית: ויאמר

אבן עזרא

ספר שמות יג

רשי

ויהמר בעבוד שהזכיר ליל שמורים שהוא ליל חמשה עשר שבו יאכל הפסח השליש לפרש חוקת פסח דורות והנה לא הזכיר דבר המשקוף והמוזנה ולא הזכיר על מצות ומזרחים כי כבר הזכירו בפסח מזרחי והנה הטעם תאכלו הפסח לדורות כפסח מצרים והוא מקום מצות חמרות רק מצות המשקוף והמוזנה אינה מענין חכילת הפסח הלא תראה בתחלת הפרשה כל בן בכר לא יאכל בו וכן כבר חינו מורע ישראל חו אש היה מישראל והוא עובד אל כבוד וזמר לא יאכל בו והטעם כמו מוזני כי כזון הוא בלשון הקדש גם בלשון ערבי לומר כך וכמוהו הנותר בבשר ובלחם:

שמורים לכל בני ישראל לדתם משומר ובה מן המזיקין כענין שחומר ולא יתן המשמיות וגו': זאת חקת הפסח בארבעה עשר בניסן כאמרה להם פרשה זו: כל בן בכר שנתכדו מעשו לאביו שבשמים ואחד הבנו ואחד ישראל משומר במשמע: ומלתה חתו או יאכל בו מניד שמיילת עבדיו מעכבתו מלאכל בפסח דברי רבי יהושע רבי חליצו חומר חין מילת עבדיו מעכבתו מ מלאכל בפסח ח"כ מה הלל אז יאכל בו העבד: תושב זה גר תושב ושכיר זה הגוי ומה הלל והלא ערלים הם וכאמ' כל ערל לא יאכל בו הלא כגון ערבי מהול וגבועי מהול והוא תושב או שכיר: בבית אחד יאכל בחבורה אחת שלא יעשו הנמנין עליו שתי חבורות ויחלקוהו אחת חומר בחבורה אחת או חינו לא בבית אחד כמשמנו ונלמד שחס החתולו והיו חולקים בחצר וירדו בשמי' שלא יכנסו לבית הלל על הבתים אשר יאכלו חתו בהם מ מכאן שהחולק חולק בשני מקומות: לא תביא מן הבית מן החבורה: ועכס לא תסבדו בו הראוי לאכילה כגון טיט עליו כותי בשר יש בו משום סבירת עכס חין עליו כותי בשר חין בו משום סבירת עכס: כל עדת ישראל יעשו חתו למה כאמ' לשי שהוא חנו בפסח מזכרי' סה לבית חנות שמונו עליו למשפחות יכול חף פסח דורות כן הלל כל עדת ישראל יעשו חתו: ועשה פסח יכול כל המתבדר יעשה פסח מיד הלל והיה כאזרח הארץ מה אזרח בארבעה עשר חף גר בארבעה עשר וכל ערל לא יאכל בו להביא את שמתו חתו מחמת מילה שחינו משומר לערלו' ואינו למד מבן בכר לא יאכל בו: תורה אחת וגו' להשוו' גר לאזרח חף

וכל ח' ר' בספר וסי' וכל עבד איש וכל פטר חמור וכל העם ראים וכל חכם לבבכם וכל אישה חכמת לב וכל הנשים אשר נשא וכל איש אשר נמצא וכל היתדות למשכן: בבית ו' רפין וסי' במלכי' א' סי' ג' גבי שהם נשי' ונות: חוזה ד' ג' מ' וא' חס' וסי' לא תוציא מן הבית מן הבשר חוזה' כי מנרעות נתן לבית

נטיר לכל בני ישראל לדריון: ואמר יי למשה ולא אהרן דא גזירת פסחא כל בני ישראל דאשתמד לא יוכל ביה: וכל עבד גבר וזבני בספא ותגור יתיה בבן יוכל ביה: ותתבא ואגרא לא יוכל ביה: בחבורה דא יתאכל לא תפקון מן ביתא מן בסרא לברא וגרמא לא תתברון ביה: כל כנשתא דישאל יעברון יתיה: וארי יהגיר עפד גיורא ועפר פסקיא דלמדי' ורמינ' ליה כל דבורא ובכו יקרב למעבריה ויהי כוציבא דארמא וכל ערלא לא יוכל ביה: אוריתא דא תהי ליציבא ולגורא דא תגיר ביניכון: ועברו כל בני ישראל כפא דפקיד וית משה וית אהרן בן עברו: ויהי בבן יוכא דהין אפיק וית בני ישראל פארעא דמצרים על דליון:

ומלל יי עם משה למימר: אקדישקדמי כל בוכרא פתח כל זקרא בבני ישראל באנשא ובבעירא דילי הויה: ואמר משה לעבא הווד דכירין ית יומא דהין דנפקתון מצרים עברותא ארי בתקוף יד אפיק וית יתכון כפא ולא יתאכל חמיעו:

בירחא דאביבא: ארי יעלנד לארעא כנענא וחתאי ואמריא ויהו' ויבוסא:

חוזה' הן אראלם צעקו חזה' דן חסר' ויאמר המלך ועשו ארון' דה' עדת ישראל יא נמסר בפר' ויקרא אתך ו' בתו' נמסר במסר רבמא: ואוד' קסץ וסי' ואז יקרב לעשתו' ואז יראו את עונם' ואז תשכיל' ואז חיל מלך בבל צרים: לעשתו' ה' חס' נמסר פרשת מקץ: את משה ואת אהרן דבעני' מטעי' קדמא אל משה ואל אהרן' תנינ' את משה ואהרן' תליתא אל משה ואהרן' רביעא את משה ואת אהרן: יצאתם ב' וסי' אשר יצאתם מצרים' דפרש' בא' לא כארץ מצרים' וב' יצאתם וסי' ויצאתם ופשתם: כי בחוק יד' חד מן י' זוג תנינ' משני וסי' נמסר ביהושע סימן ז': ולא יאכל ב' וסי' חסץ' את בשרו:

לשאר מצות שבטורה: פטר רחס' שפתח את הדחם תחלה כיון פטר מים ראשית מדון וכן יפטרנו בשפה יפתחו שפתים: לי הוא' לעצמי קיביתם על ידי שהכיתי בכורי מצרי': וזכור את היום הזה' למד שמוכרין יביאת מצרים בכל יום: בחדש האביב וכי לא היינו יודעין בחי' זה חדש הלא כן חמ' להם ראו חסד שגמלכם שמוציא אתכם בחדש שהוא כשר לכאף לא חמה ולא כזה ולא בשמים וכן הוא חומר מוציא חסירין בכופרות חדש שהוא כשר לכאף: אל חרץ הכנעני וגו' ואלעפ' שלא מנה הלא חמשה עממים כל שבעה גוים במשמע סוכן בכלל כנעני הם ואחת ממשפחות כנען היתה שלא נקרא לה עם הלא כנעני:

ג' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

כעל הטורים: חונה ב' בכתו' מן הכשר חונה ה' א' ארלוב צעקו חוזה: כי מנרעות נתן לבית מלכי' חס' ה' הקדש מנרעות והונו בצוריהם על כן כ' צעקו חוזה' אכל בבית לא נתן ה' המשפחה לכל על כן לא תביא מן הכשר חוזה וחכמינו זל חמרו בחבורה אחת והוא הכסון: כל עדת ישראל כל בני מצוה חייבי' לעשו' הפסח וכאשר חפסתי בתורה מצאתי שלשה ועשרים כריות האמורי בתורה כולם הם במוצות לא תעשה הכל במכו' עשה לא מצאתי רק הפסח לבדו והמילה חולי היה כן בעכו' כי יביאת מצרים להזכירה חייב ואין זכירה יותר מחכילת הפסח בזמנו ובהתחלת עשרת הדבר' חמ' אשר הביא חתך מחרץ מצרי: וכי יגור חתך טעם חתך בארץ מצרי' וטעם ועשה פסח והוא חוזה לעשות הפסח ימול בתחלה וטעם וכל ערל לא יאכל בו על ישראל שלא כמנונו כמו היולדי במדבר בדרך: תורה' זה הגר הוא גר צדק לא גר פער' ויעשו טעם ויעשו לכל בני ישראל וכבר הזכיר זה למעלה חולי זה על הפסח טעמו במדבר סיני שמלו הנדרים ואל תתמה בעבור שהוא כהן' במקו' הזה כי בפרשת דלת המן כתיב שיקח כנכנת ויתן טס מן ויניחה לפני העדות ועוד לא צוה הטס לעשות חרון העדות וכמוהו הוצאתי את כל צבאותיכם: ויהי בעעס' לפי דעתי זה הפסוק דבק עם הפסח הבא אחריו טבר השט למשה לקדש הבכורים ובחצי הלילה היתה מכת בכורים וביאת ישראל בזם כזה הטס מיד לקדש בכורי ישראל ובכורי בהמות: וידבר' אחז דרך קצרה כי משה כננד כל ישראל ויפת חמר כי המנוה על משה לקדשם בפה הפך ו גמול הכהן כי הכהן קדוש הוא ולא יטמאו רק בדבור שיאמ' בפה שהוא טמא: כטר' פתיחת כמו ובטורי צינים והטעם הבן שפתח תחלה הרחם ומלת רחם זרה כי משפט לשון הקדש שפיתח האות שהוא לפני אות הגרון: ויהמר משה' ביום טו' יום חמר וזכור כמו והיה היום הזה לכם לזכרון' וטעם מבית עבדים שהיו מבדידיס אותה כאלו היו עבדיהם ובמקום אחר חמר מכור הברול כי המצרי חוקו עליהם והטס הוציאם בחווק יד מהחוקים: היום' הזכיר בתחלה ולא יאכל המזן וככה תעשו לזרות כמו טעמיתם ביום שיבחתם וכאשר היה זה בזמן שהאביב כמכא ככה תעשו בכל שנה בעת המבא האביב בארץ ישראל זהו האביב שצורה וסי' אביב כמו בכור כי הוא יבוגרת חב שהוא כמו ראשון לאשר הוליד או פכס לתלמיד שלמד וכתוב כי הפעורה אביב והעד שאמר בחג שבועות בכורי קציר חטים: והיה' לא הזכיר כל השנעה כי כבר הזכיר זה במקום אחר: סבנת

א' ויבוסא:

ב' ויבוסא:

א' ויבוסא:

נשבע לזכוותי, באברהם הוא חומר ביום ההוא כרת יי את אברם ונביתק
הוא חומר נור בארץ הזאת וביעקב הוא חומר הארץ אשר אתה טוב עליה ונב:
זבת חלב ודבש חלב זב ויי העמים והדבש זב מן התמרים ומן התאנים: את
העבודה הזאת, של כסח והלא כבר נאמר למעלה והיה כי תבאו אל הארץ ונב

מצת ד' חס' נמסר לעיל בהאי סדרא: מצות יאכל ג' וסי' מצות יאכל את שבעת' ובחמשה עשר יום לחרש
בראשון בארבעה' דיוזקאל: יאכל כל נמסר במסרא רבתא: שבעת הימים ח' נמסר בישעיה סימן ל
גבי פסוק והיה אור הלבנה וגם במסרא רבתא: יראה ו' וסי' בהר"ן יראה' מצות יאכל את' ב' בו' שלש

שבעת' זאת היא העבודה: מצות' הנה השבת הזהיר על גרך אשר צעדיך כי
על זה התנאי יגור צעדיך שלא יעשה מלאכה לפניך בשבת וככה ביום הכפורי
כי כן כתוב וככה בפסח שלא יאכל חמץ במקום שהוא דשותך חזו טעם בכל
צבולך: בעבור זה' חמר רבי מריוס כי פי' בעבור זה היה ראוי להיותו הפוך
זה בעבור טעשה יי' לי והביא

רבים כמוהו ולעתי ולפי דעתי
חץ אחד מהם ככונ כי חץ כ
נהפוך דברי אלהים חיים וטעם
הפסוק הפך מחשבתו כי חץ
חגו חכמי' מנ' בעבור זה רק פי
בעבו' זה בעבור זאת העבודה
שהיא חכילת המזה לא יאכל
חמץ שהוא תחלת המנות שבו
לנו השם עשה לנו השם חיות
עד שהזיחנו ממזרים והטעם
לא הזיחנו ממזרים רק לעבדו
ככתו' בהזיוחך את העם ממזרי'
תעבדון את האלהים על ההר
הזה וכתו' אשר הזכירתי אתכם
מארץ מצרי' להיות לכם לאלהי'
והיה לך' יש חולקין על חבותינו
הקדושי' שאמ' כי לאות ולזכרון
על דרך כי לוית חן הם לראשך
ועניקם לבגדנותיך גם וקשרתם
לאות על ידך כמו קשרם על
לוח לכתך תמיד גם וכתבתם על
מוזות ביתך כמו כתבם על לוח
לכתך ומהו שיהיה לאות ולזכרון
שהיה שגור בכך כי ביד חזקה
הזיחך יי' ממזרי' ואין זה דרך
ככונה כי בתחלת הסדר כתוב
משלי' שלמה והנה כל מה
שהזכיר הוא דרך משל ואין
כתוב בתורה שהוא דרך משל
חלילה רק הוא כמשמעו על כן
לא נזכרו מיד בשטו' כי כ
בהיותו כמשמעו איכנו מכחיש
שקול הדעת כמו ומלתא את
ערלת לבבכם שנכתוב לתקנו
לפי הדעת' ואל' משה הכהן כי
יד ברוב המצוה היד השמאלית
חף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה
שמים ידה לימד תשלוה ודברי
הקבלה חזקים ואין צריך ח
חזק: מימים ימימה' כמו ימי'
תהיה גאולתו והטעם משנה
לשנה ותחלת השל' על כי קריאת
צ'י: והיה הזכיר הכנעני לבד
כי הוא חב לכנען' וטעם נשבע
לך כמו כי לך ולזרעך חתן את
כל הארצות האל: והעברתי ח

נשבע לאבתך לתת לך ארץ זבת
חלב ודבש ועבדת את העבודה הזאת
בחדש הזה: שבעת ימים האכל

מצת וביום השביעי חג ליהוה:
מצות יאכל את שבעת הימים ולא
יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר
בכל גבלך: והגדת לבנה ביום
ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה
לי בצאתי מצרים: והיה לך לאות
על ידך ולזכרון בין עיניך למען ת
תהיה תורת יהוה בפיך בי ביד חזקה
הוצאך יהוה מצרים: ושמרת
את החקקה הזאת למערה כימים
ימימה: פ

והיה כיוצאך יהוה אל-ארץ
הכנעני כאשר נשבע לך ולאבתך
ונתתה לך: והעברת כל פטר רחם
ליהוה וכל פטרי' שגור בהמה אשר
יהיה לך הזכרים ליהוה: וכל פטר
חמר תפדה בשה ואם לא תפדה
וערפתו וכל בכור אדם בכנה ת
תפדה: והיה כיוצאך בנה כחר
לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק
יד הוציאנו יהוה מצרים מבית
עבדים: והיה ביהקשה פרעה
לשלחנו ויהרג יהוה כל בכור בארץ
מצרים מבכר אדם ועד בכור בהמה
על כן אני זבח ליהוה כל פטר רחם
הזכרים וכל בכור בני אפדה:

פעמים בשנה דואלה המשפטים והברוכים וישאר
מן אס יראה ורמת' וי' עליה יראה' כי הנה החשך יכסה ארץ' ילכו מהיל' חיל' וראה עבדיך פעליך:
ולא יראה חר מן קנ' פסוק דאית בהון ולא וסי' במס' רבתא: יד פכו דאית בהון לך לך וסי' במ' רבת:
מימים ימימה' וסי' ושמרת את החקקה הזאת' מימים ימימה' דבת יפתח' ויאמרו הנה הגל' בשלה' ועל
האיש ההוא מעירי' ומעיל קטן חעשה לו אמו: חמר ד' חס' בתורה נמסר פרשת וזו:

בעל הטורים
וה' לך לאות על ידך
בני זרוע טהאל'
תורת יי' כפיך בנימ'
זה הוא קרית טעם'
הוא קרית חמר יוד
טעם חמר עשירי'
הזכיר לזכרון חמר
יוזמת לך ששם ימי'
בשבעת ימים כמשלי'
יש ששה ימים מושג'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'
טעם חמר טעם חמר'

כענין ימימה' וסי'
והיה כיוצאך יהוה אל-ארץ
הכנעני כאשר נשבע לך ולאבתך
ונתתה לך: והעברת כל פטר רחם
ליהוה וכל פטרי' שגור בהמה אשר
יהיה לך הזכרים ליהוה: וכל פטר
חמר תפדה בשה ואם לא תפדה
וערפתו וכל בכור אדם בכנה ת
תפדה: והיה כיוצאך בנה כחר
לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק
יד הוציאנו יהוה מצרים מבית
עבדים: והיה ביהקשה פרעה
לשלחנו ויהרג יהוה כל בכור בארץ
מצרים מבכר אדם ועד בכור בהמה
על כן אני זבח ליהוה כל פטר רחם
הזכרים וכל בכור בני אפדה:

מצות יאכל את שבעת הימים ולא
יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר
בכל גבלך: והגדת לבנה ביום
ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה
לי בצאתי מצרים: והיה לך לאות
על ידך ולזכרון בין עיניך למען ת
תהיה תורת יהוה בפיך בי ביד חזקה
הוצאך יהוה מצרים: ושמרת
את החקקה הזאת למערה כימים
ימימה: פ

מזאתי יותר: וכל פטר חמור' שהוא טמא תפדה בשה: וערפתו יש חומר תכתב
על ערפו קדש והחומר' כזה חומר' חכי שהוא חמור קשה עורף כי הנה כתוב הוא
יערוף מובחנתם וערכו טס את העגלה בנחל שהפירוש לכרות העורף כאשר
פירשו מעתיקי הדת' כי כל בכור שלא יקרב לגבי המזבח אולי יפדה מייב מיתה
כי כל בכור מצרים חסד ובהמה מתו כי השם לא מלטס מן הגזרה שגור על
צבורי מצרים רק שהיו מוכנים וקדושים לעבודתו ולא היו לישראל בהמות טמאות
כי חס החמור' לבדם על כן לא יפדה בכור מין אחר: והיה חמר ד' יהודה הלוי
זל כי חמר חסר חף והטעם מה שהוא חמר חיים: והיה החל חמר בחמץ
יד הזיחנו ושב לפרש מה היתה היד החזקה והיא מכת הבכורים כי על יד זה
יבאו ממזרים ולא על יד מכות הראשונות וככה חמר המסורר למנה מצרים
בבכוריהם כי לעולם חסדו ומשה תפס דרך קצרה כי ידוע היה בחמור ויהרגו יי'
כל בכור והגיל בכוריו ובכוריהם ומשה ועם זה ידבק על כן חזיונות ולא עם
הדינת בכורים: כל פטר רחם הזכרים' מהמן הראוי לזבח לפני השם:

ולמה חזר ושנאה ב
בטביל דבר שכתבם
בה בפרשה ראשונה
חמר והיה כי יחמרו
חליכם בניכם מה
העבודה הזאת לכם
בין דשע הכתו מדבר
שהזיח עמנו מן ה
הכלל ואין ונהגות
לכך בכן שאינו יודע
לשאל הכתו מלמדך
שתפחה לו אתה ב
בדברי הגד' המושקין
את הלכ' בעבור זה'
בעבור שארית' מכותיו
כגון פסח מנה ומרור
הללו: עשה יי' לי'
דמו תשובה לבן דשע
לומר עשה יי' לי ולא
לך שאלו היות טס לא
היות כדאי לנחל:
והיה לך לאות' יביאת
מצרי' תהיה לך לאות
על ידך ולטוטפות בין
עיניך שתכתו פרוש'
הללו ותקשרם כראש
ובורעו: על ידך שם
לפיכך ידכה מלא
בפרשה שנייה לדרוש
בה שהיא כהה:
מימים ימימה'
משנה לשנה: נשבע
לך' והיכן נשבע לך
והבחי אתכם אל
הארץ אשר נשחתי
וגו': ומתה לך'
תחא בעיניך כאילו
כתנה לך בו ביום ואל
תהי בעיניך כידועת
חכות' והעברתי ח
חץ והעברת חלא לשון
הפרס' וכן הוא חומר
והעברת את נחלתו
לכתו: שגור בהמה'
כפל שפגרתו חמו
ושלחתו בלח עמו
ולמדך הכתוב שהוא
קדוש בבכורה לפטור
את הבא אחריי ואף
שאינו נבל קרני שגור
כמו שגור חליפך חבל
זה לא חלא חלא חלא
על הבל שהרי כבר
כתב כל פטר רחם
ואת חף בכור בהמה טמא'
לשון חמר יש לפרש והעברתי כל פטר רחם בכבור חדש הכתוב מדבר: פטר
חמור' ולא פטר שאר בהמה טמאה וגזרת הכתוב היא לפי שמשלו בכורי מצרי'
לחמור' ועוד שסייעו את ישראל ביצירתן ממזרים טעונים מנספה ומזהבה
של מצרים: תפדה בשה' כותן טה לכהן ופטור חמור מותר בהכאה והפה חולין
צד כהן: וערפתו' עורפו בקופין מאחוריו והורגו הוא הפסיד ממנו טס כהן
לפיכך יפסד ממונו: וקל בכור חדש תפדה' חמס סלעים פדינו קצוב במקום
אחר: כי ישאלך בנך חמר' יש חמר שהוא עכשויים מחר שהוא לאחר זמן כגון
זה ובגו' כי יחמרו בניכם מחר לכנינו דברי גד ודברי ראובן: מה זאת' זה תימוך
טעם שאינו יודע להעמיך שאלתו ונסתה וטס' מה זאת ומקום חמר הוא חומר ומה
העמות והחקים והמפתים ונ' הרי זאת שאלת בן חסד' דברה תורה
כנגד חרבעה בני דשע ושאינו מבין לשאלו והשואל דרך שתומה והשואל
דרך חכמה: ולטוטפת

ואיל מורד בעשותו היכל
בשלותו כדון חן יפלא
ראה טוב ושום אל לכה כל
לבר פרעה בפרשת בשלח

בעל המורדים

נהיה הזכיר על חלה שתי המנות והיה לחות על ידכה ומה שהעתיקו חכמינו
אל לכתוב הפרשיות הוא החמת ולטוטפות כמו זכרון ושחמרים כי הטית כפול
ופי כמו דבור מגזרת והטף א דרוס והוא רחוק בעיני חסלת כל אל פרעה:

ולטוטפת תפילין ועל עס שהם חרבעה בתים קדוים טוטפת טט בכתפי שמים
פת באפריקו שמים ומנחס חרבעה הטף אל דרוס אל תטופו לשון דבור כמו
נלזכרון פהרחה אותם קמורים בין העינים יזכור הפס וידבר בו:
חסלת כל אל פרעה

ידי

לשופט ולשופט נ' וס' והיה לאות על ידכה וקשרתם אתם בת' וקשרתם לאות לשופט כת' ושאר
לשופט כתוב ועין פלונת דרת: אמר אלהים וס' והנחש היה ערם ומפרי העץ אשר כי כל
העשר אשר הציל והיה בשלח פרעה ולרשע אמר אהים ושם את פסל הסמל וזה נמסר גם בבראשי:

ויהי לאר על ידך ולתפלין בין ז' כת' י' ויהי לאות על ידך ולשופט בין עיניך כי בחוק יד הוציאנו יהודה ממצרים:

כמה חת העם
בהתהלך תנחה חותך: כי קרוב הוא ונוח לשון בחותנו הדן למצרים ומדרשי חגדה יש הרבה בראותם מלחמה כגון מלחמת וירד העמלקי והכנעני וגו' חס הלכו דרך ים היו חוזרים מה חס כשהקיסם דרך מ נעיקס חמרו נתנה ראש וכסוכה מצרימה חס הוליס בפסטה על אחת כמה וכמה: פן יחם יחשבו מחסבה על שיכחו ויתנו לכ לשוכ: יוסב הסובס מן הדך הפסטה לדרך העקומה: יס סוף כמו לים סוף וסוף הוא לשון חס שנדל בו קיס וכן ומסס בסוף קנה וסוף קמלו: וחמוסיס אץ חמוסיס חלז מוויניס וכן הוא חמו וחתם תעברו חמוסיס וכן תרגמו אכדלום מוריון כמו וירך את חניכיו וריו דבר אחר חמוסי מחוסי אחד מחמסה יחלו וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי חסלה: השבע השביעי

ידי

נהיה לחות על ידכה
התען על הא כנגד
ה פרקים עד הפרק
שמתיין בו תפילין
ולטוטפות בין עיניך
בנימתי אלו חרבעה
בתים

בשלח י' ו' ולא נחס כלל רפה בלשון ישמעאל וידוע כי ממזרים על ירושלם דרך חרף פלסתיס חיכו מרחק רב והוא כמו מהלך עשרה ימים בדרך היסרה ולולי זה איה היה באיס השבטי בחמוריהם עד מזרים חס היה הדרך רחוק מאלד מה היה מספיק שיכלו הס ו חמוריהם ובעלתם מביא שבר לכתיהם: כי קרוב הוא חל משה חלעפ שהוא קרוב וכמוהו לצי דעתי כי עס קסה עורף הוא רפחה נכפטי כי חסחתי לך כי רכב ברזל לו ולפי דעתי אץ נורך כי טעמו למה לא נחס חלהים דרך חרף פלסתי בעבור שהוא קרוב והנה נחס דרך רהוקה שלא ירחו מלחמי ויחמרו כתבה ראש ונסוכה מצרימה וידענו כי הסס יודע העתידות בלי ספק וידע שיחממו חס וליכס דרך חרף פלסתיס וחמר פן ינחס העס כי דברה הנורה כלסון בני חרס שבינו הלומרי יוסב: מבעלי הכפל סבב נס יבח על מסקל אחר וסך בלתי יס ויגל חת האבן וחל תשמע אל דברי האומרים שטרסו נכב וולת המדבר מוסך עכמו וחמר עמו והוא דרך המדבר מדבר יס סוף וכמוהו הארון הברית הארון ארון הברית ועץ הדעת דעת טוב ורע הספל המקל היין החמה וכמוהו רבי: וסוף הוא סס מקום ויא שהוא מגזרת סוף דבר כי הוא סוף העולס והוא יס חוקינס כחשר כבר זכרתי וולת טעות גדולה כי הוא יס מזרחי כנגד מזרים ויס ספדי גדול ממנו: וחמוסיס יא מלאי הון פיס להס כל זרכיהס והנה כתוב וגם דרה לא עשו להס ומה טעם להזכיר זה עתה רך פירושו חגורי חומס למלחמי כמו חלוני תעברו טפירושו חגור חלבי והעד הנאמן וחלם תעברו חמוסי ובמקו אחר קרח חלוני כי מה טעם להולך דרה לפני אחיהס וטעם להזכיר הכתוב וחמוסיס במקום הזה כי למעלה כתוב בראותם מלחמה כי ביד רמה יבאו בכלי מלחמה ולא כמו עבדים בורחים: ויקח הזכיר למעלה על בני ישר החיים בדור האנא גס העלו עמס הנכבד שהיה בהס שעל ידו ירדו מצרימה והוא השביעס לפני מותו שיחמרו פן לכתיהס ובניהס לכתיהס והנה משה נתעסק לקייס השבועה שלא תבא חסמה על ישראל כי רחינו שחשיאי ישראל נשבועו לנבעונים והס לא נשבועו להס חלל על תכחי שהס רחוקיס כמו שאמרו ואחר שנמכחו קרוביס היה נכון שלא ישמרו שבועתס ולא יעברו הס וכל ישראל על מצנת לא תחיה כל כשמה רך בעבור כבוד הסס עשו שלא יחללוו וואחר שניס רבות העניס הסס בני ישראל בעבור שהניח שחול להימית חת הגבעונים שהיו בנוב עיר הכהניס: והזכיר עצמות כי כל הכשר והעור ירם תולעים ויבחס ולא ישררו בשניס מועטות רך העצמות: ויסעו חאיתס הוא מדבר סור כאשר חפרס: ויי הולך לפניס יומס ידענו כי השס סוכן על וקדוש שמו ויוסב קדס סלה והכתוב ידבר כלסון בני חרס בעבור כי כח הפס הולך עס ישראל כדרך מולך לימן משה ורוע תפחרתו וטעם בעמוד עין שלא היה כדמות העביס רך כדמות עמוד נטוי מן השמי על הארץ וקרח העמוד כן בעבור שמעמד הבית עליו וטעם ללכת יומס ולילה בעבור כי המחנה היה גדול ולא יכלו ללכת רך מסע מעט על כן היו הנלכיס מקצת יוס גס מקצת לילה וחלה השניס עמדיס היו לפניס עד שבחו אל היס כאשר חפרס: לא ימיס פעל יוצא כי השס הנזכר למעלה לא המיץ העמודי לפני העס ומלת יומס לא תמצא בכל המקרא רך על עת הינת השמש על הארץ כייס יוצא בתורה ובנביאי ובכתוביס והוא לילה כי כמו ביום הכותי כל כבוד מה היה לילה וכתוב היס הוא יוס בשורה הוא נהוא היה לילה כי סס כתוב וחכימו עד אור הבקר וכתוב יוס צעקתי בלילה ונדך:

ס ס ס

ויהי

פר שלח פרעה
ית עמנו ולא
דברנון ו אורח ארעה פלשתאי
ארי קריבא היא ארי אמרין דלמא
יוועון עמא במחוייהון קריבא
ויתבוון למצרים: ואסחר יית
עמא אורח מדברא ליבא דסוף
ומריון סליקו בני ישראל מארעא
דמצרים: ואסיק משה ית
גרמי יוסף עמיה ארי אומצרה
אומי ית בני ישראל למימר מדבר
דביר יית יתבוון ותסקון ית גרמי
מכא עמכוון: ונטלו מסכות ושרו
באתם דבסטר מדברא: ויי
מדבר קדמיהון ביממא בעמודא
דעננא לדברותיהון באורהא
וליליא בעמודא דאשתא לאנהרא
להון למיזל ביממא ובליליא:
לא יערי עמודא דעננא ביממא
ועמודא דאשתא בליליא קדם
עמא: ומליל

ויהי

בשלח פרעה את העם
ולא ינחם אלהים דרך
ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר
אלהים פן ינחם העם בראתם
מלחמה ושבנו מצרימה: ויסב
אלהים את העם דרך המדבר ים
סוף וחמשים עלו בני ישראל בארץ
מצרים: ויקח משה את עצמות
יוסף עמו כי השבע השביע את בני
ישראל לאמר פקד יפקד אלהים
אתכם והעליתם את עצמתי מזה
אתכם: ויסעו מסכות ויחנו באתם
בקצה המדבר: ויהוה הלך לפניכם
ויובם בעמוד ענן לנחתם הדרך
ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת
יובם ולילה: לא ימיש עמוד
הענן יומס ועמוד האש לילה לפני
העם: פ

ינחס ד' וס' פן ינחס העס כי ינחס י' מנאקחם וגם נצח ישר לא ישקר נשבועי ולא ינחס וחד וינחום
ועתה השיבו דרככם: בראתם ג' ב' חס' וחד כל וס' בראתם מלחמה בראתם כי' אלהינו עמו וכל איש
ישראל בראתם בתרא מל אנך: וחמשים ד' בליש חס' וס' וחמשים עלו בני ישראל ואתם תעברו
המשים לפני אחיכם ויעברו בני גד ובני ראובן וירד הוא ופורה נערו אל קצה החמשים: ולילה ו' נססר
בתלים סימן יט: ימיש ז' וס' לא ימיש עמוד ומשרתו יהושע' ממקומו לא ימיש מעשו פרוי
לא ימיש סרחובה תוך וסרמה לא ימיש טרף אץ ימיש ל' לשוב שדינו:

בידו לעשות חבל בני לא יניחום מצרים לעשות לך השביעס לכסוינאלו ויבאו
משס שיחווהו: והעליתם חת עצמותי מזה חתכם לחמיו השביע כן למדנו סוף
עצמות כל השבטיס העלו עממס שחל חתכם: ויסעו מסכו: ביוס השכי שהרי
ברחסון חזו מרעמס לסכות: לנחותם הדך: נקוד פתח שהוא כמו להנחותם
לרחותם הדך אשר תלכנה שהוא כמו להרחותם חף כאן להנחותם על ידי
שליח ומי הוא השליח עמוד הענן והקבה בכבודו מוליכו לפניס ומכל מקום חת
עמוד הענן הכין להנחותם על ידו שהרי על ידי עמוד הענן הם הנלכי עמוד הענן
חינו לאורה חלל להורותם הדך: לא ימיש הקבה חת עמוד הענן יומס ועמוד
החם לילה מגיד שעמוד הענן מפלים לעמוד החם ועמוד החם מפלים לעמוד
הענן שעד שלא יסקע זה עולה זה:

ישעו
עמוס
חמוסיס
ויהוה
לכתוב
ויהוה חרש
כתוב כי
היה כסוף
תפילין

ברוח קדים עזה שהיא עזה שבחמור הוא הרוח שהקצה נפרע בה
 מן הרעשים שבחמור ברוח קדים אפי' רוח קדים שבדרך בלב
 ימים הגה ברוחו הקצה בים קדים: ויבקעו המי' כל מי שבועלם: כל סוס פרעה
 ובי כוס אחד היה מגיד שאין כולם חסובין לפני המקום אלא כסוס אחד:

ויבאו בני ישראל בתוך הים: אל תחטבו בעבור שאמר הכתוב בתוך הים כי הניענו
 עד חצי ים סוף רק חס נכנסו אפילו חצי פרעה בתוך הים יקרה תוך הים כמו
 והאספסוף אשר בקרבנו ולא היו באמצע המחנה וטעם בתוך הים המקום שהיה
 טס ים בתחלת הלילה: והמים להם חומה: שנקרעו המים וכתוב נצבו כמו
 נד נולדים ואחר עבור רוב ישראל

באשמות הבקר
 שלפת חלקי הלילה
 קמיון אשמותה ואלות
 שלפני הבקר קורח
 אשמות הבקר
 ואלו חצי שהיה חלק
 למצורו שיר מלאכי
 הסרת כת אחר כת
 לשלטה חלקים לכך
 קרוי אשמותה והוא
 שתרן חקלו מטרת:
 וישקף ויבט כלומר
 ככה אליהם להשחיתם
 ותרגומו ואסתי חף
 הוא לשון הבטה כמו
 שדה צופי חקל
 סכותא: בעמוד אש
 ועני' עמוד עני יורד
 ועשה חותו כטיט
 ועמוד האש מרתחו
 וטלפי סוסיהם מ
 משתמאות: ויהם
 לטון מהומה ח
 אשמותהין בלעז
 ערבס בטל סנויות
 שלים וסנינו בדרך
 דבי אליעד בנו של רבי
 יוסי הגלילי כל מקום
 שבאמר מהומה ה
 הרעשת קול הוא וזה
 אב לכלל וירעס יי
 בקול גדול על כלשתי
 ויהום: ויסר את חופן
 מורכבותיו מכח האש
 נשרפו הגלגלים ו
 והמרכבות נגרות
 והיוספים בהם נעים
 ואזכריון מתפרקים:
 וינהגו בכבודת
 בהנהג' שהיא כבדה
 וקשה להם במדה
 שמדדו וכבד לבו הוא
 ועבדיו חף כאן וינהגו
 בכבודת: נלחם להם
 במצרים במצרים
 דבר אחד במצרים
 בארץ מצרי' שכסס
 שאלו לוקים על הים כך
 לוקים חות' שנסחרו
 במצרי': ויסבו המי'
 שיקפין ועומדן כחומי'
 יסובו למקומם ויכסו
 על מצרי': לפני בקר'
 לעת שהבקר פונה
 לבא: לאיתנו לתקפו הראשו': נסי' לקראתו שהיו מהוממי' ומאורכי' ורצין לקראת
 המי': וינער יי' כחאס שמנער את הקדירה והופך העליון למטה והתחתון למעלה
 כך היו עולין ויורדין ומשתברין בים ונתן הקצה בהן חיות לקבל הייסורין וסניק
 הוא לשון טרוף בלשון חרמי והרבה ים במדרשי' אגדה: ויכסו את הרכב לכל
 חיל פרעה: כן דרך המקראות לכתוב לאלד יתירה כמו לכל כליו תעשה נחשת
 וכן לכל כלי המשכן לכל עבודתו ויתדותם ומתריהם לכל כליהם ואינה אלא תקון
 לשון: וירא ישראל את מצרים מת שפלטן הים על שפתו כדי שלא יאמרן ישראל
 כסס שאנו עולי' מצד זה כך הם עולין מצד אחר דחוק ממנו וירדשו אחריו: את
 הים הגדולה' את הגבורה הגדולה שעשתה ידו של הקצה והרבה לסומו' נובלן
 על לשון יד וכלן לשון יד ממש הן והמפרש יתן הלשון אחר ענין הדבור: אז

ומשמאלם ג' וסי' מימנם ומשמאלם' וחברו' ויחזיקו ביד שמאלם' בתר' מל': וישקף ד' נמסר פרשת
 חיי: ויהם ב' ויהם את מחנה מצרים' את סיסרא: ויאמר מצרים יב' סבירן ויאמרו וסי' מצויין בשפטי'
 סימן יא גבי ווסף עוד יפתח וישלח מלאכי': אנוסה חד מן אב מן חד חד לעיל וסי' מצויין במס' רבתא:

ברוח קדים עזה כל הלילה וישם
 את הים לחרבה ויבקעו המים:
 ויבאו בני ישראל בתוך הים
 ביבשה והמים להם חומה מימנם
 ומשמאלם: וירדפו מצרים
 ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו
 ופרשיו אל תוך הים: ויהי
 באשמת הבקר וישקף יהודה אל
 מחנה מצרים בעמוד אש וענין ויהם
 את מחנה מצרים: ויסר את אפן
 מרכבתיו וינהגו בכבודת ויאמר
 מצרים אנוסה מפני ישראל כי יהוה
 נלחם להם במצרים: פ
 ויאמר יהוה אל משה נטף
 את ירך על הים וישבו המים על
 כצרים על רכבו ועל פרשיו: ויט'
 בשה את ידו על הים וישב הים
 לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים
 לקראתו וינער יהוה את מצרים
 בתוך הים: וישבו המים ויכסו
 את הרכב ואת הפרשים לכל חיל
 פרעה הבאים אחריהם בים לא
 נשאר בהם עד אחד: ובני ישראל
 הלכו ביבשה בתוך הים והמים
 להם חמה מימנם ומשמאלם:
 וישע יהוה ביום ההוא את מצרים
 מיד מצרים וירא ישראל את מצרים
 כת על שפת הים: וירא ישראל את
 הים הגדולה אשר עשה יהוה במצרים
 ויראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה
 ובמשה עבדו: פ

ברוח קדומא תקוף כל הלילה
 ושני ית ימא ליבשתא ואתבועו
 מיא: ועלו בני ישראל בנו
 ימא ביבשתא ומיא להון שורין
 מימיניהון ומשמלהון: וירדפו
 מצראי ועלו בתריהון כל סוסות
 פרעה רתיבותי ופרשהו לגו ימא:
 והורה במטרת צפרא ואסתבי יי'
 למשריתא דמצראי בעמודא ד
 דאשתא ועננא וישב ית משריתא
 דמצראי: ואעדו ית בלבלו
 רתיבותי ומדברין להון בתקוף
 ואמרו מצראי נערוק מן קדם י
 ישראל ארי דא היא גבורתא דיי'
 דעבד להון קרבין במצרים:
 ואמר יי' למשה ארים ית
 ירך על ימא ויתבון מיא על
 מצראי על רתיבותי ועל פ
 פרשהון: וארים משה ית ידו
 על ימא ותב ימא לעון צפרא
 לתוקפיה ומצראי ערקין ל
 לקרבותיה וינניק יי' ית מצראי
 בנו ימא: ותבו מיא וחפו ית
 רתיבותי וית פרשיא לכל משרית
 פרעה דעלו בתריהון בימא לא
 אשתאר בהון עד חד: ובני
 ישראל הלכו ביבשתא בנו ימא
 ומיא להון שורין מימיניהון ו
 ומשמלהון: ופרק יי' ביומא ההוא
 ית ישראל מידא דמצראי וחזו
 ישראל ית מצראי מיתין על יכף
 ימא: וחזו ישראל ית גבורת
 דא רבתא די עבד יי' במצרים
 ורחילו עמא מוקדם יי' והמינו
 במימרא דיי' ובגביאות משה
 עבדיה: ככן

וישבו ח' רפץ נמסר בזנה סימן ג': לפנות בקר ב' וסי' וישב הים לפנות' יעזרה אלהים: לאיתנו ל' וסל':
 חמה ג' חס' וסי' בני ישראל הלכו ביבשה' וקם הבית אשר בעיר' ובתי הדזרים' וכל מלכים דכו ב'מב' מל'
 וסי' ותפל החומה על עשר' חומה וברוח נהשת: וישע כולם מל' במ' וסי' וישע רוד את ישיבי' וישע יי' את
 דוד בכל' קדמא דשמואל' וישע מהרב מפי'ס' וא' קוה" וישע לך: ויאמינו וסי' ביי' ובמשה עבדו' אנשי
 ננוה' ויאמינו ברברו ישירו' אנך:

המים שהיו להם חומה נמסו
 והיו ויסובו המים על מצרי' והם
 הכדילו בין המצרים ובין היבש'
 על כן כתוב ומצרים נסים ל'
 לקראתו כי היו חושבים שיבאו
 אל היבשה וחומות המים נמסו
 והפסיקו ביניהם ובין היבשה
 והרודפים אין ספק שראו האור
 ח'ך היו ישראל עובדים: ויהי
 באשמות' האלף כוסף:
 וישקף' הטעם מלאך יי' הוא
 הזכור וכמוהו בדבר גדעון כי
 השליח יקרא בשם השולח כי אחר
 שבוה לעשות כן הוא עוש':
 בעמוד אש ועני' בין שני העמודי':
 ויהם' יתכן שבעבו זה אל זה
 המסורר קול רעמך בגלגל וככה
 וברקים רב ויהם וצמקום אחר
 ויהום: ויסר' מהבנין הכבד
 הנוסף והיה לו להיותו יסר בפתח כך היה ארונה מלך
 קטן תחת סלך וכבר הזכרתי
 דקדוקו ויא' כי טעם ויסר את
 חופן מורכבותיו שהתירו קשר
 האופן מהסוסים לברוח להיותם
 קלים ומהומת השם הכתובה
 למעלה נפלה עליהם ועל סוסיהם
 ולא יכלו לנהגם רק בכבודת'
 ואחרים אמרו כי היא מונדת
 סודר שרצה ההולך לכניהם ל'
 להפוך המרכבה: נלחם להם
 במצרים' בעבורם והתברר
 דבר הסס שאמר יודעו מצרים
 כי חני יי' לפני מותם: ויסובו
 המים' שהיו חומות אליהם
 כאשר היו בתחלה: לפנות
 בקר' קרוב מבקר: לאיתנו'
 לתקמו והוא שם דבר כמו כ'
 נהרות חיות: נסים לקראתו'
 פירשתיו שהם חושבין בנוכס'
 שהם חוזרין ליבשה והם הולכים
 לקראתו יסתחקו עצמות חיו'
 הכלבי שאמר כי משה ידע עת'
 מיעוט הים ברדתו ועת רבותו
 בעלותו בהמסכו והוא העביר
 עמו במיעוט המים כמשפטו
 ופרע' לא ידע מנהג הים על כן
 טבע וחלה דברי טבעו כי מנהג
 הים ברדתו לא ייבש מקום'
 וישארו חומות מים מימינו'
 ומשמאלו כי הכל ייבש ועוד כי
 לא יתברר סוף דדת הים ותחלת
 עלותו רק אחר שעות ועוד לא
 השלימו ישראל לעבור עד שטבע

פרעה וחילו: וינער יי' מהבנין הכבד וקרוב ממנו גם חזכי נערתו כדרך רמה
 בים: ויסובו המי' שהיו חומות: ומלת עד אחד חפי' אחד לא כמלט זכן והנה לא
 מת ממקנה ישראל עד אחד זה המשורר אמ' אחד מהם לא נותר: ובני ישראל' טעם
 להזכיר זה פעם אחר כי פרע' היה טובע ועמד נשאלו חפשי' מים' בים עובדים וזה
 היה פלא בתו' כלא כי במקו' שהיו ישראל עובדי' בים היה שם רוח קדי' מייבש ובמקו'
 פרע' וחילו הביא השם רוח אחרת להם המי' שנקרעו ונעשו חומות והכה שתי רוחו'
 בים ושני המקומות קרובים זהעד הנחמן על זה הפי' שכתוב בסירה וברוח חפך
 נערמו מים וזאת הרוח היתה נס' ישראל וכתו' נשפת ברוחך כסמו ים וזהו היא שטבע'
 המצרי' על כן כתו' בסוף הפיר' ויב' יי' עליה את מי הים ובני ישראל' הלכו ביבש'
 בתוך הים ואל תתמה ח'ך יכלו לעבור כל הלילה כי שם מאו' אף רגלי לא היה רביעי'
 המחנ' חולי על דרך אחר עברו או מקרע ל' קרעים כאשר אמ' חזן ישראל לא עברו
 עתה היו ישראל נוסעי' מיד מצרי' כי עתה היה עליה' כחד המלך וכתו' כי המצרי'
 מת על שפת הים שהיו ישראל' על שפת הים וראו מצרי' מת כאשר טבע: וירא' כאשר
 ראו ישראל' וזהו הגדול' ירחו מהסס כמו וירא דוד ביי' ההו' את יי' ביינו עזא אשר שלח ידו בארץ: ויאמינו ביי' שהו' חמת והאמינו במש' שהו' עבדו ולא יעש' רק מה שיצונו:

להרבה
 סא מוזיק
 לחרבה
 יי

כל סוס
 קדמ' כל סוס
 רבב פרעה
 ופרשיו
 ויחילו תיב'
 כל סוס פרע'
 רכבו ופרשיו

ויאמר
 יי' סבירן
 ויאמרו

דביעו

חמה
 ג' חס' וסי'
 וסי' וישע רוד
 את ישיבי' וישע יי'

כאלדרי: כמו רבתי עם שרתי במדינו גבנתי יום: תרען: תמיד היא רועז ומשברת...

תשלח ה' וסי' בפרשת כי תצא: קש' ב' וסי' יאכלמו: תורם ורוח תשאם: אפך ב' מלאים נמסר בפרשת...

חזתם חובבי: וברוח חשך: היוצא משני כחלים של אף דבר הכתוב כביכול בשכר...

בגל הטורים: כח ארבעה במסר כאלדרי בכת: וידיד הרמיה בכת קולך ד...

צללו: ויקח אשכול תשעה כחב: כמכה: חרץ מן ה'...

אריק אחריהם: שלישתך בדבר ימותו: וכל אשר סביבותיו אורה וכל אפיו: ותליתוך בידוקאל: צללו ג' וסי' כעפרת: לקול צללו שפתי: שערי ירושלים: וסי' כלשון תרנום אקול תרעא כאברא: עשה ח'...

לא חשש עליך, ואם חשש הכי הוא כלא הוסיפה כי חזי יי' תפאך ולפי פשוטו כי חזי יי' רובאך ומלמדך תורה ומנות למען תנצל מהם כרופא הזה החומר לאדם חל תאכל דבר זה פן יביאך לדי חלי זה וכן הוא חומר רפואתי הוי לשריך: שנים עשרה עינות מים, כנגד יב שבטים נזדמנו להם: ושבעים תמרים, כנגד ע' זקני: בחמש עשר יו' נתפר' היום של חבייה זו לפי שבו ביום בלתי החררה שהוציאו מ' מוצרי' והוצרכו למן ללמדנו שאכלו משרי הכבד שנים נחת סעודות וירד להם מן בשטה עשר בחייר ו' יום אחד בשבת היה כדחיתא במסכת ס' שבת: וילוני, לפי שכלה הלחם: מי יתן מותנו, שבמות וחיינו ס' דבר כמו מותנו חלא כמו עשותנו ח' חנותנו שובנו לעשות חכמתו לחנות חכמתו למות חכמתו לוי דמיתבא לו מתנו הלואי והיינו מתים: דבר יום ביומו, כורך חכילת יום ילקטו ב' ביומו ולא ילקטו היום לכורך מחר: למען חסכנו, חסכו הילך בתורתו ח' י' ישמרו מכות התלויות בו שלא יתיירו ממנו ולא ילאו בשבת ללקט: והיה משנה ליום ולמחרת: משנה, על שהיו רגילים ללקט יום יום של שלח ימות השבע, חומר חזי חסר יביאו והיה משכ' לאלה שיביאו ימכאו חסנה במדינה על ח' חסר ילקטו וימדו יום יום והיו לקטו לחם משנה לקיטתו היה כמו לחם משנה והיו על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים נותן לכם ברכה פ' פנישן בבית למלאת העומר פעמים ללחם יומים: ערב, כמו לערב: וידעתם כי חזי יי' המוציא חתכם

חשישי

יו

והיינו

על חמי' ד' וס' בפרש' וארא: לשבע ד' וס' באכלנו לחם לשבע ואכלת' לשבע וישבתם' ואכלת' להמי' לשבע, צדה שלח להם לשבע: אם לא' וס' נמסר פרש' חיי: יום יום ופסקוסי' בפרשת וישב: בשמעו כל-המחלה אשר-שמתי במצרים לא-אשים עליך כי אני יהוה רפאך: ויבאו אילמה ושם שתיים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחננו שם על המים: ויסעי מאילם ויבאו בל-עדת בני-ישראל אל-מדבר-סין אשר בין-אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים: וילינו כל-עדת בני-ישראל על-משה ועל-אהרן במדבר: ואמרו להון בני ישראל לוי דמיתבא קדם יי' בארעה דמצרים כר-הוינא יתבון על-דורי בסרא וטר-הוינא אכלין לחמא ושבעין ארי-אפקתון יתנא ל למדברא הדין לקטלא יתקבל-קהלא הדין בכפנא:

כל-המחלה אשר-שמתי במצרים לא-אשים עליך כי אני יהוה רפאך: ויבאו אילמה ושם שתיים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחננו שם על המים: ויסעי מאילם ויבאו בל-עדת בני-ישראל אל-מדבר-סין אשר בין-אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים: וילינו כל-עדת בני-ישראל על-משה ועל-אהרן במדבר: ואמרו להון בני ישראל לוי דמיתבא קדם יי' בארעה דמצרים כר-הוינא יתבון על-דורי בסרא וטר-הוינא אכלין לחמא ושבעין ארי-אפקתון יתנא ל למדברא הדין לקטלא יתקבל-קהלא הדין בכפנא:

ז' וס' ובקר וראית את כבוד יי' והיה בשמעך את דברי ה' ורא בצר להם בשמעך: על יי' לא נמס' בישעיה סימן נח גבי הפטר ואמר סלו סלו: ונחנו ז' וס' ונחנו מה כי תלימו' ונחנו מה לא עלינו' ונחנו עלינו כאשר:

ז' וס' ובקר וראית את כבוד יי' והיה בשמעך את דברי ה' ורא בצר להם בשמעך: על יי' לא נמס' בישעיה סימן נח גבי הפטר ואמר סלו סלו: ונחנו ז' וס' ונחנו מה כי תלימו' ונחנו מה לא עלינו' ונחנו עלינו כאשר: כמו במרגלים וילינו עלינו את כל העדה: בסר

וטעם כל המחלה יש לך לזכור כי בעיניך רחית המחלה והנבועים והמכות אשר שמתי במצרי' בעבור שמרדו כי ואם אתה תשימור חקי תמלט מהם שלא חששה לך כאשר עשיתי להם ועוד כי חזי יי' אהיה רופאך מכל מחלה שגזרתי להיותה על הארץ חין לך צורך לרופא כאשר רפאתי המים המרים שהין יכולת ברופאים לרפאם' והנה דבר מרה הפך המכה הרחשונה כי מימי היאך היו מתוקים ולא יכלו לשמות מהם ובהן המים המרים שבו מתוקים והנה הפס עשה הדבר והפכו על כן יש לך להשמר שלא תמר בו ולא תהיב חנותו כי וקיימו של מים מ' מנבלתו ולכך סמך הא' ייטיב לך: ויבואו חמר הנחון שבעים מיני תמרים היו וחמר' הוסיפו לכל שבט ושבט וחמרים חמר לכל חיש ואיש ואין צורך לדברים האלה כי העיינות שהיו יב ושבעי' תמרי' לא נכראו דברות שנתנו בו: עתה בשביל ישראל ואין זה זמן בשול תמרי' ולפי דעת' כי ישראל לא יסבו במרה רק יום אחד והתעכבו באים כמו כ יום על כן חמר הכתוב ויחנו שם על המים על כן חמר בפסוק הבא חמריו כי בחמשה עשר יום לחדש השני נסעו מאלים והנה בלא ימים חנו בל' מקומות ואלה הם מדבר סיני ודקקה נואם ורכידים כי תחלת החלם השלישי בלח מדבר סיני: והזכיר התמרים להודיע כי המים מתוקים הפך זי מרה כי התמרים לא יצליחו בארץ שמימיה מרים: ויסעו חמר הנחון רב סעדיה כי טעם להזכיר בלא לחדש השני להודיע כי יום חמישי' בשבוע יבאו ישראל ממצרים והנה יום ראשו לחדש ניסן היה יום חמישי' ואייר יום ששי ושלח והנה ביום השבת בלח אל מדבר סין והתדעמו בחנותם' וחמר להם משה כי בערב תאכלו בשר ובבקר ירד המן והנה ראו להיותו יום ר' ראשון בעבור שאמר והיה ביום הששי כי היה יום ששי והיה ששי לירדת המן, ומה שאמר הנחון נקבלהו בעבור הקבלה ולא בעבור פדושו כי מי הנדי לו כי ממחרת בואם אל מדבר סין ירד המן חולי עמדו שם חרבעה ימים או יותר והחל המן לרדת ביום ראשון כי מיום רדתו נחל לספור כי כל החומות שומכים על ישראל במספר הזה (הנה הערלים קראו שמות ימות השבוע על שמות המשרתים יום שבת לא כן ובלשון ערבי קראו חמשה ימים על דרך המספר ויום ששי חלג' ומעל פס הכבוד כי הוא להם היום הנכבד בשבוע ויום שבת קראו חנותו שבת כי השין והס' מ' מתחלפים בכתיבתם ואלה משראל למדו כי הנה חנטי הודו שאינם מודים במעשה בראשית תחלת ימי השבוע להם יום רביעי' בעבור כי כוכב היום הוא כוכב חמה ויש לו שלטון עליהם כפי דבריהם: וילוני' במי מרה הלינו על משה לבדו כי הוא לבדו הסייע וכל ישראל לא התדעמו רק קצתם על כן כתוב וילוני' העם' ועתה במדבר סין וילנו כל-עדת ישראל על משה ועל אהרן כי שכיחם הוציאו וצמרה התדעמו על המים ועתה מתדעמים על הבשר והלחם שכבר אכלו רוב מקניהם וקהל גדול כמוהו לא ימצאו לחם לקנות כי חם ביקר כי שלשים יום היו להם מיום צאתם: הנני יחל' ר' כדמות מטר היורד מהשמים' ואלת להם מהכל תמכא על הלח' כחמסעו גם על הבשר כמו לחם חמה גם על הפרי כמו נסחיתה עץ בלחמו: וטעם האסנו שיצטרך חלי בכל יום' ופירוש משנה שני העומר לאחד כי כן כתוב: ויחמר' כטעם כי הוא הוציא חתכם האחד בערב זה היום ושני למחרתו בבקר והיה ראוי שיהיה ערב ויודעתם כי איננו דבק ויקר' עם וראיתם את כבוד יי' כי פים עצמו ראו את הכבוד כאשר יפלו: ויקר' כדשתיו: בשמעו את תלונותיכם' דבק עם וראיתם את כבוד יי': ונחנו מה' מה בידנו לעשות לא עשינו רק מה שזנו' ונחנו חסר חלקי: ויחמר' עתה פירש להם שני האתות: קרבנו

בכל הטורים מהם ובהן המים המרים שבו מתוקים והנה הפס עשה הדבר והפכו על כן יש לך להשמר שלא תמר בו ולא תהיב חנותו כי וקיימו של מים מ' מנבלתו ולכך סמך הא' ייטיב לך: ויבואו חמר הנחון שבעים מיני תמרים היו וחמר' הוסיפו לכל שבט ושבט וחמרים חמר לכל חיש ואיש ואין צורך לדברים האלה כי העיינות שהיו יב ושבעי' תמרי' לא נכראו דברות שנתנו בו: עתה בשביל ישראל ואין זה זמן בשול תמרי' ולפי דעת' כי ישראל לא יסבו במרה רק יום אחד והתעכבו באים כמו כ יום על כן חמר הכתוב ויחנו שם על המים על כן חמר בפסוק הבא חמריו כי בחמשה עשר יום לחדש השני נסעו מאלים והנה בלא ימים חנו בל' מקומות ואלה הם מדבר סיני ודקקה נואם ורכידים כי תחלת החלם השלישי בלח מדבר סיני: והזכיר התמרים להודיע כי המים מתוקים הפך זי מרה כי התמרים לא יצליחו בארץ שמימיה מרים: ויסעו חמר הנחון רב סעדיה כי טעם להזכיר בלא לחדש השני להודיע כי יום חמישי' בשבוע יבאו ישראל ממצרים והנה יום ראשו לחדש ניסן היה יום חמישי' ואייר יום ששי ושלח והנה ביום השבת בלח אל מדבר סין והתדעמו בחנותם' וחמר להם משה כי בערב תאכלו בשר ובבקר ירד המן והנה ראו להיותו יום ר' ראשון בעבור שאמר והיה ביום הששי כי היה יום ששי והיה ששי לירדת המן, ומה שאמר הנחון נקבלהו בעבור הקבלה ולא בעבור פדושו כי מי הנדי לו כי ממחרת בואם אל מדבר סין ירד המן חולי עמדו שם חרבעה ימים או יותר והחל המן לרדת ביום ראשון כי מיום רדתו נחל לספור כי כל החומות שומכים על ישראל במספר הזה (הנה הערלים קראו שמות ימות השבוע על שמות המשרתים יום שבת לא כן ובלשון ערבי קראו חמשה ימים על דרך המספר ויום ששי חלג' ומעל פס הכבוד כי הוא להם היום הנכבד בשבוע ויום שבת קראו חנותו שבת כי השין והס' מ' מתחלפים בכתיבתם ואלה משראל למדו כי הנה חנטי הודו שאינם מודים במעשה בראשית תחלת ימי השבוע להם יום רביעי' בעבור כי כוכב היום הוא כוכב חמה ויש לו שלטון עליהם כפי דבריהם: וילוני' במי מרה הלינו על משה לבדו כי הוא לבדו הסייע וכל ישראל לא התדעמו רק קצתם על כן כתוב וילוני' העם' ועתה במדבר סין וילנו כל-עדת ישראל על משה ועל אהרן כי שכיחם הוציאו וצמרה התדעמו על המים ועתה מתדעמים על הבשר והלחם שכבר אכלו רוב מקניהם וקהל גדול כמוהו לא ימצאו לחם לקנות כי חם ביקר כי שלשים יום היו להם מיום צאתם: הנני יחל' ר' כדמות מטר היורד מהשמים' ואלת להם מהכל תמכא על הלח' כחמסעו גם על הבשר כמו לחם חמה גם על הפרי כמו נסחיתה עץ בלחמו: וטעם האסנו שיצטרך חלי בכל יום' ופירוש משנה שני העומר לאחד כי כן כתוב: ויחמר' כטעם כי הוא הוציא חתכם האחד בערב זה היום ושני למחרתו בבקר והיה ראוי שיהיה ערב ויודעתם כי איננו דבק ויקר' עם וראיתם את כבוד יי' כי פים עצמו ראו את הכבוד כאשר יפלו: ויקר' כדשתיו: בשמעו את תלונותיכם' דבק עם וראיתם את כבוד יי': ונחנו מה' מה בידנו לעשות לא עשינו רק מה שזנו' ונחנו חסר חלקי: ויחמר' עתה פירש להם שני האתות: קרבנו

קרבנו

אבן עזרא ספר שמות יח רשי

בעל הזכרים

כיון כי אשח חל שמים ידי והטעם כי השם שס ידו על כסאו וזאת היא טבועה ור' ישעיה חמר כי יד חזקה תהיה ליושב בראשונה על כסא ישראל כאשר

כיון כי ידו על כסאו וזאת היא טבועה ור' ישעיה חמר כי יד חזקה תהיה ליושב בראשונה על כסא ישראל כאשר

כחומר בשלמה על כסא ישראל גם על כסא יי והטעם על שאלו:

ויאמר משה: כי יד על כסא יי: ידו של הקב"ה הורמה ליטבע בכסאו להיות לו מלחמה וחיבה בעמלק עולמית ומאנו כס ולא נחמר כסא ואף השם נחלק לחביו נטבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימח' שמו של עשו כולו וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם שנחמר החיוב תמו חרבנו לכבד זה עשו שכתוב בו ועברתו שמויה נכח

כס יה פלגי' אם הוא חד מן מלך דלא מפק' ה' וכי' ובויותיה וחצר שועל' מאפילה הדור אתם ראו' הללו' קדמא' היהודיה ואשתו היהודיה' ידידיה' במרכב יה' שלהבת יה' בת יה' בת' וענתותיה ורגניה ועילם' ועירשיה ואליה חכרי' בעטיה' הגידה לוי שאהבה נפשי: וישמע ב' בטעם שני גרישין וסי' וישמע יתרו כהן

וערים נשתת חבר' זכרם המה מהו חומ' אחריו ויי לעולם ישב הכי השם שלם כפון למשעט כסאו הכי כסאו שלם: חסלת ויהי בשלח

ויאמר כי יד על כסא יי מלחמה ליהוה בעמלק מדר' דר': קין יד אמונה סימן סנאה סימן:

ואמר בשבועה אמר דא מן קדם דחילא דשכנתיה על כרסיה יקרא דעתיד דהנהב קרנא קדס יי בדבית עמלק ל לשציותהון מדרי דעלמא:

וישמע

פרשה

יתרו מיה שמועה שמע קריעת ים סוף וינלחמו עמלק: יתרו שבע שמות נקראו לו רעואל יתר יתרו חובב חבר קני כטעמי יתר על גרישין רב בתול סיני עס סיתר פרעה אחת חסות רכיש' בתורה וזאת תמוה' יתרו לשכנתניו וקיים המצו' הוסיפו לו חות' חובב שחבב את התורה' חובב הוא יתרו שנחמר מבני חובב חותן משה ניש חומרים רעואל חביו של יתרו היה נ ומהו חומר ותבאכה אל רעואל חביון פ שהתינוקות קורין ל לחבי חביון חבא ב בספריו: חותן משה' המדבר סיני כזה בר' נדול' מתכבד במשה חני חותן המלך ולשעבר היה משה הנולה ה הגדול בחמיני שנחמר נישב אל יתר חותנו: למשה ולישראל' שקול משה כנגד כל ישראל: את כל אשר עשה' להם בירידת המן ובחור ועמלק: כי הוציא יי וגו' זו גדולה על כולם: אחר שלוחיה' כשאמר לו הקב"ה במדיון לך שוב מצרמיה ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו' ויבא אהרן לקראתו ויפגשוהו בהר האלהים אמר לו מי הם הללו אמר לו זו אשתי שנשאתי במדיון וחלו בני אמר לו והיכן אתה מוליך אמר לו למכרים אמר לו על הראשונים חנו מנטערים ואתה בח' להוסיף עליהם חמ' לה לכי לבית אביך נטלה שני בניה והלכה לה: ויבליני מחרב פרעה' כשבנו דתן וחבירים על דבר המצרי ויבקש להרוג משה נעשה נוחרו כעמוד של עיס: אל המדבר' אף חנו ויעיש שבמדבר היו אלא בשבחו של יתרו דבר הכתוב שהיה נישב בכבודו של עולם נקדכו לבנו ולבנת אל המדבר מקום תוהו לשמוע דברי תורה: ויאמר

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יהוה את ישראל ממצרים: ויקח יתרו חתן משה את צפורה אשת משה אחר שלוחיה: ואת שני בניו אשר נהג בארץ מצרים: ושם האחד אליעזר כי אלהי אביו בעזרי ויצלני מחרב פרעה: ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל מדבר אשר הוא חנה שם הר האלהים:

פרק' וישמע הכנעני מלך: ולישר' ז' וסי' וישמע יתרו: זכר לאברה' ליצחק' כעת יאמ' לעקב' ביום השמיני שלח את' להגיד לעקב פשעו' ובוים עשרים ושלושה לחדש שלח את' והנה דברי אסא הראשונים: ואת שנינו וסי' ואת שני בניה' קח את אהרן' ונתת אתם על סל: גרשם ד' חס' וסי' מצויין פרשת שמות: ושם האחד ג' וסי' אליעזר' ובן המעברות אשר' ב' בו: ויצלניו חס' בליש' וסי' מצויין בסדר וישב: חנה ב' חס' וסי' חנה שם הר האלהים' חנה מלאך יי סביב:

לא חוכללכדי שאת אתכם כי השם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרבן וטעם להזכיר זה להם כי השם אמר לעקב הנני מפדך והרבייתך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לרעך אחרך והנה הטעם כאשר ירבה זרעך חתן לו את הארץ על כן אמר יי אלהיכם הרבה אתכם והגיע זמן שתירשנו את הארץ ובעבור שאתם רבים לא יכלתי לכדי שאת אתכם והזכרתי לתע עליכם שרי חלפים ושרי מחותן וזאת היתה עשת יתרו שנתן לו מנוחת בואו למדבר סיני על כן אמר משה לחובב שהוא יתרו כמו שפירשנו נוסעים אחתו והוא השיב לא חלק כי אל חרציו ואל מולדתי חלק והוישולח משה את חותנו וילך לו אל חרציו ועתה אפרש למה נכנסה פרשת יתרו במקום הזה בעבור שהזכיר למעלה הרעה שעשה עמלק לישראל הזכיר כנגדו הטובה שעשה יתרו לישראל וכתוב ויחד יתרו על כל הטובה ונתן להם עצה טובה ונכונה למשה ולישראל ומשה אמר לו והיית לנו לעינים

פרשה

וישמע יתרו רבא מדין חמורה דמשה ית בלדי עבר ילמשה ולישראל עמיה ארי אפיק יי ית ישראל ממצרים: ודבר יתרו חמויה דמשה ית צפורה אשת משה בתר דשלחה: וית תרין בנהא דירשום חד גרשם ארי אמר דיר הוירתי בארע נוכראה: ושום הר אליעזר ארי אלהא דאבא בסערי ושוכני מחרבא דפרעה: ואתא יתרו חמויה דמשה ובנויה ואתתיה למשה למדברא דיהוה שרי תבן למורא דאתגל עלויה יקרא דיו:

כאשר ריח השם להם הזכיר דבר יתרו כי חס היו עם בני עמלק שזכרו ישראל חסד חביהם ולא יגעו בזרעו והנה ראינו הרכבים שהם בני יתרו היו עם בני ישראל בירושלים ובימי ירמיה ונדב בן רכב יש פרעה אחרת דומה לזאת: אשר עשה חליהם' השם שהיה נודע בעולם לפני בח משה שהכל מודים בו: ולישראל עמו' עש יי או עם משה' ויתכן להיות הלמד בעבור משה וישראל והטעם על המכות וטביעת פרעה: כי הוציא יי' השם שנודע למשה כי על ידי האותות יבאו: ויקח' אמר הכתיב אשת משה ולא אמר בתו בעבור כי משה נכבד מבית אביה: אחר שלוחיה' זה אחר שנתן לה רשות במקו' ללכת לבית אביה בשבוע לבדו אל חרץ מצרים' ויש חומרים אחר ששלחה דורות אליו כמו שלוחים לבתו: ואת' דע כי אנשי לשון הקדש שומרים הפעלים במתכנתם בכל הבנינים ואינם חוששים לשמור שמות בני אדם על כן אל תתמה שאמר גרשם בעבור שגר שם כי הנה קין בעבור קנייתו ואינו נכח בדקדוק וקשה מזה נח מנזרת יכחמנו ופעם יחפכו השם כמו חושים הוא שוחם ויקרא יעבן בעבור שילדו אמו בעצב גם יחסרו אות מנמו כמו מעכה הוא מוכה והפך זה יב הוא ישוב ורבים אמרו כי כן שמואל מנזרת שאלתיה והישר בעיני כי הסורק תחת חולט כמו תחו תוח וצק וצופי נון וכן והנה שמואל מנזרת שמו אל וקראתו אמו בשם אל כי הוא כתבו לה כאשר שאלה ואל תתמה אף יקרא שם אדם בשם אל כי הנה כמוהו צורי שדירובים ככה ולפי דעתי כי כן שם המוצב שכנה משה יי נסי וככה שם המשיח' יי צדקו והנחון אמר כי השם דבק עם מלת יקראו ושם המשיח הוא הנה צדקו והנה הוא מטעה בעל הטעמים שסס טרחח במלת יקראו כי הפרש גדול יש בין יקרא בשם יי הכתיב באלברכה שהטרחח במלת יקרא ובין ויקרא בשם יי הכתיב במשה כאשר אפרש במקומו: ושם האחד' מנהג לשון הקדש לאמר פעמים ככה השכי ופעמים האחד כמו שם האחד בינין ושם האחד כזה' ותחסר מלת אמר אחר כי אלהי אבי בעזרי וחון כתוב כי אמר אלהי אבי כי אמר גרתיי כמו כי הפרכי אלהים' וכבר פירשתי למה קרא שם הקטן אליעזר: ויבא' הזכיר הכתיב דרך מוסר בבואו אל משה כי יתרו הולך בראשונה ואחריו בני משה אחריהם האשה כמשפט:

אשר הוא חנה שם' כי ימים רבים חנה שם: ויאמר

אשר עשה' להם בירידת המן ובחור ועמלק: כי הוציא יי וגו' זו גדולה על כולם: אחר שלוחיה' כשאמר לו הקב"ה במדיון לך שוב מצרמיה ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו' ויבא אהרן לקראתו ויפגשוהו בהר האלהים אמר לו מי הם הללו אמר לו זו אשתי שנשאתי במדיון וחלו בני אמר לו והיכן אתה מוליך אמר לו למכרים אמר לו על הראשונים חנו מנטערים ואתה בח' להוסיף עליהם חמ' לה לכי לבית אביך נטלה שני בניה והלכה לה: ויבליני מחרב פרעה' כשבנו דתן וחבירים על דבר המצרי ויבקש להרוג משה נעשה נוחרו כעמוד של עיס: אל המדבר' אף חנו ויעיש שבמדבר היו אלא בשבחו של יתרו דבר הכתוב שהיה נישב בכבודו של עולם נקדכו לבנו ולבנת אל המדבר מקום תוהו לשמוע דברי תורה: ויאמר

לא חוכללכדי שאת אתכם כי השם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרבן וטעם להזכיר זה להם כי השם אמר לעקב הנני מפדך והרבייתך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לרעך אחרך והנה הטעם כאשר ירבה זרעך חתן לו את הארץ על כן אמר יי אלהיכם הרבה אתכם והגיע זמן שתירשנו את הארץ ובעבור שאתם רבים לא יכלתי לכדי שאת אתכם והזכרתי לתע עליכם שרי חלפים ושרי מחותן וזאת היתה עשת יתרו שנתן לו מנוחת בואו למדבר סיני על כן אמר משה לחובב שהוא יתרו כמו שפירשנו נוסעים אחתו והוא השיב לא חלק כי אל חרציו ואל מולדתי חלק והוישולח משה את חותנו וילך לו אל חרציו ועתה אפרש למה נכנסה פרשת יתרו במקום הזה בעבור שהזכיר למעלה הרעה שעשה עמלק לישראל הזכיר כנגדו הטובה שעשה יתרו לישראל וכתוב ויחד יתרו על כל הטובה ונתן להם עצה טובה ונכונה למשה ולישראל ומשה אמר לו והיית לנו לעינים

אשר עשה' להם בירידת המן ובחור ועמלק: כי הוציא יי וגו' זו גדולה על כולם: אחר שלוחיה' כשאמר לו הקב"ה במדיון לך שוב מצרמיה ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו' ויבא אהרן לקראתו ויפגשוהו בהר האלהים אמר לו מי הם הללו אמר לו זו אשתי שנשאתי במדיון וחלו בני אמר לו והיכן אתה מוליך אמר לו למכרים אמר לו על הראשונים חנו מנטערים ואתה בח' להוסיף עליהם חמ' לה לכי לבית אביך נטלה שני בניה והלכה לה: ויבליני מחרב פרעה' כשבנו דתן וחבירים על דבר המצרי ויבקש להרוג משה נעשה נוחרו כעמוד של עיס: אל המדבר' אף חנו ויעיש שבמדבר היו אלא בשבחו של יתרו דבר הכתוב שהיה נישב בכבודו של עולם נקדכו לבנו ולבנת אל המדבר מקום תוהו לשמוע דברי תורה: ויאמר

לא חוכללכדי שאת אתכם כי השם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרבן וטעם להזכיר זה להם כי השם אמר לעקב הנני מפדך והרבייתך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לרעך אחרך והנה הטעם כאשר ירבה זרעך חתן לו את הארץ על כן אמר יי אלהיכם הרבה אתכם והגיע זמן שתירשנו את הארץ ובעבור שאתם רבים לא יכלתי לכדי שאת אתכם והזכרתי לתע עליכם שרי חלפים ושרי מחותן וזאת היתה עשת יתרו שנתן לו מנוחת בואו למדבר סיני על כן אמר משה לחובב שהוא יתרו כמו שפירשנו נוסעים אחתו והוא השיב לא חלק כי אל חרציו ואל מולדתי חלק והוישולח משה את חותנו וילך לו אל חרציו ועתה אפרש למה נכנסה פרשת יתרו במקום הזה בעבור שהזכיר למעלה הרעה שעשה עמלק לישראל הזכיר כנגדו הטובה שעשה יתרו לישראל וכתוב ויחד יתרו על כל הטובה ונתן להם עצה טובה ונכונה למשה ולישראל ומשה אמר לו והיית לנו לעינים

רשי יתרו יט אבן עזרא פא

ושפטו וידונון לסון זוני: והקל מעליך דבר זה להקל מעליך והקל כמו והכבד את לבו והכות את מוחב לסון הוזה: ונדך אלהים ויכלת עמוד המלך בגבורה חס מזה חותך לעשות כן תוכל עמוד ואם יעכב על ידך לא תוכל לעמוד: וגם כל העם הזה אהרן נדב ואביהוא ושבעים ויקים הנלוים עתה עמך: ושפטו ודיינין ית עמא:

ושפטו את הדבר ומה שלא ידעו הם לשפטו תשפטו אתה ואם אתה לא ידעת והבאת אתה את הדברים אל האלהים ויו ויכלת כפא רפה בלסון ישמעאל חס תעשה את הדבר הזה ויתן לך השם רשות לעשותו אז תוכל לעמוד: והנה מלת עומד פס הפועל כמו עומד בתח האהל גם כפוטא ועורה וחגורה על חלבים וטעם וגם כל העם הזה כי בעלי הריב שהיו נכבדים לפניו יש מהם שלא יוכל לדבר חליך לשפטו והנה בשבטם לאהליהם תתחזק המריבה ביניהם רק עתה יבא כל אחד על מקומו שהוא אהליו בשלום וטעם וישמע הזכיר

יבואו מיתן: ושפטו הם כמו ישפטו וכן לא תעבורי כמו לא תעברי ותרגמו דיינין חינון מוקדחות העליונים היו לסון זוני לך מתורגמו וידונון וייתן ידונון ומקדחות הללו לסון עשייה: וילך לו אל חרכו לבייר בני משפחתו: ביום הזה בראש חדש לא היה צריך לכתוב אלה ביום ההוא מהו ביום הזה שיהו דברי תורה חדשים עלך כאלו היס כתנה: ויסעו מרפידים מה תל לחזור ולכרש ש מהיכן כסעו והלא כבר כתב שברפידים היו חוני בידוע שמעם כסעו אלא להקים כ נסיעת מרפידים לכיאתן למדבר סיני א מה ביאתן למדבר סיני בתשובה אף כ נסיעתן מרפידים בתשובה: ויחן סם ישר כחם אחד בלב אחד חבל שאר כל החיות בתרעומת ובמחלוקת: נגד ההר למרחו וכל מוקם שחתה מוצא נגד פנים למורח: ומשה עלה בני השני וכל עליותיו בהשכמה היו שחאמר וישכס משה בבקר: כה תאמר בלסון הזה וכסדר הזה: לבית יעקב אלו הנשים תאמר להם בלסון רכה: ותגד לבני ישראל עונשן ודקדוקן פרט לזכר דברי הקטן כנדין: אתם ראייתם לא מוסרת הוא בידכם הדברים אשר עשיתם על כמה עבירות היו חייבין לי קודם שכוונתו לכם ולא נפרעתי מהם אלא על ידכם: ואשא אתכם זה יום שבאו ישראל לרעמסם שהיו ישראל מפתחין בכל ארץ גושן ולשעה קלה כשבאו ליסע ולבאת קיבצו כלם לרעמסם ואחילום תרגם ואשא כמו ואסיע אתכם ואטליתו יתכן יתקן את הדבור דרך כבוד למעלה: על כפי נשרים כנסר הנושא גזולות על כפיו שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם לפי שמתירחץ מעוף אחר שבורח על גביהם אבל הנסר הזה אינו מתירחץ אלא מן הארץ שמה תרוק בוחץ לפי שאין עוף פורח על גבו לכן נותנו על כנפיו חמר מוטב וכנס החץ בי ולא בבני אף איני עשיתי כן ויסע מלאך האלהים וגו' ויבא בין מחנה מצרים וגו' והיו מצרים זורקים חטים ואבני בליסטראות והענן מקבלם: ואביא אתכם אלי כתרגמו: ועתה

הקשה ה' פתחון בליש נמסר פרשת וילך: ושפטו הם כל ספ המה במיב הם וסי שלשת השרני שלשת הסלים ישפטו הם אשר כפר בהם כל הולך על גזון אלפי ישראל הם ואמר אליהם גרען כדה אמר בן הדרד כספך ואמרת בלבבך מי ילד לי בן אדם בתוך בית המרי ואלה העוליים מתל מלח תל וישפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הנזר יבאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטוהם ורקל מעליך ונשאו אתך: אם את הדבר הזה תעשה וצוד אלהים ויכלת עמד וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום: וישמע משה לקל חתנו אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם שרי אלפים שרי מאת שרי חמשים ושרי עשרות: וישפטו את העם בכל עת את הדבר הקשה יבאו אל משה וכל הדבר הקטן ישפטוהם: וישלח משה את חתנו וילך לו אל ארצו: בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני: ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחזקם ישראל נגד ההר: ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יהוה מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל: אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אל:

ויורנון ית עמא בכל עת וירי כל פתגם רב ייתון לורגך וכל פתגם זעיר ידונון אנו וקלון מנך ויסוכרון עמך: אם ית פתגמא הדין התעביר ויפקדנך ותיכול למקם ואף כל עמא הדין על אתריה יתך בשלום: וקבל משה למימר חמוה ועבד כל די אפר: ובחר משה גברין דהילא מכל ישראל ומני יתהון רישין על עמא רבני אלפין רבני מאותא רבני חמשין ורבני עשרותא: ודינין ית עמא בכל עת וירי פתגם קשי מיתן לות משה וכל פתגם זעיר דינין אנו: וישלח משה ית חמוה ואזל ליה לארעיה: והליתארה למפק בני ישראל מארעא דמצרים ביומא הדין אתו למדברא דסיני: ונטלו מרפידים ואתו למדברא דסיני ושרו במדברא ושרא רתמן ישראל לקבל טורא: ומשה סליק קדם ויקרא ליה מן טורא למימר כרגן תימר לבית יעקב ותחוו לבני ישראל: אתון חזיתון די עבדיית למצראי ואטלית ותכון כדעל נרפי נשרין וקרבות יתכון לפולחני:

עצת יתרו ולא הזכיר עצתו ש שהוא הוסף על עצת יתרו והוא ששם שוטרים על השבט לעשות מה שיצו השופטים וכן כתוב ושוטרים לשבטוכם וכתוב ש שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך: ויבחר משה חכמי חיל שהיה דבר ברור ולא הזכיר ירחי אלהים כי הוא לבדו ידע לבב חנוס ומשה אמר כי בחר חכמים כי יוכל לדעת זה רק יש חכם שאיננו ירח שמים והזכיר ידועים שהם למראה העין ולא הזכירם עתה כי אחז דרך קצרה: ישפטו הם כמו ישפטו בשורה תחת תולס כמו וגם לא תעבורי מזה כמו ולא תעבורי ורבי שלם רצה להפריש ביניהם ולא עלתה בידו ונוכל לומר דרך דקדוק כי רחינו חדלו כרוון בישראל חדלו בדנשות הלמד בעבו שהוא באתנח הרים נוולו בסוף פסוק ואמר תהתלו בו כי חסבוהו כמו סוף פסוק כי מלת בו דברה היא עם ת תהתלו ותנועה אחת לבדה וככה ישפטו הם כמו ישפטו בעבור שיש להשיב כי אין כח האתנח ככח סוף פסוק בו הנה עמים תחתין יפלו יי על ימיןך טוב עשית עם עבדיך ורבים כאלה וככה לא ימצא בסוף פסוק: וישלח דרך כבוד כמו ואברהם הולך עמו לשלחם: בחדש השלישי לא ידענו טעם ביום הזה אם לא יהיה פיר' מש' ככון שהוא ראש חדש כמו מחר חדש והזכיר הכתו' זה כי אחר ימים מועטים ליום חנותם היה מתן תורה אולי יום אחד עלה אל השם וירד ודבר עם ישראל וביום ה השלישי לחדש עלה פעם אחרת להשיב אל השם דברי העם ושם כאמר לו כי ביום השלישי יהיה מתן תורה וכל זה דרך הסברה כי על הקבלה כסמוך שבשעה בסיון נתנה התורה ועל דרך העבור יום ששי בשבוע היה אם לא היה חדש חיר מעובר אולי טעם ביום הזה כי רחוק מרפידים ובין הר סיני היה רב יותר ממרחק כל מסע: ויסעו וככר נסעו מרפידים כאשר הראיתין רבים כאלה: ויחמו במדבר הוא מדבר סיני המזכר וטעם ויתן סם ישראל אחר שאמר ויחמו במדבר כי ראשי המטות והזקני חנו נגד ההר בעבור כבודם על כן הזכיר ויתן כי מועטו היו כי כפי מעלתם עמדו ביום מתן תורה סביב הר סיני כאשר אפרס ורבינו שלמה חמ' כי נגד ההר מורח והנה כתוב מנגד סביב לאהל מועד יחנו שהוא מארבע הפאות כי כאשר יסעו הדגלים כן יחנו: ומשה עלה הזכיר למעלה נגד ההר והנה הטעם ומשה עלה אל הר האלהים וטעם ויקרא אליו ויבקר קרא אליו השם כי בלא רשות לא עלה והזכיר מן ההר כי לא עלה למעלה מההר כי שם דבר עמו השם ואל יקשה עלך בעבור שאמר אחרי כן וירד על הר סיני כי הזכיר זה כנגד כל ישראל לראותם הענן והאש כי כן כתוב

דבריו שמעת מתוך האם וטעם לאמר כי קראו העם לומר כה תאמר לבית והטעם דבר כולל לבית יעקב אלה הנמצאים היום ובניהם אחריהם: ותגיד לבני ישראל בעבורכם ונשאית אתכם כחילו הייתם נשואים על כנפי נשרים כי הכסר יבניה בחויר למעלה מכל עוף והכל מפחדים ממנו והוא לא יפחד על דרך כנסר יעיר קבו שיוליך גזוליו לאט גם דבר הענן כמו יפרש כנפיו: ואביא אתכם אלי ויבאו אתכם אל: והוא נוה קדשך: ועתה

בעל הטורים
ונדך ונדך אלהים
ויאמר ונדך לנגד
פי אס ונדך אלהים
כזה תוכל להיות
נגד כי יבנין אחר
לא תוכל לעמוד על
מקומו ב' כמסור על
מקומו יבא בשלום
והתבוננת על מקומו
ואיננו יבא למר אס
תעשה דין למטה
הרי הוא סלם ואש
לא יעשו לו דין
למעלה
והתבוננת על מקומו
ואיננו יבא
כמס הדבר הקשה
ערפן הקשה מלמד
שהיה משה דין
האלהים שהיו קשי
עירך כחדש השלישי
סוף למה שאמר
הגבורת השנייה
התשומר לא יבא
עד שיהו להם ג'
חדשים מיום מתן
תורה שישראל כ'
לשבתה ויבאו מ'
משיב מבני התתון
להם ג' חדשים ליום
מתן תורה שנתחננו
בו להקנה
לכאן ג' הלא וילך
כני ישראל על עין
הכתי' וכן הכא כנו
מסכן וילך על
מיתת אהרן אלה
חשבו בשל הארבעים
לכאן בני ישראל
ובמיתת הנדיקים
מכפרת ביום הזה
באו מדבר סיני על
חיות יום שאמר
למשה תעבדן את
האלהים על ההר
הזה ויגיד לבני
ישראל מלא יוד ש'
שנתד להם עשית
הדביות אתה ל'
ראש פסוקים אתם
לבו קחו לכם תבני'
אשר עשיתי למצרי'
כשכל של רנו מ'
מכרים לתת לכם
תנו אתם ראייתם
אשר עשיתי למצרי'
אתם נכבים
אשר עדי לומר כ'
כשכל אתם נכבים
היום לעולם תוכלן
להיות עדי כ'
לעולם אני נכב'
ואביא אתכם אלי'
מה אשה נקיות ב'
ככסף כשטר ויבניה
אף ישראל כן ככסף'
זו ביות מצרים
בשטר זו התורה
אשר תורה כזה
לבו משה מורסא אל'
תקרי מורסא אל'
מאורסה כביאה זהו
שאמר ואפרש ככפני
אליו לכן אמר
השם שלשה פעמים
וארשתין לי ואביא
נגד כביאה
והייתם

שר
ל פסל אית
כחון ד מלון
דמיון קדם
ותבנית
ותלית קרית
והביע כסוב
ויהו
ישפטו
קדחא ישפטו
תני
ישפטו
יט
עלה אל
כל לשון
עלה על
בטו אל
למצרים
תלוקים
הספדים יוש
הרבה ספרי
במצרים
מעניקין גם
בכתב סת'
שדוויקוס
כונת
למצרים

יתרו יט אבן עזרא פב

המה יעלו בהר' אמר רב שמואל בן חזבי כי טעם המה אהרן ובניו ושבעים זקנים שכתוב עליהם ואל משה אמר עלה אל' אתה ואהרן נכד ואביהווא ושבעי' מוקמי ישראל ולשאר ישראל לא נתן רשות לעלות אל הר סיני על כן אמר המה ולא אחרים ודבריו טובים בעיני כי הכבוד היה תמיד על ההר עד שנעשה המשכן דכתיב וכבוד יי' מלא את המשכן אז דבר עם משה באהל מועד חולי אז תקע משה בשופר ונתן לו רשות לעלות בהסתלק הכבוד: וירד ויקדש' כאשר פירשתי: היו ככונים לשלשת ימים טעמו ליום השלישי ולכי הפסול לא הוסף יום אחד מדעתו וזבזה אתן לך שני עדים כאמנים ושניהם בספר הזה הנה כתוב ויחטוף אותם אל משמר שלשת ימים ושם כתוב ויאמר אליהם יוסף ביתם השלישי וכתוב בעוד שלשת ימים יסא פרע' ושם כתו ויהי ביתם השלישי יום הבלת וכן זה היו ככוני' לשלשת ימים: וענן כבוד על ההר' לבדו היה נכב' הקולו והברק' וטעם חזק מחד יותר מכל קול השופר ש טעמנו: ויחד כל העם אשר במחנה' בעבור קול השופר: ויוצ' משה' טעם ויוצא מאהליה':

רשי

מן ההר א העם מלמד שלא היה משה כונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם: היו ככונים לשלשת ימים לוסף טעם שלשת ימים הוא יום דביעי שהוסף משה יום אחד מדעתו כדברי ר' יוס' ולדברי האומר בששה בתהם כתנו עשרת הדברות לא הוסף משה כלום ו לשלשת ימים כמו ליום השלישי: אל תבשו אל חשה' כל שלשת ימים הללו כדי שיהי הנשים טובלות ליום השלישי ויהיו טהורות לקבל תורה שאם ישמשו מיד שלשה שמה תכלוט האשה טכבת זרע לאחר טבילת' ותחזור ותטמא חבל מששת' ג' ימים כבר הזרע מסריח ואינו ראוי להזרע וטהור מלטמ' את הפולטת: בהיות הברק' מלמד שהקדי' על ידם מה שאין דרך בשר ודם לעשות כן שהיא הרב ממתין לתלמיד וכן מבינו ביוזקאל קום בא אל הבקעה וחקו' ואחא אל הבקעה והנה שם כבוד יי' עומד: לקראת האה' מניד שהשכיב יוצא לקראתם כחתן היוצא לקראת כלה מהו שכ' יי' מסיני בא ולא באמר לסיני בא: בתחתית ההר' לפי פשוטו ברנלי ההר ומדרשו שנתלם ההר ממקומו וכפפה עליהם כנגינת: עשן כולו' חין עשן זה שם דבר שהרי נקוד העשן פתח אל לשון פעל כמו חמ' שמר שמע לכך תרנ' תנן כוליה ולא תרנ' תננא וכל עשן שבמקד' נקודי' קמן מביי שהם שם דבר: כבשן' של סיד יכול ככבשן זה ולא יותר תל' בוער באש עד לב השמי' ומה תל' ככשן לשבר את האזן מה שהיא יכולה לשמוע ונתן לבריו' סימן הנכד להם כיצא בו כארעה ישאג וכי מי נתן כח בארץ אלא הוא והכתב מושלו כארעה אלא חזו מכנין ומדמין אותו לבריותיו כדי לשבר את האזן מה שיכולה לשמוע כיצא בו וקולו כקול מים רבים וכי מי נתן קול למים אלא הוא ואתה מכנה אותו לדמותו לבריותיו כדי לשבר את האזן: הולך וחזק מאד' מנהג הדיוט כל זמן שהוא מאריך לתקוע קולו מחליש וכמה חבל כאן הולך וחזק מאד ולמה כך מתחלה לשבר אזניהם מה שיכולין לשמוע: משה ידבר' כשהיה משה מדבר ומשמיע הדברות לשר' שהרי לא שמעו מפי הגבורה אלא חכני ולא יהיה לך והקב' מסייעו לתת בו כח להיות קולו מנביר ונשמע: יעננו בקול' יעננו על דבר הקול כמו אשר יענה באש על דבר האש להורדו: וירד יי' על הר סיני' יכול ירד עליו ממש הל' כי מן השמי' דברתי עמכם מלמד שהרכיז שמים העליגי' והתחתונים והזיען על גבי ההר כמעט על המטה וירד כסא הכבוד עליהם: העד בעם' התרה בהם שלא לעלות בהר: פן יהרסו וגו' שלא יהרסו את מצבם על ידי שתאותם אל יי' לראות ויקרבו לכד ההר: ונשל ממנו דב' כל מה שיפול מהם ואחילו הוא יחיד חסוד לפני רב: פן יהרסו' כל הריסה מפרדת חסיפת הבנין אף הנפרדין ממזב' ארסים הורסים את המזב': וגם

המה יעלו בהר: וירד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם ויכבסו שמלתם: ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה: והיה ביום השלישי בהית הבקר והיה קלת וברקים וענן כבוד על ההר וקל שפר חזק מאד ויחרר כל העם אשר במחנה: ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה וירתיצבו בתחתית ההר: והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהוה באש ויעל עשנו בעשן הכבשן ויחרר כל ההר מאד: והיה קול השפר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול: וירד יהוה אל הר סיני אל ראש ההר ויקרא יהוה למשה אל ראש ההר ויעל משה: ויאמר יהוה אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל יהוה לראות ונפול ממנו רב:

איננו מרשין למפק בטורא: ונתת משה מן טורא לתעמא וחזין ית עמא והורו לבושיהון: ואמר לעמא הוון זמינין לתלתא יומין לא תקרבו ל צד אמתא: והוה ביומא תליתארה במהו צפרא והוון קליו וברקיו וענניא תקיף על טורא וקל שופרא תקיף לחרא ווע כל עמא די במשריתא: ואפיק משה ית עמא לקדמות מיטרא דין מן משריתא ויארעתהו בשפול טורא: וטורא דסיני תנן כוליה מן קדם דאתגלי עלוהי' ב באשתא וסליק תנניה בתנניא דאתנא ווע כל טורא לחרא: והוה קל שופרא אול ותקיף לחרא משרא ממלל ומן קדם יי' ואתגלי יי' על טורא דסיני לריש טורא וקרא יי' למשה לריש טורא וסליק משה: ואמר יי' למשה הוה אסחיד בעמא דלמא יפגרוו קדם יי' למחוי ויפל מנהון סני:

וסי' בסוף סדר וארא: קלו חס' וסי' בסדר תולדות: ויוצא יבמל וסי' מצויין בשפטים סימן ו' גבי קרבן גזעין למלאך האלהים: ויתיצבו ה' וסי' בתחתית ההר' באהל מועד' ויאסף יהושע את' ויתיצבו פנות כל העם' בתוך החלקה ויצילו: שפר כל אורי חס' במב' וסי' והעברת שופר תרועה' ב' בו: הולך ט' מלאים בתו נמסר סדר תולדות: והאלהים' נמסר בסדר ורא: יד פסו' על אל אל וסי' וירד יי' על הר סיני' והוה הכרבים פרשי' והיו הכרבים פרשי' למען אשר יביאו' והיו גבול מנשה' וילכו האנשים ויעברו' הטה מטובים את לבם' ויסעד לב שלך ארם' השלח בים צירים' ולקחת מדרו ונתת על ארבע קרנותי' ויביאני במבוא אשר על כתף' וירדו שלשה סן השלישים' ויאמר דויר אעשה חסד עם חנן' דר' והאמר למלך אם ייטב:

ולא היה מגזרת וקנמן בשם היה ראוי להיות בפתח הבית כמו משמן שמי וקטרתיו או בחיריק כמו מדקדק דקדי והנה עם בשמי בלא תוספת יוד הוא בשם בשמי קמנין כמו שלל זהב: ויחד כל ההר מאד' הפך המנהג כי ההרים לא ימושו רק על דרך משל אמר וירגו ההרים: ויהי קול השופר' מנהג כי קול השופר שבתחלה יהיה יותר חזק ונה היה להבך חולי עשה כן השם שלא היה חזק בתחלה שלא יבא לבס מהשחד: משה ידבר' לדעת הנאון כי השם פעם מעביר קול השופר אז היה משה מדבר בקול גדול והשם יעננו בקול כדרך' ושמע את הקול מדבר חליו ועל זה כתו' בעבור ישמע העם בדברי עמך וכבר אמרתי לך כי לפי דעתי בדברי עמך על עשרת הדברים ידבר' וטעם משה ידבר דבק עם קול השופר כי נשמט משה היתה דביקה בשם כי משה היה מדבר בתחתית אהר' עם השם לשאול לו והכתו לא גלה מה היה שואל והשם היה עונהו בקול שהיה משה שומעו ולא היה קול השופר אע"פ שהיה חזק מוכע אותו לשמוע הקול ובעבור זה כתיב אחריו ויקר' יי' למשה בקראת קול לעלות אל ראש ההר ששם ירד כבוד השם: וירד יי' עתה חזו' כלל שיטתן' לכן עליו עד שאגיע בנה בפר' כי תשא כי שם אבאר לך דברי עמוק' באר היטב: דע כי נשמט האדם עליונה ונכבדת והיא מהעולם האמצעי והגוף מהעולם השפל ואין מדב' בעולם השפל רק אדם לבדו ש שומע הוא האדם שהמדבר חליו הוא רוצה להבינו מה שיש בלבנו ולא יוכל המסביל לחדש לשון רק הדוע הנמצ' וכל הלשונו' בניו' על מתכונת דמו' אדם שהוא מורכב מהשג' שאינה גוף ומגוף שהו' מורכב מד' שרשי' והכ' כאשר יב' האדם לחדש בדברי אדם בלשון שהו' יודע יבין דבריו ודמותם במתכונת' ואם רצה לדבר על שפלי' מבני אדם יצטרך להגביה מעלתם ולשומע' כדמו' בני אד' על שיבין השומע' עכ' שמו ראש לחרך וראש

בעל חטורים

בהית הבקר חסר וי' ש' שלמו ל' עונות' בתחתית ההר והר סיני מלמד שנתלם ההר מתקומו ונעשה כהר על גבי הר' הולך וחזק ב' בתמו' ויהי קול השופר הולך וחזק' וירד הולך וחזק' כדליתא כתיבון דוד גלי מכתתא הולך וחזק' שאול לא גלי מסבת דכתיב הולכי ודלי' ויהו דוד הולך וחזק כתיב דכתיב כיה הולך וחזק מאד' וקדשתי

תבל ופה ותפתח הארץ את פיה גם ידך בירכתי הארץ ואמר יד הירדן בלבים ורבים ככה והנה הכל בדברי משל כי חין לים לב ועוד כי ישומו חכר מן הגוף כדמות כל הגוף ואמר מות וחיים ביד לשון ורבים ככה ובאשר יבקש האדם לדבר על ככדי' ממנו שהם מהעולם העליון יוריד מעלתם עד שידמה לאדם כאילו הם דמות אדם כדי שיבין השומע חמ' והאיש גבריהל ונרועותיו ומרגלותיו וקול דבריו בקול המון והדרך הואת תפשו בעליון העליונים חמר וכובע ישועה בראשו כי פי יי' דבר עיני יי' אל דייקים ואחיז אל שועתם פני יי' בעשירי רע ותחת רגליו ועל זה הדרך וירד יי' ויגל אלהים כי הכל מלא כבוד ונפול כי תשא אתן לך משל שתוכל להבין טעם הירידה והעלייה' וטעם ויקרא סק יהוה השם כדי שיראו ישראל גדול מעלת משה שהגיע לראש ההר ששם הכבוד ודבריו ישמעו מתוך האש שיש עם: רד העד בעם פן יהרסו' כל אחד מקום מעמדו והם חסוד כי לכבודי יעשו כן מרוב תאוהם לראות ככדי על כן אמר משה לראות' ומלת בעם מושכת אחרת וכן הוא וכל ממנו עם רב: וגם

ואם מוצב חבנים / רבי ישמעאל הומר כל אם ואם שבתורה רשות חן משלטה
 אם מוצב חבנים תעשה לי הרי אם משמש בלשון כאשר וכאשר תעשה לי מוצב
 חבני לא תבנה חתוך גזית שהרי חובה עליך לכתוב מוצב חבנים שכאמר חבנים
 שלמות תבנה וכן אם כסף תלוה חובה הוא שכאמר העבט תעביטנו ואף זה
 משמש בלשון כאשר
 וכן אם תקריב מנחת
 בכורי זו מנחת העוול
 שהיא חובה ועל כן
 כרתי חן אם הללו
 תלויין חלף ודליון ו
 ובלשון כאשר הם מ
 משמשים: גזית
 לשון גזית שמשול
 ומסתמן בדרול: כי
 חרבץ הנפת עליה
 הרי כי זה משמש ב
 בלשון כן שהו דלמח
 כן תחף חרבץ עליה
 ותחללה היא למדת
 שאם הנפת עליה ב
 ברזל חללת שהמוצב
 כנראה להאריך ימים
 של חל והברזל כנראה
 לקצר ימיו של חכם חין זה בדיון שיופך המוקד על המחרת ועוד שהמוצב מטיל
 שולש בין ישראל לחביות שבשמים לביכר לא יבא עליו כורת ומחבל והרי דברים
 קל וחומר ומה חבנים שאין רווחות ולא שומעות ולא מדברות על ידי שמטילות
 שלוש חומר תורה לא תניף עליה ברזל המטיל שלום בין איש לאישו בין משפחה
 למשפחה בין חכם לחכמו על אחת כמה וכמה שלא תבואהו פורענות: לא תעלה
 במעלות: כשאחת בונה כבם למוצב לא תעשהו מעלות מעלות חשקליים בלעת
 אלא חלק יהא ומשובע: אשר לא תגלה ערותך: שעל ידי המעלות חתה כרי להרחיב
 פטיעותך ואף על פי שאינו בלוי ערוה ממש שהרי כתיב ועשה להם מכסים בד מכל
 מוקם הרחבת הפטיעות קרוב לגלוי ערוה הוא ואחתה נוהג כם מנהג בזיון והרי
 דברים קל וחומר ומה חבני הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה
 החולץ יש בהם צורך לא תגנה בהם מקנה בזיון חבירך שהו בדמו יזכך ומוקפיד
 על בזיונו על אחת כמה וכמה:

מזבתי ח' וסי' לא תעלה במעלות / וכי יוד / ובחור אתו מכל שבטי ישראל / ואיש לא אכרית לך / והביאתים
 אל הר קדשי / כל צאן קרד / ולא תאירו מובחי חנם / מגישים על מזבתי: תגלה ג' וסי' אשר לא תגלה
 ערותך / בטרם תגלה רעתך / תגלה רעתו בקהל / חוד ותגלה ערותך:

בא **ואם מוצב חבנים תעשה לי לא**
תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת
עליה ותחלליה: **ולא תעלה**
במעלת על מזבחי אשר לא תגלה
ערותך עלי:

פרשה
ואלה **המשפטים אשר**
תשים לפניהם:

מוצב חבני / יח כי הטע' שלא יעשה ציורים במוצב על כן צוה במוצ' חבני להיותם
 שלמות וחלה המפרטים חולי ילמדנו למה נעשה כל המוסף כרוכים וכרובי זהב
 על הכפורת / והבית אשר בנה שלמה כלו כרוכים ותמונות וסטורי ציבים וחלה
 המוקמות ככבודות ממוקם המוצב וכבר נשת כי תשא הדבר על זה ויש אומרים כי
 מוצב הדמה שלא יהיה על מוקם
 צבוח וחין זה משמע אלטן ו
 והעד שכת' אחריו מוצב חבנים
 וקדמוננו אמרו כי הטעם לשם
 הדמה במוצב הנחשת ואמת א
 אמרו כי כן עשו רק שמו זה ה
 הפסוק לזכר ולא שמחתה וחין
 זה כסוטו כי הדומה שישימו
 בו מקרה כי הוא לא יקרא את
 מוצב הנחשת כי מנחשת נעשה
 גם נקרא מוצב הקטורת מוצב
 הזהב בעבור שהוא מנופה זהב
 ועוד חילו היה כן משמע מוצב
 חד' יהיה כי ואם מוצב חבנים ואלה
 מוקד לחקור הדיו' **פרש משפטים**
 חלל המופים נוטריקון
 חלל לחקור הדיו' **פרש משפטים**
 חלל המופים נוטריקון
 חלל לחקור הדיו' **פרש משפטים**
 חלל המופים נוטריקון

ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:

פרשה
ואלה **המשפטים אשר**
תשים לפניהם:

הסלת נישמע יתרו

ואלה המשפטים / כל מוקם שכאמר חלה פסל את הראשונים וחלה
 מוסף על הראשונים מה הראשוני מסיני אף חילו מסיני ולמה
 כסמך פרשת דינין לפרשת מוצב לומר לך שנתים סנהדרין
 אצל המקדש: אשר תשים לפניהם / אמרו לה הק"ה למה לא תעלה על דעתך
 לומר חסנה להם הפרק והלכה שנים או שלשה פעמים עד שתהא סדורה בביהם
 כמשתה ואינו מטרחה עמי להבינם טעמי הדבר ופירושו לך כאשר אשר תשים
 לפניהם כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האל:

בפני עמו והזכרים שלמים כמו ועלו עולות ויזבחו שלמים ליי פרים וככה בכל מוקם והראיתי לו כי לא דבר נכונה כי כתוב וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמך זה הודה
 על חטאתו שטען על חנפים וכבדים מכל הדורות הבאים אחריה / וטעם בכל המקום אשר חזכיר את שמי פירוש בכל מוקם אשר חסום זכר לשמי שכבודי שוכן עם כמו
 שיליה נזכר שטען על חנפים וכבדים מכל הדורות הבאים אחריה / וטעם בכל המקום אשר חזכיר את שמי פירוש בכל מוקם אשר חסום זכר לשמי שכבודי שוכן עם כמו
 שחזכיר את שמי עליו והוא מקום הכבוד כאלו באתי אליך שידעתי שנתב ובתוךך באתי ובתוךך לכבודי ואתי חזקתי ולא תהיה צריך לומר לאחד כי תמצאני
 בכל עת ששם כבודי: ואם מוצב חבני / המוצ' שבכ' משה לכרות ברית עם ישראל' בדם הכרי וצוה השם שיזנו מוצ' חבני' בעבר הירד טרם שיכילו הארץ ויכתבו על האבני
 כל התורה כי מצות רבות הם תלויות בארץ כמו שהיה צורך עם בנייהם בהכנסם לארץ מפני המנות התלויות בארץ ושם זבחו שלמים ויאכלו כאשר עשו אבותיהם ויהיה
 טעם ואם מוצב חבנים כאומר עשה עתה מוצב הדמה ואם תזכה שתכנס לארץ אז תבנה מוצב חבנים: אחרת / הם האבנים: גזית / הטעם כמו ומשרתו יהושע בן
 נון כער כן לא תבנה חתוך בנך גזית מגזרת על גזי צאנו כי כן הו' שוכן ננו ונער והטעם כמו כריתיה רק חבנים שלמות כמו שהן כבדוהו: כי חרבץ / שם חרב
 נופל על כלי ברזל כשנעשה לחתוך בו חולי נקרה חת כן חרבץ כי היא מחרבת ובמקום אחר כתוב לא תניף עליהן ברזל על מוצב חבנים שבנו ואין לנו לחפש על טעמי המוצ'
 ועל דרך הסברה חולי היה כן כדרך השגול בעבור שהיה קרוב לגבי המוצב חין ראוי להיות הנשאר פגול כי יחל קדם שהקדים את ישראל ממנו עד שיהיה פגול וככה זה
 חם יכרתו האבנים לכנות המוצב חולי יחולל הכרת מן האבנים לעבודה זרה או למקום המנוקף זה אינו כבודו וראינו שהכה צריך לכפר על המוצב: תעלה / אמר בן
 זוטא כי במעלות מגזרת מעל ולא פקח עיניו לראות כי מל מעל שורש והעד ומעלה בו מעל והנה מעל במשקל כעל ולשון רבים שאינו סמוך ונעלות בלות ומטולאות והנה
 ראוי להיות במעלות חרת תחת הב' ותקמן תחת העין רק פירושו כמו ומעלות שבע עולות והנה חשב בן זוטא לעלות בסלס חכמה בהכליו ונבלתה עדותו עליו וככה יקרה
 לכל מיין אשר בדברי קדמוננו לא יאמין וזאת מצות מעלות כוללת כל מוצב הדמה חבנים או נחשת כל מוצב שהוא עשוי לשם כאשר הוא כתוב מובחי:

ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:

פרשה
ואלה **המשפטים אשר**
תשים לפניהם:

ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:

פרשה
ואלה **המשפטים אשר**
תשים לפניהם:

ואלה

המשפטים / אשר שאמרנו ישר למשה דבר התורה עמנו אמ' השם למשה בגשתו אל הערפל כה תאמר אל בני ישראל והחל להזהיר על אלהי הזהב ושיכרי ברית
 עמם ברדתו שהשם לבדו יהיה להם לאלהים והורו המושפטים והמנות שיאמר להם אם יקבלו אף יכרות להם ברית ואמר לנבסוף חלה התנחל'
 פרשת הנה חכמי טולה מלאך לפניך ועיקר הפרשה להשמיר עבודה זרה מארצם בהכנסם עם וככה פירש להם משה לפני כרות הכרית כי בסוף
 לא תעבוד את אלהים והנה תחלת הפרשה שלא יעשו עם האלהים אחרים וסוף הפרשה להכרית זכר האלילים והפסילים שהם עשויים בארץ כנען: כי תקנה

ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:

פרשה
ואלה **המשפטים אשר**
תשים לפניהם:

ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:
 ואם מוצב חבנים תעשה לי לא תבנה אתה גזית כי חרבץ הנפת עליה ותחלליה: ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי:

פרשה
ואלה **המשפטים אשר**
תשים לפניהם:

אבן עזרא ספר שמות כא רשי

כי תקנה עבד עברי עבד שהו עברי או אינו אלה עבדו של עברי עבד כענין שלקחתו מפני עבדו ואם יכולנו למכור טעם למה דבר זה המשפט אל זה או זאת המצוה אל זאת כדבר בכל יכלתנו ואם לא יכולנו כחשוב כי החסרון בה מחוסר דעתנו ואין לאדם בעולם יותר קשה עליו מהיותו ברשות אדם כמוהו על כן החל משפט העבד

וקדמונינו אמרו כי עבד עברי הוא ישראל וככה וכי ימכר איש את בנו לאמה דק וכי יכה איש את שן עבדו הוא כענין וככה וכי יכה איש את עבדו וככה חס עבד יגח השור והנה אמרו כי וכמכר בגנבתו הוא ישראל והחולקים עליהם אמרו כי עבד עברי אינו ישראל רק הוא ממשפחת אברהם וככה הכתוב וכל העבדים הנזכרים אחר כן דרך אחד לכל וראיתם לבר האשה וילדיה כי אמרו כי המשפחה תלויה בחב ועוד ועבדו לעולם כי הם חומרי כל ימיו והיה עליהם קשה שהיה ישראל כרבע ועתה חכמה המלות כמשמעותם חס עבד עברי אינו ישראל למה אמר הכתוב כי ימכר לך אחיך העבד והלא ידענו כי משמע לא תשגח את אחיך בלכתך ישראל וככה בין איש ובין אחיו ובין גרו וכבים ככה והנה אין ספק כי פירוש אברם העברי שהוא מבני עבר עליו כתוב חבי כל בני עבד הסך נחם הוא חבי כענין או יקרא עברי בעבור שבה מעבד הנהר חף על שיהיה ראוי להיות עברי כהרי וכחשוב כי הכתוב תפס

בגו' ובענין: אמר ו' מלאים ו' חס ו' ואם אמר יאמר אמר אמרת כי שנאתני אם אמר אמר לגער אילן חס' ואילן מלאים' כה תברכן לכן נאם "אלהי ישראל" דעלי אמרו אמרו לסנאצ' דרמיה: 'בפסוק' את בהן את את ואת ומלה ביניהן וסי' ויחי נח' ויולד נח' ויחי תרח' אם ארי תזבן עבדך ברי ישראל שיר שנין יפלה ובשיעטא יפוק לבר חורין מן: אם בלחודוהי יעול בלחודוהי יפוק אם בעל אתתה הוא ותפוק אתתה עמיה: אם רבוניה יתקליה אתתה ותלדי ליה בנין או בנן אתתה ובנהה תהי לרבונה והווא יפוק ב בלחודוהי: ואם מימר ימר עבדך רחמנא ית רבונא ית אתתה וית בנן לא אפוק לבר חורין: ויקרבניה רבוניה לקדם דיניה ויקרבניה לות דשאה דלורת מוזתא וירצע רבוניה ית אורניה במרצעא ויהי ליה עבר פלח לעולם:

אם יאמר העבד ויערמו בני אהרן אתה החלות השקיפה את המארה כי נסך עליכם אנכי עשית את ארץ ושלחתים בכם את החרב הגני משליחם את החרב: אונו נמסר בתהלים סימן ק"ו:

דרך קצרה בעבור שמהלכו ונחקק את חביכם את אברהם מעבד הנהר והנה גם בקראו העברי שהם ישראל כי ראינו שאמר משה לפרעה כה אמר יי אלהי ישראל וכאשר שאל פרעה מי הוא זה השם או השיבו השם אלהי העברים והנה אלהי העברים כמו אלהי ישראל והנה אלהי ישראל בקראו עברי בעבור שהם מיוחסים אל עבר ישתתפו עמו בני ישראל ובני קטורה ובני עשו ואחנתו לא ימכרו קורא אחיך רק אחים לבדו שהיה בבטן אחד עם יעקב גם לא תמצא בכתוב שיוכיר עשו שהוא אחינו במדות רק בדבר הסליחות וכמוהו לא תתעב אחימי כי אחיך הוא אחי שהזכיר אחימי וככה על דרכו בחרב אחי הנה בכל המקור לא ימכרו מלת עברי כי חס על בני יעקב וכתוב ושם חתנו כעד עברי לאכל את העברי לחם מכה איש עברי על בני חכמי עברים ויכנה חמר עברי חכמי כי הם שאלוהו אי מזה עם חתה ואם המלה היתה כוללת עמים רבים עוד לא השיב מאי זה עם הוא וכתוב פן תעבדו לעברים והעברי הי' ללשתי וברמייהו כתוב לשלח איש את עבדו העברי והעבריה ובסוף פירש בלתי עבדו בס ביהמי אחיהו איש ויחע כי אחימי לא יקרא יהודי והחולקים אמרו והנה כתוב ורבים מעמי הארץ מתיידיים ואינם מיישראל וזה עוררן כי לפי דעתם אם פי' שהיו מתייחסים אל יהודה או ששבנו לתורת יהודה והיה ראוי להיותו לבלתי עבדו בס במתייחד אחיהו ועל דרך זה היה ראוי להיות עברי מתעבד והאומר זה מתעבד על ריב לא לנוהנה התברר כי דברי קדמונינו נכונים כי עליהם נסמך בכל המצות כאשר קבלום מאבותיהם ועוד אין יעלה על לב אל כי הדימוע חליו והאחימי יעבדו עם בני ישראל עד סבת היובל: עם שנים יעבדו ולא יותר כמו עם שנים תזרע טרד ובתחלת שנה השביעית למכירתו יבא חפשי וי

זה שנה שתהיה ואל תתמה על מקן שבע שני הכתוב בירמיה כי לכל דבר יש לו סני קצוות והנה פעם ימצא קן שהוא תחלה ופעם שהוא בסוף וזה העבד הוא העבד הכתוב עליו וכמכר בגנבתו שמכרוהו ב' דק וכי ימכר אחיך וימכר לך או לגר ימכר עבדו כפי השנים שיש עד היובל כי יובל יבא ויקבלה היא ביד ישראל כי הזכיר ימכר בגנבתו ולא הנקבה ובשרטה שהיה אחר זאת השלים הענין חמר רבי מריוס יוד לחפשי נוסף כי הוא כמו למשעי אחרי ורבי יהודה המדקדק אמר כי הלמד נוסף כי הוא כמו וכו' תשלמו חפשי והי' כאלו היא ליחס על דרך הקדמוני והלמד כלל והשלישי לאבטולוס בן מעכה ולפי דעתי כי באו שנים משרתיים והאחד היה משפיק כמו בתוך האלה והוא תוף השם ומלת חס מנזרת חנונו אותם מטעם מתנה וטעם המס לא ידענו כמה ריקס: אם בגפו יבא בגפו כמו בגופו ומכאן גופת שאלו ומשקלי השמות משתכח ואחרים אמרו שהוא כמו כף וכף בלשון תרגום ובפין כאלו חמר בכף בלדו וחינו מטעם הענין כי אין ראוי להיות פירושו דק שאין גוף אחר תלוי על גבו והנה יהיה כמו על גבי חרש חורשים חמר הנאון הובדך הכתוב לומ' אם בגפו יבא בגפו יבא לחפשי בעבור דבר אשתו שהוא דרך לומר אם בעל אשה הוא ואחר שאין אשה ישראלית נמכרת בגנבתה בבית דין מה טעם לומר ויבאה אשתו עמו להודיע כי הקונה עבד עברי דרך לפרנס את אשתו ותעמוד עמו עד שיבא יחד: אם חלתי יתן מנאמא אנשי לשון הקדש חולקים כבוד בתורת השמות אבל לא בפעלים אמרו חזון גם אדנים והוא לשון יחיד מיד אדנים קשה ובסמוכיו אמרו חלתי ולא חמר חלתי כי לא נמצא לשון המדבר חלתי שאלו ואסור לאומרו בלשון רבים שלא יתעבד עם השם הכבוד וככה אין ראוי שיאמר לשם על לשון יחיד כמו בכינוי חלתי שאלו וככה מלת חלתי חמר רבי מריוס וז' כחולאיהו ולא לחלוהי דרך בזיון: אם חלתי יתן לו אשה: זאת האשה על דרך חכמינו היא כעניינית ויתכן להיות פירוש כעניינית על דרך מבני המושבים הגרים עמם שכתוב מהם תקנו עבד וחמה וככה כל עבד כעניי כי על שבעה גוים כתוב לא תחיה כל נשמה ובטלמה כתוב מן הגוים חמר חמר יי הם לא יבאו בכס והאדם לא תבא זה כתוב על דרכיית חתיית ולא מושבות עמוניות: ואם חמר' כבר פדשוהו קדמונינו כי לא יהיה נרבע על שיהי בו כל אלה הדברים עד כי חתך ואת ביתך: והנשיא מלת חלתיים כמו מקימי משפט אלהים בחרץ והמנהג להיותם ששערה העיר יושבים שיש לה דלתים ובריה וזה טעם אל הדלת או אל המזוזה לעולם זה לפני יושבי הסערי: ועבדו לעולם: ידענו כי מלת לעולם בלשון הקדש הוא זמן כמו כבר היה לעולמים וזמנים יושב עם עד עולם עד זמן שהיה גדול וכן עבדו לעולם לזמנו של יובל שאין זמן מעדו ישראל חרין ממנו ויבית חירותו כאלו עולם מתחדש או יהיה פירושו שישב לזמנו הראשון שהיה חפשי:

בעל הטורים

36 דלת לומר טעמו בית חרובי כמורה עולה כמין ת' שהם נאלמו אחר ת שנה משבדו מנדים והוא ה' ונשעכד אחר י' לכוין ירבע במרבע ועבדו בני לא ה' ועבדו הוא באת כס פנשקף בני לא ה' ולא הכתוב

כי תקנה עבד עברי עבד שהו עברי או אינו אלה עבדו של עברי עבד כענין שלקחתו מישראל ועליו הוא חומר טעם שנים יעבד ומה חני מקיים והתחלתם אותם בלקוח מן הגוי אבל בלקוח מישראל יבא בטעם תלמוד לומר כי ימכר לך אחיך העברי לא אמרתי אלה באחך כי תקנה י' מיד בית דין שמכרוהו בגנבתו כמו שנ' ואם אין לו וכמכר בגנבתו או אינו אלה במוכר עבדו מפני דוחקו אבל מ מכרוהו בית דין לא יבא בטעם כשהוא חומר וכי ימכר אחיך עבדו וכמכר לך הרי ימכר עבדו מפני דוחקו חומר ומה חני מקיי כי תקנה במכר בבית דין לחפשי לחירות: אם בגפו יבא בגפו יבא כשני חטה כתרנומי חס בלחודוהי ולסוף בגפו בכפפו שלא כח אלה כמוהו שהוא יחיד בתו לבוסו בכפף בניו בגפו יבא מניד שאלו לא היה כשני חטלה אין רבו מוסר לו טפחה כעניי להוליד מזונה עבדו: ואם בעל אשה הוא ישראלית: ויבאה אשתו עמו: וכי מ' הכניסה שתבא אלה מניד הכתוב שהקונה עבד עברי חיוב ב' בזונות אשתו ובניו: חס חרובי יתן לו אשה' מכאן שהרשית ברבו למסור לו טפחה כעניינית להוליד מזונה עבדיו או אינו אלה בישראלית תלמוד לומר האשה וילדיה תהיה לאדניה הוא אינו מוכר אלא בכעניי שהרי העבריה חף היא יבאה בטעם ואכלו לפני טעם חס הביאה סימנין יבאה טעם אחיך העברי או העבריה מלמד שאף העבריה יבאה בטעם: את אשתו' הטפח: לא החלהים לבית דין דרך סימנין במוכרוי שמכרוהו לו: אל הדלת או חס המזונה: יכול תהא המזונה כסדה לרצוע עליה תלמוד לומר ונתת באזנו ובדלת בלתי ולא בזונה הא מה תלמוד לומר או אל המזונה הקיים דלת למזונה מה מזונה מעמוד חף דלת מעמוד: ורבע חרובי את חזוני' הימנית או אינו אלה של שמאל תלמוד לומר חזון חזון לבזרה שיה נאמר כאן ורבע חרובי את חזוני ונאמר במזרע תקן חזוני הימנית מה להלן הימנית חף כאן הימנית ומה ראוי חזון לרבע מכל שאר חברים שבגוף חמר רבן יוחנן בן זכאי חזון ששמעתי על הד סיני לא תגזר והלך ונגב תרבע ואם מוכר עבדו חזון ששמעתי על הד סיני כי לי בני ישראל עבדים והלך וקנה חזון לעצמו תרבע רבי שמעון היה דורס מקרא זה כמין חומר מה נשתנו דלת ומזונות מכל כלים שבבית חמר הקדוש ברוך הוא דלת ומזונה שהיו עדים במכרם כטפסחתי על המשקוף ועל סתי המזונות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והלך זה וקנה חזון לעצמו ירבע בפניהם: ועבדו לעולם' עד היובל או אינו אלה לעולם כמשמעו תלמוד לומר ואם אל משפחתו תשוב מניד חפשי' שנה קרויים עולם ולא שהוא עובד כל חמשים שנה אלה עובדו עד היובל בין סמוך בין מופלג: וכי

אבן עזרא ספר שמות כא רשי

בעל הטורים

וכי יזיד טעם להרנו כאלו כתיב והרנו בערמה וכמוהו כי תחל לזכות שפי כי תחלל כפסה לזכות על כן חביה היא מחללת וידוע כי לשון חלול גם תחלה מבעלי הכבל והם שנים טעמים על כן הוצרך להפריש בין שניהם חמרו כי תחל לזכות כי מלשון תחלה יאמר תחל כמו תחל לספור: מעט מובחי: הנה זה הפך הפסוק

ושמתי לך מקום חף במדבר שינוס שמה ואי זה מקום קולטו זה מחנה לוי: וכי יזיד חיש למה כאמר לפי שנאמר מכה חיש ונג' שומע חכי חסילו עבד ורופח שהרנו ושליו בית דין שהמית במלקות חרבעים והאב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו והשונב תלמוד לומר וכי יזיד ולא שונב: על רעהו: ולא על עבד: להרנו בערמה: ולא שליו בית דין והרופח והרודה בנו ותלמיזו שחף עב שהם מוידן חין מערימין: מעט מובחי: חס היה כהן ורובה לעבד עבולה תקחנו למות: ומכה חביו וחמיו: לפי שלמנו על החובב בחבירו שהיה בתשלומין ולא במיתה ומכה חביו שהיה במיתה ומכה וחיו חייב לא בהכחה שיש בה חבורה: חביו וחמיו: חו זה חו זה: חביו מות יומ: בחנק: ונוכח חיש ומכרו למה כאמר לפי שכ' כי ימא חיש ונוכ כפס מחיו חין חלל חיש שנגב כפס חשה חו טומטו חו חלדונוניו שנגבו מתי תל ונוכ חיש ומכר ולפי שנאמר חין ונוכ חיש חין לי חלל ונוכ חיש שנגב חשה מיני תל ונוכ כפס לכך הוצרכו שניהם מה שחסר זה גלה זה: ומכא ביו שראוהו עדים שנגבו ומכרו ומכא כבר קודם מכירה: מות יומת: בחנק כל מית האמור בתורה סתם חנק הו' ומקלל חביו וחמיו: למה כאמר לפי שהוא חומר כי חיש תלמוד לומר ומקלל חביו וחמיו סתם כי יקלל להוציא את הקטן: מות יומת: בסקילה וכל מקום שנאמר דמיו בו בסקילה ובין חב כללם בחבן ירמנו אותם דמיהם בס ומקלל חביו וחמיו דמיו בו: וכי ירובו חששים למה כאמר לפי שכ' עין תחת עין לא למדנו לכך נאמר פרשה זו: ונפל למשכב: כתרוממו ויפל לבטל לחולי שמבטלו ממלאכתו: על משענתו: על בוריו וכו': ונקמה המכה: וכי תעלה על דעתך שיהרנו זה שלא הרג חלל למדך כאן שחובסין אותו עד שגרה חס יתרבו וכן משמעו כשקם זה והולך על משענתו חו נקה המכה חבל עד שלא יקום זה לא נקה המוכ: רק שבתו: בטול מלאכתו מחמת החולי ואם קטעו ידו חו רגלו רחיו בטול ממלאכתו מחמת החולי כאילו שומר קטוע ידו ורגלו שנאמר יד תחת יד רגל תחת רגל: ורפח ירפח: כתרוממו ויפסל שר הדופח: וכי יכה חיש את עבדו חו חת חמתו: בעבד כעני הכתוב מדבר חו חיונא בעבריתל כי כספו הוא מה כספו קניו לו עולמית חף עבד הקניו לו עולמית והיה בכלל מכה חיש ומת חלל בא הכתוב והוציאו מן הכלל להיות נדון בדין יום חו יומים שהם לא מת תחת ידו ושהה מעת לעת פטור: בשבט: בשים בו כדי להמית הכתוב מדבר חו חפי חין בו כדי להמית תל בישראל חו חייב עליו חלל חס כן הכהו בדבר שיש בו כדי להמית ועל חבר שהוא כדי למות בהכחה זו עבד הקלל כל סכן: כקום יקום: מיתת סייף וכן הוא חומר חרב נוקמת נקם ברית: חף חס יום חו יומים יעמוד לא יקום: חס על יום יקום כי כספו הוא: חף חס שהכה חלפ' ששהה מעת לעת קודם שמת חייב: וכי יכזו חשמי' זה עס זה ונתכוון להכין את חבירו והכה את האשה: ונכפו: חין נכפי חלל לשון דחי' והכחה כמופן נתפן בחבן רגליך בטרם יתגברו רגלי' ולא חן: ונכפו: וזאת האשה היא ישה זלית: ולא

על רעהו ה' וסי' וכי יזיד איש' כי כאשר יקום איש' ושעיר על רעהו יקרא' כה תאמרו איש על רעהו' גבר מחליק על רעהו: בערמה ב' וסי' להרנו' ועשו גם הם: ומכא קמצין ג' ר' וחד מצעו' פסו' וסי' אביו ואמו' נפש בהמה' זכיה בהמה' ב' בו: באבן ב' בתורה וסי' או באגרוף' ואם באבן יד: והתהלך בחוץ

ואשוי לך אתרא דיערוק לתמן:
וארי ירשע גבר על-
חבריה למקטליה בנבילו מן-
בדבחי תדברניה למקטל:
ודיבחי אבוחי ואבוחי אתקטלא
יתקטל:
מבני ישראל-ויבגניה וישתבח
בידיה אתקטלא יתקטיל:
ודלוט אבוחי ואמיה אתקטלא
יתקטל:
וארי ינצון גברין
וימחי גבר ית-חבריה באבנא או
בכורמיוזא ולא ימות ויפול
לבוטלן:
בברא על-בוריה ויהי זכאה
מחיה לחוד בוטלניה יתן ואנר-
אסיא ושלם:
גבר ית-עבדיה או ית-אמתיה
בשולטן וימות תחות ידיה אתדנא
יתדן: ברם אסימא ארתרין יומין
יתקום לא יתדן ארי בספיה הוא:
וארי ינצון גברין וימחו
אתתא מעדיה ויפקון וילדה:

לך מקום בנ' חלפוס חיה' לומר שאף התחום קולטו: אשר נכנס שמה והמית ליה וכו' יזיד חיש' למה כאמר לפי שהרנו ושליו בית דין שהמית במלקות חרבעים והאב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו והשונב תלמוד לומר וכי יזיד ולא שונב: על רעהו: ולא על עבד: להרנו בערמה: ולא שליו בית דין והרופח והרודה בנו ותלמיזו שחף עב שהם מוידן חין מערימין: מעט מובחי: חס היה כהן ורובה לעבד עבולה תקחנו למות: ומכה חביו וחמיו: לפי שלמנו על החובב בחבירו שהיה בתשלומין ולא במיתה ומכה חביו שהיה במיתה ומכה וחיו חייב לא בהכחה שיש בה חבורה: חביו וחמיו: חו זה חו זה: חביו מות יומ: בחנק: ונוכח חיש ומכרו למה כאמר לפי שכ' כי ימא חיש ונוכ כפס מחיו חין חלל חיש שנגב כפס חשה חו טומטו חו חלדונוניו שנגבו מתי תל ונוכ חיש ומכר ולפי שנאמר חין ונוכ חיש חין לי חלל ונוכ חיש שנגב חשה מיני תל ונוכ כפס לכך הוצרכו שניהם מה שחסר זה גלה זה: ומכא ביו שראוהו עדים שנגבו ומכרו ומכא כבר קודם מכירה: מות יומת: בחנק כל מית האמור בתורה סתם חנק הו' ומקלל חביו וחמיו: למה כאמר לפי שהוא חומר כי חיש תלמוד לומר ומקלל חביו וחמיו סתם כי יקלל להוציא את הקטן: מות יומת: בסקילה וכל מקום שנאמר דמיו בו בסקילה ובין חב כללם בחבן ירמנו אותם דמיהם בס ומקלל חביו וחמיו דמיו בו: וכי ירובו חששים למה כאמר לפי שכ' עין תחת עין לא למדנו לכך נאמר פרשה זו: ונפל למשכב: כתרוממו ויפל לבטל לחולי שמבטלו ממלאכתו: על משענתו: על בוריו וכו': ונקמה המכה: וכי תעלה על דעתך שיהרנו זה שלא הרג חלל למדך כאן שחובסין אותו עד שגרה חס יתרבו וכן משמעו כשקם זה והולך על משענתו חו נקה המכה חבל עד שלא יקום זה לא נקה המוכ: רק שבתו: בטול מלאכתו מחמת החולי ואם קטעו ידו חו רגלו רחיו בטול ממלאכתו מחמת החולי כאילו שומר קטוע ידו ורגלו שנאמר יד תחת יד רגל תחת רגל: ורפח ירפח: כתרוממו ויפסל שר הדופח: וכי יכה חיש את עבדו חו חת חמתו: בעבד כעני הכתוב מדבר חו חיונא בעבריתל כי כספו הוא מה כספו קניו לו עולמית חף עבד הקניו לו עולמית והיה בכלל מכה חיש ומת חלל בא הכתוב והוציאו מן הכלל להיות נדון בדין יום חו יומים שהם לא מת תחת ידו ושהה מעת לעת פטור: בשבט: בשים בו כדי להמית הכתוב מדבר חו חפי חין בו כדי להמית תל בישראל חו חייב עליו חלל חס כן הכהו בדבר שיש בו כדי להמית ועל חבר שהוא כדי למות בהכחה זו עבד הקלל כל סכן: כקום יקום: מיתת סייף וכן הוא חומר חרב נוקמת נקם ברית: חף חס יום חו יומים יעמוד לא יקום: חס על יום יקום כי כספו הוא: חף חס שהכה חלפ' ששהה מעת לעת קודם שמת חייב: וכי יכזו חשמי' זה עס זה ונתכוון להכין את חבירו והכה את האשה: ונכפו: חין נכפי חלל לשון דחי' והכחה כמופן נתפן בחבן רגליך בטרם יתגברו רגלי' ולא חן: ונכפו: וזאת האשה היא ישה זלית: ולא

הפך הפסוק מלשון תחלה יאמר תחל כמו תחל לספור: מעט מובחי: הנה זה הפך הפסוק הכבל והם שנים טעמים על כן הוצרך להפריש בין שניהם חמרו כי תחל לזכות כי מלשון תחלה יאמר תחל כמו תחל לספור: מעט מובחי: הנה זה הפך הפסוק

לך מקום בנ' חלפוס חיה' לומר שאף התחום קולטו: אשר נכנס שמה והמית ליה וכו' יזיד חיש' למה כאמר לפי שהרנו ושליו בית דין שהמית במלקות חרבעים והאב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו והשונב תלמוד לומר וכי יזיד ולא שונב: על רעהו: ולא על עבד: להרנו בערמה: ולא שליו בית דין והרופח והרודה בנו ותלמיזו שחף עב שהם מוידן חין מערימין: מעט מובחי: חס היה כהן ורובה לעבד עבולה תקחנו למות: ומכה חביו וחמיו: לפי שלמנו על החובב בחבירו שהיה בתשלומין ולא במיתה ומכה חביו שהיה במיתה ומכה וחיו חייב לא בהכחה שיש בה חבורה: חביו וחמיו: חו זה חו זה: חביו מות יומ: בחנק: ונוכח חיש ומכרו למה כאמר לפי שכ' כי ימא חיש ונוכ כפס מחיו חין חלל חיש שנגב כפס חשה חו טומטו חו חלדונוניו שנגבו מתי תל ונוכ חיש ומכר ולפי שנאמר חין ונוכ חיש חין לי חלל ונוכ חיש שנגב חשה מיני תל ונוכ כפס לכך הוצרכו שניהם מה שחסר זה גלה זה: ומכא ביו שראוהו עדים שנגבו ומכרו ומכא כבר קודם מכירה: מות יומת: בחנק כל מית האמור בתורה סתם חנק הו' ומקלל חביו וחמיו: למה כאמר לפי שהוא חומר כי חיש תלמוד לומר ומקלל חביו וחמיו סתם כי יקלל להוציא את הקטן: מות יומת: בסקילה וכל מקום שנאמר דמיו בו בסקילה ובין חב כללם בחבן ירמנו אותם דמיהם בס ומקלל חביו וחמיו דמיו בו: וכי ירובו חששים למה כאמר לפי שכ' עין תחת עין לא למדנו לכך נאמר פרשה זו: ונפל למשכב: כתרוממו ויפל לבטל לחולי שמבטלו ממלאכתו: על משענתו: על בוריו וכו': ונקמה המכה: וכי תעלה על דעתך שיהרנו זה שלא הרג חלל למדך כאן שחובסין אותו עד שגרה חס יתרבו וכן משמעו כשקם זה והולך על משענתו חו נקה המכה חבל עד שלא יקום זה לא נקה המוכ: רק שבתו: בטול מלאכתו מחמת החולי ואם קטעו ידו חו רגלו רחיו בטול ממלאכתו מחמת החולי כאילו שומר קטוע ידו ורגלו שנאמר יד תחת יד רגל תחת רגל: ורפח ירפח: כתרוממו ויפסל שר הדופח: וכי יכה חיש את עבדו חו חת חמתו: בעבד כעני הכתוב מדבר חו חיונא בעבריתל כי כספו הוא מה כספו קניו לו עולמית חף עבד הקניו לו עולמית והיה בכלל מכה חיש ומת חלל בא הכתוב והוציאו מן הכלל להיות נדון בדין יום חו יומים שהם לא מת תחת ידו ושהה מעת לעת פטור: בשבט: בשים בו כדי להמית הכתוב מדבר חו חפי חין בו כדי להמית תל בישראל חו חייב עליו חלל חס כן הכהו בדבר שיש בו כדי להמית ועל חבר שהוא כדי למות בהכחה זו עבד הקלל כל סכן: כקום יקום: מיתת סייף וכן הוא חומר חרב נוקמת נקם ברית: חף חס יום חו יומים יעמוד לא יקום: חס על יום יקום כי כספו הוא: חף חס שהכה חלפ' ששהה מעת לעת קודם שמת חייב: וכי יכזו חשמי' זה עס זה ונתכוון להכין את חבירו והכה את האשה: ונכפו: חין נכפי חלל לשון דחי' והכחה כמופן נתפן בחבן רגליך בטרם יתגברו רגלי' ולא חן: ונכפו: וזאת האשה היא ישה זלית: ולא

לך מקום בנ' חלפוס חיה' לומר שאף התחום קולטו: אשר נכנס שמה והמית ליה וכו' יזיד חיש' למה כאמר לפי שהרנו ושליו בית דין שהמית במלקות חרבעים והאב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו והשונב תלמוד לומר וכי יזיד ולא שונב: על רעהו: ולא על עבד: להרנו בערמה: ולא שליו בית דין והרופח והרודה בנו ותלמיזו שחף עב שהם מוידן חין מערימין: מעט מובחי: חס היה כהן ורובה לעבד עבולה תקחנו למות: ומכה חביו וחמיו: לפי שלמנו על החובב בחבירו שהיה בתשלומין ולא במיתה ומכה חביו שהיה במיתה ומכה וחיו חייב לא בהכחה שיש בה חבורה: חביו וחמיו: חו זה חו זה: חביו מות יומ: בחנק: ונוכח חיש ומכרו למה כאמר לפי שכ' כי ימא חיש ונוכ כפס מחיו חין חלל חיש שנגב כפס חשה חו טומטו חו חלדונוניו שנגבו מתי תל ונוכ חיש ומכר ולפי שנאמר חין ונוכ חיש חין לי חלל ונוכ חיש שנגב חשה מיני תל ונוכ כפס לכך הוצרכו שניהם מה שחסר זה גלה זה: ומכא ביו שראוהו עדים שנגבו ומכרו ומכא כבר קודם מכירה: מות יומת: בחנק כל מית האמור בתורה סתם חנק הו' ומקלל חביו וחמיו: למה כאמר לפי שהוא חומר כי חיש תלמוד לומר ומקלל חביו וחמיו סתם כי יקלל להוציא את הקטן: מות יומת: בסקילה וכל מקום שנאמר דמיו בו בסקילה ובין חב כללם בחבן ירמנו אותם דמיהם בס ומקלל חביו וחמיו דמיו בו: וכי ירובו חששים למה כאמר לפי שכ' עין תחת עין לא למדנו לכך נאמר פרשה זו: ונפל למשכב: כתרוממו ויפל לבטל לחולי שמבטלו ממלאכתו: על משענתו: על בוריו וכו': ונקמה המכה: וכי תעלה על דעתך שיהרנו זה שלא הרג חלל למדך כאן שחובסין אותו עד שגרה חס יתרבו וכן משמעו כשקם זה והולך על משענתו חו נקה המכה חבל עד שלא יקום זה לא נקה המוכ: רק שבתו: בטול מלאכתו מחמת החולי ואם קטעו ידו חו רגלו רחיו בטול ממלאכתו מחמת החולי כאילו שומר קטוע ידו ורגלו שנאמר יד תחת יד רגל תחת רגל: ורפח ירפח: כתרוממו ויפסל שר הדופח: וכי יכה חיש את עבדו חו חת חמתו: בעבד כעני הכתוב מדבר חו חיונא בעבריתל כי כספו הוא מה כספו קניו לו עולמית חף עבד הקניו לו עולמית והיה בכלל מכה חיש ומת חלל בא הכתוב והוציאו מן הכלל להיות נדון בדין יום חו יומים שהם לא מת תחת ידו ושהה מעת לעת פטור: בשבט: בשים בו כדי להמית הכתוב מדבר חו חפי חין בו כדי להמית תל בישראל חו חייב עליו חלל חס כן הכהו בדבר שיש בו כדי להמית ועל חבר שהוא כדי למות בהכחה זו עבד הקלל כל סכן: כקום יקום: מיתת סייף וכן הוא חומר חרב נוקמת נקם ברית: חף חס יום חו יומים יעמוד לא יקום: חס על יום יקום כי כספו הוא: חף חס שהכה חלפ' ששהה מעת לעת קודם שמת חייב: וכי יכזו חשמי' זה עס זה ונתכוון להכין את חבירו והכה את האשה: ונכפו: חין נכפי חלל לשון דחי' והכחה כמופן נתפן בחבן רגליך בטרם יתגברו רגלי' ולא חן: ונכפו: וזאת האשה היא ישה זלית: ולא

רשי משפטים כא אבן עזרא פו

ולא יהיה חסון בחשה: ענוש יענוש' לשלם דמי וולדות לבעל שמיך חתיה כמה היתה ראויה לימכר בשוק להעלות בדמיה בסביל הריוכה: ענוש יענוש' יבנו ממונ מוננו כמו וענוש אותו מזה כסף: כאשר יסית עליו ונו' כשיתבענו הבעל בבית דין להסית עליו ענוש על כך: וכתן המכה דמי וולדו: בפלילי' על פי הדיינין: ואם חסון יהיה בחשה:

ולא יהיה חסון בחשה: ענוש יענוש' בעבור הילדים שיבאו ומתו: כאשר יסית עליו' חכי הילדים חס יעשה בחפזו הנגוף ואם לאו יתן על פי ב'ד כמו וכללו חלה': ואם חסון יהיה' לחשה ויש מחלוקת חומרים כי ימות הכובע בעבור שמחשבתו להרנן אחיו יומת וראייתם כי על הילדים כתו' ענוש יענוש ועל מות האשה כתוב וכתת כפש תחת כפש ואם הוא ענוש מה יתרון למו' האשה יותר מן הילדים ואם חמרנו שהם בני ענוש' למה שניה הכתו' לומר כפש תחת כפש ומחלוקת אחרת חומרת כי המתכוון להרנן את זה והרנן את זה לא יומת ושניה הכתוב לומר כפש תחת כפש כי ענוש הכפש יותר מהילד' הרבה מאלד וראייתם הכתו' הבא אחריו עין תחת עין שאינו כמשמעו רק הוא כופר' וכוכר' זאת הפרשה בעבור עין תחת עין סן תחת סן כי אחריו כתו' משפט עין העבד ושנו': עין' חמ' רב סעדיה לא נכלל לפרש זה הפסוק כמשמעו כי חס חס הכה עין חבירו ונסרה שלישית חור עינו ח'ך יתכן שיוכה מכה כזאת בלי הוספת ומרעת אולי יחסך חור עינו כולו ויותר קשה הכוונה והכצע והחבורה כי חס היו ב במקום מסוכן אולי ימות ואין הדעת כובלת חמר לו בן זיטא ואלא כתוב במקום אחר כאשר יתן מוש בחדס כן יתן בו והגחון השיב לו יש לנו ב'ת תחת על והכה טעמו כן יתן עליו ענוש וכן זיטא השיב לו כאשר עשה יעשה לו והגחון השיב הנה שמטון חמר כאשר עשו לי כן חעשה להם ושמשון לא לקח נשותיהם ונתנס לחחרים רק גמולס השיב להם וכן זיטא השיב חס היה המכה עני מה יהיה ענוש והגחון השיב חס עור יעור עין פקח מה יעשה לו כי העני יתכן שיעסיר וישלם רק העור לא יוכל לשלם לעולם והכלל לא נוכל לפרש על דרך מניית התורה פיר' שלם חס לא כסמוך על דברי ח'ל כי כאשר קבלנו התורה מן האבות כן קבלנו תור' טבעל פה ח'ן הפרש ביניהם והנה יהיה פי' עין תחת עין ראויה עינו תחת עינו חס לא יתן כמת וחמר הגחון כי יש סן שהענוש שלו מעט חס יהיה המוכה נער כי חס יכרת עוד יחלק' והזכיר היד כי היא בעלת מלאכה' והזכיר הרגל שהיא יותר קשה מהיד כי לא יוכל חס ללכת ברגל אחת ולפי דעתי כי הזכיר חלה האברים על ההוה ברוב כי כאשר יכה חס חבירו חס יכנו בעין שהוא עומד כנגדו חן כפה שעומד כנגדו וישבור שניו או ביד שבה ילחם או יגן בעד פניו חן ברנל בדרחו מפני: כויה' מכות חס כמשמעו' יא' כי כצע להוציא דם וחבור' מכה בלי דם והגחון חמ' כי כצע שבירת ענוש וחבור' מכה דם: וכי יכה' כוה העס שי' העבד חפשי תחת עינו חן שנו שלא יח' חניו חבור' שיכנו מכה נמרצה כי חס ישחית עינו חן חס' שנו יחא מרשותו חפשי וחבר' ממונ: ואם סן' דבר הכתו' על ההוה ברוב כאשר הזכרתי וכן יחא בראשי ח'ברי' כפי הקבלה: וכי ינח' הזכיר זאת הפרש' בעבור חס ינח השור עבד חן חמה וזה האיש והחמה ישראלים' והזכיר האשה ולא עשה כן בפסוק מכה איש ומת כי מכה הלשון להזכיר הנכבד שהוא הזכר והוא הדין לנקבה והזכיר האשה עתה בעבור שיש מקומות שאין מנהג האשה להחית חון מהעיר לסדה חל מקום ששם השורים שלא יחשוב חס ויערר ויאמר למה שנתה המנהג ובעבו' זה כתוב אחריו חן בן ינח חן בת ינח כי משפט מכה איש שיהיה גדול בטנים חן קטן' והזכיר הבן והבת שהם קטנים שלא יערער בעל השור על האבות שהיה עליהם לשמרה: שקול יסקל השור' טעם ולא יאכל חס כמו הנבלה שיאכלנה נר שער חן נכרי וקדמוני חמוני כי כל מקום שכתוב בו לא יאכל הוא חסור בהנאה: ובעל השור כק' מענוש: ואם' חן ספק כי חן כופר למומתי' ב' על כן חמרנו מעתיקי הדת כי יתם יומת מיתתו בדי שמים הנה יהיה זה יומת לבי דעתו כמו עין תחת עין שהיא ראויה שיומת חס לא יתן כופר נפשו וכל זה בעבור שהיא כתו' יומת ולא יומת: חס כופר' חן זה הפך ולא תקחו כופר כי הכתוב שם הוא רובח גמור וזה לא רכב

ענוש כל ליש' כל במב' חס' וכי' וענוש את הארץ' בענוש ל' יחכם פתי: בפלילים' ב' חס' יוד קדם' וא' חס' דחם' וכי' ונתן בפללים' ואובינו פללים' והוא עון פללים' בתר' חס' דחם: עינו ט' וסי' לחפשי ושלחנו' והנהגה לא הפך הנגע' תרע עינו באחיו' יצרנו כאישן עינו' לא כהתרה עינו' כנוע בבת עינו' גם עינו

ולא יהיה חסון ענוש יענוש כאשר יסית עליו בעל האשה ונתן בפללים
 : ואם חסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש:
 עין תחת עין ונתת תחת תחת יד תחת יד רגל תחת רגל: כויה תחת כויה פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה:
 וכי יכה איש את עינו עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ושלחנו תחת עינו:
 ואם יען עבדו או יען אמתו יפיל לחפשי ושלחנו תחת שנו:

ולא יהיה חסון ענוש יענוש כאשר יסית עליו בעל האשה ונתן בפללים
 : ואם חסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש:
 עין תחת עין ונתת תחת תחת יד תחת יד רגל תחת רגל: כויה תחת כויה פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה:
 וכי יכה איש את עינו עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ושלחנו תחת עינו:
 ואם יען עבדו או יען אמתו יפיל לחפשי ושלחנו תחת שנו:
 וכי ינח שור את איש או את אשה וזמת שקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי:
 ואם שור נגח הוא מתבל שלים והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת:
 אם כפר יוסרת עליו ונתן פרין נפשו ככל אשר יוסרת עליו:

וכי ינח שור את איש או את אשה וזמת שקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי:
 ואם שור נגח הוא מתבל שלים והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת:
 אם כפר יוסרת עליו ונתן פרין נפשו ככל אשר יוסרת עליו:

לא תשבע' כי יתן בכוס עינו' וכל יקר דאתה עינו' וחד ועינו כען חבדלת: שקול יסקל ב' וסי' השור' לא תנע בו יד: וגם בעליו יומת יד פסו ארת בסופיהן וגם ותרין מיליא בסופא' וסי' וגם בעליו יוסרת' וגם הגמלים השקתה' וגם לא שבעת' וגם אני אלך' וגם במכתב לאמר' דעזרא' והבנו דוד' וגם עמי ישראל' וגם בהמות שרי' וגם עם אנשים' וגם שמו בכליהם' וגם ילדתי בנים' וגם נגיד ברות' וגם חת הבלי' וגם משרי ישראל' דרה: ככל אשר ושת ח' סברין בכל ומטע' וק' ככל' וסי' ככל אשר ושת' ועתה צוה וכתרו' הגם ככל הסק ישי' ב' בו' ויאמר' אל יהוה יק' אשר הטיבות' דמלכים' ככל תורת משה' בחשאת מנשה' דמלכים' ויכעס עליו:

לא תשבע' כי יתן בכוס עינו' וכל יקר דאתה עינו' וחד ועינו כען חבדלת: שקול יסקל ב' וסי' השור' לא תנע בו יד: וגם בעליו יומת יד פסו ארת בסופיהן וגם ותרין מיליא בסופא' וסי' וגם בעליו יוסרת' וגם הגמלים השקתה' וגם לא שבעת' וגם אני אלך' וגם במכתב לאמר' דעזרא' והבנו דוד' וגם עמי ישראל' וגם בהמות שרי' וגם עם אנשים' וגם שמו בכליהם' וגם ילדתי בנים' וגם נגיד ברות' וגם חת הבלי' וגם משרי ישראל' דרה: ככל אשר ושת ח' סברין בכל ומטע' וק' ככל' וסי' ככל אשר ושת' ועתה צוה וכתרו' הגם ככל הסק ישי' ב' בו' ויאמר' אל יהוה יק' אשר הטיבות' דמלכים' ככל תורת משה' בחשאת מנשה' דמלכים' ויכעס עליו:

וכי יכה חסון כפש תחת כפש' ענוש מה יתרון למו' האשה יותר מן הילדים ואם חמרנו שהם בני ענוש' למה שניה הכתו' לומר כפש תחת כפש ומחלוקת אחרת חומרת כי המתכוון להרנן את זה והרנן את זה לא יומת ושניה הכתוב לומר כפש תחת כפש כי ענוש הכפש יותר מהילד' הרבה מאלד וראייתם הכתו' הבא אחריו עין תחת עין שאינו כמשמעו רק הוא כופר' וכוכר' זאת הפרשה בעבור עין תחת עין סן תחת סן כי אחריו כתו' משפט עין העבד ושנו': עין' חמ' רב סעדיה לא נכלל לפרש זה הפסוק כמשמעו כי חס חס הכה עין חבירו ונסרה שלישית חור עינו ח'ך יתכן שיוכה מכה כזאת בלי הוספת ומרעת אולי יחסך חור עינו כולו ויותר קשה הכוונה והכצע והחבורה כי חס היו ב במקום מסוכן אולי ימות ואין הדעת כובלת חמר לו בן זיטא ואלא כתוב במקום אחר כאשר יתן מוש בחדס כן יתן בו והגחון השיב לו יש לנו ב'ת תחת על והכה טעמו כן יתן עליו ענוש וכן זיטא השיב לו כאשר עשה יעשה לו והגחון השיב הנה שמטון חמר כאשר עשו לי כן חעשה להם ושמשון לא לקח נשותיהם ונתנס לחחרים רק גמולס השיב להם וכן זיטא השיב חס היה המכה עני מה יהיה ענוש והגחון השיב חס עור יעור עין פקח מה יעשה לו כי העני יתכן שיעסיר וישלם רק העור לא יוכל לשלם לעולם והכלל לא נוכל לפרש על דרך מניית התורה פיר' שלם חס לא כסמוך על דברי ח'ל כי כאשר קבלנו התורה מן האבות כן קבלנו תור' טבעל פה ח'ן הפרש ביניהם והנה יהיה פי' עין תחת עין ראויה עינו תחת עינו חס לא יתן כמת וחמר הגחון כי יש סן שהענוש שלו מעט חס יהיה המוכה נער כי חס יכרת עוד יחלק' והזכיר היד כי היא בעלת מלאכה' והזכיר הרגל שהיא יותר קשה מהיד כי לא יוכל חס ללכת ברגל אחת ולפי דעתי כי הזכיר חלה האברים על ההוה ברוב כי כאשר יכה חס חבירו חס יכנו בעין שהוא עומד כנגדו חן כפה שעומד כנגדו וישבור שניו או ביד שבה ילחם או יגן בעד פניו חן ברנל בדרחו מפני: כויה' מכות חס כמשמעו' יא' כי כצע להוציא דם וחבור' מכה בלי דם והגחון חמ' כי כצע שבירת ענוש וחבור' מכה דם: וכי יכה' כוה העס שי' העבד חפשי תחת עינו חן שנו שלא יח' חניו חבור' שיכנו מכה נמרצה כי חס ישחית עינו חן חס' שנו יחא מרשותו חפשי וחבר' ממונ: ואם סן' דבר הכתו' על ההוה ברוב כאשר הזכרתי וכן יחא בראשי ח'ברי' כפי הקבלה: וכי ינח' הזכיר זאת הפרש' בעבור חס ינח השור עבד חן חמה וזה האיש והחמה ישראלים' והזכיר האשה ולא עשה כן בפסוק מכה איש ומת כי מכה הלשון להזכיר הנכבד שהוא הזכר והוא הדין לנקבה והזכיר האשה עתה בעבור שיש מקומות שאין מנהג האשה להחית חון מהעיר לסדה חל מקום ששם השורים שלא יחשוב חס ויערר ויאמר למה שנתה המנהג ובעבו' זה כתוב אחריו חן בן ינח חן בת ינח כי משפט מכה איש שיהיה גדול בטנים חן קטן' והזכיר הבן והבת שהם קטנים שלא יערער בעל השור על האבות שהיה עליהם לשמרה: שקול יסקל השור' טעם ולא יאכל חס כמו הנבלה שיאכלנה נר שער חן נכרי וקדמוני חמוני כי כל מקום שכתוב בו לא יאכל הוא חסור בהנאה: ובעל השור כק' מענוש: ואם' חן ספק כי חן כופר למומתי' ב' על כן חמרנו מעתיקי הדת כי יתם יומת מיתתו בדי שמים הנה יהיה זה יומת לבי דעתו כמו עין תחת עין שהיא ראויה שיומת חס לא יתן כופר נפשו וכל זה בעבור שהיא כתו' יומת ולא יומת: חס כופר' חן זה הפך ולא תקחו כופר כי הכתוב שם הוא רובח גמור וזה לא רכב

ענוש כל ליש' כל במב' חס' וכי' וענוש את הארץ' בענוש ל' יחכם פתי: בפלילים' ב' חס' יוד קדם' וא' חס' דחם' וכי' ונתן בפללים' ואובינו פללים' והוא עון פללים' בתר' חס' דחם: עינו ט' וסי' לחפשי ושלחנו' והנהגה לא הפך הנגע' תרע עינו באחיו' יצרנו כאישן עינו' לא כהתרה עינו' כנוע בבת עינו' גם עינו

וכי ינח שור את איש או את אשה וזמת שקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי:
 ואם שור נגח הוא מתבל שלים והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת:
 אם כפר יוסרת עליו ונתן פרין נפשו ככל אשר יוסרת עליו:

עין תחת עין ראויה עינו תחת עינו חס לא יתן כמת וחמר הגחון כי יש סן שהענוש שלו מעט חס יהיה המוכה נער כי חס יכרת עוד יחלק' והזכיר היד כי היא בעלת מלאכה' והזכיר הרגל שהיא יותר קשה מהיד כי לא יוכל חס ללכת ברגל אחת ולפי דעתי כי הזכיר חלה האברים על ההוה ברוב כי כאשר יכה חס חבירו חס יכנו בעין שהוא עומד כנגדו חן כפה שעומד כנגדו וישבור שניו או ביד שבה ילחם או יגן בעד פניו חן ברנל בדרחו מפני: כויה' מכות חס כמשמעו' יא' כי כצע להוציא דם וחבור' מכה בלי דם והגחון חמ' כי כצע שבירת ענוש וחבור' מכה דם: וכי יכה' כוה העס שי' העבד חפשי תחת עינו חן שנו שלא יח' חניו חבור' שיכנו מכה נמרצה כי חס ישחית עינו חן חס' שנו יחא מרשותו חפשי וחבר' ממונ: ואם סן' דבר הכתו' על ההוה ברוב כאשר הזכרתי וכן יחא בראשי ח'ברי' כפי הקבלה: וכי ינח' הזכיר זאת הפרש' בעבור חס ינח השור עבד חן חמה וזה האיש והחמה ישראלים' והזכיר האשה ולא עשה כן בפסוק מכה איש ומת כי מכה הלשון להזכיר הנכבד שהוא הזכר והוא הדין לנקבה והזכיר האשה עתה בעבור שיש מקומות שאין מנהג האשה להחית חון מהעיר לסדה חל מקום ששם השורים שלא יחשוב חס ויערר ויאמר למה שנתה המנהג ובעבו' זה כתוב אחריו חן בן ינח חן בת ינח כי משפט מכה איש שיהיה גדול בטנים חן קטן' והזכיר הבן והבת שהם קטנים שלא יערער בעל השור על האבות שהיה עליהם לשמרה: שקול יסקל השור' טעם ולא יאכל חס כמו הנבלה שיאכלנה נר שער חן נכרי וקדמוני חמוני כי כל מקום שכתוב בו לא יאכל הוא חסור בהנאה: ובעל השור כק' מענוש: ואם' חן ספק כי חן כופר למומתי' ב' על כן חמרנו מעתיקי הדת כי יתם יומת מיתתו בדי שמים הנה יהיה זה יומת לבי דעתו כמו עין תחת עין שהיא ראויה שיומת חס לא יתן כופר נפשו וכל זה בעבור שהיא כתו' יומת ולא יומת: חס כופר' חן זה הפך ולא תקחו כופר כי הכתוב שם הוא רובח גמור וזה לא רכב

ספר שמות כב רשי

אבן עזרא

אבן עזרא על ספר שמות פרק כב

לבעליון וסי' בעל הבור ישלם וואס גנב יגנב עשר שמור לבעליון וכו' יגוף שור איש יג זוגין מתחלפין בטעמא פירו' בג' מקומות המשרת דנא אף על פי שאין בג' המשרת לתביר רק מלך אחד או מלך וחטף מובלעוסי' ואברהם היו יהודי' וכי יגוף שור איש' לו תהיה שוק היסק' וכל אשר אין לו דמשנה תורדה'

אבן עזרא על ספר שמות פרק כב

בן בית אל דוישלחם יהושע' וחרבו' וקאם שאין בעמך' עתה ירע לנו' כשר שלמן' ואיש משך בקשרת' דהו' הפך ידך ומלכום' בילא יכלו לעשות בעת ההוא' וכל אשר תמצא ידך' וכל פסק בדנא דכוז' כגון המל' ימל ואפי' אין בניהם אפי' הכר' אחת גם לא אפי' חטף כמו אחשורש מס ועיין בשער הגנינו' ואם שור גנח כל אם ואם דענינא במקב בנא ואם שור גנח הוא סימן שור פר מקרין' כי שור גנח הו' סימן כל ענינא עד את חג המצו' כל כי שהגנוק הסמוך לו פשטא או שפחא כי איני במקף וכל כי שהוא שלוש לשפחא ולפשט אינו במקף וכל שאר במקף בט' וסי' כי שור גנח הו' כי תפגע וכל וכי דענין במקף: יגנב א' חס' וא' טל' וסי' כי יגנב איש שור' לא יכוז לגנב כי יגנב' בת' מל' וזרחה' וסי' אם זרחה השמש' והשמש זרחה על המים' שמש זרחה ונודד' דנחום' וזרחה' וזרחה' וא' זרחה לכם יראי שמי':

אבן עזרא על ספר שמות פרק כב

אבן עזרא על ספר שמות פרק כב

בעל הטורים

לבעליון וסי' בעל הבור ישלם וואס גנב יגנב עשר שמור לבעליון וכו' יגוף שור איש יג זוגין מתחלפין בטעמא פירו' בג' מקומות המשרת דנא אף על פי שאין בג' המשרת לתביר רק מלך אחד או מלך וחטף מובלעוסי' ואברהם היו יהודי' וכי יגוף שור איש' לו תהיה שוק היסק' וכל אשר אין לו דמשנה תורדה'

בן בית אל דוישלחם יהושע' וחרבו' וקאם שאין בעמך' עתה ירע לנו' כשר שלמן' ואיש משך בקשרת' דהו' הפך ידך ומלכום' בילא יכלו לעשות בעת ההוא' וכל אשר תמצא ידך' וכל פסק בדנא דכוז' כגון המל' ימל ואפי' אין בניהם אפי' הכר' אחת גם לא אפי' חטף כמו אחשורש מס ועיין בשער הגנינו' ואם שור גנח כל אם ואם דענינא במקב בנא ואם שור גנח הוא סימן שור פר מקרין' כי שור גנח הו' סימן כל ענינא עד את חג המצו' כל כי שהגנוק הסמוך לו פשטא או שפחא כי איני במקף וכל כי שהוא שלוש לשפחא ולפשט אינו במקף וכל שאר במקף בט' וסי' כי שור גנח הו' כי תפגע וכל וכי דענין במקף: יגנב א' חס' וא' טל' וסי' כי יגנב איש שור' לא יכוז לגנב כי יגנב' בת' מל' וזרחה' וסי' אם זרחה השמש' והשמש זרחה על המים' שמש זרחה ונודד' דנחום' וזרחה' וזרחה' וא' זרחה לכם יראי שמי':

אבן עזרא על ספר שמות פרק כב

ובער' הוא נזקי העץ האוכלות ויזכרתי: בשלה אחר' בשלה של חיס אחר: מיטב שדה יסלם: שמיץ את הזקן ואם בחלסל ל' קרקע דמי נזקי יסלם לו ממיטב שדותיו: בעל הטורים חס היה נזקי סלע יתן לו פנה סלע מגדית פים לו למדך הכתוב שהזקן שמיץ להם בעדית: כי תזא חס' חפילו מעממה: ומזכה קנינים' קדלונם בעליו: ונחלל בדיש' שליכה בקובים עד שהגיעה לנדים או לקמה המחוברת בקרקע: או הסדה' פלחה את כירו וכריך לכיר חונתה פעם שנייה: שלם יסלם המביעיר' חלם שדה' שיהליק בתוך סלו והיא יזאה מעמ' על ידי קנינים שמזכה חייב לסלם לפי סלח שמר את גמלתו סלח תזא ומזיק: ונזכר מבית האיש' לפי דבריו: חס ימז הנגב יסלם הנגב שנים

אבן עזרא

ובער' ב' בתרי ליש' וס' בשדה אחר' ובער עליה הכח: קצים ד' ב' חס' וב' מל' וס' כי תזא אש ומצאה' גירו לכסגיר' קצים כסחחים' דעמו כאש קוצים' ב' בתרא מל': כל ד' דקרי' ואם לאבסח אסלא סמ' שמיץ בסד' חיי' טרה: ג' פסו דמיץ את בהקו' מלך דמי' לא נסבך וזו קד' רפוס' על כל דבר פשע' או גבן אודק' ית' בעיריה ובער' בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו יסלם: ס' כי תזא אש ומצאה קצים ונאכל גריש או הקמה או השדה שלם יסלם המבער את הבערה: ס' כיתתן איש אל רעהו בסף או בליט לשמר ונגב מבית האיש אס' ימצא הנגב יסלם שנים: אס' לא ימצא הנגב ונקרב בעל הבית אל האלהים אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו: על כל דבר פשע על שור על חמור על שיה על שלמה על כל דבר פשע אבדה אשר יאמר ביה הוא זה עו האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים יסלם שנים לרעהו: ס' כיתתן איש אל רעהו חמור או שור או שיה וכל בהמה לשמר ומת או נשבר או נשבה אין ראה: שבעת י' יהוה תהיה בין שניהם אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא יסלם: ואס' נגב ינגב מעמו יסלם לבעליו: אס' טרף יטרף יבאהו עד הטרפה לא יסלם: פ' וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם יסלם: אס' בעליו עמו לא יסלם אס' שכיר הוא בא בשכרו: ס' וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה כהר ימהרנה לו לאשה: אס' מאן ימאן אביה לתתה לו בסף ישקל כמהר הבתולה: ס'

כי תזא חס' גס זה דבק כי יזכר על נזק הסדה' וטעם המבעיר חיוי כמו כי יבער חיס חלם פהם מבנין אחד כי מלת חס תורה עליו וזאת הדרך צמות בלשון הקדש לאמר מלה פנה והיא מסבי טעמי' כמו בלחי החמור חמור חמורתם רוכבים על שלמים עיירים ושלמי' עיירי להם וזאת השנית ערים והעד להם יקראו חוות יחיד: כי יתן גס זה דבק כי על דבר הנגבה ידבר להסלים משפטו הנגיבות: חס לא סלח דני' יורה כי ונקרב בעל הבית שבעה הוה לבני הדיינים על פן אחריו על כל דבר פשע שפסע הנשבע ור' יסוניה חמ' כי פשע הוה טיבא מרשותו כמו אז תפסע חדים מתחת יד יהודה והנה על כל דבר פשע כולל הבא אחריו וכל דבר טיבא מרשות הבעל' בין פנגב בין שחבדה וכחם בה' ולא הודה: אסר יאמר' העד: כי הוה זה' חס ירשיען האלהים השומר כי הוה עמנו נגבו או כחם האבדה כי שמוע נגב עליה: כי יתן זה שומר סכר: במלאכת רעהו' כמו לדגל המלאכ' חסר לכני ולא יקח ממנו רק הסבעה: חס' על זה קבל סכרו: יביאהו עדי' יביא קבת הסטרף להיות לו לעד על דרך שכתב כאשר יזיל הרועה מני הארי שתי כרעי' או בדל חיון: וכי יסל' על דרך הפסט בעליו חיון עמו ויכול לטעון על הסול שהכבד על בהמתו: חס' שהוה ראה בעמנו חיון נסבר או מת וככה הסכיר סכח עס הסוכר בדך אחד הסלי' לדבר על גניבת מומן ועמה יזכר על גניבת הלכ הוה המפתה כי ההוה לפתו הנעדר' שאין דעתם שלימה: חסר לא חורטה' כי המחורטה חלם סלח לבעלה נקראת חסת רעהו' מלת ימהרנה כמו מזהר בענין קסור כמו אחר מהדן כי גורת מהרה לא תמנח בפעלים רק מהבנין הדגוש בכל המיקר': כסף יסקול' בעבור שפחה: מכספה

את בעירה ובער' בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו יסלם: ס' כי תזא אש ומצאה קצים ונאכל גריש או הקמה או השדה שלם יסלם המבער את הבערה: ס' כיתתן איש אל רעהו בסף או בליט לשמר ונגב מבית האיש אס' ימצא הנגב יסלם שנים: אס' לא ימצא הנגב ונקרב בעל הבית אל האלהים אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו: על כל דבר פשע על שור על חמור על שיה על שלמה על כל דבר פשע אבדה אשר יאמר ביה הוא זה עו האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים יסלם שנים לרעהו: ס' כיתתן איש אל רעהו חמור או שור או שיה וכל בהמה לשמר ומת או נשבר או נשבה אין ראה: שבעת י' יהוה תהיה בין שניהם אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא יסלם: ואס' נגב ינגב מעמו יסלם לבעליו: אס' טרף יטרף יבאהו עד הטרפה לא יסלם: פ' וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם יסלם: אס' בעליו עמו לא יסלם אס' שכיר הוא בא בשכרו: ס' וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה כהר ימהרנה לו לאשה: אס' מאן ימאן אביה לתתה לו בסף ישקל כמהר הבתולה: ס'

כי תזא חס' גס זה דבק כי יזכר על נזק הסדה' וטעם המבעיר חיוי כמו כי יבער חיס חלם פהם מבנין אחד כי מלת חס תורה עליו וזאת הדרך צמות בלשון הקדש לאמר מלה פנה והיא מסבי טעמי' כמו בלחי החמור חמור חמורתם רוכבים על שלמים עיירים ושלמי' עיירי להם וזאת השנית ערים והעד להם יקראו חוות יחיד: כי יתן גס זה דבק כי על דבר הנגבה ידבר להסלים משפטו הנגיבות: חס לא סלח דני' יורה כי ונקרב בעל הבית שבעה הוה לבני הדיינים על פן אחריו על כל דבר פשע שפסע הנשבע ור' יסוניה חמ' כי פשע הוה טיבא מרשותו כמו אז תפסע חדים מתחת יד יהודה והנה על כל דבר פשע כולל הבא אחריו וכל דבר טיבא מרשות הבעל' בין פנגב בין שחבדה וכחם בה' ולא הודה: אסר יאמר' העד: כי הוה זה' חס ירשיען האלהים השומר כי הוה עמנו נגבו או כחם האבדה כי שמוע נגב עליה: כי יתן זה שומר סכר: במלאכת רעהו' כמו לדגל המלאכ' חסר לכני ולא יקח ממנו רק הסבעה: חס' על זה קבל סכרו: יביאהו עדי' יביא קבת הסטרף להיות לו לעד על דרך שכתב כאשר יזיל הרועה מני הארי שתי כרעי' או בדל חיון: וכי יסל' על דרך הפסט בעליו חיון עמו ויכול לטעון על הסול שהכבד על בהמתו: חס' שהוה ראה בעמנו חיון נסבר או מת וככה הסכיר סכח עס הסוכר בדך אחד הסלי' לדבר על גניבת מומן ועמה יזכר על גניבת הלכ הוה המפתה כי ההוה לפתו הנעדר' שאין דעתם שלימה: חסר לא חורטה' כי המחורטה חלם סלח לבעלה נקראת חסת רעהו' מלת ימהרנה כמו מזהר בענין קסור כמו אחר מהדן כי גורת מהרה לא תמנח בפעלים רק מהבנין הדגוש בכל המיקר': כסף יסקול' בעבור שפחה: מכספה

על כל דבר פשע יסלם המבער את הבערה: ס' כיתתן איש אל רעהו בסף או בליט לשמר ונגב מבית האיש אס' ימצא הנגב יסלם שנים: אס' לא ימצא הנגב ונקרב בעל הבית אל האלהים אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו: על כל דבר פשע על שור על חמור על שיה על שלמה על כל דבר פשע אבדה אשר יאמר ביה הוא זה עו האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים יסלם שנים לרעהו: ס' כיתתן איש אל רעהו חמור או שור או שיה וכל בהמה לשמר ומת או נשבר או נשבה אין ראה: שבעת י' יהוה תהיה בין שניהם אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא יסלם: ואס' נגב ינגב מעמו יסלם לבעליו: אס' טרף יטרף יבאהו עד הטרפה לא יסלם: פ' וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם יסלם: אס' בעליו עמו לא יסלם אס' שכיר הוא בא בשכרו: ס' וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה כהר ימהרנה לו לאשה: אס' מאן ימאן אביה לתתה לו בסף ישקל כמהר הבתולה: ס'

על כל דבר פשע יסלם המבער את הבערה: ס' כיתתן איש אל רעהו בסף או בליט לשמר ונגב מבית האיש אס' ימצא הנגב יסלם שנים: אס' לא ימצא הנגב ונקרב בעל הבית אל האלהים אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו: על כל דבר פשע על שור על חמור על שיה על שלמה על כל דבר פשע אבדה אשר יאמר ביה הוא זה עו האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים יסלם שנים לרעהו: ס' כיתתן איש אל רעהו חמור או שור או שיה וכל בהמה לשמר ומת או נשבר או נשבה אין ראה: שבעת י' יהוה תהיה בין שניהם אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא יסלם: ואס' נגב ינגב מעמו יסלם לבעליו: אס' טרף יטרף יבאהו עד הטרפה לא יסלם: פ' וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם יסלם: אס' בעליו עמו לא יסלם אס' שכיר הוא בא בשכרו: ס' וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה כהר ימהרנה לו לאשה: אס' מאן ימאן אביה לתתה לו בסף ישקל כמהר הבתולה: ס'

על כל דבר פשע יסלם המבער את הבערה: ס' כיתתן איש אל רעהו בסף או בליט לשמר ונגב מבית האיש אס' ימצא הנגב יסלם שנים: אס' לא ימצא הנגב ונקרב בעל הבית אל האלהים אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו: על כל דבר פשע על שור על חמור על שיה על שלמה על כל דבר פשע אבדה אשר יאמר ביה הוא זה עו האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים יסלם שנים לרעהו: ס' כיתתן איש אל רעהו חמור או שור או שיה וכל בהמה לשמר ומת או נשבר או נשבה אין ראה: שבעת י' יהוה תהיה בין שניהם אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא יסלם: ואס' נגב ינגב מעמו יסלם לבעליו: אס' טרף יטרף יבאהו עד הטרפה לא יסלם: פ' וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם יסלם: אס' בעליו עמו לא יסלם אס' שכיר הוא בא בשכרו: ס' וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה כהר ימהרנה לו לאשה: אס' מאן ימאן אביה לתתה לו בסף ישקל כמהר הבתולה: ס'

על כל דבר פשע יסלם המבער את הבערה: ס' כיתתן איש אל רעהו בסף או בליט לשמר ונגב מבית האיש אס' ימצא הנגב יסלם שנים: אס' לא ימצא הנגב ונקרב בעל הבית אל האלהים אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו: על כל דבר פשע על שור על חמור על שיה על שלמה על כל דבר פשע אבדה אשר יאמר ביה הוא זה עו האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים יסלם שנים לרעהו: ס' כיתתן איש אל רעהו חמור או שור או שיה וכל בהמה לשמר ומת או נשבר או נשבה אין ראה: שבעת י' יהוה תהיה בין שניהם אס' לא יסלם ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא יסלם: ואס' נגב ינגב מעמו יסלם לבעליו: אס' טרף יטרף יבאהו עד הטרפה לא יסלם: פ' וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם יסלם: אס' בעליו עמו לא יסלם אס' שכיר הוא בא בשכרו: ס' וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה כהר ימהרנה לו לאשה: אס' מאן ימאן אביה לתתה לו בסף ישקל כמהר הבתולה: ס'

למי או למי אביו: על חמור חס כ' זונן תרין אל ותרין על וס' במסרא רבתא: שלמה ד' בליש' וס' על כל דבר פשע' אס' חבל חזבל' ושכב בשלמתו' ואורך אתכם ארבעים שנה' וכל קרי' דמי' שלמה בנ' שמה' וס' ביהושע ס' ז' וכל בהמה ס' ז' וס' כי יתן איש' וכל בהמה מפרסת' דמשנה תורה' החיה וכל בהמה: נשבה ג' וס' מצוין פרשת לך לך: שבעת ה' חס' וא' מלא וס' שבעת י' תהיה בין' וכל שבעת אסר לענת נפש' וחמל דוד על מפיבשת' ומדועלא שמת את' אני פלך שמור' דן מל' וא' ושבעת שקר אל' יפתה ד' וס' איש בתולה' מי יפתה את אחאב' וחברו דרה' איש המס יפתה רעהו: חס לא ימצא הנגב ונקרב בעל הבית' לשבעה למדת סבוטר עמנו בשבעה' ז' ופרסה' ז' חמורה בשומר סכר לפיכך חיוו כסו' חס נגבבה כמו שכתו' חס נגבו ינגב מעמו יסלם חבל על האונם כמו מת מעמנו או נסבר או נשבה בחיכה על ידי לסטים וחיון רואה שיעיד בדבר שבעת י' תהיה ישבע סכך הוה כדבריו והוה לא סלח בה יד להסתמש בה לעמנו פאס סלח בה יד וחחר כך נחמסה חייב בחונסיה' ולקח בעליו' הסבעה: ולא יסלם' לו הסומר כלים: וחס טרוף יטרף' על ידי חיה רעה: יביאהו עדי' יביא עדים שטרפה בחונם ופטור: הטרכה לא יסלם' חיוו חומר טרפה לא יסלם חלח הכרבה ישטרפה שהוא משלם ויש טרכה שחיוו משלם טרפת חמול וסועל וכמיה משלם טרפת זאב ארי ודוב' נחם חיוו משלם' וזי' לחסך' לזון כן שהרי כתיב' ומת' חו' נסבר' חו' נסבה' מה מיתה שאין יכול להציל אף שטרפיה שאין יכול להציל: וכי יסל' בה ללמד על הסולחל סחייב בחונסין: בעליו חיון עמו' חס' בעליו של סור חיוו עס הסולחל במלחכתו: וחס' בעליו עמו' בין שהוה בחויה מלאכה בין שהוה במלאכה חחרת היה עמו' בשעת' שחלה חיוו כרך להיות עמו' בשעת' שבידה ומיתה: חס' סכיר הוה' חס' הסור חיוו שחול' חלח סכיר' בה בסכיר' ליד הסוכר היה ולא בשחלה וחיון כל הנאה שלו שהרי על ידי שכרו נשתמש וחיון לו משפטו שחול' להתחייב בחונסין' ולא פירס מה דינו רס' כסומר חס' חו' כסומר סכר' לפיכך נחלקו בו חכמי ישראל סוכר כיוז משלם רבי מאיר חומר כסומר חס' רבי יהודה חומר כסומר סכר: וכי יפתה' מדבר על לבה עד שפועלת לו וכן תרס' חרי' יסלם סדל' בלשון חרמי ככתו' דלשון עברי: מהר ימהרנה' יכסוק לה מזהר כמפסע חיס לחשתו סכות' לה כמיהה' וישחנה: כמזהר הכתובות: שהוה קבוב חממי' כסף חלל החוסס את הבתולה ושכב עמה בחונם סכחמר' נכתן החיס הסוכב עמה לחבי הנערה חממים כסף: מכספה

וידריכם דרך ישרה לכל דבר שלא יזיק להם והכלל שיהיה נוכח סר אל משמעת הנשמה ולא הפך הדבר שהנשמה סרה אל משמעת הגוף ובהתחלק הנשמה יתחלק כח השומר הגוף שיקבל האדם מן השמים והוא הנקרא תולדת והנה הבדלה תהיה בכל מאכל ומסתה כייס מארה באה לחסר כח התולדת כדרך

התהלה ולא תשבע והנה כל התחלואי באים בעבור אוכל הנכנס בגוף והנה לא יסחד שומר התורה מהם והוא וברך את לחמך ויש תחלואים באים מחוק לבגד בעבור שני החומר כפי הסתמות מערכת המשרתי ועל זה כתוב והסירתי מחלה מקרבך והנה שומר התורה אין לו כורך לרובא עה השם הנכבד על כן כתוב גם בחלו לא דרש את יי כי אם ברובאים והנה דברתי על חכמת הרבואות ועתה חזרתי על חכמת היוולדות דע כי כל הנולד יקרוהו מקרים כדרך מה שורה מערכת המשרתים ברנע הנולד וערך אלה על אלה והדבר עמוק מאד והנה יהיה כפי מילד האשה שתיה משבלה כי תולדת הרחם להשכיל הילודים או שתהיה עקרה ולא תלד והנה אם היה הדבק בטם במולדו וכפי ת תולדתו שלא יוליד ביטם השם הנכבד אם היה דבק בו יחמך כח תולדת הכלוי ויתקן עלילות הרע עד שילוד ביטם על כן חמר השם להברכה התהלך ל לפני והיה תמים והוא שאמרנו קדמונו אל כא מאצטגניט' שלך ואם תכרו ברית עמי שתעבדני והיו לך לתקלתי

בעל הטורים

אחלה עולה עכ ימי שנינו שבטם שבה חוק ונכה שכלל בו עשה שתי כה' אעלה ב' כנסתה את חספס יתיר אחלה' ואלוהיהם אחלה' גלבי אחלה' תוכחות' כשהדקין כפרו מן העולם ומחלה מספר יתנו אז תראין לו חלקו בן עין כמו שנינו בני ר' אבהו נגבי רבי אלעזר בן סדת כתיביות והיו חספס יתיר אחלה' גלבי אחלה' תוכחות' חין לאדם להוכיח לכתובו שלא סיפור לפטורו כדו שלך הוא מוכיחו ויחזק ויחזקו ויהי גלבי אחלה' תוכחות' חתי חספס יתיר אחלה' ורבה לרובה עליון חית השדה' ורבה המשתטת' ורבה היא על האדם' ורבה שם כמדל וכי תעלה על דעתך עוד היותו יראים מחות השדה' והא כתוב פי עם אבני השדה בדיןך' אלא גלבי' שיערדון לחטוא' והעקרו לחיות ויהי הוא רעה ויהי ורבה היא על האדם מה הוא ורבה משמחה על כן ורבה המזונה בקרב האדם שהרץ תעזוב ויהי ורבה עליון חית השדה' יהיה לך לחוקק' וסמך ליה ואל משה אחר שיהי להם ל' לחוקק מה סראו סביבה ויתנו כרב וחכיהו' ונגם ג' ונגם משה לבני' ונגם הכהן' ונגם חורש קצירי' כמו סגנא משה לבניו כד' כהן' ריכב' לבני' לבני' לבני' להתפלל' סע על הזכה שתהא כחוקנה כדכתי' ונגם חורש' ונגם ב' והם לא יגבו' אחד באחד יגבו' לומר כל אחד ג' אחד ככנס לבנים ויתר יחזקו כמו ש' חזקו משה מפי' לעמקו וכו' כל

לא תהי משבלה ועקרה בארץ

לא תהי משבלה ועקרה בארץ ית' מנין יומך אשלים ית' איתמי אשלח קדמך ואשגש ית' כל עפא דאת עיל לאנחא קרב בהון ואתו ית' כל בעלי דבבך קדמך מחורי קדל' ואשלח ית' ערעיתא קדמך ותתריך ית' חואי ית' כנענאי וית' התאי מן קדמך ל' אתרכונן מן קדמך בשמא חרמא דלמא' תחי ארעא צדיא ותסגי עלך היות ברך' ועיר ועיר אתרכונן מן קדמך עד דתסגי ותתסגי ית' ארעא' ואשגש ית' תחוקך מיצא דסוף ועד' צמא דפלישתא וממברא עד' נהרא ארזי אמסר בידכון ית' יתבי ארעא ותתרכונן מן קדמך' לא תגור להון ולטעותהון קים' לא יתבון בארעא דלמא' יחובון ית' קדמי ארזי תפלח לטעותהון ארזי יהון לך לתקלתי ולמשה אמר סך קנס ית' ארת ואחרן נרב ואביהוא ושבעין מסבי ישראל ותסגרון כרחיק' ויתקרב משה בלחודוהו לקדם' ויגו לא יתקרבון ועפא לא יתקון עמיה' ואתא משה ואשתעי לעפא ית' כל פתגמאי די

לא תהי משבלה ועקרה בארץ

לא תהי משבלה ועקרה בארץ את' מספר ימיה אמלא' את' איתמי אשלח לפניך והמת' ארת' כל העם אשר תבא בהם ונתתי את' כל' איביך אליך ערף' ושלחתי את' הצרעה לפניך וגרשה את' החוי את' הכנעני ואת' החתי מלפניך' לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה ורבה עליך חית השדה' מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת את' הארץ' ושת' את' גבלך מים סוף ועד' ים פלשתים וממברא עד' דנהר בני איתן בידכם את' שבי הארץ וגרשתמו מפניך' לא תכרת להם ולא להיהם ברית' לא ישבו בארץ פן יחטיאו אתך לי כי תעבד את' אלהיהם כי יהיה לך למוקש' ואל' משה אמר

עלה אלי יהוה אתה ואחרן נרב

עלה אלי יהוה אתה ואחרן נרב ואביהוא ויזבעים מזקני ישראל והשתחוויתם מרחק' ונגש משה לבדו אלי יהוה והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו' ויבא משה ויספר לעם את' כל דברי יהוה

בהרף שורך טבוח

בהרף שורך טבוח' הוא ישמיד את הגוים האלה' אשר הסירתי מלפניך' והשאתם מלפניך אל תמתי' מלפניך אל תמחה' והעשר והכבד' מלפניך משפטי יצא' אל תשליכני מלפניך' ורבה ד' ורבה עליך חית השדה' ורבה העובדה בקרב הארץ' ורבה משטמה' ורבה היא על האדם' ועד ים ד' יהודאן וסי' ושת' את גבלך' והערבה והירדן' והערבה עד ים כנרת' דיהושע' וכל הערבה עבר הירדן' ג' פסו ועד עד וסי' בסדר לך לך' ישבו כ' וסי' ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גושן' ארץ מצרים לפניך' לא ישבו בארץ' בסכות תשבו' רק נשיכם וטפכם' וחברו דיהושע' כ' וישבו אחים' בסעפתו קצנו כל' לכן ישבו ציים ארזי' כי ימים רבים ישבו' לא ישבו בארץ' י' עוד ישבו זקנים וקנאים' בני רבעים ישבו' וחכרו' וישבו ערים נכדורות' כי ישחו במעונות' אך צדיקים יודו' אם ישפרו בניך' ישבו לארץ ידמו' וימצאו כתוב בתורה'

פרו רבנו ושת' לשון השתה והתו מודגשת מפני שבאה החת שתיים

פרו רבנו ושת' לשון השתה והתו מודגשת מפני שבאה החת שתיים שיהיה בלא תו והאחת לשמוס' עד הנהר' פרת' ונרשתמו' ונתרשט' כי תעבוד ונ' הרי אלבי משינשין במקום אשר וכן בכמה מקומות והוא לשון חי שהוא אחד מארבעה לשונות שהבי משמש וגם נכינו בהרבה מקומות חס משמש בלשון אשר כמו חס תקריב מנחת בכורים שהוא חובה' ואל משה אמר' פרשת זו כחמרה קודם עשרת הדברות בהרבעה בסיון נאמר לו עלה' ונגם משה לבדו' אל הערפל' ויבא משה ויספר לעם' בו ביו' את כל דברי יי' מכות פרישה והנבלה'

והזכיר משבעה הגוים שבלה והוא הדן לכלם גם יתכן להיות זו המכה יותר קשה בזכרים מהאחרים

והזכיר משבעה הגוים שבלה והוא הדן לכלם גם יתכן להיות זו המכה יותר קשה בזכרים מהאחרים: לא אמר הגוף זהו לשון כחשך תראה כי פריה ורביה הוא כח השבעה עמוק וחין כורך כי הזכיר הטעם למה לא יגרשם בשנת חת' והוא כן תהיה הארץ שמו' כי חרץ ישראל תהיה ארוכה מאד ויזבחי מזבחי לא יוכלו לישבה כלה כמו פן תקדם' מעט' עד שתפרה שתוכל לישב כל הארץ ועת' ירש חורך הארץ ורחה: ושת' את גבולך' וההוירד מים עד עש ומנהר עד אפסי חרץ והנהר הוא נהר פרת ובין כך ובין כך לא תכרו להם בדי' וטעם לאלהיהם שתשחיתם: לא ישבו בארץ' כאשר תפרה השחר' ותכחיד כל השבע' עמוק עד כה ספר הכרי: וא משה אמר' כל מה שהזכיר למעלה עד עתה הם התנאי' שספרם לישראל ואל' כן אמר למשה אחר שתברת להם בדי' תעלה אלי חתה וזהו חרץ וכינוי שבעים מוקחי ישראל שהם הכנעני' הקדושי' ונגם' אל תתמה בעבור שאמר בתחלה עלה אלי' ואל' כן נגם משה לבדו ולא חמ' ונאנסת כי כן ינבה הלשון והמטיר על סדו ועל עמורה בפרי' ואם מאת יי' מן השמים והטעם מאתו וסימאל חמ' וישלח יי' את ידו ועל ואת בידן ואת יפתח ואת שמואל ולא חמ' ואותו ורבי' ככה: ויבא משה' לא הזכיר וירד מן ההר כי חץ כורך' וטעם ויבא משה בתוך מכה ישראל ויספר לעם את כל דברי יי' מכות פרישה והנבלה: וחת

לא תהיה משבלה' חס תעשה רצוני: משבלה' מבלת ככלים חין קוברת חת בניה קרויה משבלה: והמותי' כמו והמונתי ותרנמו ואלשגם וכן כל תיבה שביעל שלה בכפל אות אחרונה כשתהפוך לדבר בלשון פעלתי יש מקומו שנוטל אות הכפולה ומדיש את האות ונקודו במלא פוס כגון והמותי מנזרת והמם גלגל ענלתו וכבתי מנזרת וכבד ביתאל דלותי מנזרת דללו וחרבו על כפיים חקויתך מנזרת חקך לכ את מן רצוני מנזרת רצן עזב דלים והמתרנס והמותי וחקטיל טועה הוא שאליו מנזרת מיתה היה חין הא שלובפתח ולא לם שלו מודגשת ולא כקודה מלא פוס לא והמתי כגון והמת' חת העם הזה והתו מודגש לפי שתבא ב במקום שתי תיון ה האחת כשרשת לפי שאין מיתה בלא תיו והאחת משמשת כמו חמרת חמאתי עשיתי וכן ונתתי התו מ מודגשת שהיא גאה במקום שתיים לפי שהיא צריך שלש תיון שתיים ליסוד כמו ביום תתי' מנת אלהים הוא והשלישי לשמוס: עוקף' סינוסו לפניך ויהפכו לך ערפס:

עקרה ב' וסי' לא תהיה משבלה ועקרה' עקר ועקרה: אמלא' וסי' לא תהיה משבלה ועקרה' אערכה לפני משפט' להנחיל אהבי יש' וחד ואמלא אתו רוח אלהים: הצרעה ג' וסי' ושלחתי את הצרעה לפניך' וגם את הצרעה' ואשלח לפניכם: מלפניך' וסי' ושלחתי את הצרעה' תניו דפסוק' אל תאמר בלבבך

עקרה ב' וסי' לא תהיה משבלה ועקרה בארץ ית' מנין יומך אשלים ית' איתמי אשלח קדמך ואשגש ית' כל עפא דאת עיל לאנחא קרב בהון ואתו ית' כל בעלי דבבך קדמך מחורי קדל' ואשלח ית' ערעיתא קדמך ותתריך ית' חואי ית' כנענאי וית' התאי מן קדמך ל' אתרכונן מן קדמך בשמא חרמא דלמא' תחי ארעא צדיא ותסגי עלך היות ברך' ועיר ועיר אתרכונן מן קדמך עד דתסגי ותתסגי ית' ארעא' ואשגש ית' תחוקך מיצא דסוף ועד' צמא דפלישתא וממברא עד' נהרא ארזי אמסר בידכון ית' יתבי ארעא ותתרכונן מן קדמך' לא תגור להון ולטעותהון קים' לא יתבון בארעא דלמא' יחובון ית' קדמי ארזי תפלח לטעותהון ארזי יהון לך לתקלתי ולמשה אמר סך קנס ית' ארת ואחרן נרב ואביהוא ושבעין מסבי ישראל ותסגרון כרחיק' ויתקרב משה בלחודוהו לקדם' ויגו לא יתקרבון ועפא לא יתקון עמיה' ואתא משה ואשתעי לעפא ית' כל פתגמאי די

אבן עזרא

ספר שמות בה

רשי

ואל הזקנים יהוה ידועי הם שראו הפס הנכבד: והנה אהרן נם הוא כבוד היה ואלו היה חור והנה מהטבעי ונשיהם ידעו תחת מטה עד שובו וכבוד פירשתי כי יתרו לא בא רק בשנה השנית: ועל ויכס: וכבוד כסה העין בשפה לחלוט: וישכון: וכבר שכן הכבוד כי כן כתוב וירד יי אל הר סיני ועוד ומשה נגס אל הערפל אשר

בעל הטורים

סם האלהים: ויכסהו העין: את משה ואהרן לא ראהו: ויקרא אל משה ביום השביעי: ואין צורך לשאלת הגאון למה לא עלה לראש ההר בתחלת עולותו כי לא יוכל לעלות כי אס ברשות: ומראה: הנה ההר כולו מכוסה ענן ובראשו הכבוד שסם הפס הנכבד היה כראה כלשם חובלת: ויבא ויעל אל ההר: הטעם אל ראש ההר שסם הכבוד: ויהי משה בהר: שלא ירד וכתוב על אלה הארבעה יום לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי וזה פלא גדול לא נהיה כמוהו לפניו:

וישכן תמזג בתוכו יושכן כבוד יי על הר סיני: וישכן הגאון במדבר פארן: וישכן ישראל בטח בדד: וישכן יושב יושב: עד עולם: וישכן עמים נכחדות: ויתר שכתוב יי ששן על הר סיני היה עמם לשלם כל זמן שאל הדשיו: כמעשהם אכלו משהו: וישכן ערוב נכחיות נגמרתי ונשתלקה השכינה:

תרומה

ויקחו לי תרומה: פתח דבר אל בני ישראל כלשם פייס כיון דכרו על לב יושבם כשכל שיהו צו חסרון פייסם וזאתו במדרש אמר ל אבהו וזה לעשות נשיכן כבוד וכפרה לישראל: אמר דבר אל בני ישראל לשון פסם הזקנים את ישראל וישלח את מתנתו מה תהא עליהן: תרומה אחרת: וזה תורה כהן לך לך יום הוא לאוכלי תרומה ליהוי דלחמיהן לא יותנה התורה אלא לאוכלי המן: לאוכלי תרומה וזה ויקחו לי לשון שכל מן שיעסק בתורה כאלו לקוח לי שאין לי להקצה בעולם אל אלה ארבע חמות של הלכה ללכת: ועל כן כפך פרש ויקחו לי תרומה לפיכך של תורה: ויקחו לי תרומה: עטו לי מקום מקדש אחד סכה קבית כמו תרומה שהיא אחד מחמשים שהרי הקבית הק על תק ויקחו חומר היה על דלתו אחר מן לילה לויקחו לי תרומה דעו זמן חילת תרומה כליליה כדתן משעה שסכהים כנסתן לאכול בתרומתן: שהיא באת הכובע: ויקחו לי: וישלח את מתנתו מה תהא עליהן: ויקחו לי תרומה: וישלח את מתנתו מה תהא עליהן: ויקחו לי תרומה: וישלח את מתנתו מה תהא עליהן:

אשר נתן לבניו דת תמימה: אשר יזיח לאור כל תעלומה: יבכני דבר חכמה רשומה: בפרשת ויקחו לי תרומה:

וידבר

ועל דבר המשכן והטעם שיעשו מקדש לשם הכבוד וישכו בתוכו ושם ידבר עם משה ולא יעלה אל ההר: מלת ויקחו לי כבזירת סורה אלו שיעור הנקרא ממקומו ויקרב אליו וככה שיקח מחתו ויתן לי וככה קחי לי מעט מים: ונחת חמר הגאון לא מצינו כסף במשכן כי אס כסף פקודי העדה אס כן אף כתוב כי הכסף נדבה והוא השיב כי כסף אחר היה נדבה לצורך שלחן כסף כי לא יתכן שלא יהיה עם שלחן לתקן עליו שום דבר או לחתוך או לרחוק עליו ולחצוצרות ולמזרקים לפי דעתי אף צורך כי הכתוב לא השם להזיח דבר אחד מן מטעם עשר דברי כי החמשה עשר היו נדבה וכמוהו אלה בני יעקב אשר יולד לו בפדן ארם וכימיין לא נולד כי אס בארץ

כעץ ועוד בשבעים נפש ירדו אבותיך ובני יוסף לא ידעו כי עס נולדו: והזכיר בתחלת הנדבה הכבוד שהיא הזבח והשלם בכבוד אבני שוהם וחבני מלאים כילא נמצאו רק אצל הנשיאים ולא כן הזהב כי ברוב הקהל נמצא והנה לא היה במעשה המשכן ברזל וכתוב בבית ראשון ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו: ותכלת אמר יפת שהיא כדמות שחרות כי הוא תכלית כל הכבשים והכל ישובו אליו והוא לא ישוב במעשה אדם לעולם ואנו נסמך על רזל שאמר שהיא ירוק והוא כמר: וארנמן כדמות אדום ובדברי הימים ארנמן ובלשון ערבי ארנמן וזה הנדב לא יהיה כי אס בכמר או במשי: ותולעת שכי וכתו ושי התולעת כמו מנור החלמים חלמים צור והגאון אמר בו קרימו כי הוא חלום רק איכנו כדבש הארנמן ובעבור תולעת אמ רבי כי הוא משי: ושם הוא קבד מן מימי פשתים ימצא במזרים לבדו רק הוא לבן ואינו כדבש שם ורקמה ממזרים והגאון תרנמו בלשון ערבי עושר וידוע הוא עד היום: ועושר שער העוים: ועושר חלום: שהם גדולים ונחת האומנות בארץ אלגורמאס ונקרא גודמנסי: תחשים מין חיה היתה ידועה בימים ההם כי כן כתוב ואמלך תחש והנה כבר היה נודע: ועלי שטים ים מקלועוניו שאמר שיעקב אבינו כטעם וישראל הוציאום ממדבר במצות משה והראה וכל אשר נמצא אמו כמו התכלת והארנמן ויש לתמוה למה לאמר אשר נמצא אמו לברכו ואם אמרנו כן יש לתמוה למה הוציאו עבי שטים כי מה צורך יש להם ועוד הנה המזרים חושבים כי לזבח הם הולכים ואחר כן ישובו ועל כן השלילום ואך יצאו קרשים רבים צורך כל אחד מהם עשר חמות גס בריחים והם עברו על מזרים מקום המלוכה ומה היתה תשובה לשאליהם למה ילכו עבי שטים והם הולכים לזבח דרך שלשת ימים והנה יער עצי שטים ובחם שם אמר להם שטים יתעכבו הרבה ואף עליהם עין כאשר פירשתי אז עשה כל אחד סוכה והנשיאים עשו כדמות חדרות כל אחד כפי מעלתו וכרתו כל היער כי עס רב היה ועשו סוכות ומשה לא דבר להם דבר המשכן רק אחר יום הכפורים וזה טעם וכל אשר נמצא אמו: שמן

ואל הזקנים חרד מן סר: מן חר וחר ואל וס: מצוין במ רבת: ושכן ה' ד' חס' וא' מ' וס' וישכן כבוד יי וישר בטוח בדר: וישכן הענן: וישכן בירושלם: וישכן ערים נכחדות: בתר מל: ויקרא אל משה ב' וס' וישכן כבוד יי: ויקרא אל משה דריש ספרא: ומראה: קסץ וס' ומראה כבוד יי: ומראה הנגע עסק: ומראה ולסביב אמר אוריכו לגנא הכא עד דיתוב לוחכו וזה אהרן וחר עמכון מדאית ליה דינא יתקרב לקדמיהון: וסליק משה לטורא וחפא עננא יתטורא: ושרא יקרא דיי על טורא דיסיני וחפיה עננא שתא יומין וקרא למשה ביומא שביעאה מנו עננא: וחיוו יקרא דיי פחיוראשתא: אכלא בריש טורא לעיני בני ישראל: ועל משה בנו עננא וסליק לטורא והיה משה בטורא ארבעין ימין וארבעין לילן:

פרשה ומליל

מלל עם בני ישראל ויפרשו דברי אפרשותי מן כל דבר דיתרעו לביה תסבון ית אפרשותי: ורא אפרשותי דתסבון מנהון דחבא וכספא ונהשא: ותכלא וארננא וצבע זהורי ובוץ ומעו: ומשכי דדכרי מסמקי ומשכי דססגונא ואעי ששין:

הנתק: ומראה אש לילה: ומראה האפנים מן אבן תרשיש: ומראה הילדים האכלים: ומראה הערב והבקר: וא' פתח ומראה ולא בדיוור: דבר אל בני ישראל וחסרים לאמר נמסר בסדר בשלחו: ויקחו רפן נמסר בסדר בא אל פרעה: האת ד' רפ' וס' וזאת התרומה אשר תקחו: וזאת תורת המנחה: וזאת תורת האשם: וזאת תורת זבח השלמים: וזאת תורה שומאתו בזבוח: וזאת עשו להם חיו: וזאת משמרת משאם: וזאת תורת הנזיר: וזאת תורה החקים: וזאת התורה אשר שם: וזאת הברכה: וזאת ליהודי: וזאת התרומה אשר תרימו: וזאת לכס דאורת: דירמיה: וזאת תהיה המנפה: וזאת שנית תעשו: וזאת לפנים בישראל: וזה וכסף וס' וזאת התרומה: קחום אתם תרומה: וישלח את הודום בנו:

המשכן או לבני כהונה כשתדקק בהם: זהב וכסף ונחשת ונז: כלם באו בנדב חים חים מה שנדבנו לבנו מן הכסף שבה בשנה מחצית השקל לכל אחד ולא מצינו בכל מלאכת המשכן שהצורך שם כסף יותר שכלא וכסף פקודי העדה ונז: בקע לנגלת ונז: ושאר הכסף הבא שם בנדבה עשאוהו לכלי שרת: כמר צבוע בדם חלזון וכבעו ירוק: וארנמן: כמר צבוע ממיין צבע שטמו ארנמן: ושם הוא פשתן: ועוים: נוכה שלעוים לכך תרנבם אפיקלום ומעו הבא מן העוים ולא עוים עכמן שתרגום של עוים עוים: מאדמים: צבועות היו אדום לאחד עבודן: תחשים: מין חיה ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים הת לה לכך מתורגם ססגונא ששם ומתפאר בגוין שלו: ועזי שטים: ומאן היו ליהם במדבר פירש ר' תנחומא יעקב אבינו כפה ברזח הקדש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזי למצרי: ונטע (נה לבניו ליטלם עמה) כשיצאו ממצרי: ושמן

ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר ישוב אליכם והנה אהרן וחור עמכם מיבעל דברים יגש אלהם: ויעל משה אל ההר ויכס הענן את ההר: וישכן כבוד יהוה על ההר סיני ויכסהו הענן ששת ימים וקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן: ומראה כבוד יהוה באש אכלת בראש ההר לעיני בני ישראל: ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה:

פרשה וידבר יהוה אל משה לאמר

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת: ותכלת וארנמן ותולעת שני ושש ועוים: וערת אילים מאדמים וערת תחשים ועצי שטים:

הממשכן או לבני כהונה כשתדקק בהם: זהב וכסף ונחשת ונז: כלם באו בנדב חים חים מה שנדבנו לבנו מן הכסף שבה בשנה מחצית השקל לכל אחד ולא מצינו בכל מלאכת המשכן שהצורך שם כסף יותר שכלא וכסף פקודי העדה ונז: בקע לנגלת ונז: ושאר הכסף הבא שם בנדבה עשאוהו לכלי שרת: כמר צבוע בדם חלזון וכבעו ירוק: וארנמן: כמר צבוע ממיין צבע שטמו ארנמן: ושם הוא פשתן: ועוים: נוכה שלעוים לכך תרנבם אפיקלום ומעו הבא מן העוים ולא עוים עכמן שתרגום של עוים עוים: מאדמים: צבועות היו אדום לאחד עבודן: תחשים: מין חיה ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים הת לה לכך מתורגם ססגונא ששם ומתפאר בגוין שלו: ועזי שטים: ומאן היו ליהם במדבר פירש ר' תנחומא יעקב אבינו כפה ברזח הקדש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזי למצרי: ונטע (נה לבניו ליטלם עמה) כשיצאו ממצרי: ושמן

ואל הזקנים אמר: שבו לנו בזה: והתעכבו כאן עם שאר העם במחנה להיות נכונים לשבט לכל איש ריבו: חור: בנה של מרים היה ואבין כלב בן יפונה שנאמר ויקח לו כלב את חפרת ותלד לו את חור חפרת זו מרים כדליתא בטוטה: מי בעל דברים: מי שיש לו דין: ויכסהו הענן: רבותינו חולקי בדבר ים מהם חומרים אלו ששה ימים שמראש חדש: ויכסהו הענן: להר ויקרא אל משה ביום השביעי לומר עשרת הדברות ומשה וכל ישראל עומדי אלא שחלק הכתוב כבוד למשה ויש חומרים ויכסהו הענן למשה: ששת ימי לח' עשרת הדברות והם היו ב בתחלת ארבעים יום שעלה משה לקבל ל לחות ולמדך שכל ה הכנס למחנה סכינה טעון פריש ששה ימי: בתוך הענן: עין זה כמיין עשן הוא ועשה לו הקבה למשה שכל בתוכו: חסלת וחלה המשפט

ויקחו

לי תרומה: הפרשה יפרישו לי מ ממנונס נדבה: ידבנו לבו: לשון נדבה והוא לשון רצון טוב כיישנט בלעז: תקחו את תרומתי: אמרו רבותינו שלם תרומות חמורות כאן אחת תרומת בקע ל לנגלת שנעשו מהם האדנים כמו שפורסם בחלה פקודי וזאת תרומת המנחה בקע לנגלת לקופו לקנות מהן קרבנות כבוד וזאת תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד שלם עשרה דברים האומרים בענין כלם

כה

אבן עזרא

ספר שמות כה

רשי

ועשית כפרת... כפרת' כסוי על הארון שהיה פתוח מלמעלה ומכיון עליו כסוי דף: חמתים וחזי

כפרת' כסוי על הארון שהיה פתוח מלמעלה ומכיון עליו כסוי דף: חמתים וחזי

משרת ונכון דברו שהיו כזורת ילדי חם היא קבלה ושמו המלה

בעל הטורים

שנים כרובי ופכיהם חיש אל אחיו כמו שני חכמים שנסאלים נמתקין בדברי תורה

ותעבד בפורתא ודהב דבי ת

תרתין אמין ופלגא אורגיה ואמתא ופלגא פותיה ותעבד תרין כרובין דדהב נגיד מעבד יתרון

דפסוקים על חלף

למלך

למלך

ועשית כפרת זהב טהור אמתים

וחצי ארבה ואמה וחצי רחבה ועשית שנים כרובים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו את הכרובים על שני קצותיו והיו הכרובים פרשי כנפים למעלה

ועשית שלחן עצי שטים אמתים

ארבו ואמרה רחבו ואמה וחצי קמתו וצפית אתו זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית לו ארבע טבעות זהב ונתת ארבע טבעות על ארבע הפאות אשר לארבע רגליו

למלך

למלך

למלך

וסלא הפגין נהלי אש' הכרובים עמדים סופן לבית ורא לכרובים תבנית ידי ושלח הכרוב את ידו פנימות' תניי דמסוק' פרשיב חס' ופי' והיו הכרובים' וזכור: ופניהם ופי' אורנית' והיו הכרובים' והיו הכרובים' וידי ארוב' ופניהם ופניהם פרוות' ופניהם קדמה והמה' ומחוץ לשער הפנימי לשכות' כנפי הכרובים' דדה' ופניהם אל דפוח: יד פכו דאית בהן על אל אל ופי' מצוין בסדר ושמע יתרו: ונתת נתת כשחם ה' בקרייא ופי' ונתת כשחם' ונתת אל הארץ' ונתת את הכפרת על הארץ' ועשית לו ארבע טבעות' ונתת על השלחן לחם' ונתת את הכפרת על הארץ' ועשית על החשן שרשרות' ונתת אל חשן הסשפט' ונתת אתם על סל' ושבת את הכנפנת' ואת האיל תנחת' ולקחת את כסף הכפורים' ועשית כזור נחשת' ב' בו' ונתת את הכזור' ב' בו' ושבת את החצר סביב' ונתת עליה שמן' ונתת על המערכת לבנה' ואתה תשמע מן השמי' ואתה תשמע השמי' ב' בו' דמלכים' אתה נתת ביד עבדך' נתת ישרת יראי' מן היום הראשון' ולחם משפים נתת' ורוחך הטובה נתת' והם במלכותם' ב' בו: ונתת ב' א' חס' וא' פלו' ונתת לך שם' ונתת שם לבני ישראל' קדמה פל: נתת אלקי' ה' נמסר בסדר ראון אנכי' צאורה את כל אשר נ' ופי' ונתת לך שם' גביא אקיס לחם מקרב' וזהו המקום אשר יבחר' ו'

למלך

למלך

למלך

למלך

למלך

למלך

למלך

למלך

למלך

בכני עצמם ותחברם ברחשי הכפרת לאחר עשיתם כמעשה ו כרובים שקורין ט שולל לך לא הטיל זהב הכרה בתחלת עשית הכפרת והכה ככעס ונקורנס באמצע ו נחשין בולטין למעלה וכיר הכרובי כבלים קצותיו: מקם' בטלף בלגו כמו דא לרא קקסן: קפו הכפרת' רחשי הכפרת:

ועשה כרוב אחד מקשה' שלא תחמר שנים כרובי לכל קפה וקפה לכך הונדך לכרס כרוב אחד מ מקשה מזה מן ה הכפרת עמה תעשו את הכרובים זהו פ פירושו של מקשה ת מעשה אותם שלא תעשו בכני עניים ותחברם לכפרת: פורשי כנפים' שלא תעשו כנפיהם שוככים חלא פרושים ונבוהים למעלה חלא רחשיהם פיהח עשרה טבחים בחלל שבין הכנפים לכפרת כלחיתא ב כה בסוכה: ואל הארון נתן את העדות' לא ידעתי למה ככלל פ שהרי כבר נחמר ונתת אל הארון את העדות ויש לומר שכל ללמד פבעות ארון לבני בלא כפרת יתן תחלה העדות לעונו וזהו כן יתן הכפרת עליו וכן מצינו בספר הק' את המסכן כאומר יתן את העדות אל הארון ואחר כך ויסס את הכפרת על הארון מ' ולמעלה: ובעדתי' כשאקבע פועד לך לדבר עמך חותנו מ מקום הקבע למעט שחבא סם לדבר אך: ודברתי אתך מעל הכפרת' ובמקום

ואחר הוא אומר וידבר יי' אליו מאהל מועד לאמר זה המסכן מחוק לפרכת נמבחו שני כתובין ממחיסין זה את זה בא הכתוב הסליחי והכריעי ביניהם ובבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת ונ' משה היה כננס למסכן וכיון שכא בתוך הפתח קול יורד מן השמיים לבין הכרובים ומפם יוצא זכום מעלמה בזהל מועד: ואת כל אשר חנה אונק אל בני ישראל' הרי יורנו יתירה וטבלה וכמהו הדבה במקרא וכה תפתר את אשר הדבר עמך סם את אשר הדבר אונק אל בני ישראל הוא: קיומנו' גובה רגליו עם עובי הפלחן: זר זהב' סימן לכתר מלכות שהפולחן שם עושר גדולה כמו שאומרין פולחן מלכים: מסגרת' כתרנונו נדכפח ונחלקו חכמי ישראל בדבר זה למעלה היתה סביב לפולחן כמו לבזוזין שבספת פולחן סרים ויס אומרים למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות הפולחן וקף הפולחן שוכב על אותה מסגרת: ועשית זר זהב' הוא זר האומר ופירש לך כאן שכל המסגרת היתה: לעמדת

ואחר הוא אומר וידבר יי' אליו מאהל מועד לאמר זה המסכן מחוק לפרכת נמבחו שני כתובין ממחיסין זה את זה בא הכתוב הסליחי והכריעי ביניהם ובבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת ונ' משה היה כננס למסכן וכיון שכא בתוך הפתח קול יורד מן השמיים לבין הכרובים ומפם יוצא זכום מעלמה בזהל מועד: ואת כל אשר חנה אונק אל בני ישראל' הרי יורנו יתירה וטבלה וכמהו הדבה במקרא וכה תפתר את אשר הדבר עמך סם את אשר הדבר אונק אל בני ישראל הוא: קיומנו' גובה רגליו עם עובי הפלחן: זר זהב' סימן לכתר מלכות שהפולחן שם עושר גדולה כמו שאומרין פולחן מלכים: מסגרת' כתרנונו נדכפח ונחלקו חכמי ישראל בדבר זה למעלה היתה סביב לפולחן כמו לבזוזין שבספת פולחן סרים ויס אומרים למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות הפולחן וקף הפולחן שוכב על אותה מסגרת: ועשית זר זהב' הוא זר האומר ופירש לך כאן שכל המסגרת היתה: לעמדת

ואחר הוא אומר וידבר יי' אליו מאהל מועד לאמר זה המסכן מחוק לפרכת נמבחו שני כתובין ממחיסין זה את זה בא הכתוב הסליחי והכריעי ביניהם ובבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת ונ' משה היה כננס למסכן וכיון שכא בתוך הפתח קול יורד מן השמיים לבין הכרובים ומפם יוצא זכום מעלמה בזהל מועד: ואת כל אשר חנה אונק אל בני ישראל' הרי יורנו יתירה וטבלה וכמהו הדבה במקרא וכה תפתר את אשר הדבר עמך סם את אשר הדבר אונק אל בני ישראל הוא: קיומנו' גובה רגליו עם עובי הפלחן: זר זהב' סימן לכתר מלכות שהפולחן שם עושר גדולה כמו שאומרין פולחן מלכים: מסגרת' כתרנונו נדכפח ונחלקו חכמי ישראל בדבר זה למעלה היתה סביב לפולחן כמו לבזוזין שבספת פולחן סרים ויס אומרים למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות הפולחן וקף הפולחן שוכב על אותה מסגרת: ועשית זר זהב' הוא זר האומר ופירש לך כאן שכל המסגרת היתה: לעמדת

ואחר הוא אומר וידבר יי' אליו מאהל מועד לאמר זה המסכן מחוק לפרכת נמבחו שני כתובין ממחיסין זה את זה בא הכתוב הסליחי והכריעי ביניהם ובבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת ונ' משה היה כננס למסכן וכיון שכא בתוך הפתח קול יורד מן השמיים לבין הכרובים ומפם יוצא זכום מעלמה בזהל מועד: ואת כל אשר חנה אונק אל בני ישראל' הרי יורנו יתירה וטבלה וכמהו הדבה במקרא וכה תפתר את אשר הדבר עמך סם את אשר הדבר אונק אל בני ישראל הוא: קיומנו' גובה רגליו עם עובי הפלחן: זר זהב' סימן לכתר מלכות שהפולחן שם עושר גדולה כמו שאומרין פולחן מלכים: מסגרת' כתרנונו נדכפח ונחלקו חכמי ישראל בדבר זה למעלה היתה סביב לפולחן כמו לבזוזין שבספת פולחן סרים ויס אומרים למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות הפולחן וקף הפולחן שוכב על אותה מסגרת: ועשית זר זהב' הוא זר האומר ופירש לך כאן שכל המסגרת היתה: לעמדת

ותעבד בפורתא ודהב דבי תרתין אמין ופלגא אורגיה ואמתא ופלגא פותיה ותעבד תרין כרובין דדהב נגיד מעבד יתרון כמרתין סטרי בפורתא: ועבד פרוכא תר' מסטרה מכא וכרובא תר' מסטרה מכא מן בפורתא תעבדון ית' כרוביא על תרין סטרוהי: ויהון כרוביא פריסין דרפיהון לעלא מטלון בגרפידהון על פורתא ואפיהון תר לקביל תר לקביל בפורתא יהון אפי פ כרוביא: ותתן ית' בפורתא על ארונא מלעלא ובארונא תתן ית' סהרותא די אתן לך: ואומן מיטרי לך תמן ואמלל עמך מ מעלון בפורתא מבין תרין כרוביא די על ארונא דסהרותא ית כל די אפקד יתך לות בני ישראל:

וסלא הפגין נהלי אש' הכרובים עמדים סופן לבית ורא לכרובים תבנית ידי ושלח הכרוב את ידו פנימות' תניי דמסוק' פרשיב חס' ופי' והיו הכרובים' וזכור: ופניהם ופי' אורנית' והיו הכרובים' והיו הכרובים' וידי ארוב' ופניהם אל דפוח: יד פכו דאית בהן על אל אל ופי' מצוין בסדר ושמע יתרו: ונתת נתת כשחם ה' בקרייא ופי' ונתת כשחם' ונתת אל הארץ' ונתת את הכפרת על הארץ' ועשית לו ארבע טבעות' ונתת על השלחן לחם' ונתת את הכפרת על הארץ' ועשית על החשן שרשרות' ונתת אל חשן הסשפט' ונתת אתם על סל' ושבת את הכנפנת' ואת האיל תנחת' ולקחת את כסף הכפורים' ועשית כזור נחשת' ב' בו' ונתת את הכזור' ב' בו' ושבת את החצר סביב' ונתת עליה שמן' ונתת על המערכת לבנה' ואתה תשמע מן השמי' ואתה תשמע השמי' ב' בו' דמלכים' אתה נתת ביד עבדך' נתת ישרת יראי' מן היום הראשון' ולחם משפים נתת' ורוחך הטובה נתת' והם במלכותם' ב' בו: ונתת ב' א' חס' וא' פלו' ונתת לך שם' ונתת שם לבני ישראל' קדמה פל: נתת אלקי' ה' נמסר בסדר ראון אנכי' צאורה את כל אשר נ' ופי' ונתת לך שם' גביא אקיס לחם מקרב' וזהו המקום אשר יבחר' ו'

הסם הארון בתחלה כי כתוב את תבנית המסכן ואת תבנית כל כלת ומנחה הלשון לבאר הארון שהפליח בו כמו ואתן ליבחק את יעקב ואת עשו ואתן לעשו על כן החל ופירס כלי המסכן והחל מהנכבד ואחר כך הפולחן והמנוחה ואחר כך ואת המסכן תעשה והנה משה כאשר הקהיל כל העדה החל לאמר להם בתחלה המסכן והאהל ואחר כך הארון ואין צורך פילמד חס את משה ויש לתמוה למה לא הזכיר מיבא הקטורת והתשובה בדרך משל כי הכבוד לא ימוט על כן הארון דמו' כשא והנה ממורה ופולחן ערוך על כן לא הזכיר מובח הקטורת דק אחר מ' ב' העולה בעבוד שחזיר ולא תעלה עליו עולה ומנחה ונסך ומשה הזכירו לבני ישראל אחר המנוחה וכן במעשה: ועשית' חין ספק כי עובי השלחן עם קומות הרגלים היא המורה הנכרת: ועשית' המסגרת למעלה כמספט הסולחנות: ועשית זר זהב' עתה פי' כי הזר שהזכיר בתחלה יהיה סביב המסגרת: ועשית' ארבע הפאות מזרח ומערב וצפון ודרום: לעמדת

לעמית המסגרת תהיו הטבעות / כרגלים תקינות כנגד ראשי המסגרת / לבתי לבדים / אותן טבעו יהיו בתים להכניס בהן הבדים / לבתי / לצורך בתים / לבדלי / בתרגומי
 חתרה לאריותי / וכשא בס / לסון כפעל יהי נשא בס את השלחן / ועשית קערותיו וכפותיו / קערותיו זה דפוס שהיה עשוי כדפוס הלחם והלחם היה עשוי כמין תיבה כרובה
 משתי רוחותיה שולים לו למטה וקופל מכאן ומכאן כלפי מעלה כמין כותלים ולכך קרוי לחם הפנים שיש לו פנים רוחים לכאן לכאן הבית מזה ומזה ונותן ארכו לרחבו
 של שלחן וכותליו זקופים כנגד שפת השלחן והיה עשוי לו לפנים זהב ודפוס ברזל בשל ברזל הוא כלפה וכסופותיו מן התנור כותנו בשל זהב עד למחר בשבת שמסדרו
 על השלחן וחותו דפוס
 קרוי קערה / כפותיו / כזיבן שמתכין בהם
 לפונה שמים היו לפני
 קומי / לפונה שמתכין
 על שתי המערכות / שנחמד ונתת על ה
 המערכת לפונה זכה / וקשותיהם כמין חבלי
 קנים חלולים הכסדרין / לארסן דוגמתן עושה
 פל זהב ומסדר שלטה / על ראש כל לחם שיטב
 לחם האחד על גבי / אותן הקנים ומבדילין
 בין לחם ללחם כלי
 שתכנס הרמה ביניהם / ולא יתעפסו ובלסון
 ערבי כל לבד חלול קרוי / קבבא / ומנקיותיו
 תרגומו ומכילתיה הן / סניפין כמין יתדות
 זהב עומדין בחלון / ונבנהו עד למעלה מן
 השלחן הרבה כנגד / גובה מערכת הלחם
 ומבדילין חמשה פנולי / זה למעלה מזה וראשי
 הקנים סבין לחם ללחם / סמוכי / על אותן כפולין
 כדי שלא יכבד משא / הלחם העליוני / על
 התחתוני וישבת ולסון / מכילתי סבולותיו כמו
 כלחיתיה הטיל אכל לסון / שנקיות חיינו יודע איך
 כופל על סניפין ויש / תחבתי ישראל חומרים
 קשותיו אלו סניפין ש / שוקקין חזונו ומחזיקים
 אותנו שלא יסבר / ומנקיותו אלו הקנים
 שמתקין אותנו שלא / יתעפס אכל חנקלה
 שתרצה מכילתיה היה / שונה כדברי האומר
 מוקיו הן סניפי / אשר
 יוסך בהן / אשר יכנסה
 בהן / ועל קשותיו הוא
 אומר אשר יוסך שהיו
 עליו כמין סבך וכסוי
 וכן במקום אחר הוא אומר זאת קשות הנסך וזה חיה יוסך והנסך לסון סבך וכסוי הם / לחם הפנים / שהיו לו פנים כמו שפירשתי ומנין
 הלחם מסדר מערכותיו מפורשים בחומר אל הכהנים / מקשה תעשה המנורה / שלא יעשה חליתו ולא יעשה קניה וכוונתיה חיברים
 חיברים ואחר כך יביקם כדרך הנזרפי / שקורין סולדתי אלא כולה צאה מחמיכה אחת ומקיים בקורנס ומותך בכלי האומנות ומפריד
 הקנים חילך וחילך / מקשה / תרגומו נגד לסון המשכה שמתקן את החיברים מן העשת לכאן ולכאן בהקשת הקורנס ולסון מקשה
 מכת קורנס בטרין בלעו כמ דא לדה נקסן / תעשה המנורה / מחלה לפי שהיה משה מתקשה בה חמר לו הקנה השלך את הככר
 לאור והיה נעשית מחלה לק לא נכתב תעשה / ירכה / הוא הרגל של מטה העשוי כמין תיבה ושלטת הרגלי יוכלין הימנה ולמטה /
 וקנה / הקנה האמצעי שלה העולה באמצע הירך וקוף כלפי מעלה זעלי נר האמצעי עשוי כמין בוך לכות הסמן לתוכו ולתת השתילה /
 גביעיה הן כמין כוסו / שמשו מוככות ארוכי / וקצרים וקרוי להם מדירכש ואלו עשוי של זהב וזבולטי ומחלי / מכל קנה וקנה כמין
 שנת בהם הכתו / ולא היו בה אלא לני / כפתוריה / כמין תפוחי / היו עגולין סביב כולטין כביבות הקי האמצעי כדרך שמשין למורות סלכני הסרי / וקורין להם פומילס ומנין
 שלהם כתי כפרטה כמה כפתורי / בולטין ממנה וכמה חלק בין כפתור לכפתור / ופרחיה / צדדין עשוי בה כמין פרחים / ממנה יהיו / הכל מקשה יוצא מתוך חתיכת העשת
 ולא יעס לבדם ודיקים / יוצאים מצדיה / לכאן ולכאן כאלכסון כמסכין ועלין עד כנגד גובהה של מנורה שהיא קנה האמצעי ויוכלים מתוך קנה האמצעי זה למעלה מזה
 שתחתון ארוך ושל מעלה קצר והעליון קצר היימן לפי שהיה גובה ראשיון שיה לגובהה של קנה האמצעי שמתו יוצאים הששה / משוקדי / בתרגומו מבניירין הת
 כדרך שמשין כללי כסף וזהב שקודי כילור / שלטה גביעיים בולטין מכל קנה וקנה כפתור ופרחה היה לכל קנה וקנה / ומנורה ארבעה גביעי / בגובהה של מנורה היו ארבעה
 גביעים אחד בולט בה למטה מן הקנים והשלטה למעלה מן יציאת הקנים היצאה מצדיה / משוקדים כפתוריה ופרחיה / זה אחד מחמשה מקראות שאין להם
 הכרע איך יועילם גביעים משוקדים חו משוקדים כפתוריה ופרחיה / וכפתור תחת פני הקנים / מתוך הכפתור היו הקנים כמסכים משני צדיה חילך וחילך כך שנינו
 בגלגלת המשכן / גובהה הן מנורה הן טפחי הרגלי / והכרע שלטה טפחי / הוא הפרח האומר בדרך שן / עד ירכש עד פרחו וטפחי חלק וטפחי סבן גביע מהארבע
 גביעים וכפתור ופרח משני צדדי / ושני פרחים / האמריש

אבן עזרא

לעמית הזכיר המקו שמוסמכה
 שם הטבעות / וכשא בס את
 השלחן / מבנין כפעל כמו וקפה
 המכה כי הדגשות להתבלע כל
 הפועל / ועשית / מה שאמרו רזל
 ידוע הוא / ומלת אשר יוסך
 בהם טבה אל וקשותיו לא אל
 הקרובה אליה שהיא ומנקיותיו
 וכמוהו משה ואהרן בכהניו
 וסמאל בקוראי שמו וכתיב
 בעמוד עין ידבר אליהם שהם
 משה ואהרן לא סמאל והעד כי
 במעשה הזכיר הקשות אשל
 יוסך בהם ועוד את קשות הנסך
 ומלת נסך לטעמי רבי לא יסכו
 ליי נסך הפסל נסך חרש ואלי
 נסכתי מלכי חמ' רב נתן שהיה
 בעל הערוך כי הקשות למות
 קנים כי כן יקראו בלסון ישמעאל
 והמנין לו לא ידע לשון ערבי כי
 כלעג היה כי הקנים יקראו קבב
 כדלי גם בבית ויש טבוס בדברי
 הימים שהזכיר תחת הקערות
 מחרקיס ותחת הכפות כפורים
 והזכיר הקשות כאשר הם ותחת
 המנקיות חמ' מלכות והכל זהב
 לצורך השלחן חולי כלים חמרים
 שנה דוד לסומם בשלחנות שיעשה
 שלמה ואין ככה שלחן אהל מועד /
 ונתת / על דרך הפסגה כקרח לחם
 הפני בעבור הפי שהיה אחריו
 ומה שאמרו קדמונינו חמת הוא כי
 הקערות כמו דפוס / ועשית
 ראשי ספרים שבדקוס חכמי
 טפריא ושבעו חמשה עשר
 מוקניה / ששלש פעמים הסתכלו כל
 מלה וכל כקודה וכל מלא וכל חסר
 והנה כתוב יוד במלת תעשה ולא
 מנחתיה ככה בספרי ספרל וברפת
 ומעבר לים והקדמונים דרשו כי
 תוספת היוד רמו לעשרה מנורות
 שיעשה שלמה והכלל חס' יש שם
 יוד היא מלה זרה וברש כי נעשית
 מנחתיה והטעם שכל רוחיה הת
 תמיהם איך יכול אדם לעשותה כי
 הנה כתיב ויעש מנורת לן עשה
 את המנורה והנה על מחבת בשמן
 תעשה מנורת תבואה / והנה
 מקשה כמו הכתוב בכרובים
 יליכה וקנה הוא גוף המנורה /
 וששה / טעם קני עגולי / ארוכים
 חלולי / שלטה / חמר הגאון כי
 משקדים כדמות שקדים והגבון
 שהוא מנורת לשקוד על דלתותי /
 טהור

לשאת כד בקרוי וסי / מצוין בדברי הימי א' סימן טו / ונשא יב ו' בישיעהו בקרוי וסי / בס את השלחן / ונשא
 כל אשר בביתך / דמלכים / חברו דישעיה / ונשא מנבעות / וחברו דמיכה / יושב על כסא רם ונשא /
 על הר גבוה ונשא / והה ישכיל עבדו / רפאנו את ככל / ונשא אתכם בצנות / עמוס / ונשא והמון ורם

לקביל דגנפא תהוין עוקרתא
 לאתרא לאריחא למשל יתי
 פתוראו ותעבר ית אריחא דאעני
 שטין ותחפן יתהו דהבא ויהוד
 נטלין בהון ית פתורא / ותעבר
 מניסוהי ובזיכוהי וקשותיה / ו
 ומכילתיה דיתנסך בהן דהב דני
 תעפיר יתהון / ותחן על פתורא
 לחם אפיא קדמי תדירא / ותעביר
 מנרתא דהב דני נגיד תתעבר
 ית מנרתא שרה וקנה כלרהא
 חזורהא ושושנהא מנה יתהון /

ועשית מנרת זהב טהור מקשה
 תעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה
 כפתוריה ופרחיה כמנה יהיו / וששה
 קנים יצאים מצדיה שלשה קני
 מנרה מצודה האחד ושלשה קני
 מנרה מצודה השני / שלשה גביעים
 משקרים בקנה האחד כפתור ופרח
 ושלשה גביעים משקרים בקנה
 האחד כפתור ופרח כן לששת הקנים
 היצאים מן המנורה / ובמנרה
 ארבעה גביעים משקרים כפתוריה
 ופרחיה / וכפתור תחת שני הקנים
 ממנרה וכפתור תחת שני הקנים
 ממנרה וכפתור תחת שני הקנים
 ממנרה לששת הקנים היצאים מן
 המנורה / כפתוריהם וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור /

וששת קניו נפקין מסטרהא
 תלתא קני מנרתא מסטרה חד
 ותלתא קני מנרתא מסטרה
 תנינא / תלתא בלדין מצירין
 בקניא חד חזור ושושן ותלתא
 בלדין מצירין בקניא חד חזור
 ושושן כן לששת קניו דנפקין מן
 מנרתא / ובמנרתא ארבע בלדין
 מצירין חזורהא ושושנהא /
 וחזור תחות תרין קניו דמנרה
 וחזור תחות תרין קניו דמנרה
 לששת קניו דנפקין מן מנרתא /
 חזורהא וקניהון מנרה יהיו
 כלה נגידא חרא דהב דני /
 ותעביר

לבבו / כי כה אמר רם ונשא / בהן טו קמצין / פתחין נמסר בסדר וצא / לחם פנים / הלין ותיך דלא נסבי / ה'
 וסי / ויקר מלאך אלהי / והאבן גדולה / לחם פני לפני המיד / בגדי שרד / נחש נחשת / מורחה שמש / דאו יבדלי /
 אי זה בית אשר תבנו לי / וגם שם עיר המונה / זה היס גדול / ותחדש פני הארמה / מוכת נחשת / תנ מצורת /
 דעורא / מנרת כול מל בפזוסי ומקטרים לוי / ראיתי והנה מנרת / תעשה / וסי / תעשה המנרה / ל מל /
 ששת ימים תעשה מלאכה / דויקהל / וחברו דיקרא / ואם מנחת מרחשת / על פוחבת בשמן / כל מנחת /
 אשר תקריבו / כי כלם מיראים אותנו / המנורה / מל וסי / מקשה תעשה המנורה / ועש כן אהרן אל /
 בהעלתך את הנרות / סימן כל דסמך האחד בקנה בפתח תחת הבית / דסמך אחד בשוא תחת הבית / ג'
 פרשיות משתנות / מקץ בקנה אחד בקנה האחד / תרומה בקנה האחד בקנה האחד בפתח
 תחת הבית / ויקהל בקנה האחד בפתח תחת הבית / בקנה אחד בשוא תחת הבית / קרם כן לשש הקנים
 היצאים מן המנרה / תנין לששת הקנים היצאים מן המנרה /

לששת קניו
 יצאים מן המנורה
 וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור

לששת קניו
 יצאים מן המנורה
 וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור

לששת קניו
 יצאים מן המנורה
 וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור

לששת קניו
 יצאים מן המנורה
 וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור

לששת קניו
 יצאים מן המנורה
 וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור

לששת קניו
 יצאים מן המנורה
 וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור

לששת קניו
 יצאים מן המנורה
 וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור

בעל הטורים
 ועשית מנורה שבע
 פעמים כתוב מנורה
 כנגד סעשה קיעו
 וסככה ארצות ואין
 כפרכת מנורה חות
 סוד / וכן במעשה
 כראשית לוח במקו
 כר חין שטן ואין
 מוק / וכונות כר
 מנה יתורה אור
 סומם פיו של שטן
 מלהטעין / וכלה

לששת קניו
 יצאים מן המנורה
 וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור

לששת קניו
 יצאים מן המנורה
 וקנתם כמנה
 יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור

עשר חמות המסכן לא ידענו חס הם כאמות יחזקאל שהם חזילה וברוך סכר חמות הבית הרחוק כן היו בעבור שמנחנו בדברי הימים כתוב במדה חמורה: שתי ידות מגזרת יד: משולבות: אין לו חס כי חס בין השלבים: ועשית: הנה לא נכתב כמה עובי הקרש והרחשונים אמרו שהיה חמה חס כן הוא כותל

הדרונוי היה שלשים חמות וככה הכפוני והנה לא נשאר בכותל המערבי רק רחב שמנה חמות וזריבים חנו לשום שם שמנה קרשים חולי הוצרכו לחמה כי היה העובי חמה בעבור הבדית התיכון הכנס בתוך הקרש ועל דעת רבינו שלמה כי כתב כי במעשה נס היה עומד כי על דרך הפשט שלשה בריחים ת תיכוני הם וככה כתו מן הקצה אל הקצה לא אל הקצות ואם קבלה היא שהעובי היה כך כ נשמע ונקבל ואם דרך כברה יש תקון אחר כי הסני הבריחים הם העליונים גם השפלים הם עד חצי הקיר והבריח התיכון שהובא בתוך הקרשים יהיה מ מברית מן הקצה אל הקצה וכמוהו לעשות בתוך התבלת ובתוך ה הארבעון וכן הפעמונים בתוך הדרונוים ולולי זה לא היו מ מצפים הבריחים התיכונים זהב ואם נחמו כי לא ידענו כמה עובי הקרש יש לנו לתקן המערב ח חץ היתה והנה בתחלה היו מתקנים פחת מערב כי השנים הקרשי שהם למקצועו העוסק שפירושו כמו זווית וככה היה חצי מקצוע האחד כי היה כזוהת מרובע ארוך והנה יש לנו מקצועות ואלה השנים הקרשים לבדם שהם במקצועות חנים כ כמות הקרשים הנזכרים על כן הבדלים הכתוב ואמר כן יהיה לשניהם לבדם לא הקרשים ת האחרים ובחלה השנים קרשים הם מקימין המשכן והיו הששה קרשים באמצע והנה רוחב המשכן עשר חמו' ולא ידענו חס היו קרשי המקצועות מרובעות חו עגולות כי אין לנו רק חמה אחת ועל הדרך שאמר רבינו שלמה לא תהייה חלה הקרשים בטור שיה כי חצי חמה יהיה ב בפנים כי קרש הוא וחיונו בגד וח' כן ישימו קרשי צפון ודרום והנה יבא חוץ מן המשכן כפי עובי הקרש על כן יהיה כנגד ע עמוד פתח המשכן ובחצי יריע' עים יהיה התיקון: והקמות

והיו יא רפך וסי' ויהיו דם' ויהיו תאמם מלמטה' את מחתת החטאים' ויהיו על מדין' ויהיו דברי אלה' דשלמה' ויהיו מוכשלים לפנך' ויהיו כל האנשים' ויהיו נדרים בגוים' הבאת יום קראת ויהיו חיים לנפשך' אמרתי אעלה בתמר' וא' דמטע' ביה דסבי' ויהיו בשוא תחת חו' והוא יהיו בפתח תחת חו' ואמרו עשר אבן אורפא דרפא ואמתא ופלגות אמתא פותיא דרפא קד' תרין צירין לרפא חד משלבין חד לקביל חד בן העביר לכל דפי משכנא ותעבד ית דפא למשכנא עטרין דפיו לרוח עיבר דרומא' וארבעין סמכין דכסף תעביר תחות עטרין דפיו תרין סמכין תחות דפא חד לתרין צירוהי ותרין סמכין תחות דפא חד לתרין צירוהי ולסטר משכנא תנינא לרוח צפונא עטרין דפיו' וארבעין סמכיהון דכסף תרין סמכין תחות דפא חד ותרין סמכין מערבא תעביר שתא דפיו' ותרין דפיו תעביר לזוית משכנא בסופהון' ויהיו מכנין מלרע וכדפא יהיו מכנין על רישיה לעוקבא דפא בן ית לתרויהון לתרין וזו יהיו' ויהיו תמנינא דפיו וסמכיהון דכסף שתא עשר סמכין תרין סמכין תחות דפא חד ותרין סמכין תחות דפא חד ותעביר עברי דאעי שטין האחד ושני ארננים תחת הקרש האחד: ועשית ברחיים עצי שטים

עשר חמות חורך הקרש' למדנו גבהו של משכן עשר חמות: וחמה וחצי חמות רחב' למדנו ארכו של משכן לעשרים קרשים שהיו בצפון ודרום מן המזרח למערב שלשים חמה: שתי ידות לקרש האחד' היה חורך את הקרש מלמטה באמצעו בגובה חמה מניח רביע רחבו מכאן ורביע רחבו מכאן והן הן הידות והחריך חצי רוחב ה הקרש באמצע וחמת הידות מכניס בחלני שהיו חלול' והאלונים גבהן חמה וישבים רכופים ארבעים זה חבל זה וידות הקרש הכנסו בחלל האלונים חרונו משלסט צידהן רוחב החריך כעובי שפת הארץ שיכסה הקרש את כל רחש ה הארץ שאם לא כן כ נמצא ריחב בין קרש לקרש כעובי שפת ב האלונים שישיקו ב ביניהם והיו שחומר ויהיו תוחמים מלמטה שיחרון את צדי הידו כדי שיתחברו הקרשי זה אל זה: משלבו עשויות כמין שליבת סולם ומובללות זו מזו ומסופין ראשיהם ל ליכנס בתו חלל הארץ כשליב' הנכנס בנקב עמודי הסולם: חמה אל חמותה' מכוונות זו כנגד זו שהיו ח חריציה' שים זו כמל' זו כדי שלא יהיו ב' ידות זו משוכ' לצד פנים זו משוכ' לצד חוץ כעובי הקרש שהוא חמה ותרנו' של ידות צירין לפי שדומות לברי ה הדלת הנכנס' בחורי המתכין: לפחת נגבה תימנה' חין פחה זו לסון מקצוע חלה כל הרוח קניה פחה כ כתרנונו למח עיבר דרומא: ולירכתי' לסון סוף כתרנונו ולסיפי ולפי שהפתח במזרח קרני מזרח כ פני' והיערב החורים זהו סוף שהפנים מן הרחש: תעשה ששה קרשים' הרי תשע חמות רחב: ושני קרשים למקצוע' אחד למקצוע צפונית מערבית ואחד למערבית דרומית כל שמנה קרשים בסדר אחד הן חלה שאלו הפתים חין בחלל המשכן חלה חצי חמה מזו וחצי חמה מזו כראות בחלל להשל' רחבו לעשר והחמה מזה בחות כנגד חמת עובי קרשי המשכן הצפון והדרום כדי שיהי המקצוע מבחוק שיה ויהיו כל הקרשים תלומים זה לזה מלמטה שלא יפסיק עובי שפת שני האלונים בנייהם להרחיקם זו מזו זהו שפירשתי שיהו כירי הידות חרוצין מזיהן שיהא רחב הקרש בולט לצדיו חוץ לידי הקרש לכמות חמת שפת הארץ וכן הקרש שאלו וכמאלו תלומים זה לזה וקרש המקצוע שבסדר המערב חרוץ לרחבו בעובי כנגד חוץ של קרש הצפוני והדרומי כדי שלא יפרידו האלונים ביניהם: ויחדיו יהיו תלומים: אל ראשו' ה' קרש: אל טבעת החמת' כל קרש וקרש היה חרוץ מלמעלה ברחבו שני חריצים בשני צדיו כדי עובי טבעת ומכניסו בטבעת חמת נמצא מתחים לקרש שאלו חבל חמתן טבעות לא ידעתי חס קבועות הן חס מטולטלות וברקש שבמקצוע היה טבעת בעובי הקרש הדרומי והצפוני ורחש קרש המקצוע שבסדר מערב ככנס לתוכו נמצאו שני הכתלים מחוברים: כן יהיה לשניהם' הקרשים שבמקצוע לקרש שבסוף צפון ולקרש שמנה קרשים בסדר מערבי כך שנויה במשנת מעשה סדר הקרשים בעלמא המשכן היה עושה למקצועות נמצאו שמנה קרשים בסדר מערבי כך שנויה במשנת מעשה סדר הקרשים בעלמא המשכן היה עושה את האלונים חלולים וחורך את הקרש מלמטה רביע מכאן ורביע מכאן והחריך חצי באמצע ועשה לו שתי ידות כמין שני חמיקין' ולי נראה שהגרסא כמין שני חווקין כמין שתי שליבות סולם המובללות זו מזו ומשולבות ליכנס בחלל הארץ כשליבה הנכנסת בנקב עמוד הסולם והוא לסון משולבות עשויות כמין שליבה ומכניסן לתוך שני אלנים שנחמר שני אלנים שני אלנים וחורך את הקרש מלמעלה אצבע מכאן ואצבע מכאן ונותן לתוך טבעת אחת של זהב כדי שלא

בעל השורים יחדיו ג' כנסו ויחדיו יהיו תמים ויחדיו יחדיו כלל יבלין' יחדיו שהיו הקרשים כלים והעם זה שלא היו זה ככנס וזה יובא' אי כתי רמו למחן דלחמ שהיו כלים עד פאצבע והיו יחדיו כלל יבלין שהיו כלים והולכין: הרחית

עשר חמות חורך הקרש' למדנו גבהו של משכן עשר חמות: וחמה וחצי חמות רחב' למדנו ארכו של משכן לעשרים קרשים שהיו בצפון ודרום מן המזרח למערב שלשים חמה: שתי ידות לקרש האחד' היה חורך את הקרש מלמטה באמצעו בגובה חמה מניח רביע רחבו מכאן ורביע רחבו מכאן והן הן הידות והחריך חצי רוחב ה הקרש באמצע וחמת הידות מכניס בחלני שהיו חלול' והאלונים גבהן חמה וישבים רכופים ארבעים זה חבל זה וידות הקרש הכנסו בחלל האלונים חרונו משלסט צידהן רוחב החריך כעובי שפת הארץ שיכסה הקרש את כל רחש ה הארץ שאם לא כן כ נמצא ריחב בין קרש לקרש כעובי שפת ב האלונים שישיקו ב ביניהם והיו שחומר ויהיו תוחמים מלמטה שיחרון את צדי הידו כדי שיתחברו הקרשי זה אל זה: משלבו עשויות כמין שליבת סולם ומובללות זו מזו ומסופין ראשיהם ל ליכנס בתו חלל הארץ כשליב' הנכנס בנקב עמודי הסולם: חמה אל חמותה' מכוונות זו כנגד זו שהיו ח חריציה' שים זו כמל' זו כדי שלא יהיו ב' ידות זו משוכ' לצד פנים זו משוכ' לצד חוץ כעובי הקרש שהוא חמה ותרנו' של ידות צירין לפי שדומות לברי ה הדלת הנכנס' בחורי המתכין: לפחת נגבה תימנה' חין פחה זו לסון מקצוע חלה כל הרוח קניה פחה כ כתרנונו למח עיבר דרומא: ולירכתי' לסון סוף כתרנונו ולסיפי ולפי שהפתח במזרח קרני מזרח כ פני' והיערב החורים זהו סוף שהפנים מן הרחש: תעשה ששה קרשים' הרי תשע חמות רחב: ושני קרשים למקצוע' אחד למקצוע צפונית מערבית ואחד למערבית דרומית כל שמנה קרשים בסדר אחד הן חלה שאלו הפתים חין בחלל המשכן חלה חצי חמה מזו וחצי חמה מזו כראות בחלל להשל' רחבו לעשר והחמה מזה בחות כנגד חמת עובי קרשי המשכן הצפון והדרום כדי שיהי המקצוע מבחוק שיה ויהיו כל הקרשים תלומים זה לזה מלמטה שלא יפסיק עובי שפת שני האלונים בנייהם להרחיקם זו מזו זהו שפירשתי שיהו כירי הידות חרוצין מזיהן שיהא רחב הקרש בולט לצדיו חוץ לידי הקרש לכמות חמת שפת הארץ וכן הקרש שאלו וכמאלו תלומים זה לזה וקרש המקצוע שבסדר המערב חרוץ לרחבו בעובי כנגד חוץ של קרש הצפוני והדרומי כדי שלא יפרידו האלונים ביניהם: ויחדיו יהיו תלומים: אל ראשו' ה' קרש: אל טבעת החמת' כל קרש וקרש היה חרוץ מלמעלה ברחבו שני חריצים בשני צדיו כדי עובי טבעת ומכניסו בטבעת חמת נמצא מתחים לקרש שאלו חבל חמתן טבעות לא ידעתי חס קבועות הן חס מטולטלות וברקש שבמקצוע היה טבעת בעובי הקרש הדרומי והצפוני ורחש קרש המקצוע שבסדר מערב ככנס לתוכו נמצאו שני הכתלים מחוברים: כן יהיה לשניהם' הקרשים שבמקצוע לקרש שבסוף צפון ולקרש שמנה קרשים בסדר מערבי כך שנויה במשנת מעשה סדר הקרשים בעלמא המשכן היה עושה למקצועות נמצאו שמנה קרשים בסדר מערבי כך שנויה במשנת מעשה סדר הקרשים בעלמא המשכן היה עושה את האלונים חלולים וחורך את הקרש מלמטה רביע מכאן ורביע מכאן והחריך חצי באמצע ועשה לו שתי ידות כמין שני חמיקין' ולי נראה שהגרסא כמין שני חווקין כמין שתי שליבות סולם המובללות זו מזו ומשולבות ליכנס בחלל הארץ כשליבה הנכנסת בנקב עמוד הסולם והוא לסון משולבות עשויות כמין שליבה ומכניסן לתוך שני אלנים שנחמר שני אלנים שני אלנים וחורך את הקרש מלמעלה אצבע מכאן ואצבע מכאן ונותן לתוך טבעת אחת של זהב כדי שלא

להם הנשיאי' יהיו ויהיו חטבי עצים בפתח תחת חו' וחד ויהיו בשוא תחת חו' ויאמר אלי הנבא אל החוץ וחד ויהיו בפתח תחת חו' ונבאתי כאשר צונו: מלמטה ו' ו' ויהיו תאמם מלמטה' והיו תאמם מלמטה' על כתפות האפד' וחברו' תחת כרכב המזבח' תחת כרכבו מלמטה' חד מנהון קמץ תחת כרכב המזבח ושאר פתחים: ויהיו ו' ו' ויהיו תאמם מלמטה' והיו תאמם מלמטה' ויחדו כלם יכליון: קרמאה תחת עשרים הקרש' תני' תחת עשרים הקרשי' קדמאה שני ארננים תחת' תני' שני ארני' שני ארני': ברוחם כלם חס' יוד תנין בפה מל' וסי' נוסב חמה ומגדלים דלתים ובריחים: קרם דצואה לקרשי צלע המשכן האחד דעשיה לקרשי צלע המשכן האחת' סימן דת' סא באחד הדרים או באחת הגיאיות: קרם טבעתיהם' תנין טבעתם: וזהו סוף שהפנים מן הרחש: תעשה ששה קרשים' הרי תשע חמות רחב: ושני קרשים למקצוע' אחד למקצוע צפונית מערבית ואחד למערבית דרומית כל שמנה קרשים בסדר אחד הן חלה שאלו הפתים חין בחלל המשכן חלה חצי חמה מזו וחצי חמה מזו כראות בחלל להשל' רחבו לעשר והחמה מזה בחות כנגד חמת עובי קרשי המשכן הצפון והדרום כדי שיהי המקצוע מבחוק שיה ויהיו כל הקרשים תלומים זה לזה מלמטה שלא יפסיק עובי שפת שני האלונים בנייהם להרחיקם זו מזו זהו שפירשתי שיהו כירי הידות חרוצין מזיהן שיהא רחב הקרש בולט לצדיו חוץ לידי הקרש לכמות חמת שפת הארץ וכן הקרש שאלו וכמאלו תלומים זה לזה וקרש המקצוע שבסדר המערב חרוץ לרחבו בעובי כנגד חוץ של קרש הצפוני והדרומי כדי שלא יפרידו האלונים ביניהם: ויחדיו יהיו תלומים: אל ראשו' ה' קרש: אל טבעת החמת' כל קרש וקרש היה חרוץ מלמעלה ברחבו שני חריצים בשני צדיו כדי עובי טבעת ומכניסו בטבעת חמת נמצא מתחים לקרש שאלו חבל חמתן טבעות לא ידעתי חס קבועות הן חס מטולטלות וברקש שבמקצוע היה טבעת בעובי הקרש הדרומי והצפוני ורחש קרש המקצוע שבסדר מערב ככנס לתוכו נמצאו שני הכתלים מחוברים: כן יהיה לשניהם' הקרשים שבמקצוע לקרש שבסוף צפון ולקרש שמנה קרשים בסדר מערבי כך שנויה במשנת מעשה סדר הקרשים בעלמא המשכן היה עושה למקצועות נמצאו שמנה קרשים בסדר מערבי כך שנויה במשנת מעשה סדר הקרשים בעלמא המשכן היה עושה את האלונים חלולים וחורך את הקרש מלמטה רביע מכאן ורביע מכאן והחריך חצי באמצע ועשה לו שתי ידות כמין שני חמיקין' ולי נראה שהגרסא כמין שני חווקין כמין שתי שליבות סולם המובללות זו מזו ומשולבות ליכנס בחלל הארץ כשליבה הנכנסת בנקב עמוד הסולם והוא לסון משולבות עשויות כמין שליבה ומכניסן לתוך שני אלנים שנחמר שני אלנים שני אלנים וחורך את הקרש מלמעלה אצבע מכאן ואצבע מכאן ונותן לתוך טבעת אחת של זהב כדי שלא

הן נכרדים זה מזה שנחמר ויהיו תוחמים מלמטה כך היא המעשה והפירוש שלה הצעתי למעלה בסדר המקראות: בריחים כתרנונו עכרין ובלעו חשפלים: חמשה

ספר שמות כו רשי

ועשית את המזבח וכו' ושלם חמות קומתו דברים ככתב דברי ר' יהודה דבי יוסי חומר נחמד כחן רבוע ונחמד בפניו רבוע מה להלן נבנה פי שנים כארכו אף כאן נבנה פי שנים כארכו ומה חזי מקיים שלם חמות קומתו משפת סובב ולמעלה: מומנו תהיו קרנתיו שלח יעשה לבדס ויחברס בו: וכפית חותם כחסת' לכפר על עזות מצח סכאמר ומחך כחוסה: סירותיו כמין יורות: לדסנו להסיר דסנו לתוכס והוא סתרגס חנקלום למספי קטמיה לספנת הדסן לתוכס כי ים מליס בלסון עברית מלה אחת מתחלפת בפתרון לשמש בנין וסתייה כמו ותשרש שרשיה חיל משרשים וחלופו וכל תבולתי תשרש וכמוהו בסעיפיה פוריה וחלופו מסקף פורה מפסח סעיפיה וכמוהו וזה

האחרון עצמו סבר עצמיו וכמוהו ויסקלוהו בלכניס ו חלופו סקלו מאכץ הסירו אכניה וכן וינקהו ויסקלוהו אף כאן לדסנו להסי' דסנו ובלעו ארסכנלירי: ועיוו כתרננו מ מנרסות שנטול בהס הדסן והן כמין כסוי הקדר' של מתכת דק ולו בית יד ובלעו יודיל: מורקתיו לקבל בהס דס הזבחים: ומולגתיו

כמין חנקליות כמפוס ומכה בהס בבסר וכתתבין בו ומתהפסין בהן על נחלי המערכה סיהח ממהר שריפתן בלעו קרובים ובלסון חכמי' כנוריו: ומתהפסין בית קבול יש להס ליטול בהן נחלים מן המזבח לסחסת על מזבח הפנימי לקטרת ועל סס חתיית קרויים מחתות כמו לחתות אס מיקוד לסון סחיבת אס ממקומה וכן הייתה חיש אס בחיקו: לכל כליו כמו כל כליו: מכבר לסון כברה סקורין קריבל כמין לכוס עשו לו למזבח עשו חורין חורין כמין ר שת ומקרא זה מסורס וכה פתרונו ועשית לו מכבר

כחשת מעשה רשת: כרכב המזבח סובב כל דבר המקוף סביב בעגול קרוי כרכוב כ כמו שסכינו בהכל ש שוחטין חלו הן גלמי כלי עץ כל שעתיד ל

לסוף ולכרכב והוא שנושם חריצין עגולין בקרשי לפני התבנות וספסלי העץ אף למזבח עשה חריץ סביבו בדפנו לנוי והוא לסוף שלם חמות של נבנה כרכברי החומ' האמה חזי מקיים שלם חמות קומתו משפת סובב ולמעלה חלל סובב להלוך הכהנים לא היה למזבח הנחשת חלל על ראשו לפנים מקרנתיו וכן סכינו ב'בחים חי זהו כרכוב בין קרן לקרן ולפנים מהן חמה של הלוך רגלי הכהנים סתי חמות הללו קרויים כרכוב ודקדקנו סס והכתוב תחת כרכובו ומלמטה למדנו שהכרכוב בדפנו הוא ולבוש המכבר תחתיו ותיקן המתרץ הרי הונו חד לנוי וחד לכהנים דלא יסתרגנו זה שבדופן לנוי היה ומתחתיו הלכישו המכבר והגיע רחבו עד חצי המזבח והוא היה סימן לחצי נבנה להבדיל בין דמים העלונים לדמים התחתונים וכנגדו עשו למזבח בית עולמים דוגמת חוט הסקרא בחמצנו וכבש שהיו עולין בו אף על פי שלא פרסנו בענין זה כבר שמונו בפרשת מחב חדמה תעשה לי לא תעלה במעלות לא תעשה לו מעלות בכבס שלו חלל כבס חלק למדנו שהיה לו כבס כך סנינו במכילתא ומזבח חדמה הוא מזבח הנחשת שהיו ממלאין חללו חדמה במקום חתייתן והכבס היה בדרוס המזבח מובלל מן המזבח מלא חוט השערה ורגליו מביעין עד חמה סמוך לקלעי החבר שבדרוס כרכרי האומר עשר חמות קומתו ולכרכרי האומר דברים ככתב שלם חמות קומתו לא היה אורך הכבס חלל עשר חמות כך מכאתי במסכת ארבעים ותשע מדות וזה שהוא מובלל מן המזבח מלא החוט במסכת זבחים למדנו מן המקרא: באטבעות: בארבע טבעות שנטעו למכבר: ככוב לוחות: כתרנומו חליל לוחין קליע ולא מעשה חורג ומרגום סרדין כתרנומו של מכבר המתורגס סרדיה לפי שהן מנוקדין ככברה: לשחה האחת: כל הרוח קרוי פחה: ועמודיו עשרים חמש חמות בין עמוד לעמוד: וחלניהם: של העמודים נחשת: האדנים יושבין על הארץ והעמודים תקועים לתוכן היה עשה כמין קונדסין סקורין פלאש ארכין ששה טפחים ורחבן שלשה וטבעת נחשת קבועה בו בחמצנו וכורך שפת הקלע סביבו במיתרי' כנגד כל עמוד ועמוד ותולה הקונדס דרך טבעתו בחנקלי שבועמוד העשו כמין וזו ראשו זקוף למעלה וראשו אחד תקוע בעמוד כאותן שעושין להציב דלתו סקורי' גנאים ורשב הקלע הלוי מלמטה והיא קומת מחיצות החבר: וזו העמודי' הן האונקליו': ומשוקיהם

חמש כח קס' וס' והיו כל ימי מהללאל' ימי למך' כל ימי חנוך' ויהיו למך אחרי' ויהיו ימי תרח' ואברם בן חמש שנים' ועוד חמש שנים' ועשית את המזבח' וקמה חמש אמות' וקמה ברחב חמש' היציע התחתונה חמש' ויבן את היציע על כל הבית' ושתי כרתות עשה לתת קדם דפסו' ויתן את ותעביר את מדבחה דאעני ששין חמש אפין אורכה וחמש אפין פותיא מרבע יהי מדבחה ותלת אפין רומיה: ותעביר קרנהי על ארבע זוירניה מניה יהיון קרנהי ותחפי יתיה נהשא: ותעביר פסכתרותיה למספי קטמיה ומנרופרניה ומורקודיה וצנוריה ומהתירניה לכל מנחה תעביר נהשא: ותעביר ליה כרדא עיבד מצרתא דנהשא ותעביר על מצרתא ארבע עזקן דנהשא על ארבעה סטרוהי: ותתן יתה תחות סובבא דמדבחה מרע ותהי מצרתא עד פלגות כדבחה: ותעביר אריהא למדבחה אריחי דאעני שטין ותחפי יתהון נהשא: ועל ית אריהוהי בעזקתא ויהיון אריהא על תרין סטרי מדבחה במשל יתיה: חליל לוחין תעביר יתיה כמא די אחו יתך בטורא בין יעברון: ותעביר ית דרת בשנא לרוח עבר דרוקא סרדין לדרתא דבון שויר מאה באפין אורכה לרוחא חדמא: ועבודיהו עסרין וסמכיהון עסרין דנהשא וזו עמודיא

הסכנות חמש' ואת המנורות חמש סימן' וכנפי הכרבי דדה' ב'בו' וכנפי הכרוב ב'בו' ועש את פנורות חזהב' דדה' וכתרות עשה עליו נחשת' דסוף ירמיה' וביאנו אל אולם הבית קדם דפסו' ואולמית סביב' ותאזו ואילו' תאזו אילו' וכתפות הפתח' רחב הקר' והבנין אשר על בני הגורה: קדם חמש אמות ארך חמש אמות רחב' תנין ארכו רחבו' קדם ועשית סירתיו לרשנו ועיו ומורקתיו ומולגתיו ומחתתיו לכל כליו' תני' ועש את כל כלי המזבח את הסירו ואת העיו ואת המורקו את המולגת ואת המחתת כל כליו: בשאת חד מן זוגין מן חד חד מרע וחד מלעיל ל' בריש תיבותא וס' מצוין בישעיה ריש סימן ח': לפאה חד מן יח זוגין מן חד וחד מרע וחד חד מלעיל ל' בריש תיבות' וס' מצוין במשלי סוף סי' כ' גבי פרשת כי תשב ללחם את מושל בין תבין: קדם' לפאת נב' תימנ' קלעי' לחצר' תנן קלעי החצר:

לסוף ולכרכב והוא שנושם חריצין עגולין בקרשי לפני התבנות וספסלי העץ אף למזבח עשה חריץ סביבו בדפנו לנוי והוא לסוף שלם חמות של נבנה כרכברי החומ' האמה חזי מקיים שלם חמות קומתו משפת סובב ולמעלה חלל סובב להלוך הכהנים לא היה למזבח הנחשת חלל על ראשו לפנים מקרנתיו וכן סכינו ב'בחים חי זהו כרכוב בין קרן לקרן ולפנים מהן חמה של הלוך רגלי הכהנים סתי חמות הללו קרויים כרכוב ודקדקנו סס והכתוב תחת כרכובו ומלמטה למדנו שהכרכוב בדפנו הוא ולבוש המכבר תחתיו ותיקן המתרץ הרי הונו חד לנוי וחד לכהנים דלא יסתרגנו זה שבדופן לנוי היה ומתחתיו הלכישו המכבר והגיע רחבו עד חצי המזבח והוא היה סימן לחצי נבנה להבדיל בין דמים העלונים לדמים התחתונים וכנגדו עשו למזבח בית עולמים דוגמת חוט הסקרא בחמצנו וכבש שהיו עולין בו אף על פי שלא פרסנו בענין זה כבר שמונו בפרשת מחב חדמה תעשה לי לא תעלה במעלות לא תעשה לו מעלות בכבס שלו חלל כבס חלק למדנו שהיה לו כבס כך סנינו במכילתא ומזבח חדמה הוא מזבח הנחשת שהיו ממלאין חללו חדמה במקום חתייתן והכבס היה בדרוס המזבח מובלל מן המזבח מלא חוט השערה ורגליו מביעין עד חמה סמוך לקלעי החבר שבדרוס כרכרי האומר עשר חמות קומתו ולכרכרי האומר דברים ככתב שלם חמות קומתו לא היה אורך הכבס חלל עשר חמות כך מכאתי במסכת ארבעים ותשע מדות וזה שהוא מובלל מן המזבח מלא החוט במסכת זבחים למדנו מן המקרא: באטבעות: בארבע טבעות שנטעו למכבר: ככוב לוחות: כתרנומו חליל לוחין קליע ולא מעשה חורג ומרגום סרדין כתרנומו של מכבר המתורגס סרדיה לפי שהן מנוקדין ככברה: לשחה האחת: כל הרוח קרוי פחה: ועמודיו עשרים חמש חמות בין עמוד לעמוד: וחלניהם: של העמודים נחשת: האדנים יושבין על הארץ והעמודים תקועים לתוכן היה עשה כמין קונדסין סקורין פלאש ארכין ששה טפחים ורחבן שלשה וטבעת נחשת קבועה בו בחמצנו וכורך שפת הקלע סביבו במיתרי' כנגד כל עמוד ועמוד ותולה הקונדס דרך טבעתו בחנקלי שבועמוד העשו כמין וזו ראשו זקוף למעלה וראשו אחד תקוע בעמוד כאותן שעושין להציב דלתו סקורי' גנאים ורשב הקלע הלוי מלמטה והיא קומת מחיצות החבר: וזו העמודי' הן האונקליו': ומשוקיהם

אבן עזרא

ועשית את המזבח וכו' כל צורה שהיא חרכה כרחבה נקראת רבועה וזהו המרובע בחמת כי על חמש צורות הם המרובעות הנה חס חמרנו כי אין נורך לכבס כאשר חמרנו קדמונונו בעבול סטלס חמו קומה הנה מה יעשו המכחשי כמזבח שנטעו שלמה שהיתה קומתו עשר אמות' וקומת הארס חניכה דק ארבע חמות והפכות הם הזויות: זעס לדסנו להסיר הדסן מומנו ומלת ידסנה סלה יעסה מומנה דסן והטעם שתהיה כשרפת על גבי המזבח ומקובלת והנה תדסן עכס מוכין אחר שהו הכבד הדנוס והוא מנורת מואשר סמנה לחמו: ועיו' כמו וענה כרד' ולמד לכל כליו' כוסף כמו למן היום אשר יוסד בית יי' ומכבר כמו כברה' ונחשת דבך כחילו כתוב מכבר נחשת: כמעשה רשת' ומלת כרכוב אין ריע לו במקום אחר: ומלת ככוב לוחות ככותונס חרמית וכמוהו ואיס ככוב ילבס שהוא דיק כלי לכב על דרך האומר' ראש כלי מוח' והנה לא הזכיר הכיור כי לא נעשה מדבבת כל ישראל דק מדבבת הנסוס לבדס על כן ה הזכירו עס פרשת הבשמים סכל ישראל לא הביאוס דק הנסויס לבדס: ועשית' מכאנו כתוב קדמה מנחה וידענו כי ראשי המזרחים שלשה האחת כנגד כקודת ראש מול גדי שהוא סוף כטו השמש בפאת דרוס והסני כנגד הקו השנה שהוא ראש ט טלה ומאזניס והשלשי כנגד ראש סרטן שהוא סוף כטות ה השמש לבסו וככה נבנה תימנה דרוס: ותימנה' מנורת ימין צפון ימין חתה בראתם: ומלת

בעל הטורים
ככוב לוחות תעשה אונת' ככוב עולה ספס' סגור ס חתיית יכלוק להסוף על המזבח: חורך

וחשוקיהם / מוקצין היו העמודי בחוטי כסף סביב חס על פני כולם / חס בראש חס באמצע חס ידע חס שחוק לטון חנוכה שכן מצינו בפילגש / בגבעה ועמודי חנוכה חזיקים תרגומו חשוקי / לכתת קדמה מורחה / כני / המורה קדם לטון כנים חסור לטון חסורים לפיכך מורה קדמי קדם שהחזיק פנים / ומעבר קדמי חסור /

ומלת חשוקיהם דבוקיהם כי הונו ידבקו אל העמודים כי ותדבק נפשו כיוו / חשקה נפשנו / ורומב / הנה חנוכה חני האורך והמכרס חסור כי המסכן / היסס במרחק חמשי במועבר והנה רחבו חמשים והנו ורומב חמשים בחמשים / ולכי דעתי כי הטעם שהחזיק מרוב אורך ונותניו נכבות כי רחבו בכל כל חמשים / ואין טעם להיות כירוס חמשים / בחמשי מצד החצר כי לא ככל / האורך על החנוכה כמשפט / לכלי / טעם לכל כלי המסכן כל / הכלים שהם לכוך המסכן / ויתדות האהל ויתדות החצר / נחשת וכן ההולמים /

עמדיהם כל משכנא קדמא חס ובמשכנא תנינא ד' מל' וטי' עמודיהם עשרים / ולפאת צפון ולפאת ים / קלעים חמש עשרה / ולכתף השנית חס' וא' ועמדיהם ארבעה חס' קדמא ורחב החצר לפאת קדמ' מורחה / תנין ולפאת קדמה מורחה: קדמא חמש עשרה אמה קלעי' לכתף / תנין קלעים חמש עשר' אמה אל הכתף /

וכבושיהון כסף / וכן לרוח / צפונה באורכה סרדין מאה / אורכא ועמודיה עשרין וסמכיהון / עשרין נחשא ווי עמודיא וכבושיהון / כסף: ופותיא דדרתא לרוח מערבא / סרדין חמשין אמין עמודיהון עשרא / וסמכיהון עשרא / ופותיא / דדרתא לרוח קדמא מדנתא / חמשין אמין / והמש עשרי אמין / סרדין לעברא עמודיהון תלתא / וסמכיהון תלתא / ולעברא / תנינא חמש עשרי סרדין / ע / עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא / ולתרע דרתא פרסא עשרין / אמין תכלא וארנונא וצבע זהורי / ובזי שזיר עובד ציור עמודיהון / ארבעא וסמכיהון ארבעא / כל עמודי דרתא סחור סחור / מכבשין כסף וניהון דכסף / וסמכיהון נחשא / דרתא מאה באמין ופותיא / חמשין בחמשין ורומב חמש אמין / דבזי שזיר וסמכיהון דרתא / לכל מאני משכנא בכל פולחניה / וכל סבויה וכל סכי דדרתא / ד / דנחשא /

וחשוקיהם כסף: וכן לפאת / צפון בארך קלעים מאה ארך ועמרו / עשרים וארניהם עשרים נחשת ווי / העמרים וחשוקיהם כסף: ורחב / החצר לפאת ים קלעים חמשים אמה / עמדיהם עשרה וארניהם עשרה: / ורחב החצר לפאת קדמה מורחה / חמשים אמה: וחמש עשרה אמה / קלעים לכתף עמדיהם שלשה / וארניהם שלשה: ולכתף השנית / חמש עשרה קלעים עמדיהם שלשה / וארניהם שלשה: ולשער החצר / מסך עשרים אמה תכלת וארנון / ותולעת שני ושש משור מעשה / רקס עמדיהם ארבעה וארניהם / ארבעה: כל עמודי החצר סביב / מחשקים כסף וויהם כסף וארניהם / נחשת: ארך החצר מאה באמה / ורחב חמשים בחמשים וקמה חמש / אמות שש משור וארניהם נחשת: / לכל כלי המשכן בכל עבודתו וכל / יתדותיו וכל יתדת החצר נחשת:

ולמעבר החצר החצר מסך / עשרי אמה והנו סכא' / ולמעבר החצר מסך / עשרי אמה וילון להסך / כנגד הפתח עשרים / אמה ארך כרחב ה / הפתח: עמודיהם / שלשה חמש אמות / בין עמוד לעמוד בין / עמוד עבראם הדרום / העמוד במקבוע ד / דרומית מרחית עד / עמוד שהו' מן השלשה / שבמורה חמש אמות / וממו לפני חמש א / אמות ומן השני לסלמי / חמש אמות וכן לכתף / השנית וארבע עמודי / למסך הכי עשרה ע / עמודים למורה כנגד / עשרה למערב: כל / עמודי החצר סביב / ונג' לפי שלא פירס / ווי וחשוקים וארני / נחשת חלל לכשין ו / ולדרום חבל למורה / ומעבר לא חומר ווי / וחשוקים וארני נחשת / לכן בא ולימד כאן / ארך החצר הצפון / והדרום שתי המורה / למערב מאה באמה: / ורחב חמשי בחמשי / חצר שבמורה חמשה / מרובעת חמשים על / חמשי שהמסכן חרבו / שלשים ורחבו עשר / העמוד מורה פתחו / בשפת חמשי החבוני / של אורך החצר נמצא / כלו בחמשי הכנימייס / וכלה חרבו לטוף ש / שלשים נמצאו עשרים / אמה ריוח לחחור / בין הקלעים שבמערב / ליריעת של חחורי / המסכן ורחב המסכן עשר אמות / באמצע רחב החצר נמצאו לו עשרים אמה ריוח לכפון ולדרום זין קלעי החצר ליריעות המסכן וכן למערב וחמשים על חסר לפני: וקמה חמש אמות / גובה מחיצות החצר והוא רחב הקלעים: וארניהם נחשת / להביא חללי המסך שלא תחמר לא נחשת חלל לעמודי הקלעי' חבל / חללי המסך של מין חצר כך כראה בעיני שלכן חזר ושאלו: לכל כלי המסכן / שהם דריכין להקמתו ולהורדתו כגון מקבוצת לתקוע יתדות ועמודי: יתדות / כגון נגרי נחשת / עשוין ליריעות האהל ולקלעי החצר קטורים במיתרי' סביב סביב כשפוליהן כדי שלא תהא הרוח מנביהתן ואיני יודע חס תחובין בארך או קטורין ותלויין וכובדן מכבד שפוליי / סיריעות שלא ינעו ברוח ואומר חני ססמן מוכיח עליהם שהם תקועים בארך לכן נקראו יתדות ומקרא זה מסייעני האהל כל יצען כל יצען יתדותיו לכאז:

ואתה תצוה את בני ישראל / ויקחו אליהם שמן זית / זך כתיב למאור להעלות נר תמיד:

ואתה תצוה את בני ישראל / ויקחו אליהם שמן זית / זך כתיב למאור להעלות נר תמיד:

ואתה תצוה את בני ישראל / ויקחו אליהם שמן זית / זך כתיב למאור להעלות נר תמיד:

ואתה תצוה את בני ישראל / ויקחו אליהם שמן זית / זך כתיב למאור להעלות נר תמיד:

ואתה תצוה את בני ישראל / ויקחו אליהם שמן זית / זך כתיב למאור להעלות נר תמיד:

ואתה תצוה את בני ישראל / ויקחו אליהם שמן זית / זך כתיב למאור להעלות נר תמיד:

ואתה תצוה את בני ישראל / ויקחו אליהם שמן זית / זך כתיב למאור להעלות נר תמיד:

ולא חח' לשון כיתוק ולשון ערבי הוא כדברי דונס בן לכתו: את האורים ואת התומים' הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן שעל ידו הוא מואר דבריו ומתנוס את דבריו ובמקדש שני היה החשן שאי אפשר לכהן גדול להיות מחוסר בגדי אבל אנתו העם לא היה בתוכו ועל שם אנתו הכתב הוא קרני

משפט שחומר וסאל לו במשפט האורים: את משפט בני ישראל' דבר שהם נספטים ונוכחים על ידו הם לעשות דבר או לא לעשות ולפי מדרש חגדה שהחשן מכפר על מעוטי הדין יקר משפט על שם סליחת המשפט: את מעיל האפורי שהאפורי נתון עליו לחבורה: כליל תכלת' כלו תכלת שאין מין אחד מעורב בו: והיה פי ראשו פי המעיל בגבחו הוא פתחת בית הנזיר: בתוכו כתרבונו כפיל לגוה כפול ל לתוכו להיות לו לשפה כפילו והיה מעשה אורג ולא במחט: כפי תחרה למדנו שהשריונים שלהם פיהם כפול: לא יקרעו קדוהו עובר בלאו שזה מענין לאוין שבתורה וכן לא יזח החשן וכן לא יסורו ממנו החומר בבדי הארון: רמוני ענולי וחלולים היו כמין ר רמוני העשויו כבינת תדנולת: ופעמוני זהב' וזין עס ענבלין שבמוס: בתוכם סביב' ביניהם סביב בין ב' רמונים פעמון אחד דבוק ותלוי ב בשולי המעיל: פעמון זהב ורמוני' חללו: ולא ימות' מכלל לאו אחת שומע הן אם יהיו לו לא יתחייב מ מיתה הא אם כנס מחוסר אחד מן הכנדים הללו חיוב מיתה בדי שמי: בין כמין טס של זהב היה רוחב ב' אבנעו מקיף על המצח מוחזן לאוין: על פתיל תכלת ועוד כתיב כאן והיה על המצנפת ולמטה הוא חומר ויהיה על מצח למדנו שהמצנפת למעלה בגובה הראש ואינה עמוקה ליכנס בה כל הראש עד המצח והבין מלמטה והפתילים היו כקובין ותלויין בו ב' ראשי' ובאמצעו ששה בשלשה מקומות הללו מקיפין את הקדקד והפתיל האמצעי שבראשו קסור עס ראשי הסנים הולך על פני רוחב הראש מלמעלה ונמצא עשוי כמין כובע ועל פתיל האמצעי הוא חומר והיה על מצח הארון' לשון סליחה וחלפ כן אינו זו ממשמעו הארון נוסח את המשח של עון נמצא מסולק העון מן הקדשים: לרבות על הדם והחלב שקרבנו בטומאה כמו שסבינו איזה עון הוא נוסח אס עון פיבול הרי כבר כאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כאמר לא יחשב ואין לומר שיכפר על הכהן שהקריבם טמאים שהרי עון הקדשים כאמר ולא עון המקריבים אינו מרצה אלא להכסיר הקרבן: והיה על מצחו תמיד שהרי אינו על מצחו מרצה ואם לאו אינו מרצה נדרש על מצחו תמיד מלמד לרבות להם אפילו אינו על מצחו שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה ולדברי האומר עושה על מצחו מרצה נדרש על מצחו תמיד מלמד שמשמש בו בעוזה על מצחו שלא יסח דעתו ממנו: וסכנת

שלישי

קולו

רמני ט' חס' בלש' וסי' ועשית על שוליו רמני' קדם' פעמן ורמן' ב' בו' דאלה פקודי' ויחזו ברמן פרץ' ויסעו מרמן פרץ' מעסי' רמנים' והשתחויתו בית רמן' בהשתחויתו' בי' רמן' ודר רמן בן טברמן' דמלכי' וכל הרמני' דאורי' ומלכים דכו' חס' במא' והרמוני' מאתים טורי' וכל שאר קרי' דכו' מל' במב' חס' והיו הרמני' וְלֹא יִזַח הַחֶשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד: וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת־שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּחֶשֶׁן הַמְּשֻׁפֵּט עַל־לְבוֹ בָּבֹאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן לִפְנֵי־יְהוָה תָּמִיד: וְנָתַתְּ אֶל־חֶשֶׁן הַמְּשֻׁפֵּט אֶת־הָאֹרִים וְאֶת־הַתְּמִים וְהָיוּ עַל־לֵב אֶהָרֶן בָּבֹאוּ לִפְנֵי יְהוָה וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת־מִשְׁפַּט בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־לְבוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: וְעִשִׂית אֶת־מַעֵיל הָאֵפוֹד כְּלִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה פִּי־רָאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֵׁפָה יְהִי לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֶג כְּפִי תַּחְרִיף יְהִי־לוֹ לֹא יִקְרַע: וְעִשִׂית עַל־שׁוּלְיוֹ רִמְנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגְּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל־שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפְעָמָי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: פְּעָמָי זָהָב וְרִמְוֶן פְּעָמָי זָהָב וְרִמְוֶן עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֵיל סָבִיב: וְהָיָה עַל־אֶהָרֶן לְשֵׁרֶת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בָּבֹאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה וּבָצֵאתוּ וְלֹא יָמוּת: וְעִשִׂית צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתְּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה: וְשִׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל־הַמְּצַנֶּפֶת אֶל־מֹול פְּנֵי־הַמְּצַנֶּפֶת יְהִי: וְהָיָה עַל־מִצַּח אֶהָרֶן וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת־עֹן הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְכָל־מִתְנַת קֹדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְהוָה:

תשעים' הנצו הרמנים: על אהרן ה' וסי' והיה על אהרן לשרת' וזו על אהרן ועל בניו' וזוית על אהרן' ויקהל העם על אהרן' וזו על אהרן ועל בגדיו: ונשמעו' ב' פתחין וא' קמץ וסי' ונשמעו קולו כו' נמסר פרשת משפטים: קולו כל אוריו חס' במא' ונשמעו קולו: קדם' ועשית ציץ ופתחת עליו' תניינא ועשו את ציץ פתחיו: מצח ב' קמץ וסי' אהרן' אשה וזנדה:

ונתת' טעם משפט דיני העם ונזירותו העתידות כי בעבור כן שואלים באורים ותומים: ועשית' הגאון תרגם מעיל ממטר כדמות הנקרא סרביל רק כי ראשו בתוך המעיל' קדמונינו זל אמרו כי רמון סביב המעיל ופעמון בין שני רמוני כי אחרים אמרו כי הפעמונים אינם נראים רק הם בתוך הרמוני' וסם ישמעו קול: ועשית ציץ' תרגמה הגאון עזאבה והיא נתונה על המצנפת ואיננה כדמות כתר כי הוא על המצח לבדו כי על דרך הפשט אין המצנפת כדמות מצנפת כי המצנפת כדמות חלה שישימו הזכרי' בחלה הארצות על הראש שיכסו הראש והם גבוהים'

והמצנפת היא בגד דק ארוך כנוף סביב הראש לבדו מעט תדמה לה המצנפת שים בראש הנשים בחלה המקומו' כי בחרץ ישמעאל ובספרד ואפריקה' ומכרים וצבל ובגלד המצנפת היא על הראש מן הזכרים הנכבדים ולא על ראש אשה והשרי' הגדולים עושים ציץ זהב על המצנפת על מקום המצח וכבר הזכרתי לך כי מנהג ארץ ישראל ותכשיטיהם איננו כמנהג חלה המקומו' והזכר רבי שלמה לתקן המקראות בשלש פתילות תכלת ועל דרך הפשט אין צורך רק לפתיל אחד שיעמיד הצץ על כפי המצנפת שהיה על המצח' וטעם נשמת אנתו על פתיל תכלת עס פתיל תכלת שהיה הצץ קסור משני כדריך ואין ספק כי כפי המצנפת הוא על מקום המצח לא על הראש ובמקום אחד כתוב ויהנו עליו פתיל תכלת לתת על המצנפת מקום המצח' ואל תתמה על מלת על כי כמוהו ויבואו האנשים על הנשים על לחם הבכורי' תנופה ליי' על שני כבשים את החלב על החזה ורבים ככה והנה לא תמצא לעולם כי המצנפת הית' רק לאהרן לבדו והמצנפת לבניו וים חומרים כי מנבעות מונרת גבעות כי המצנפת עטרת הראש ועוטה אותנו וכן כתוב כנוף יכנך כנפה ועוטרך עטה והיועד דרך כנוף המצנפת ידע פי' זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה הסבל כי אומנות היא והנה כתי' ושמת המצנפת על ראשו ונתת את נזר הקד' על המצנפת' והנה הצץ נקרא נזר וכמוהו ועליו יצץ נזרו אולי הכל מונרת צץ דבר נראה וככה מצץ מן החרכי' ודע כי בשנים הנקבים שהם במוח על המצח עס יתחב' כח החמש הרגשות וסם כח הדמו' וסם תחל המחשב' לכ כתוב על הצץ לשאת את עון הקדשים אולי לא היה מחשבת המקדשים כהגון' ואמר

וְלֹא יִזַח הַחֶשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד: וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת־שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּחֶשֶׁן הַמְּשֻׁפֵּט עַל־לְבוֹ בָּבֹאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן לִפְנֵי־יְהוָה תָּמִיד: וְנָתַתְּ אֶל־חֶשֶׁן הַמְּשֻׁפֵּט אֶת־הָאֹרִים וְאֶת־הַתְּמִים וְהָיוּ עַל־לֵב אֶהָרֶן בָּבֹאוּ לִפְנֵי יְהוָה וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת־מִשְׁפַּט בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־לְבוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: וְעִשִׂית אֶת־מַעֵיל הָאֵפוֹד כְּלִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה פִּי־רָאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֵׁפָה יְהִי לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֶג כְּפִי תַּחְרִיף יְהִי־לוֹ לֹא יִקְרַע: וְעִשִׂית עַל־שׁוּלְיוֹ רִמְנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגְּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל־שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפְעָמָי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: פְּעָמָי זָהָב וְרִמְוֶן פְּעָמָי זָהָב וְרִמְוֶן עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֵיל סָבִיב: וְהָיָה עַל־אֶהָרֶן לְשֵׁרֶת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בָּבֹאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה וּבָצֵאתוּ וְלֹא יָמוּת: וְעִשִׂית צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתְּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה: וְשִׂמְתָּ אֹתוֹ עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל־הַמְּצַנֶּפֶת אֶל־מֹול פְּנֵי־הַמְּצַנֶּפֶת יְהִי: וְהָיָה עַל־מִצַּח אֶהָרֶן וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת־עֹן הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְכָל־מִתְנַת קֹדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְהוָה:

תשעים' הנצו הרמנים: על אהרן ה' וסי' והיה על אהרן לשרת' וזו על אהרן ועל בניו' וזוית על אהרן' ויקהל העם על אהרן' וזו על אהרן ועל בגדיו: ונשמעו' ב' פתחין וא' קמץ וסי' ונשמעו קולו כו' נמסר פרשת משפטים: קולו כל אוריו חס' במא' ונשמעו קולו: קדם' ועשית ציץ ופתחת עליו' תניינא ועשו את ציץ פתחיו: מצח ב' קמץ וסי' אהרן' אשה וזנדה:

רשי

תצוה בט

אבן עזרא

צט

פתח אהל מועד בחצר המשכן שלפני הפתח על קרנות למעלה בקרנות

והקרבת כבד הזכיר זה והנה הטעם כאשר תקריב את הפר יסמוך אהרן ובניו

עמו כל הדם שירי הדם אל יסוד המזבח כמין בליטת בית קבול

לפני אהל מועד וסו והקרבת את הפר לפני אהל מועד ואת הלויים ואת מן הצאן ואם עז קרבנו

והקרבת את הפר לפני אהל מועד וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר ושחטת את הפר לפני יהוה פתח אהל מועד ולקחת מדם הפר ונתתה על קרנת המזבח באצבע וארת כל הדם תשפך אל יסוד המזבח ולקחת את כל החלב המכסה את הקרב ואת היתרת על הכבד ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן והקטרת המזבחה ואת בשר הפר ואת ערו ואת פרשו תשרף באש מחוץ למחנה חטאת הוא ואת האיל האחר תקח וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל ושחטת את האיל ולקחת את דמו וזרקת על המזבח סביב ואת האיל תנתח לנתחיו ורחצת קרבו וכרעו ונתת על נתחיו ועל ראשו והקטרת את כל האיל המזבחה עלה הוא ליהוה ריח ניחוח אשר ליהוה הוא ולקחת את האיל השני וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל ושחטת את האיל ולקחת מדמו ונתתה על תנוך און אהרן ועל תנוך און בניו הימנית ועל בהן ידס הימנית ועל בהן רגלם הימנית וזרקת את הדם על המזבח סביב ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה והזית על אהרן ועל בניו ועל בניו ובניו ובניו ובניו אתו וקדש הוא ובניו ובניו ובניו אתו :

וסמכו קדש ותליה וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל ושחטת את האיל ולקחת את דמו וזרקת על המזבח סביב ואת האיל תנתח לנתחיו ורחצת קרבו וכרעו ונתת על נתחיו ועל ראשו והקטרת את כל האיל המזבחה עלה הוא ליהוה ריח ניחוח אשר ליהוה הוא ולקחת את האיל השני וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל ושחטת את האיל ולקחת מדמו ונתתה על תנוך און אהרן ועל תנוך און בניו הימנית ועל בהן ידס הימנית ועל בהן רגלם הימנית וזרקת את הדם על המזבח סביב ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה והזית על אהרן ועל בניו ועל בניו ובניו ובניו ובניו אתו :

ותקריב ית תוריא לקדם משפן זמנא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש תוריא ותכוס ית תוריא קדם לתרע משפן זמנא ותסב מדמא דתוריא ותתן על קרנת מדבחה באצבע וית כל דמא תושר ליסודא דמדבחה ותסב ית כל תרבא דחפי ית גוא וית חצרא דעל כבדא וית תרתין כלון וית תרבא די עליהו ותסיק למדבחה וית בסר תוריא וית משכיה וית אוכליה תוקיד בנורא מבדא למשריתא חטאתא הוא וית דכרא חד תסב ויסמכו אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב ית דמיה ותזרוק על מדבחה סהור סהור וית דכרא תפליג לאכרתי ותחלל גויה וכרעוהו ותתן על אברוהו ועל רישיה ותסיק ית כל דכרא למדבחה עלתא הוא קדם לאתקבלא ברעוה קורבנא קדם הוא ותסב ית דכרא תנינא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתן על רום אודנא דאהרן ועל רום אודנא דבנוה דימינא ועל אליון ידהו דימינא ועל אליון רגלהו דימינא ותזרוק ית דמא על מדבחה סהור סהור ותסב מן דמא די על מדבחה וממשחה דרבותא ותדי על אהרן ועל לבושוהו ועל בניו ועל לבושוהו ובנוה ולבושוהו ובנוה עמידה ותסב

ישפך הכהן השופך ולקחת חין לכר ולשעיר חליה ויש חומרים כי נקרחו כליות מ מגזרת כספה ונס כלתה כפטי כי שם כח התאוה למשגל ואת בשרו כולל הרחש והנמתיס ופירשו דרך כבדא ירחבוהו ונחר כן ישרפוהו והקטירי האמורים ומלת חטאת בעבור שהיא קרבה ל לכפר החטאת נקראת כן וככה האשם על כן ונטאו את המזבח יסירו חטא מעליו ואת האחד מהשנים חי זה מהן שירכה ושחטת על המזבח לח על קרנו המזבח והנה שם יזרוק כל הדם לח על היסוד ואת לח הזכיר על הפר סינתחנו על כן כלו כאשר הוא נשקף על כן לח הזכיר כרעיו ורחפת בניו והקטרת את כל האיל על כן לח הזכיר האליה והחלבי ולקחת זה השני הוא חיל המלוחים ושחטת תנוך חין לו ריע והנחון חמר הקד הדבק בעגול החוץ בהן ורכס בהנות ואינו על משקל הלשון והנה יהיו שם שנים משקלים ורכס ככה בשמות ודס השני יזרוק כדס הראשון רק הדס הנשאר ולקחת והזית על אהרן תחת בניו אהרן ועל בניו ולקחת

ותקריב ית תוריא לקדם משפן זמנא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש תוריא ותכוס ית תוריא קדם לתרע משפן זמנא ותסב מדמא דתוריא ותתן על קרנת מדבחה באצבע וית כל דמא תושר ליסודא דמדבחה ותסב ית כל תרבא דחפי ית גוא וית חצרא דעל כבדא וית תרתין כלון וית תרבא די עליהו ותסיק למדבחה וית בסר תוריא וית משכיה וית אוכליה תוקיד בנורא מבדא למשריתא חטאתא הוא וית דכרא חד תסב ויסמכו אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב ית דמיה ותזרוק על מדבחה סהור סהור וית דכרא תפליג לאכרתי ותחלל גויה וכרעוהו ותתן על אברוהו ועל רישיה ותסיק ית כל דכרא למדבחה עלתא הוא קדם לאתקבלא ברעוה קורבנא קדם הוא ותסב ית דכרא תנינא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתן על רום אודנא דאהרן ועל רום אודנא דבנוה דימינא ועל אליון ידהו דימינא ועל אליון רגלהו דימינא ותזרוק ית דמא על מדבחה סהור סהור ותסב מן דמא די על מדבחה וממשחה דרבותא ותדי על אהרן ועל לבושוהו ועל בניו ועל לבושוהו ובנוה ולבושוהו ובנוה עמידה ותסב

ותקריב ית תוריא לקדם משפן זמנא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש תוריא ותכוס ית תוריא קדם לתרע משפן זמנא ותסב מדמא דתוריא ותתן על קרנת מדבחה באצבע וית כל דמא תושר ליסודא דמדבחה ותסב ית כל תרבא דחפי ית גוא וית חצרא דעל כבדא וית תרתין כלון וית תרבא די עליהו ותסיק למדבחה וית בסר תוריא וית משכיה וית אוכליה תוקיד בנורא מבדא למשריתא חטאתא הוא וית דכרא חד תסב ויסמכו אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב ית דמיה ותזרוק על מדבחה סהור סהור וית דכרא תפליג לאכרתי ותחלל גויה וכרעוהו ותתן על אברוהו ועל רישיה ותסיק ית כל דכרא למדבחה עלתא הוא קדם לאתקבלא ברעוה קורבנא קדם הוא ותסב ית דכרא תנינא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתן על רום אודנא דאהרן ועל רום אודנא דבנוה דימינא ועל אליון ידהו דימינא ועל אליון רגלהו דימינא ותזרוק ית דמא על מדבחה סהור סהור ותסב מן דמא די על מדבחה וממשחה דרבותא ותדי על אהרן ועל לבושוהו ועל בניו ועל לבושוהו ובנוה ולבושוהו ובנוה עמידה ותסב

ותקריב ית תוריא לקדם משפן זמנא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש תוריא ותכוס ית תוריא קדם לתרע משפן זמנא ותסב מדמא דתוריא ותתן על קרנת מדבחה באצבע וית כל דמא תושר ליסודא דמדבחה ותסב ית כל תרבא דחפי ית גוא וית חצרא דעל כבדא וית תרתין כלון וית תרבא די עליהו ותסיק למדבחה וית בסר תוריא וית משכיה וית אוכליה תוקיד בנורא מבדא למשריתא חטאתא הוא וית דכרא חד תסב ויסמכו אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב ית דמיה ותזרוק על מדבחה סהור סהור וית דכרא תפליג לאכרתי ותחלל גויה וכרעוהו ותתן על אברוהו ועל רישיה ותסיק ית כל דכרא למדבחה עלתא הוא קדם לאתקבלא ברעוה קורבנא קדם הוא ותסב ית דכרא תנינא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתן על רום אודנא דאהרן ועל רום אודנא דבנוה דימינא ועל אליון ידהו דימינא ועל אליון רגלהו דימינא ותזרוק ית דמא על מדבחה סהור סהור ותסב מן דמא די על מדבחה וממשחה דרבותא ותדי על אהרן ועל לבושוהו ועל בניו ועל לבושוהו ובנוה ולבושוהו ובנוה עמידה ותסב

ותקריב ית תוריא לקדם משפן זמנא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש תוריא ותכוס ית תוריא קדם לתרע משפן זמנא ותסב מדמא דתוריא ותתן על קרנת מדבחה באצבע וית כל דמא תושר ליסודא דמדבחה ותסב ית כל תרבא דחפי ית גוא וית חצרא דעל כבדא וית תרתין כלון וית תרבא די עליהו ותסיק למדבחה וית בסר תוריא וית משכיה וית אוכליה תוקיד בנורא מבדא למשריתא חטאתא הוא וית דכרא חד תסב ויסמכו אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב ית דמיה ותזרוק על מדבחה סהור סהור וית דכרא תפליג לאכרתי ותחלל גויה וכרעוהו ותתן על אברוהו ועל רישיה ותסיק ית כל דכרא למדבחה עלתא הוא קדם לאתקבלא ברעוה קורבנא קדם הוא ותסב ית דכרא תנינא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתן על רום אודנא דאהרן ועל רום אודנא דבנוה דימינא ועל אליון ידהו דימינא ועל אליון רגלהו דימינא ותזרוק ית דמא על מדבחה סהור סהור ותסב מן דמא די על מדבחה וממשחה דרבותא ותדי על אהרן ועל לבושוהו ועל בניו ועל לבושוהו ובנוה ולבושוהו ובנוה עמידה ותסב

ותקריב ית תוריא לקדם משפן זמנא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש תוריא ותכוס ית תוריא קדם לתרע משפן זמנא ותסב מדמא דתוריא ותתן על קרנת מדבחה באצבע וית כל דמא תושר ליסודא דמדבחה ותסב ית כל תרבא דחפי ית גוא וית חצרא דעל כבדא וית תרתין כלון וית תרבא די עליהו ותסיק למדבחה וית בסר תוריא וית משכיה וית אוכליה תוקיד בנורא מבדא למשריתא חטאתא הוא וית דכרא חד תסב ויסמכו אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב ית דמיה ותזרוק על מדבחה סהור סהור וית דכרא תפליג לאכרתי ותחלל גויה וכרעוהו ותתן על אברוהו ועל רישיה ותסיק ית כל דכרא למדבחה עלתא הוא קדם לאתקבלא ברעוה קורבנא קדם הוא ותסב ית דכרא תנינא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתן על רום אודנא דאהרן ועל רום אודנא דבנוה דימינא ועל אליון ידהו דימינא ועל אליון רגלהו דימינא ותזרוק ית דמא על מדבחה סהור סהור ותסב מן דמא די על מדבחה וממשחה דרבותא ותדי על אהרן ועל לבושוהו ועל בניו ועל לבושוהו ובנוה ולבושוהו ובנוה עמידה ותסב

ותקריב ית תוריא לקדם משפן זמנא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש תוריא ותכוס ית תוריא קדם לתרע משפן זמנא ותסב מדמא דתוריא ותתן על קרנת מדבחה באצבע וית כל דמא תושר ליסודא דמדבחה ותסב ית כל תרבא דחפי ית גוא וית חצרא דעל כבדא וית תרתין כלון וית תרבא די עליהו ותסיק למדבחה וית בסר תוריא וית משכיה וית אוכליה תוקיד בנורא מבדא למשריתא חטאתא הוא וית דכרא חד תסב ויסמכו אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב ית דמיה ותזרוק על מדבחה סהור סהור וית דכרא תפליג לאכרתי ותחלל גויה וכרעוהו ותתן על אברוהו ועל רישיה ותסיק ית כל דכרא למדבחה עלתא הוא קדם לאתקבלא ברעוה קורבנא קדם הוא ותסב ית דכרא תנינא ויסמוך אהרן ובניו ית ידיהו על ראש דכרא ותכוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתן על רום אודנא דאהרן ועל רום אודנא דבנוה דימינא ועל אליון ידהו דימינא ועל אליון רגלהו דימינא ותזרוק ית דמא על מדבחה סהור סהור ותסב מן דמא די על מדבחה וממשחה דרבותא ותדי על אהרן ועל לבושוהו ועל בניו ועל לבושוהו ובנוה ולבושוהו ובנוה עמידה ותסב

בעל הטורים תשרף באש ז ואת פרשו תשרף באש ז ואת מרכבתיו תשרף באש זיהושע ואת תשרף באש ז בני דקיהו וזכות הקרבנו עמד ליהושע לנכח האומות פסבטלו הקרבנות כשברו על ירושלים כחרבה העיר וזהו ואת העיר הזאת תשרף באש ז ובגדיו ז וקדש הוא ובגדיו ובגדיו לא יפרס ובגדיו לא תשרפה אף על פי שאכל חייב בקריעה דכתיב ובגדיו קרועים ש תחלל על הריגת שולל כהן גדול לא יקדש דכתיב ובגדיו לא יפרס ועל כן הוא ובגדיו ועל כן ובגדיו לא תשרפה סלא כשרפו בגדיו כהונה כשכשרפוכרוב נאביהוא כמאן דאמר פכרפו נוסף ובגדויהם קיימתו ומאשר

ואלה שמות ואת החלב אשר עליהן ויקרא ואת חלבן תשרף באש ז וסו ואת בשר הפר ואת ערו ואת מרכבתיהם ואת העיר הזאת ואלה שמות ואת בשר הפר ואת ערו ואת פרשו תשרף ויקרא ואת הפר ואת ערו ואת בשרו ואת פרשו שרף חטאת הוא ד וסו ואת בשר הפר דבסדר ואתה תצור והוציא את הפר וסמך ידו על ראש השעיר דנשיא והזה מדם החטאת ואת האיל האחד תקח ואת האיל תנתח לנתחיו נתח לנתחיו ועשה זבת שלמים וישחט את השור נתח ג מלבתו וסו והקטר את כל האיל ולקחת אתם מדם וקרבו וכרעו ידוץ וב מלאים בליש ברזח נתחחכם דיהושע דיהוון מהקרבן נזווחין ובגדיו ד וסו וקדש הוא ובגדיו את ראשו לא יפרע ובגדיו קרעים וארמה על ראשו ובגדיו לא תשרפנהו

ועשית מקטור... שם המפעל כמו ומשלח מנות: חמה' המזבח גבוה על השלחן...

מקטור קטרת' להעלות עליו קטור עשן סמים: חת נגו' זה היה לו גב חבל מוזבח העולה לא היה לו גב חלא ממלאים חללו חמה בכל חתיית: זר וזב'...

נגו לנגוד' בליש' וס' וצפית אתו זהב טהור' וצף אתו זהב טהור' סג חתא לנגו רחב עשר' ויעשו להם סכות איש על גו: קרתו ד' ב' מל' וב' חס' וס' את גו ואת קרתיו: וחברו דוקהל' וארכו וקירותיו עץ וידבר...

לכדים' בית תהיה הטבעת לכד: לפני הפרכ' סמא תחמר מוסך מכנגד הארון לכפון או לדרוס תל לפני הכפרת מכון כנגד הארון מבחוץ: בהיטובו' לשון קניו הבזיכין של המנוחה מדען הפתילות ס שנשרפו בלילה והיה מיטיבין בכל בקר' ונקר: כרות' לוי' כל כרות האמורות ב' במזכרה חן ממקום שנחמר שם העללה שהיה לשון הדלקה: ובהעלות' כסדיליקס להעלות להבחן: יקטירנה' בכל יום כרס מקטיר שמרית וכרס בין הערבים: על לא תעלו עלי' על מוזבח זה: קטורת זרה' שום קטורת של נדבה כלן זרות. לו חוץ מונו: ועולה ומנחה' ולא עולה ומנחה עולה של בהמ' ועוף: מנחה היא' של לחם: וכפר אהרן' מתן דמים אחת בשכ' ביום הכפורים הוא שנחמר באחרי מות ויכא אל המזבח אשר לפני יי' וכפר עלי: חטאת הכפורי' הם כר ושעיר של יום ה' הכפורים המכפרים על טומאת מקדש ו' וקלסיו: קדש קדשו' המזבח מקוד' לכבדו' הללו כלבד ולא לעבודה אחרת:

ועשית מוזבח מקטור קטרת עצי שטים תעשה אתו: אמה ארכו ואמה רחבו רבוע יהיה ואמתים קמתו כפנו קרנתיו: וצפית אתו זהב טהור את גו ואת קירותיו סביב ואת קרנתיו ועשית לו זר זהב סביב: ושתי טבעת זהב תעשה לו: מתחת לזרו על שתי צלעותיו תעשה על שני צדיו והיה לבתים לבדים לשאת אתו בהמה: ועשית את ה' הכדים עצי שטים וצפית אתם זהב: ונתתה אתו לפני הפרכת אשר על ארון הערת לפני הכפרת אשר על הערת אשר יועד לה שמה: והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטובו את ה' הגרת יקטירנה: ובהערת אהרן את הגרת בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני יהוה לדרתיכם: לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו: וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדרתיכם קדש קדשים הוא ליהוה:

כרס מקטיר שמרית וכרס בין הערבים: על לא תעלו עלי' על מוזבח זה: קטורת זרה' שום קטורת של נדבה כלן זרות. לו חוץ מונו: ועולה ומנחה' ולא עולה ומנחה עולה של בהמ' ועוף: מנחה היא' של לחם: וכפר אהרן' מתן דמים אחת בשכ' ביום הכפורים הוא שנחמר באחרי מות ויכא אל המזבח אשר לפני יי' וכפר עלי: חטאת הכפורי' הם כר ושעיר של יום ה' הכפורים המכפרים על טומאת מקדש ו' וקלסיו: קדש קדשו' המזבח מקוד' לכבדו' הללו כלבד ולא לעבודה אחרת:

חטאת וחתה תזוה' בני תשא' קבלה' כתרנונו כסתחפק לקבל סכס מניכס לדעת כמה הם אל תמנע לנגלות חלא יתנו כל אחד מחבית השקל ותמנה חת ה' השקלי' ותדע מניכס: ולא

חמר כי כסף כפורים הוא חוב על ישראל בכל סנה בין סיספרס מלכס או לא יסא מספרס ודחיתו משאת משה במדבר ואמר כי ממנו יקריבו קרבנות הכבוד ותקון הכיור ויעשו שמן משחה וקטרת הסמים גם ינתן ממנו לסנהדרין וזה רמז בכלל ואחליאב כי מנחה החושבים שהם בעלי סוד החשבון לכתוב באגרת הפרטים בראש האגרות יכתבו הכלל הכתוב מן הכרטיס זה כי היונפה שהיתה בימי דוד בעבור שלא נתנו כפר נפשם ואם זה חמה היא תשובה על הנאון וטעם

ותעביד מדבחה לאקטרא עלוהי' קטורת בוסמין דאעני שטין תעביד יתיה: אמתא אורפיה ואמתא פותיה מרבע יהי ותרתין אמתין רומיה מניה קרנהו: ותחפי יתיה דרב דכי ית אגריה וית פתלוהי סחור סחור וית קרנהו ותעביד ליה דיר דדדב סחור סחור: ותרתין עוקן דרב תעביד ליה מרבע לזיה על תרין זותיה תעביד על תרין סטרנהו ויה לאתרא לאריחא למטל יתיה בהון: ותעביד ית אריחא דאעני שטין ותחפי יתהון דהבא: ותתן יתיה לקדם פרוכתא די על ארונא דסדרותא לקדם בפורתא די על סדרותא די אומן מימרי לך תמון: ויקטר עלוהי אהרן קטורת בוסמין בצפר בצפר באתקנותיה ית בוציניא וקטירנה: ובאדלקות אהרן ית בוציניא בין שמשין יקטירנה קטורת בוסמין תירא קדם לדריוכו: לא תסקון עלוהי קטורת בוסמין נוכראין ועלתא ומנחתא ונסכוין לא תנסכו עלוהי: ויכפר אהרן על קרנתיה חדא בשתא מדם חטאתא ודכפוריא חדא בשתא יכפר עלוהי לדריוכו קודש ק' קרשין הוא קדם יי:

ותעביד מדבחה לאקטרא עלוהי' קטורת בוסמין דאעני שטין תעביד יתיה: אמתא אורפיה ואמתא פותיה מרבע יהי ותרתין אמתין רומיה מניה קרנהו: ותחפי יתיה דרב דכי ית אגריה וית פתלוהי סחור סחור וית קרנהו ותעביד ליה דיר דדדב סחור סחור: ותרתין עוקן דרב תעביד ליה מרבע לזיה על תרין זותיה תעביד על תרין סטרנהו ויה לאתרא לאריחא למטל יתיה בהון: ותעביד ית אריחא דאעני שטין ותחפי יתהון דהבא: ותתן יתיה לקדם פרוכתא די על ארונא דסדרותא לקדם בפורתא די על סדרותא די אומן מימרי לך תמון: ויקטר עלוהי אהרן קטורת בוסמין בצפר בצפר באתקנותיה ית בוציניא וקטירנה: ובאדלקות אהרן ית בוציניא בין שמשין יקטירנה קטורת בוסמין תירא קדם לדריוכו: לא תסקון עלוהי קטורת בוסמין נוכראין ועלתא ומנחתא ונסכוין לא תנסכו עלוהי: ויכפר אהרן על קרנתיה חדא בשתא מדם חטאתא ודכפוריא חדא בשתא יכפר עלוהי לדריוכו קודש ק' קרשין הוא קדם יי:

בגל הטורים' בהמה ג' כמס' לשאת אורו כהנה' אשר כתר יי חכמה ותכונה בהמה' כי בהמה שמן חלקו' זהו סכתוב והחכמה תחיה בעלה חכמה ותכונה בהמה' כי בהמה שמן חלקו' ועוד שהיא מנדלתו וירומתו דכתיב לשאת אורו בהמה:

תשא' כי תשא' סוף קרבנות לבי תשא רמז למה ש' שמרו רמה קרנו של ישראל כפי תשא' וסמך יום הכפורים לכוסר נפשו ויחמר שכינים הכפורי' כד' ליתן כופר נפשו כי כל העם כמכון וערכין לפני ולכן כהנו לפסוק בקה' כחם הכפורים' תשא' את ראש בני ראשי ת' בית עולה כמכון תרנ' שכן היו האלפי' ש' חטאת אף ושלש אלפים יתן כניישראל עולה תרב' ונתנו' יתיה גם כן ונתנו' לומר לך כל מה שארס כותן לנדקה יחזור אליו ולא יסגר לו כסדיליקס כלום' שלשה

החל' לפרש כסף שהוא חוב על כל אחד ולא היה נדבה' והזכיר זה בעבור הכתוב למעלה כי אחת בשנה יעשה כפורים וכסף הכפורים גם כן יהיה אחת בשנה כאשר אפרש ואחר כן הזכיר וכו' שלא יעשו מנדבת הכבוד רק ממראות הנזבחות לבדם גם הזכיר שמן המשחה וקטרת ה' הסמים כי הנשיאים לבדם הביאום ובהזכירו שמן המשחה הזכיר הכלים המשחיים גם הזכיר האומן הגדול שהוא ה' הרוקח ואשר יעשה מעצמו כל המשכן והוא בכלל ואחליאב והזכיר השבת להזיירם בתחלה שלא יעשו ישראל מלאכת השם בשבת ואחר כן הזכיר תכלת משה לפני רדתו מן ההר והזכיר להזכיר מעשה העגל בתחלה לדעת למה התפלל ואח' כן הזכיר רדתו ושריפת העגל וטובו אל ההר עוד להתפלל שנית בעדס והזכיר כעס משה להזייר חאלו ומנחה ישראל יש אומר' כי הכתוב יספר מה שהיה ואח' כן הזכיר כבוד משה שראה הכבוד ואחר כן צוה סירד ויפסול למו' וכתבם השם פעם שנית והזכיר התנאים שכרת ברית עם ישראל הם הכתובים בפרשת ואלה המשפטי' ואחר כן הזכיר כי קרן עור כניו ברדתו מההר ולוחות הכרית בידו והנאון חמר כי כסף כפורים הוא חוב על ישראל בכל סנה בין סיספרס מלכס או לא יסא מספרס ודחיתו משאת משה במדבר ואמר כי ממנו יקריבו קרבנות הכבוד ותקון הכיור ויעשו שמן משחה וקטרת הסמים גם ינתן ממנו לסנהדרין וזה רמז בכלל ואחליאב כי מנחה החושבים שהם בעלי סוד החשבון לכתוב באגרת הפרטים בראש האגרות יכתבו הכלל הכתוב מן הכרטיס זה כי היונפה שהיתה בימי דוד בעבור שלא נתנו כפר נפשם ואם זה חמה היא תשובה על הנאון וטעם

פרשה

ומליל' ע' ע' משה למימר: אתי תקבל ית' חושבן בני ישראל למניניהון ויתנו גבר פורקן נפשיה קדם יי:

ותבונה בהמה' כי בהמה שמן חלקו: ארן ג' חס' וס' ונתת אתו לפני הפרכת' ובא אהרן ובניו' ובכא משה & אהל מועד' וכל הארץ דאורי' חס' ג' וכו' מלא' וכל בארץ מלא בכל הקרי': ועלה ב' חס' וס' ועלה ומנחה ונסך' גם סגרו הדלתות: חטאת ז' פתחן וס' וכפר אהרן על קרנתיו' והוציא את הפר אל מחוץ' מלבד חטאת הכפר' כי חטאת קסם מרי' וזהו חטאת הנעדר' חטאת יהודה כתובה' חטאת פ' סמו דבר שפתימו' וכל תריסר דכו' כמס' וס' ראשית חטאת היא לבית ישראל: קדש קדשים הוא וס' וכפר אהרן על קרנתיו' וזאת תורת האשם כל זכר בכהנים יאכלנו' ושחט את הכבש במקום' אשר ישחט' והיתה לאהרן ולבניו ואכלו' אך כל חרס אשר יחרס: כי ה' רפ' בטעם מונח לפני גריש וס' מצויין בסדר משפטים: בני ישראל חד סן יא מקומות דמשרת המירכא לורקא וס' מצויין בריש סדר וארא:

חטאת וחתה תזוה' בני תשא' קבלה' כתרנונו כסתחפק לקבל סכס מניכס לדעת כמה הם אל תמנע לנגלות חלא יתנו כל אחד מחבית השקל ותמנה חת ה' השקלי' ותדע מניכס: ולא

חמר כי כסף כפורים הוא חוב על ישראל בכל סנה בין סיספרס מלכס או לא יסא מספרס ודחיתו משאת משה במדבר ואמר כי ממנו יקריבו קרבנות הכבוד ותקון הכיור ויעשו שמן משחה וקטרת הסמים גם ינתן ממנו לסנהדרין וזה רמז בכלל ואחליאב כי מנחה החושבים שהם בעלי סוד החשבון לכתוב באגרת הפרטים בראש האגרות יכתבו הכלל הכתוב מן הכרטיס זה כי היונפה שהיתה בימי דוד בעבור שלא נתנו כפר נפשם ואם זה חמה היא תשובה על הנאון וטעם

אבן עזרא

ספר שמות ל

רשי

ואתה קח לך כדרך לך וקח לך... ועל דרך הפשט כמוהו עשה לך סוף...

בשמים ראש חשובים וקנין בשם לפי שהקנין קלפת עץ הוא יפ שהיה טוב...

והנה כתוב וידי נטב מר אולי כן הוא בהיותו לח וטעם בשמים...

כמו מקטר קטרת וטעם שמן משחת קדש הוא סיכור לח זה...

בעל השורשים קדש הוא קדש יהיה לכה בני לעולות בית זר...

בשמים ראש חשובים וקנין בשם לפי שהקנין קלפת עץ הוא יפ שהיה טוב...

ואתה קח לך כדרך לך וקח לך... ועל דרך הפשט כמוהו עשה לך סוף...

ואתה קח לך כדרך לך וקח לך... ועל דרך הפשט כמוהו עשה לך סוף...

ואת סב לך בוסמין וישא מירא דביא מתקל חמש מאה וקנין בשם פלוגתיה מתקל מאתן...

והמשין וקנה בוסמין מתקל מאתן וחמשין וקציעתא מתקל חמש מאה בסילעי קודשא ומשח זיתא מלא הינא...

משח רבות קודשא בוסם מבסם עובר בוסמנו משח רבות קודשא יהא ותרבי ביה ית משכן זמנא...

וית ארונא דסדרותא וית פתורא וית פל מנוהי וית מנרתא וית מנהא וית מדבנה דקטורת בוסמין...

קודשא פל דיקרב בהון ותקדש וית אהרון וית בנוהי תרבי ותקדש ותהון לשמשא קדמי ועם בני ישראל תמליל למימר משח רבות קודשא ויה רין לי לדרכון...

לא תעברון כותיה קודשא הוה קודשא יהי לכוון גבר דיבסם דכותיה ודייתו כניה על חילוני וישחצו מעמיה ואמר וי לבישה סב לך בוסמין נטופא וטופרא וקלגנתא בוסמין ולבנהא דכיתא...

ואתה קח לך בשמים ראש מרדרור חמש מאות וקנין בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים...

וקדה חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית הין ועשית אתו שמן משחת קדש וקח מקחת מעשה קח את אהל מועד ואת ארון העדות...

ואת המנרה ואת כליה ואת מזבח הקטרת ואת מזבח העלה ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו וקדשת אתם והיו קדש קדשים בל הגע בהם יקדש ואת אהרון ואת בניו...

תמשח וקדשת אתם לכהן לי ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדלתיכם על בשר אדם לא יסך ובמתכנתו לא תעשו כמהו קדש הוא קדש יהיה לכם...

אשר יקח אשר יקח כמהו ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו ויאמר יהוה אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכרה ונחלתו זכה...

ועל דרך הפשט כמוהו עשה לך סוף... ואתה קח לך כדרך לך וקח לך...

בשמים ראש חשובים וקנין בשם לפי שהקנין קלפת עץ הוא יפ שהיה טוב...

כמו מקטר קטרת וטעם שמן משחת קדש הוא סיכור לח זה...

בעל השורשים קדש הוא קדש יהיה לכה בני לעולות בית זר...

בשמים ראש חשובים וקנין בשם לפי שהקנין קלפת עץ הוא יפ שהיה טוב...

ואתה קח לך כדרך לך וקח לך... ועל דרך הפשט כמוהו עשה לך סוף...

ואתה קח לך כדרך לך וקח לך... ועל דרך הפשט כמוהו עשה לך סוף...

רשי

תשא לא

אבן עזרא

קב

בד בבד יהיה, אלו הארבעה הזכרים כאן יהיו שנים משקל במשקל כמשקלו של זה כך משקלו של זה וכן סמיני הצדי והצפורן החלכה והלבונה משקל שבעים שבעים מנה ולסון בד כחאה בעיני שהוא לסון יחיד אחד בחמד יהיו זה כמות זה: מנולח כתרנומו מערב שיערב שחיקתן יכה יפה זה עם זה ואומר חכי שדומה לו וירחו המלחים מ

בד בבד: כל אחד לבד ירוקה ואחר כך יעורב: ועשית ממנו טעם מנולח הוא מלח סדומית ויש חומרים שחוק מחד או מגזרת ארץ מלחה: מיונה הדק דקה בכל יכלתך זהו קטורת תמיד על מזבח הזהב והקטורת אשר תעשה ריחו למטה: לא תעשנו עם ישראל מדבר: קדש תהיה לך, לכהן הולכל ישראל כמו זכור ימות עולם בינו:

רוקח ב' מלאים וס' רקח מעשה רוקח: יבאיש יביע שמן רוקח: כמוהו ד' וס' איש אשר יעשה כמוהו להרית בה' ואם דוד אן כמוהו תגנה לוי כל הגנב מזה כמוהו ב' בו' זכריה: וברעתה וס' ואמלא אתו רוחי ומלא אתו: וברעת צדיקים יחלצו וברעת חזירים ימלאו: כי יש אדם שעמלו בחכמה: כי תשא ובתבונה

רוקח ב' מלאים וס' רקח מעשה רוקח: יבאיש יביע שמן רוקח: כמוהו ד' וס' איש אשר יעשה כמוהו להרית בה' ואם דוד אן כמוהו תגנה לוי כל הגנב מזה כמוהו ב' בו' זכריה: וברעתה וס' ואמלא אתו רוחי ומלא אתו: וברעת צדיקים יחלצו וברעת חזירים ימלאו: כי יש אדם שעמלו בחכמה: כי תשא ובתבונה

רוקח ב' מלאים וס' רקח מעשה רוקח: יבאיש יביע שמן רוקח: כמוהו ד' וס' איש אשר יעשה כמוהו להרית בה' ואם דוד אן כמוהו תגנה לוי כל הגנב מזה כמוהו ב' בו' זכריה: וברעתה וס' ואמלא אתו רוחי ומלא אתו: וברעת צדיקים יחלצו וברעת חזירים ימלאו: כי יש אדם שעמלו בחכמה: כי תשא ובתבונה

לא

לה בד בבד יהיה: ועשית אתה קטרת רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש: ושחקת ממנה הרק ונתתה במנה לפני העדת באהל מועד אשר אועד לך שמה קדש קדשים תהיה לכם: והקטרת אשר תעשה במתכנתה לא תעשו לכם קדש תהיה לך ליהוה: איש אשר יעשה כמותה להריח בה ונכרת מעמיו: וירבר יהוה אל משה לאמר:

מתקל במתקל יהא: ותעביר יתה קטורת בוסמין בוסם עובר בוסמנו מערב דכי קודשא: ותשחוק מנה ותדיק ותתן מנה קדס סהרותא במשכן ומנה די אומן מימרי לך תמן קודש ק קודשין תתי לכוז: וקטורת בוסמין די תעביר בך מותה לא תעבדון לכוז קודשא תתי לך קדס: גבר דעבד דכותה לארתיא בה וישתיצי מעמיה: ומלל יי עם משה למימר: הו דרבתי בשום בצלאל בר אורי בר חור לשבטא דיהודה: ואשלמית עמיה רוח נבואתה מן קדס: בהוכמתא ובסובלתנו ובמרע ובכל עבדתא: לא לפא אומנון למעבד ברהבא ובכספא ובנהשא: ובאומנות אבן טבא לאשלמא ובננרות אעיא למעבד בכל עבדתא: ואנא הא יחבית עמיה ית אהליאב בר אחיסמך לשבטא דזן ובלב כל חכימי לבא יחבית חוכמתא ועבדון ית כל די פקדתך: ית משכן ומנא וית ארונא לסהרותא וית כפורתא די עלוהי וית כל מני משכנא: וית פתורא וית מנתי וית כנרתא דכיתא וית כל מנהא וית מדבנא דקטורת בוסמא: וית מדבנא דעלתא וית כל מנתי וית מירא וית בסיסה: וית לבושי שמושא וית לבושי קודשא לאהרן פהנא וית לבושי בנתי לשמשא: וית משחא דרבנותא וית קטורת בוסמא לקודשא בכל די פקדתך ועבדון: ואמר יי למשה למימר:

רוקח ב' מלאים וס' רקח מעשה רוקח: יבאיש יביע שמן רוקח: כמוהו ד' וס' איש אשר יעשה כמוהו להרית בה' ואם דוד אן כמוהו תגנה לוי כל הגנב מזה כמוהו ב' בו' זכריה: וברעתה וס' ואמלא אתו רוחי ומלא אתו: וברעת צדיקים יחלצו וברעת חזירים ימלאו: כי יש אדם שעמלו בחכמה: כי תשא ובתבונה

בעל הטורים

רוקח ב' מלאים וס' רקח מעשה רוקח: יבאיש יביע שמן רוקח: כמוהו ד' וס' איש אשר יעשה כמוהו להרית בה' ואם דוד אן כמוהו תגנה לוי כל הגנב מזה כמוהו ב' בו' זכריה: וברעתה וס' ואמלא אתו רוחי ומלא אתו: וברעת צדיקים יחלצו וברעת חזירים ימלאו: כי יש אדם שעמלו בחכמה: כי תשא ובתבונה

ראיה קדאתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למשה יהודה: ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה וברעת ובכל מלאכה: לחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת: ובחרשת אבן למלאה ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכה: ואני הגה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסמך למטה דן ובלב כל חכס לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר צויתך: את אהל מועד ואת הארן לעדת ואת הכפרת אשר עליו ואת כל כלי האהל: ואת השלחן ואת כליו ואת המנורה והטהרה ואת כל כליה ואת מזבח העלה ואת כל כליו ואת הכיור ואת בני: ואת בני השרד ואת בני הקדש לאהרן הכהן ואת בני בניו לכהן: ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקדש בכל אשר צויתך ועשו: ואמר יהוה אל משה לאמר:

רוקח ב' מלאים וס' רקח מעשה רוקח: יבאיש יביע שמן רוקח: כמוהו ד' וס' איש אשר יעשה כמוהו להרית בה' ואם דוד אן כמוהו תגנה לוי כל הגנב מזה כמוהו ב' בו' זכריה: וברעתה וס' ואמלא אתו רוחי ומלא אתו: וברעת צדיקים יחלצו וברעת חזירים ימלאו: כי יש אדם שעמלו בחכמה: כי תשא ובתבונה

רוקח ב' מלאים וס' רקח מעשה רוקח: יבאיש יביע שמן רוקח: כמוהו ד' וס' איש אשר יעשה כמוהו להרית בה' ואם דוד אן כמוהו תגנה לוי כל הגנב מזה כמוהו ב' בו' זכריה: וברעתה וס' ואמלא אתו רוחי ומלא אתו: וברעת צדיקים יחלצו וברעת חזירים ימלאו: כי יש אדם שעמלו בחכמה: כי תשא ובתבונה

רוקח ב' מלאים וס' רקח מעשה רוקח: יבאיש יביע שמן רוקח: כמוהו ד' וס' איש אשר יעשה כמוהו להרית בה' ואם דוד אן כמוהו תגנה לוי כל הגנב מזה כמוהו ב' בו' זכריה: וברעתה וס' ואמלא אתו רוחי ומלא אתו: וברעת צדיקים יחלצו וברעת חזירים ימלאו: כי יש אדם שעמלו בחכמה: כי תשא ובתבונה

רוקח ב' מלאים וס' רקח מעשה רוקח: יבאיש יביע שמן רוקח: כמוהו ד' וס' איש אשר יעשה כמוהו להרית בה' ואם דוד אן כמוהו תגנה לוי כל הגנב מזה כמוהו ב' בו' זכריה: וברעתה וס' ואמלא אתו רוחי ומלא אתו: וברעת צדיקים יחלצו וברעת חזירים ימלאו: כי יש אדם שעמלו בחכמה: כי תשא ובתבונה

באזני נשיכם' חזר אהרן בלבנו הנשים והילדים חסידים בתכשיטיהן שמה יתעכב הדבר ונתקן כך יבא משה והם לא המתו ופרקו מעל עמקן: פרקו' לשון צווי מנזרת כדק ליהוד כמו ברכו מנזרת ברכ: ויתפרקו' לשון כריקת משה כשטלוס מאלוהיה נמצאו הם מסורקים מנזמיהם דים קלייר בלעז: חת נזמי' כמו מנזמי כמו כחתי חת העיר

ונתו אחיו כמה חסידים מישראל שלא הגיעה מעלתם למעלת אהרן בחסידות לפרסת קף רגל אהרן על ייחוד השם והנה חבירי דניאל הושלכו לכבשן האש בעבור שלא ישתחוו לאלם ואך יעשה אהרן ככל שהמעשה קשה מהשתחויה והלא אהרן קדוש השם היה ונביא על ישראל ומצות רבות נתנו על ידו עם משה אחיו והנה יהיה חור טוב ממנו

מין העיר: ויצר חותנו בחרט' ים לתרגמו בשני פני' האחד ויצר לשון קטירה בחרט לשון סולר כמו המטכחות והחריטין ויצר ככרים כסף בשני חריטים, והשני ויצר לשון נורה: בחרט' כלי חומנות הנורטין שחורטין ו חורטין בנזרתי בזהב כעט סופר החורט חותני בלחמו ופניקסין כמו וכתוב עליו בחרט חנוט וחו שתרנס ח חקלום וזר יתיה ב בויטל לשון זיוף הוא כלי חומנות שחורטין בו בזהב חותניות ו נשקורי' שקורין בלעז ליל ומזוייפק על ידו חותמות: עגל מסכה' כיון שהשליכו לאור בכור בלוי מכשפי ערב רב שעלו עמהם מ מנזרים ועשאוהו ב בכשפים ויש חומרים מיכה היה עם שיבא מתוך דמוסי כרין שנתממך בו במכרי' והיה בידו עם וטס סכת בו משה עלה שור עלה שור להעלו' ארונם של יוסף מתוך כילום והשליכו לתוך הכנ' ויצא העגל: מסכה' לשון מתכת דבר אחר מזה ועשרי' וחמשה קנטרין זהב היו בו כנימטריא של מסכה: אלה אלהיך' ולא כאמר אלה אלהינו מכאן שערב רב שעלו מנזרים הם שיקהלו על אהרן והם שעשאוהו ואחר כך הטעו את ישראל אחריו: וירא אהרן' שהיה בו רוח חיים שנחמור כתבנית סוד אוכל עשב וראה שהגליח מעשה שטן ולא היה לו כח לחמות לגמרי: ויבן מזבח' לדחות: ויקרא חנ' ליי' מחר' ולא היום שמה יבא משה קודם שיעבדוהו והו פסוטו' ומדרשו בויקרא רבה דברים הרבה ראה אהרן ראה חור בן אחותו שהיה מוכיחן והרגוהו וזהו ויבן מזבח לפניו ועוד ראה ואמר מוטב שיתלה בי הסרחון ולא בהם ועוד ראה ואמר חס הם בונים חותנו המזבח זה מביא צדור וזה מביא אבן ונמצאת מלאכתן בבת אחת מתוך שאני בונה חותנו ואני מתעצל במלאכתו ויבין כך ויבן כך משה בא: חנ ליי' בלבנו היה לשמי' בטוח היה שיבא משה ויעבדו את המקו': וישכיוו' השטן זרום כדי שיחטאו: לצחק' יש במשמע הזה גלוי עריות כמו שכל לחאק בני וספיכות דמי' כמו שני יקומו הנערים ויצחקו לפניו אף כאן כהרג חור: וידבר' לשון קושי הוא כמו וידבר חתם קשות: לך רד' מנדולתך לא נקתי לך גדולה אלא בשבילם באותה עשה נקמה משה מפי בית דין של מעלה: שחת

ויאמר אלהם אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנותיכם והביאו אלי: ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם וביאו אל אהרן: ויקח מידם ויצר אתו בחרט ועשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוהו מארץ מצרים: וירא אהרן ויבן מזבח לפניו ויקרא אהרן ויאמר חג ליהוה מחר: וישכימו במחרת ויעלו עלת וינשו שלמים וישב העם לאכל ושתו ויקמו לצחק: פ וידבר יהוה אל משה לך רד

ואמר להזן אהרן פרקו קדשי דרהבא די באורגני נשיכון בניכון ובנותיכון ואיתו ליי' ואתפרקו כל עפא ירת קדשי דרהבא די באורגניהון ואיתאון לות אהרן: ונסיב מידהון ויצר יתיה בויפא ועבריה עגל מתכא ואמר אלון דחלתך ישראל די אסקוד מארעא דמצרים: וחזא אהרן ובנא מדבהא קדמויה וקרא אהרן ואמר חנא קדם יי' מחר: ואקדמו ביומא דבתרוהי ואסקו עלון וקריבו נכסין ואסחר עפא למיכל ולמשתה וקמו להיבא: ומלל יי' עם משה אזל חזרת

המלך ועש: ויקרא ויאמר יא פסו' וסי' בשפטי' סימן טו גבי שמשון עם לחי החמור: וישנוג' ב' חס' בליש' וא' מלאוסי' וישכמו ממחרת ועלו עלת' ויאמר שאול פרצו בעם חס' וישו את שערורי החטאת' מל' דה' וחד יגישו ויגידו לנו:

ואם הוא עשה ע' חייב היה משה להרגו קודם עובדי העגל והנה משה התפלל בעדו ו והעובדים הרג ואך היה אחר כן מכפר על בני ישראל הוא וזרעו עד סוף כל הדורות ולא תשים לבך על דבר קח לך עגל בן בקר לחטאת כי אינו על דבר העגל כי הנה כמוהו ביום ה הכפורים לכל כהן משוח מזה לתת פר בן בקר לחטאת ולא נוכל לומר בעבור חטאת האב כי כל הכהנים היו בני אלעזר ובני איתמר וכבר נולד כהנים ועוד בכרסה שיתנו ישראל עטור עוים אחד לחטאת והם לא עשו דמות עטיר גם פרה חלומה איננה לכפר על ע' דק לטהר הטמאים וכל אנשי המחקר מודים כי השם לא יבחר שליח שידע כי בסוכו יעבוד ע' ואין כל נביא שליח והנה ראינו שאמר משה לפני מותו תמיד ואורך לאיש חסידך והנה לא הזכיר דבר העגל רק לא נמצא בו אלא מה שנמצא במשה והמה דבר מי מריבה כאש' אפרס במקומו' ויש חומרים כי ישר' רמו אהרן טעשו דפוס עגל והשליך אהרן הזהב באש ולא הרגיש וראייתם ואשליכהו באש ויצא העגל הזה זה אינו ככון כי אהרן אך בחרו השם חס' היה טפס שירמוהו פתאים ועוד למה בכה מנזח לפניו וכו' שירמחו זבחים ועולות ואחרים אמרו אן זה אהרן שעשה העגל אחי משה גם זה הנל כי הקהל לא נקהלו רק אל ההוה תחת משה וכן כתוב והנה אהרן וחור ואם היה אחר למה לא הרגו אהרן או משה בדרתו מן ההר גם התפלל בעדו כי אינו נכון שיעשה חסיד ע' בעבור אחרים שלא ימותו גם חומרי' רבים כי כ' חנ ליי' מחר שהעובדים העגל יהיו נהרגים על יד משה כי אין משמע דברו רק אחר שבנה המזבח לפני העגל כזה להכרת במח' שיסחטו מחר במזבח שבנה כמו אחר חנ בעבותי' וכן עשו וישכיוו ממחרת ועלו עולות ומחשבות הלב אינם מועילות כי הנקב את השם על פי דבורו יהרג וככה החומר נלכה ונעבדה אלהים אחרים והמכרס לכני עשו בכורך חכני מה שאכני אבל עשו הוא בכורך אינו כשט ולא יבא מחכמת הדבור ואם ישאל חס' בדר אה חבירי האתה הוא חבירי שהלויית לך כך וכך ואמר אני לא יוכל לומר מחשבתך היתה שאני חבירו לא יותר גם ככה דברי דניאל לכבוד נכר מרי חלמו לטנאך דרך מוסר ועתה חומר לך דעת הנאון רב סעדיה אמר כי אהרן עשה בערמה כאשר עשה יהוה על כן בנה מ' ונקטה על נפשו חס' כן למה התאקף השם בו והוא השיר בעבור שלא הרגם מיד כאשר עשה בבואו גם זה אינו נכון כי הוא קרא חנ ליי' מחר וזה השם הוא עם עש לכבוד השם ולא יתעדר אחר עמו כמלת אלהי' שהוא לענינים רבים ועוד למה לא הזכיר זה בענותו למשה כי הוא חומר ואשליכהו באש ואין המענה דומה לשאלה ועתה אהל לפרס דרך קצרה קצת באש ואין המענה מים סוף כאשר פי' כי ראו שהמן אינו יורד בהר סיני ומשה התעכב

בעל השורים
הוא אהרן שאו' ל
אלהות הרכה מוכח
לפניו בנימטריא זה
חור' דרשון מוכח
לפניו ייבא עולות
בניית בכורות
שהכורות העלו
עולות לפני:
היתה

וישנו
ג' חס' דה'
על דין

הסוד חלילה חלילה שעשה אהרן ע' גם ישראל לא בקשו ע' רק חשבו שמת משה שהסעים מים סוף כאשר פי' כי ראו שהמן אינו יורד בהר סיני ומשה התעכב עם חרבעים יום ואין כח בארם לחיות זה הזמן בלא מאכל כי הוא לא חמר להם מתי ירד גם הוא לא ידע כי השם חמר לו ענה חלי ההרה ושב עם עד שחתן לך לחות הברית ומלת אלהים כבוד חונה בצורת גויה וככה חמרו אשר ילכו לפניו ואם תשים לבך אל המסע הרחשון אז תבין זה והנה לכבוד השם נעשה על כן בנה אהרן מזבח לפניו והכרת שירמחו מחר לכבוד השם וכן עשו כאשר צונו וזו תשובת אהרן כי נקהלו עליו וכמו שהודעתך כי כל קהלה ואחריה על היא לבגאי' ואם אחריה אל היא לשבח כמו ויקהלו אל המלך שלמה והו חתה ידעת את העם כי ברע הוא כי אני לא עשיתי דע להם כי לא בקשו רק אשר ילך לפנייהם ולכבוד השם עשיתו רק בעבור ישראל היו מעורבים עם ערב רב וזהו כי ברע הוא ולא חמר רע הוא וחשבו מעטים מישראל שהיתה ע' והביאו זבחים והשתחוו לו ואמר חלה אלהיך ישראל ואל תתמה בעבור שהכתוב חומר כי שחת עמך סרו מחר כי לא כתוב כל עמך הלא תראה כי לא מעל בחרס רק עכן לבדו והנה כתוב חטא ישראל גם עברו גם נבדו גם כחשו גם שמו בכליהם והנה כל עובדי העגל לשם ע' שאמרו חלה אלהיך ישראל או היתה כן במחשבתם לא היו רק שלשת אלפים והנה הם חני עשירית עשירית המחנה והכלל כי לא נעשה כהונן ע' שנחשב לפתאים שהיה ע' וחל תתמה בעבור שהתאקף השם באהרן כי זה בעבור שהיה הוא הסבה כי הנה נעש עם משה אחיו על דבר מי מריבה ולא חטאו בזון וכתוב עליהם לא האמתם בי מריתם מעלתם וחכמי המולות אמרו כי המחברת הנדולה לפני העליונים היתה במול שור וזה כזב כי לא היתה דק במול דלי ועל דרך חכמת המולות הוא מול ישראל ורבים כמו זה הסוד דור אחר דור גם אני ראיתי ככה והנה שמונה בחני השמים: ויאמר פרקו' על משקל ברט מהבנין הכבד הדגום מנהג מצרים היה לשום חומים באזניהם וככה כתוב במדינים כי ישמעאלים הם: ויתברקן אפר באזניהם' באזני הנשים והנשים הזכרים למעלה: ויקח מידם ויצר' מנזרת צורה כמו ויצר את שני העמודים' ומלת בחרט כמו דמות וכן בחרט אגוס בדמות אגוס ואין טעם להיותו מנזרת החריטים: מסכה' התוך כמו הפסל כסף חרט: וירא אהרן' בלב כמו וראיתי אני בלבי וירא יעקב כי יש שער: ויאמר

רשי תשא לב אבן עזרא קד

מעשה אלהים המה כמשמעו הוא כבדו עשאו דבר אחר כאלה האומר לחבירו כל עקריו על כלני במלכות כללית כך כל שעשועיו של הקדוש ברוך הוא בתורה חרות לשון חרות וחרט אחד הוא פניהם לשון חיקוק חסליליר בלבו: ברעה בהריעו שהיו מרעים ושמחים ונחמקים: אין קול ענות גבורה

והלחתי יא פסו בתו רישן וסופן חרוסי ואברם כל רמש' והלחתי והבשר' בסכות תשבו למררי' והלחתי' ונפש' ומקנה דב' ואור הלך' אלהיך הוא עבר לפניך: פסו אין ואין מצעות פסו וסי' אין קול ענות' כי אין לחם ואין מים' ויאמרו לו הגבעונים' ובכיתו אין לחם' אסוף אסופם' וריחו סגרת'

אין קול הזה כרחק קול עניית גבורים הזועקים נחמן ולא קול חלשים הזועקים מי חו ניסה: קול ענות' קול חנוכין וגדופין המעניין את נפש שונעין כ כסחאמרין לו: וישלך מדו וגו' אמר ענה פסח שהוא אחד מן המצות אמרה תורה כל בן ככר לא יחבל בו המורה כולה כאן וכל ישראל משונעים וחתונה להם: תחת ההר' לרגלי ההר: ותר' לשון נסוך וכן יורה על מזה נפרית וכן כי חסם מונרה הרפת שורין בו דגן וקטניות: וישק את בני ישראל' נתכוון לבדוקן כסויות שלם מיתות מונסס חס ים עדים והתראה בסיף כ כמשפט חכמי עיר הנדחת שהן מרובין' עדים בלא התראה במנפה סחאמר ונפך י' את העם' לא עדים ולא התרח' בהדקין שבדקום המים וככו בטויהם: מה עשה לך העם הזה' כמה יסודין סבלת שיסדוק עד שלא תביא עליהם חטא זה: כי ברע הוא' בדרך רע הם ה זולתי תמיד ובנסיונות לפני המקום: ואומר להם' דבר אחד והם מהרו והתפרקו: ואשליכוו בחש' ולא ידעתי שיבא העגל הזה ויבא: פרוע' מנולה נתגלה סמנו וקולנו כמו ופרע את ראש האשה: לשמחה בקמיהם' להיו להם הדבר הזה לגנות בני כל הקמים עליהם: מי לוי' חלי' יבא חלי: כל בני לוי' מכלן סכל הסבט כ כסר: כה אמר וגו' והיכן אמר זנב לאהיש יחרס כך סנויה ב במכילתא: אחיו' מוחמו והוא ישראל' מלאו

והלחתי מעשה אלהים המה והמכתב מכתב ארמים הוא חרות על הלחתי: וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה: ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שמע: ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מירו את הלחתי וישבר אתם תחת ההר: ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש ויטחן עד אשר דק ויזר על פני המים וישק את בני ישראל: ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדלה: ויאמר אהרן אל יחר אף אדני אתה ידעת את העם כי ברע הוא: ויאמרו לי עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זהו משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו כה' התפרקו ויתנור לי ואשליכוו באש: וירא משה את העם כי פרע הוא כי פרעה אהרן לשמחה בקמיהם: ועמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליהוה אלי ויאספו אליו כל בני לוי: ויאמר להם כה אמר יהוה אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרבו: ויעשו בני לוי כדבר משה ויפל מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש:

ולוחיא עוברא דני אנון וכתבא פתבא דני הוא מפרש על לוחיא: ושמע יהושע את קול עפא בר מובבין ואמר למשה קול קרבא במשריתא: ואמר לאקל גברין דנצחין בקרבא ואף ללא קל חלשין דמרתברין קל דמתיבין אנא שמע: והנה בר קריב למשריתא והוא יתעגלא והנגין ורתקין דונגא דמשה ורמא מידוהי ית לוחיא ותבר יתרון בשפולי טורא: ונסיב ית עגלא די עברו ואוקר בנורא וישף עד דהורה דקיק ודרגא על אפי מיא ואשקי ית בני ישראל: ואמר משה לאהרן קמא עכר לך עפא דהין ארי אמתא עלוהי חובא רבא: ואמר אהרן לא יתקף רונגא דרבונא את ידעת ית עפא ארי בבוש הוא: ואמרו לי עבר לנגא דחלו דני יתקן קרבנא ארדינן משה גברא די אסקנא מארעא דמצרים לא ידענא מא הוה ליה: ואמרית לחון למאן דהבא פרימו ויהבולי ורמיתיה בנורא ונפק עגלא דהין: והוא משה ית עפא ארי בטיל הוא אריבטלונן אהרן לאסבותהון שום ביש לדריהון: וקם משה בתרע משריתא ואמר מן דחלאדני יתון לותי ואתבנשו לותיה כל בני לוי: ואמר לחון כדן אמר י' אלהי ישראל שונו גבר חרביה על ירכיה עברו ותובו מתרע לתרע במשריתא וקטולו גבר ית אחוהי וגבר ית חבריה ואנש ית קריביה: ועברו בני לוי כפתבא דמשה ונפל מן העפא ביום ההוא כשלשת אלפי גברא:

והלחתי' קדמוניו אמרו כי נגורו להיותם ככה כאשר פירשתי בראש ספר בראשית ולפי דעתי כי פי' מעשה אלהי' שהיו ככה כמדה הראויה כבדתי' והזכיר זה בעבור שהשניים פסלם משה' יש אומר' כי חרות כמו חרוש ויש מהפכים אותו חמור והכסון שאין חסר לו חולי הוא כדמות כתום: וישמע יהושע' סכסאר בתחית ההר: ברעה' מנורת תרעה כמו חסא דעי שהנח יק ידעה ככה יחמר מן רעה ידע וכמוהו למה תליעי ריע: ויאמר' חמר הנחון כי נס אלה דברי יהושע ולפי דעתי שהס דברי משה והעד הכתוב אחריו ויהי כאשר קרב אל המחנה: חלושה' שם כמו גבורה: קול ענות' כמו כנינות וזהו ויקמו לכח: וירא את העגל ומחולות' והא העגל משרת בעבור האחרת כמו וירא את העגל והמחולות כביביו ומרוב קנאת משה סכל הלוחות שהיו בידיו כמו סטר עדות והנה קרע סטר התנאים וזה היה לעיני כל ישראל כי כן כתוב: ויקח את העגל' יא כי וישרף כמו ויתך באש ואין כונן כי יש דבר שיוסס באש עם הזהב ומיד ישרף ויהיה שהור נלעולס לא ישוב זהב וזה דבר מנוסה וחמת הוא: וזר על כפי המים' הם מי כחל יורד מן ההר וכוה שיטתו כל ישראל מאלה המים וזה היה כעו ומן העפר אשר יהיה נקרקע המסכן יקח הכהן ונתן אל סמים והנה המים חדשו אות בעובדי העגל בכפיה אזו שכתבה בטנס כי לולי זה חך הבינו בני לוי עובדי העגל מי היו וכבר אמרנו כי היו מ מעטים שהיתה מחשבתם רעה ומחשבת הכל לטובה היתה כפי כבדת: ויאמר' הנה משה סאל למה הוצרך אהרן לעשו העגל: ויאמר אל יחר חף חרני' בעבור גולל מעלתו וכבר פירשתי כי ברע הוא וככה ויאמר לוי ואומר חליהם: וירא משה את העם כי פרוע הוא' כמו באין חזון יפרע עם ותפרעו כל עמתי' ומלת לשמחה שם התואר תחת שם הפועל להיותם שוין ורופי ודבה: בקמיהם' כמו רבים קמים עלי חף מן קמי דרך קצרה ותרגם חרמית כדרך והנה קמתם תחת חבותיכם: ועמוד משה' ככה המנהג בכל מחנה שיעמוד במקו' אחד כמו שנה לעשו סוכות ולהיות שערים למחנה כי אין צורך לסוס יד מחון למחנה: מי לוי' יגס חלי' אזו יקרב אזו יבא אזו יתאסף: כיו לוי' שהם ממשפחתו: ויאמר' טנס חליה ישר' בעבור שחשבנו עובדיו שהוא עז: והדגו חיש את אחי' חפי' יהיה אחיו ורבים פירשו האומר לחביו ולאמו על זה המעשה והוכרכו לפרס חביו ואמו חבי האש ואין צורך כאשר חפרס במקומו: ויעשו בני לוי' גלא כל בני לוי: ויאמר

וכליתו את חמתי' י' אין כמוך ואין אלהים' דחה' עשה גדולות' קדם דאיוב' אין שטן ואין פגע: ענות ב' לישני וסי' קול ענות' יום ענות אדם נפשו: ידו מידו ה' כתי' כן וקר' וידוקמצן וסי' וישלך מידו את הלחתי' וישא אהרן את ידו' וככך אהרן את שתי ידו' ומלאו ידו' ימחץ וידו תרפיעה: ברעו וקמץ וסי' וירא שטרו בני ישראל' לא יחליפו ולא יסיר' כל ברע הוא: מה כד ופתחן נמסר לעיל בהאי סידרא: פרוע ב' חד חס' וחד מל וסי' וירא משה את העם' וראשו יהיה פרוע' בתר' סלא: בקמיהם' קופין דבוקים בתו בקמיהם' הם העמדים על הפקדים: ויאספו יב וסי' כל בני לוי' חמשת מלכי האמורי' כל בעלי שכם' ויעקו בני עמון' טבה אשר ליהודת' בני בנימן מן הערים' וירא אדם כי נפך לפני ישראל' ויאספו פלשתים לחיה' ונעו חדרש השביעי' ויאספו ירושלם עם רב לעשות' ויאספו כל העם כאיש אחד' ויאספו בני המשוררים: ויאמר להם כב נמסר בשפטים סימן ט' גבי פרשת דאבימלך בן ירובעל עם בעלי שכם: כה אמר י' אלהי ישראל' כד נמסר בירמיה סימן יג: קרבונ' חס' וסי' עברו ושובו משער' ודרגה לאנשא על קרבו' לבני יש' עם קרבו: אלפי ד' סבירין אלפים וסי' ופל מן העם ביום ההוא' וזעקו ברקאת וזבלת' ויהי מקנהו' ב' בו:

הלחתי' י' אף כפי כוונתו יתקן

אין קול ענות גבורה

אין קול ענות חלושה

אין קול ענות אנכי

אין קול ענות חלושה

אין קול ענות אנכי

אבן עזרא ספר שמות לז רשי

ויאמר משה ונכר חמ' להם כמו ויזכר יי' אלהים ורבי ככה ומלת מלאו לקדקוק זר כי פעם הוא כעל יוכא ופעם עומד והבנין קל' ופעם כי' חיש בבנו חשילו יהיה העובד בבנו חיו סיהרנהו והסכר הוא שיתן עליכם ברכה ויהו בעת ההיא הדביל יי' את שבט הלוי והטעם שאמר לו השם זה הטעם בהר סיני על כן אמר

וחלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר יי' אל משה בהר סיני והנה כאשר נעס' המשכן נבדל אהרן וכניו לשרת השם וכן הלויס אז היתה מחלוקת קרח כי בכור בעל הטורים היה כאשר לקח השם הלויס

תחת הבכורים שהיו קדושים

ויאמר משה קריבו ירכון קורבנות

יומא רין קדם יי' ארני נבר בבריה

ובאחוי ולאיתאה עליכון יומא

דין ברכן והיה ביומא

דבתרודי ואמר משה לעמא

אתון חבתון חובא רבא וכען

אפק קדם יי' מאים אכפר על

חוביכון ותב משה לקדם יי'

ואמר בבקו חב עמא דין חובא

רבא ועברו להון דחלו דרהב ו

וכען אסתשבק לחוביהון ואם

לא מחניו בען מספרך די כתבתא

ואמר יי' למשה מן די חב

קדמי אמחניה מספרי ו

אחול דבר ית עמא לאתר די

מלילית לך הא מלאכי יחד קדמך

וביום אסערותי ואסער עליהון

חוביהון ומחא יי' ית

עמא על דיאשתעברו לעגלא

די עבר אהרן ומלל יי' עם משה

אול סק מכא את ועמא דאסקתא מארעא

דמצרים לארעא די קימית ל

לאברהם ליצחק וליעקב למימר

לברך אתנהו ואשלח קדמך

מלאכא וארתוך ית כנענאי

אמוראי וחמאי ופרויאי חומי

ויבוסאי לארעא עברא חלב

ודבש ארו לך אסלק שכנתי

מבינך ארו עם קשי קרל את דלמא

אשיצנך באורחא ושמע עמא

ית פתנמא בישא דדין ואחאבלו

ולא שויאו נבר תקון זיניה עלוהי

ואמר יי' למשה אמר לבני

ישראל אתון עם קשי קרל שעה

חדא אסלק שכנתי מבינך

ואשיצנך וכען אעדי תקון זינך

מנך גלי קדמי מה אעביד לך

ולתת ד' וס' ולתת להם צדה עליכם היום ברכה והער הואת כחפת ועתה כמעט רגע ובעברתו לא עזבונו ומעת הוסר התמיד: אנה' מלין בתרי טעמי פי' דמשרת מונח לתיתו וס' בפרשת ויש בפסוק אל תעצבו: אל אשר ה' וס' ועתה לך נחה את העם'

ויאמר משה מלאו ירכם היום ליהוה

כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם

היום ברכה והיה ממחרת ויאמר

משה אל העם אתם חטאתם חטאה

גדלה ועתה אעלה אל יהוה אולי

אכפרה בעד חטאתכם וישב משה

אל יהוה ויאמר אנה חטא העם הזה

חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב

ועתה אסתשא חטאתם ואם אין

מחני נא מספרך אשר כתבת:

ויאמר יהוה אל משה מי אשר חטא

לי אמחננו מספרי ועתה לך נחה

את העם אל אשר דברתי לך הנה

מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ו

ופקדתי עליהם חטאתם ויגף לה

יהוה את העם על אשר עשו את

העגל אשר עשה אהרן פ

וידבר יהוה אל משה

לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית

מארץ מצרים אל הארץ אשר

נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב

לאמר לזרעך אתנהו ושלחתי

לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני

האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוס

: אל ארץ זבת חלב ודבש כי לא

אעלה בקרבך כי עם קשה ערף

אתה פן אכלך בדרך וישמע העם

את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא

שתו איש עדיו עליו ויאמר יהוה

אל משה אמר אל בני ישראל אתם

עם קשה ערף רגע אחד אעלה

בקרבך וכליתיך ועתה הורד עדיך

מעליך וארעה מה אעשה לך:

והתנחלתם את הארץ בגורל ואיש אל עבר פניו ילכו קדמא' בבאס הכהנים ותאמר רח' אל תפגעו בי ד' סבירן ונהנה ואינן הגה' הנה ערשו ערש בחור' הנה כסה את עין הארץ ואם לא תעשן כן הנה חטאתם לוי' וידבר יי' דילוג לאמר וס' לך רד כי שחרת' לך עלה מזה אתה' אחרי מות שני בני אהרן' בהר סיני דושבתה' במדבר סיני דריש ספרא' וחברו' במדבר סיני דפסה' בערפו' מואב דכי אתם עברו' וחברו' בערבו דונתנו ללך' בעצם היום הזה: העלית ג' וס' לך עלה מודה' ושמעו מצרים כי' העלית מן שאול' החוי והיבוס: וס' כי ילך מלאכי' ושלחתי לפניך מלאך' כי הודרים תחרים' ודי כשמע כל מלכי' בהר ובשפלה' ותעברו את הירדן' דסוף יושע' כל העם הגותר' דמלכים' ושאר' והחוי והיבוס: שתוד' מלעיל וס' ולא שתו איש עדיו' שות שתו השערד' אשר סביב שתו עליו' מוקשים שתו לי סלדה: עדיו ג' וס' ולא שתו איש עדיו' וצבי עדיו לנאון' עדיו לבלום' אנך: הורד ג' וס' עדיך מעליך' הורד אותם אל המים' באף עמ' הורד אלהים' אנך: ואדעהו' נמס' בסדר מקץ:

והתם ממרים כי בקשיות ערפכם אזעום עליכם רגע אחד שהוא סיני זעמו שחאמר חבי כמעט רגע עד יעבור זעם ואכלה אתכם לסיכך טוב לכם שחשלת מלאך: ועתה' פורענות זו תלקו מיד שתורידו עדיכם מעליכם: ואדעה מה חעשה לך' בפקודת שאר הען חבי יודע מה שכלבי לנשות לך: את

מלאו ירכם' אתם ההורגים אותם בדבר זה תתחנכו להיות כהנים למקום: כי איש' מכם ימלא ידו בבנו ובאחיו: חכפרה בעד חטאתכם' חשים כופר וקנח נסקימה לכנר חטאתכם להבדיל בניכם ובין החטא: חלהיזהב' חתה הוא שגרמת להם שהשפעת להם זהב וכל חפצם מה יעשו שלא יחטאו משל למלך שהיה מחיל ומסקה חת בנו ומקטנו ותולה לו כים בכוחו ומעמידו בפתח בית זונות מה יעשה הבן שלא יחטא: ועתה חס תשא חטאתם' הכי טוב חיי אומר לך מחיי: חס חן מחיי זה מקד' קצר וכן הרבה: מספרך' מכל התור כולה שלא יחמרו עלי שלא הייתי כדי לבקש עליהם רחמים: חל חסר דברתי לך' יש כאן לך חל דבור במקום חליך וכן לדבר לו חל חדישיו: הנה מלאכי נלא חבי: וביום סקדי ונו' עתה שמשתי חליך מלכלתם יחד ותמיד תמיד כ כשחזקו עליהם ע עונותיהם ופקדתי ע עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות וחין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל: ויגף יי' את הע' מיתה בידי שמים לעדי בלא התראה: לך עלה מזה' חרן ישראל נבנה מכל הארצות לכך כאמר עלה' דבר חמר כלפי שאמר לו בשעת הכעס לך רד חמר לו בשעת רצון לך עלה: חתה והעם' כחן לא כאמר ועמך: ונרשתי חת הכנעני ונו' שסה חומות הם והגרנטי עמד ופכה מפניהם מאליו: חל חרן זבת חלב ודבש' חני חומ לך להעלותם: כי לא חעלה בקרבך' לכך חני חומר לך ושלחתי לפניך מלאך: כי עם קשה ערף חתה' וכססכיתי בקרבכם וחתם מ ממרים כי מרבה חני עליכם זעם: חלכך' לשון כליון: הדבר הרע' שאין השכינה שורה ומהלכת עמם: חיש עליו' מהר חורב כתרים שנתנו להם בחורב כשאמרנו נעשה וכשמע: רגע אחד חעל בקרבך וכליתיך' חס חעלה בקרבך וחתם ממרים כי בקשיות ערפכם אזעום עליכם רגע אחד שהוא סיני זעמו שחאמר חבי כמעט רגע עד יעבור זעם ואכלה אתכם לסיכך טוב לכם שחשלת מלאך: ועתה' פורענות זו תלקו מיד שתורידו עדיכם מעליכם: ואדעה מה חעשה לך' בפקודת שאר הען חבי יודע מה שכלבי לנשות לך: את

משה במדיו וכבר פירשתי הנס לחם יוכלתת כי כמנהו וישו שחקים ממעל וכבר צוה שחקים וככה זה ואין צורך לתקן הגאונים טעמו ככה תמיד:

את עדים מהר חורב' את העדי שהיה בדם מהר חורב' ומשה' מחותנו עון והלאה: יקח את האהל' לשון הוזה הוא לקח אהל' ונטונו מחוץ למחנה חמר מנודה לרב מנודה לתלמיד: הרחק' אלפים חמה כענן שנחמר אך רחוק יהיה בנייהם ובינו כאלפים חמה במדה: וקרא לו' והיה קורא לו אהל מועד הוא בית ועד למבקשי תורה: כל מבקש י' מכאן למבקש פני זקן כמקבל פני שכינה: יבא אל אהל מועד' כמו תבא' דבר אחר והיה כל מבקש אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מיקום שכינה חביריהם חוגרים להם הרי הוא בזה אהל של משה: והיה' לשון הוזה: כצאת משה מן המחנה' ללכת אל האהל: יקומו כל העם' עומדים מפניו ואף יושבין עד שנתכסה משה: והביטו אחרי משה' לשבח אסרי ילוד חשה סכך מובטח שהשכינה תכנס אחריה לפתח אהל: ודבר י' עם משה' כמו ומדבר עם משה תרנונו ומתמלל עם משה ס שהוא כבוד שכינה כמו וישמע את הקול מדבר אליו ואינו קורא מדבר אליו כשהוא קורא מ מדבר פתרונו הקול מדבר בינו לבין עצמו וההודיע שומע מחיליו וכשהוא קורא מדבר שומע שהמלך מדבר עם ההודיע: והשתחו' לשכינה: ודבר י' אל משה פני' אל פנים' ומתמלל עם משה: ושב אל המח' לאחר סנדבר עמו היה משה שב אל ה המח' ומלמד לזקנים מה שלמד והדבר הזה בהן משה מיום ה הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יותר ס שהרי בסכנה עסק בתמונו כשתברו הלוח' ובשמונה עשר סוף את העגל ודן את ה המוחא' ובתעשה עשר עלה סנחמר ויהי מ מחרת ויחמר משה אל העם וגו' עשה סס חרבעים יום ובקש ר דחמים ס' ואתכלל ל לפני י' וגו' ובראש חדש אלול נחמר לו ועלית בבקר אל הר סיני ל לקבל לוחות האחרונות ועשה סס חרבעים יום סכ' בהם ואנכי עמדתי בהר סיני הרשאוני' וגו' מה הרשאוניס ב בדקן חף האחרונים בדרון חומר מעשה ח חמבעי' היו בכעס ב בעשרה בתערי נתר' הקדום ברוך הוא ל לישראל בסמחה ובלב סלס וחמר לו למשה סלחתי ומסר לו לוחות אחרונים וירד והתחיל לבנותו על מלאכת ה המשכן ועשהוהו עד אחד בניסן ומשהוקם לא כדבר עמו עוד אלא מאהל מועד: ושב אל המח' תרנונו ותחיל למסריתא לפי שהוא לסון הוזה וכן כל הענן וראה כל העם וחזו וקיימין והביטו ומסתכלין והשתחונו וסגדו ומדרשו דבר י' אל משה סיפוב אל המח' חמ' לו חמי בכעס וחתה בכעס חס כן מי יקריבו: ראה אתה חומ' אלי' ראה תן עיניך ולבך על דבריך אתה חומר חלי וגו' ואתה לא הודעתני וגו' ואתה חמרת ידעתך' ואתה חמרת ידעתך' הכרתך מסחר בני חדס בכס חסיבות שהרי חמרת לי הנה אנכי סולח מלאך חן זו הודעה שחן חמי חפץ בה: ואתה חמרת ידעתך' הכרתך מסחר בני חתן למזבח חן בעיניך: ואדעך' למען חמכת חן בעיניך וחדעך' למען חמכת חן למען חכיר כמה סכר מצויות החן: וראה כי עמך הגוי הזה' שלא תחמר ואעשה חותך לבני גדול ואת חלה תעזוב ראה כי עמך הם מקדש ואם בהם תמאס חמי סומך על הובאים מחלבי שיתקיימו ואת תסלוס הסכר שלי בעם הזה תודיעו ורבותינו דרשוהו במסכת ברכות ואני ליסב המקראות על חופניהם ועל סדרם בחתי: ויחמר בני ילכו' כתרנונו לא חסלה עוד מלאך חמי בעמי חן כמו ופכך הולכים בקרב: ויחמר חלי' בזו חמי חפץ כי על ידי מלאך חל תעלנו מזה: ובה יודע חיפא' יודע מצויות החן הלא בלכתך עמנו ועוד דבר אחר חמי סולח מן סלס תסרה סכינתך עוד על חומות העולם: וכפלימי חמי ועמך' ונהיה מובדלים בדבר הזה מכל העם כמו והפלה י' בן מקנה מזרים וגו':

אבן עזרא

ויתנצלו בני ישראל את ערים מהר חורב: ומשה יקח את האהל ונטונו מחוץ למחנה ויקרא לו אהל מועד ויהיה קורא לו אהל מועד הוא בית ועד למבקשי תורה: כל מבקש י' מכאן למבקש פני זקן כמקבל פני שכינה: יבא אל אהל מועד' כמו תבא' דבר אחר והיה כל מבקש אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מיקום שכינה חביריהם חוגרים להם הרי הוא בזה אהל של משה: והיה' לשון הוזה: כצאת משה מן המחנה' ללכת אל האהל: יקומו כל העם' עומדים מפניו ואף יושבין עד שנתכסה משה: והביטו אחרי משה' לשבח אסרי ילוד חשה סכך מובטח שהשכינה תכנס אחריה לפתח אהל: ודבר י' עם משה' כמו ומדבר עם משה תרנונו ומתמלל עם משה ס שהוא כבוד שכינה כמו וישמע את הקול מדבר אליו ואינו קורא מדבר אליו כשהוא קורא מ מדבר פתרונו הקול מדבר בינו לבין עצמו וההודיע שומע מחיליו וכשהוא קורא מדבר שומע שהמלך מדבר עם ההודיע: והשתחו' לשכינה: ודבר י' אל משה פני' אל פנים' ומתמלל עם משה: ושב אל המח' לאחר סנדבר עמו היה משה שב אל ה המח' ומלמד לזקנים מה שלמד והדבר הזה בהן משה מיום ה הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יותר ס שהרי בסכנה עסק בתמונו כשתברו הלוח' ובשמונה עשר סוף את העגל ודן את ה המוחא' ובתעשה עשר עלה סנחמר ויהי מ מחרת ויחמר משה אל העם וגו' עשה סס חרבעים יום ובקש ר דחמים ס' ואתכלל ל לפני י' וגו' ובראש חדש אלול נחמר לו ועלית בבקר אל הר סיני ל לקבל לוחות האחרונות ועשה סס חרבעים יום סכ' בהם ואנכי עמדתי בהר סיני הרשאוני' וגו' מה הרשאוניס ב בדקן חף האחרונים בדרון חומר מעשה ח חמבעי' היו בכעס ב בעשרה בתערי נתר' הקדום ברוך הוא ל לישראל בסמחה ובלב סלס וחמר לו למשה סלחתי ומסר לו לוחות אחרונים וירד והתחיל לבנותו על מלאכת ה המשכן ועשהוהו עד אחד בניסן ומשהוקם לא כדבר עמו עוד אלא מאהל מועד: ושב אל המח' תרנונו ותחיל למסריתא לפי שהוא לסון הוזה וכן כל הענן וראה כל העם וחזו וקיימין והביטו ומסתכלין והשתחונו וסגדו ומדרשו דבר י' אל משה סיפוב אל המח' חמ' לו חמי בכעס וחתה בכעס חס כן מי יקריבו: ראה אתה חומ' אלי' ראה תן עיניך ולבך על דבריך אתה חומר חלי וגו' ואתה לא הודעתני וגו' ואתה חמרת ידעתך' ואתה חמרת ידעתך' הכרתך מסחר בני חדס בכס חסיבות שהרי חמרת לי הנה אנכי סולח מלאך חן זו הודעה שחן חמי חפץ בה: ואתה חמרת ידעתך' הכרתך מסחר בני חתן למזבח חן בעיניך: ואדעך' למען חמכת חן בעיניך וחדעך' למען חמכת חן למען חכיר כמה סכר מצויות החן: וראה כי עמך הגוי הזה' שלא תחמר ואעשה חותך לבני גדול ואת חלה תעזוב ראה כי עמך הם מקדש ואם בהם תמאס חמי סומך על הובאים מחלבי שיתקיימו ואת תסלוס הסכר שלי בעם הזה תודיעו ורבותינו דרשוהו במסכת ברכות ואני ליסב המקראות על חופניהם ועל סדרם בחתי: ויחמר בני ילכו' כתרנונו לא חסלה עוד מלאך חמי בעמי חן כמו ופכך הולכים בקרב: ויחמר חלי' בזו חמי חפץ כי על ידי מלאך חל תעלנו מזה: ובה יודע חיפא' יודע מצויות החן הלא בלכתך עמנו ועוד דבר אחר חמי סולח מן סלס תסרה סכינתך עוד על חומות העולם: וכפלימי חמי ועמך' ונהיה מובדלים בדבר הזה מכל העם כמו והפלה י' בן מקנה מזרים וגו':

ויתנצלו בני ישראל את ערים מהר חורב: ומשה יקח את האהל ונטונו מחוץ למחנה ויקרא לו אהל מועד ויהיה קורא לו אהל מועד הוא בית ועד למבקשי תורה: כל מבקש י' מכאן למבקש פני זקן כמקבל פני שכינה: יבא אל אהל מועד' כמו תבא' דבר אחר והיה כל מבקש אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מיקום שכינה חביריהם חוגרים להם הרי הוא בזה אהל של משה: והיה' לשון הוזה: כצאת משה מן המחנה' ללכת אל האהל: יקומו כל העם' עומדים מפניו ואף יושבין עד שנתכסה משה: והביטו אחרי משה' לשבח אסרי ילוד חשה סכך מובטח שהשכינה תכנס אחריה לפתח אהל: ודבר י' עם משה' כמו ומדבר עם משה תרנונו ומתמלל עם משה ס שהוא כבוד שכינה כמו וישמע את הקול מדבר אליו ואינו קורא מדבר אליו כשהוא קורא מ מדבר פתרונו הקול מדבר בינו לבין עצמו וההודיע שומע מחיליו וכשהוא קורא מדבר שומע שהמלך מדבר עם ההודיע: והשתחו' לשכינה: ודבר י' אל משה פני' אל פנים' ומתמלל עם משה: ושב אל המח' לאחר סנדבר עמו היה משה שב אל ה המח' ומלמד לזקנים מה שלמד והדבר הזה בהן משה מיום ה הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יותר ס שהרי בסכנה עסק בתמונו כשתברו הלוח' ובשמונה עשר סוף את העגל ודן את ה המוחא' ובתעשה עשר עלה סנחמר ויהי מ מחרת ויחמר משה אל העם וגו' עשה סס חרבעים יום ובקש ר דחמים ס' ואתכלל ל לפני י' וגו' ובראש חדש אלול נחמר לו ועלית בבקר אל הר סיני ל לקבל לוחות האחרונות ועשה סס חרבעים יום סכ' בהם ואנכי עמדתי בהר סיני הרשאוני' וגו' מה הרשאוניס ב בדקן חף האחרונים בדרון חומר מעשה ח חמבעי' היו בכעס ב בעשרה בתערי נתר' הקדום ברוך הוא ל לישראל בסמחה ובלב סלס וחמר לו למשה סלחתי ומסר לו לוחות אחרונים וירד והתחיל לבנותו על מלאכת ה המשכן ועשהוהו עד אחד בניסן ומשהוקם לא כדבר עמו עוד אלא מאהל מועד: ושב אל המח' תרנונו ותחיל למסריתא לפי שהוא לסון הוזה וכן כל הענן וראה כל העם וחזו וקיימין והביטו ומסתכלין והשתחונו וסגדו ומדרשו דבר י' אל משה סיפוב אל המח' חמ' לו חמי בכעס וחתה בכעס חס כן מי יקריבו: ראה אתה חומ' אלי' ראה תן עיניך ולבך על דבריך אתה חומר חלי וגו' ואתה לא הודעתני וגו' ואתה חמרת ידעתך' ואתה חמרת ידעתך' הכרתך מסחר בני חדס בכס חסיבות שהרי חמרת לי הנה אנכי סולח מלאך חן זו הודעה שחן חמי חפץ בה: ואתה חמרת ידעתך' הכרתך מסחר בני חתן למזבח חן בעיניך: ואדעך' למען חמכת חן בעיניך וחדעך' למען חמכת חן למען חכיר כמה סכר מצויות החן: וראה כי עמך הגוי הזה' שלא תחמר ואעשה חותך לבני גדול ואת חלה תעזוב ראה כי עמך הם מקדש ואם בהם תמאס חמי סומך על הובאים מחלבי שיתקיימו ואת תסלוס הסכר שלי בעם הזה תודיעו ורבותינו דרשוהו במסכת ברכות ואני ליסב המקראות על חופניהם ועל סדרם בחתי: ויחמר בני ילכו' כתרנונו לא חסלה עוד מלאך חמי בעמי חן כמו ופכך הולכים בקרב: ויחמר חלי' בזו חמי חפץ כי על ידי מלאך חל תעלנו מזה: ובה יודע חיפא' יודע מצויות החן הלא בלכתך עמנו ועוד דבר אחר חמי סולח מן סלס תסרה סכינתך עוד על חומות העולם: וכפלימי חמי ועמך' ונהיה מובדלים בדבר הזה מכל העם כמו והפלה י' בן מקנה מזרים וגו':

ויתנצלו בני ישראל את ערים מהר חורב: ומשה יקח את האהל ונטונו מחוץ למחנה ויקרא לו אהל מועד ויהיה קורא לו אהל מועד הוא בית ועד למבקשי תורה: כל מבקש י' מכאן למבקש פני זקן כמקבל פני שכינה: יבא אל אהל מועד' כמו תבא' דבר אחר והיה כל מבקש אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מיקום שכינה חביריהם חוגרים להם הרי הוא בזה אהל של משה: והיה' לשון הוזה: כצאת משה מן המחנה' ללכת אל האהל: יקומו כל העם' עומדים מפניו ואף יושבין עד שנתכסה משה: והביטו אחרי משה' לשבח אסרי ילוד חשה סכך מובטח שהשכינה תכנס אחריה לפתח אהל: ודבר י' עם משה' כמו ומדבר עם משה תרנונו ומתמלל עם משה ס שהוא כבוד שכינה כמו וישמע את הקול מדבר אליו ואינו קורא מדבר אליו כשהוא קורא מ מדבר פתרונו הקול מדבר בינו לבין עצמו וההודיע שומע מחיליו וכשהוא קורא מדבר שומע שהמלך מדבר עם ההודיע: והשתחו' לשכינה: ודבר י' אל משה פני' אל פנים' ומתמלל עם משה: ושב אל המח' לאחר סנדבר עמו היה משה שב אל ה המח' ומלמד לזקנים מה שלמד והדבר הזה בהן משה מיום ה הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יותר ס שהרי בסכנה עסק בתמונו כשתברו הלוח' ובשמונה עשר סוף את העגל ודן את ה המוחא' ובתעשה עשר עלה סנחמר ויהי מ מחרת ויחמר משה אל העם וגו' עשה סס חרבעים יום ובקש ר דחמים ס' ואתכלל ל לפני י' וגו' ובראש חדש אלול נחמר לו ועלית בבקר אל הר סיני ל לקבל לוחות האחרונות ועשה סס חרבעים יום סכ' בהם ואנכי עמדתי בהר סיני הרשאוני' וגו' מה הרשאוניס ב בדקן חף האחרונים בדרון חומר מעשה ח חמבעי' היו בכעס ב בעשרה בתערי נתר' הקדום ברוך הוא ל לישראל בסמחה ובלב סלס וחמר לו למשה סלחתי ומסר לו לוחות אחרונים וירד והתחיל לבנותו על מלאכת ה המשכן ועשהוהו עד אחד בניסן ומשהוקם לא כדבר עמו עוד אלא מאהל מועד: ושב אל המח' תרנונו ותחיל למסריתא לפי שהוא לסון הוזה וכן כל הענן וראה כל העם וחזו וקיימין והביטו ומסתכלין והשתחונו וסגדו ומדרשו דבר י' אל משה סיפוב אל המח' חמ' לו חמי בכעס וחתה בכעס חס כן מי יקריבו: ראה אתה חומ' אלי' ראה תן עיניך ולבך על דבריך אתה חומר חלי וגו' ואתה לא הודעתני וגו' ואתה חמרת ידעתך' ואתה חמרת ידעתך' הכרתך מסחר בני חדס בכס חסיבות שהרי חמרת לי הנה אנכי סולח מלאך חן זו הודעה שחן חמי חפץ בה: ואתה חמרת ידעתך' הכרתך מסחר בני חתן למזבח חן בעיניך: ואדעך' למען חמכת חן בעיניך וחדעך' למען חמכת חן למען חכיר כמה סכר מצויות החן: וראה כי עמך הגוי הזה' שלא תחמר ואעשה חותך לבני גדול ואת חלה תעזוב ראה כי עמך הם מקדש ואם בהם תמאס חמי סומך על הובאים מחלבי שיתקיימו ואת תסלוס הסכר שלי בעם הזה תודיעו ורבותינו דרשוהו במסכת ברכות ואני ליסב המקראות על חופניהם ועל סדרם בחתי: ויחמר בני ילכו' כתרנונו לא חסלה עוד מלאך חמי בעמי חן כמו ופכך הולכים בקרב: ויחמר חלי' בזו חמי חפץ כי על ידי מלאך חל תעלנו מזה: ובה יודע חיפא' יודע מצויות החן הלא בלכתך עמנו ועוד דבר אחר חמי סולח מן סלס תסרה סכינתך עוד על חומות העולם: וכפלימי חמי ועמך' ונהיה מובדלים בדבר הזה מכל העם כמו והפלה י' בן מקנה מזרים וגו':

כצאת נ' נמסר בסדר משפטי: יקומו מל בתורה וסי' יקומו כל העם ונצבו' בניכם אשר יקומו מאחריכם' יקומו ועזרכם: האהלה נמסר בשפטים סימן ד' גבי יעל וסיסרא: כנא ו' חס' בליש' וסי' כנא משה האהלה' וכנא השמש יבא' ויעבר הדנה במחנה' ראו כנא מלאך סגור הדלת' כנא הספר הזה אליכם' ויהי

כבודך

כנא הספר אליהם: והשתחו' ו' נמסר בסדר בא: פנים אל פנים ה' נמס' בסדר ושלח: ימי' ו' נמסר בסדר בשלח: ויאמר משה אל י' ה' נמסר בסדר שמות: העל כולם פלעיל במבוס' רב שקה' סנבלט: דרכך ג' חס' וסי' הודיעני נא את דרכך' כי אז תצליח את דרכך' בדרך חייני' אנך: ויאמר צא' ס' מנהון בתו' י' מנהון רפ' וסי' מצויין במס' רבת: ב' פסו' אית בהו' ועסך ועסך וסי' ובמה יודע אפוא' ובעת ההיא יעמד מיכאל:

רשי

תשא לד

אבן עזרא

קו

ככל לך, הראהו מחבב סכפיריכון מתוך חלהו נאמר לו הפסולת יהיה שלך משם
 נעשה משה הרבה: פסל לך, אמה שברת הראשונות אמה פסל לך אחרת
 מפל למלך שהלך למדינת הים והניח ארוסתו עם השפחו מתוך קלקול השפחות
 יבא עליה עם רע עמד שסבנינה וקרע כתובתה חמר חס יאמר המלך להודנה

ככבודות הן ועליהם כתוב כי הוא צוה ונבראו ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא
 יעבר רק נקראו ככה בעבור המיקבלים והנה לא יוכלו המשרתים לשנות דרכם
 ושיעבור אחד מהם החק שנתן לו השם גם כן כל צבא השמים והשפלים יקבלו
 מהם כפי מתנותם על כן לא ייטבו ולא ירעו והנה המשתחוה למואלכות השמים
 לא יועילו לו כי אם מה צונגור

ואיש חד מן וזונק דמיין מן בב איש וסי וילך איש מבית לוי ואיש לא יעלה עמך ויהי בימי שמואל
 השפטים וילכו אל יהושע אל המזבח ופקדתי עליו ועל זרעו לא אעשה חרון אפי ואנכי תולעת וורא
 הצופה איש אחד רץ ואמרת אליו לאמר צמח שמו: כראשונים ד' וסי פסל לך שני לחת' ופסל שני להת'

עליו כפי מערכת ככבי מולדתו
 כן יקרנו חק חס ישמרנו כח
 העלין יותר מכת פסל' שהיה
 דבק בו אז יכל מהגורו' וחתן

ואמר יהוה אל-משה פסל-לך שני-
 לחת אבנים הראשנים וכתבת על-
 הלחת את הדברים אשר היו על-
 הלחת הראשנים אשר שברת:

לוחי אבניא בקרמאי ואכתוב על-
 לוחיא יתפתגמיא די היו על-
 לוחיא קדמאי די תברתא:

והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל-
 הר סיני וניצבת לי שם על-ראש
 ההר: ואיש לא יעלה עמך וגם:
 איש אל-ירא בכל-ההר גס-הצאן

והיו זמין לצפרא ותפק בצפרא
 לטורא דסיני ותתעתד קדמו תמן
 על-רש טורא: ואנש לא יפק
 עמד ואף-אנש לא יתחזו בכל-
 טורא אף-ענא ותורי לא ירעון

והבקר אל-ירעו אל-מול ההר והוא
 :ויפסל שני לחת אבנים הראשנים
 וישכם משה בבקר ועל אל-הר
 סיני כאשר צוה יהוה אתו ויקח בידו
 שני לחת אבנים: וירר יהוה בענן
 ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יהוה:

לקביל טורא ההוא ופסל תרוין
 לוחי אבניא בקרמאי ואקדם משה
 בצפרא וסלק לטורא דסיני במה
 דיפקד יי יתיה ונסיב בידיה תרוין
 לוחי אבניא: ואתגלי יי בעננא

ויעבר יהוה אל-פניו ויקרא יהוה:
 יהוה אל רחום וחנון ארך אפים ורב-
 חסד ואמת: נצר חסד לאלפים

ואתעתד עמיה תמן וקרא בשמא
 די: ואעבר יי שכנתיה על-אפוהי
 וקרא יי אל-הא רחמנא וחננא
 מרחיק רגו ומסגי למעבר טבון
 וקשוט: נטר טיבו לאלפי דרוין
 שביק

בעת ההיא אמר יי ואעש ארון עצי שטים: אל הר יזגמסר בשיעה טימן גז: רחום וחנון ג' וסי ויעבר יי על
 פניו ואתה יי אל רחום וחנון' רחום וחנון יי ארך אפי: ורב חסד ואמת ב' וסי ויעבר יי על פניו ואתה יי
 אל רחום וחנון:

ואתגלי יי בעננא
 ואתעתד עמיה תמן וקרא בשמא
 די: ואעבר יי שכנתיה על-אפוהי
 וקרא יי אל-הא רחמנא וחננא
 מרחיק רגו ומסגי למעבר טבון
 וקשוט: נטר טיבו לאלפי דרוין
 שביק

ולמה הדין למה עזבתני כך מבחתיה במכילתא: אך חפסי, מאריך חפשו ואינו
 ממנה לפרע עמא יעשה תשובה: ורב חסד, לצרכי חסד שאין להם זכות כל
 ק': ואתה, לשלם סכר טוב לעושי רצונו: נוצר חסד, שהחדש עושה לכפיו:
 לחלפם, לשני חלפם דורות: עונות

לישראל כל זמן שהם שומרי התורה ואם לא ישמרוה ישלטי בהם המלך כאשר הוא
 מנוסה כי כל מחבת ומולדו לוי במערכת רעה הנה יבא רעה לשונאי ישר והיו עדים
 חכמת המזלות יודו כן והנה היתה במערכת השמים במחבת שיעמדו בגלות
 מצרים עוד שנים רבות ובעבור שזעקו אל השם ושבנו חליו הושיעם השם וכאשר
 יקרה לכלל כן יקרה ליחיד על כן שומר תורה אשרהו והנה ידעתך בשם כמו
 יודע יי דרך צדיקים' והנה הראה נא חינו במרחית העין' והנה על כנך על
 כנך הפנימיים והם פני הלב' וטעם כל טובי שאינו כמו הכל ולא בכל ולא עש'
 ארחתך והוא ארחתך כפי עליך והנה זה הוא הפירוש' והקף כדמו' סתם כמסתיר

ועטע וחנותי את אשר חנון על משה כי אהביו כל טובי על פניך ולפני עברי ארחתך
 עכש השמש בכפו שלא תפרד בשמתו מעל גייתו' והנה ורחית את אחורי מפאת שהוא הכל וכבודו מלא הכל ומחתו הכל וכל תמונת כל מהו ותמונת יי יביט: ויאמר פסל
 ס' כמו לך וחתה קח לך' וטעם כראשונים כמדתם' חמר הגאון כי השניים נכבדים מהראשונים כי השניים נתנו ביום קדם ובוים הכפודים ולא כן הראשונים כי
 הם ירדו בימם י' בתמונו ובוים חול יש עם השניים זכר שלם בריותות ובשניים כתוב ולמנן ייטב לך והראשונים נשתברו ואלה כדברי חלום לא מעלין ולא מורידין כי
 מכתב אלהים היו שניהם ועוד כי הראשונים הם מעשה אלהים והשניים מעשה משה: והיה נכון לבקר ועלית' זאת היא הפעם השלישית שבכל פעם ישב ארבעי' יום
 וארבעים לילה: ואיש' בעבור שעלה אהרן ובניו עמו אחר מעמד הר סיני וירד עמהם גם עלה ועמד עם הפעם הראשונה: בכל ההר' אלעפ שהיה רחוק ממקום הכבוד:
 יפסול' מנהג הלשון לדבר ככה לאמר ויקח בידו פני לחות אבנים ולא חמר ויקח בידו פני הלחות כמו ויי המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יי ולא חמר
 מאלו וככה בפסוק אחר בני ישראל חמש פעמים והנה הוא לך בחנות: וירד' זה כי ויתיצב על העין כי השם היה עובר' ודע כי המסיל בהר העליונים והנכבדים
 מהגופות כאשר הוא ההר עליון על החלמה: ויקרא בשם יי' הנה השם הוא הקורא והנה למדנו חך יקרא משה: ויעבור' ואל תתמה בעבור שהשם קורא השם כי הוא
 לבדו יודע ודעת יודע וזה דבר עמוק הוא מאל' חמר הגאון כי השם הראשון דבק עם ויקרא ואילו היה כן למה לא דבקו בעל הטעמים' והנכון כי השם שתי פעמים
 כמו אברהם אברהם יעקב יעקב משה משה ככה תקרא וכתוב כי שלם עשרה מדות הם והגאון חמר כי השם הנכבד במספר חס כן חינו מדה והשנית שהוא ארון
 חאת טעות כי הנכתב חינו ארון רק כנוי הוא כפי המדבר דרך כבוד' ורב נסים אמ' כי מלת ארך חפסי שתי מדות לטובים ולרעי' גם זה חינו ככון כי לא תוסף המדה
 בעבור שני האדם' ועוד כי השם הוא ארך חפסי לרשעים ולא לאשר לא חטאו והנה נקרא מדה בפני עצמה עד הנה מספר יב מדות' ועל דרך הפסט וקרא לא
 יקרא מדה אחת כי נקרא עם הפעל הוא כמו חס ענה תענה אותו רק למדנו ממלת ונקרא לא יקרא שהוא לטובים רק לטובים יקרא כדברי הנביאים על כן הושימה מלת
 ונקרא ממספר המדות' ומלת פוקד עון אבות גם היא מדת רחמים' ודע כי שבעה הם בגדי כהונה ובעבור שהנין כמו תכטיט הכניסו במספר' והנה אחד עשר
 שבטים נולדו בפדן ארם ובנימין לבדו נולדו בארץ כנען והנה כתוב על כלם אלה ב' יעקב אשר יולדו לו בפדן ארם כי אחר הרבי' הלך ולא חסם להוציא האחד וככה
 בשבטים כפי ירדו אבותך מצרימה ומנסה ואפרים לא ירדו כי עם נולדו' והנה השם הנכבד הכניסוהו במדות והוא עם העצם וכבר הזכרתי בפרשת ואלה שמות
 כי פעמי' הוא עם ההאר ופעמי' מדה והם שתיים' ומלת א שלישי' ורחום רביעי' וחנון חמישי' וארך חפי' ששית' ורב חסד שבעית' ומלת רב תשרת בעבור אחרת' ורב
 חמת שמינית' נוצר חסד לאלפים תשיעית' ונחם עון עשרית' ונחם חטאה שתיים עשרה' ונחם שלם עשרה: והשם שהוא תאר כולל הנכבדים
 והגויות ועליונים ושפלים' ואל כמו תקף שיעשה הנכון במחמה' ורחום כדרך כחם חב על בני סיימרם שלא יפלו' וחנון כדרך כי חנון חני להושיע מי סככל ולא
 יוכל קום' ארך חפסי שלא יכעוס מהרה על הרשע' ורב חסד לבדיק ולרשע' ורב חמת שמיאל ויקיים דברו' נוצר חסד האב לבנים חס היו טובים' כושיא עון שים לבך
 לדברי הנה כתוב וחזקת והיית לחים והלא איש היה רק טעמו איש חיל ונודע והנה כתוב כי זקנתו מהיית לחים והפירוש מהיית בעולה או חשה לחים כי נקבה היתה
 והנה ואבואה חליה הוא המסכך כי נקבה היא' והנה אשר באו חלק הלילה חינו מדה הטעם כי זכר הוא וככה החוטא וכשא עמו לא יוכר החטא לו רק העונם
 שיבא עליו על דרך ולכת לבדך תשא' ועתה שא נח חטאית כי משה צדיק היה והכלל כי המושא עמו בעצמו הוא לבנאי לעולם וכשיאת חטא על פני דרכים הדרך
 האחת שיחול לו כמו זה שהוא לבסב לנשוא העין והדרך האחרת שיהיה נשוא העין אחד רשע והנה לנשוא עין יהיה לבנאי ונשוא העין לבסב כמו נשוא חת עונה כי הענא

עליו כפי מערכת ככבי מולדתו
 כן יקרנו חק חס ישמרנו כח
 העלין יותר מכת פסל' שהיה
 דבק בו אז יכל מהגורו' וחתן

ואמר יהוה אל-משה פסל-לך שני-
 לחת אבנים הראשנים וכתבת על-
 הלחת את הדברים אשר היו על-
 הלחת הראשנים אשר שברת:

לוחי אבניא בקרמאי ואכתוב על-
 לוחיא יתפתגמיא די היו על-
 לוחיא קדמאי די תברתא:

והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל-
 הר סיני וניצבת לי שם על-ראש
 ההר: ואיש לא יעלה עמך וגם:
 איש אל-ירא בכל-ההר גס-הצאן

והיו זמין לצפרא ותפק בצפרא
 לטורא דסיני ותתעתד קדמו תמן
 על-רש טורא: ואנש לא יפק
 עמד ואף-אנש לא יתחזו בכל-
 טורא אף-ענא ותורי לא ירעון

והבקר אל-ירעו אל-מול ההר והוא
 :ויפסל שני לחת אבנים הראשנים
 וישכם משה בבקר ועל אל-הר
 סיני כאשר צוה יהוה אתו ויקח בידו
 שני לחת אבנים: וירר יהוה בענן
 ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יהוה:

לקביל טורא ההוא ופסל תרוין
 לוחי אבניא בקרמאי ואקדם משה
 בצפרא וסלק לטורא דסיני במה
 דיפקד יי יתיה ונסיב בידיה תרוין
 לוחי אבניא: ואתגלי יי בעננא

ויעבר יהוה אל-פניו ויקרא יהוה:
 יהוה אל רחום וחנון ארך אפים ורב-
 חסד ואמת: נצר חסד לאלפים

ואתעתד עמיה תמן וקרא בשמא
 די: ואעבר יי שכנתיה על-אפוהי
 וקרא יי אל-הא רחמנא וחננא
 מרחיק רגו ומסגי למעבר טבון
 וקשוט: נטר טיבו לאלפי דרוין
 שביק

בעת ההיא אמר יי ואעש ארון עצי שטים: אל הר יזגמסר בשיעה טימן גז: רחום וחנון ג' וסי ויעבר יי על
 פניו ואתה יי אל רחום וחנון' רחום וחנון יי ארך אפי: ורב חסד ואמת ב' וסי ויעבר יי על פניו ואתה יי
 אל רחום וחנון:

ואתגלי יי בעננא
 ואתעתד עמיה תמן וקרא בשמא
 די: ואעבר יי שכנתיה על-אפוהי
 וקרא יי אל-הא רחמנא וחננא
 מרחיק רגו ומסגי למעבר טבון
 וקשוט: נטר טיבו לאלפי דרוין
 שביק

ולמה הדין למה עזבתני כך מבחתיה במכילתא: אך חפסי, מאריך חפשו ואינו
 ממנה לפרע עמא יעשה תשובה: ורב חסד, לצרכי חסד שאין להם זכות כל
 ק': ואתה, לשלם סכר טוב לעושי רצונו: נוצר חסד, שהחדש עושה לכפיו:
 לחלפם, לשני חלפם דורות: עונות

לישראל כל זמן שהם שומרי התורה ואם לא ישמרוה ישלטי בהם המלך כאשר הוא
 מנוסה כי כל מחבת ומולדו לוי במערכת רעה הנה יבא רעה לשונאי ישר והיו עדים
 חכמת המזלות יודו כן והנה היתה במערכת השמים במחבת שיעמדו בגלות
 מצרים עוד שנים רבות ובעבור שזעקו אל השם ושבנו חליו הושיעם השם וכאשר
 יקרה לכלל כן יקרה ליחיד על כן שומר תורה אשרהו והנה ידעתך בשם כמו
 יודע יי דרך צדיקים' והנה הראה נא חינו במרחית העין' והנה על כנך על
 כנך הפנימיים והם פני הלב' וטעם כל טובי שאינו כמו הכל ולא בכל ולא עש'
 ארחתך והוא ארחתך כפי עליך והנה זה הוא הפירוש' והקף כדמו' סתם כמסתיר

בעל הטורים
 נבס חיש סכיס ונס
 חיש חל יחא ונס
 חיש חיה מתכנא לות
 חפילו חס יהיה כביא
 לא יסמוד על ככילותו
 לעבור על הגוים: פו

ואיש
 זמין
 דפסי ונס
 נס
 חפסי ונס
 נס
 דפסי ונס
 נס
 חפסי ונס
 נס

אבן עזרא ספר שמות לד רשי

ומשא פסע דע כי פסע קשה מעון כחילו הוא הפסע יוכח מתחת הרשות כמו אז תבשע ארום מתחת יד יהודה והנה עון פחות יומנו והוא בזרון ומלת חטאה כמו חטאת והוא עם דבר ואיננה כמו המעלכה החטאה כי היא תאר ומלת חטאה כוללת כל מחשבה וכל שגגה במעשה כי עון

עונות חלו הודוונות כפשים חלו המרדס שארס עושה להכעים ונקיה לא ינקיה לפי פשוטו משמע שאינו מוותר על העון לגמרי לא כפרע ממנו מעט מעט וכדכתיב דרשו מנקה הוא לשבים ולא יקנה לשאין שבים פוקד עון חבות על בני כשאומוץ מעשה חבותיהם בידם שכבר פירש במקרה אחר לשכחי על רבעים דור רביעי כמבואר

מדע טובה מרובה על מדת פורענו חסות לחמש מאות שבמלה טובה הוא חומר נוכר חסד לאלפים וימהר משה כשראה משה שכינה עוברת וסמע קול ה הקריאה מיד וישתחו וילך כא יי בקרבנו כמו שהבטחת מאחר שאלתה נוסח עון נחם עם קשה עורף הוא וימרו בך וזמרת על זאת פן אכלך ברך חתה תסלח לעונתי וגי יש כי במקל חס נחלתנו ויחוננו לנחלה מיוחדת זו היא בקשת ונכילנו חכי ועמך שלא תשרה שכינתך על האומות כורת ברית על זאת חשעה נכחות לשון ונכילנו שתהי מובלים כזו מכל ה האומות שלא תשרה שכינת עליהם את האומות וגי חומות יש כאן כי ה הגרנטי עמד ופכה מפניהם חשריו הוא חילן שעובדים חותנו קח סמו מקח ליפדע ואזי מוותר והו כל לשון קחאה חומו בכחוננו ופורע מעונתי ואכלת מזבחני כסבור אתה טחין עונם באכילתו ואחי מעלה עליך כמורה בעבודתם שמתוך כך אתה בח ולוקח מ מכותיו לכניך חדם האביב חדם הכיכור שהתבואה מוכרת בביוסלה כל

נשא עון ופשע וחטאה ונקיה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים:

וימהר משה ויקד ארצה וישתחו: ויאמר אס-נא מצאתי חן בשניך **אדני ילד-נא אדני בקרבנו כי עם-קשה ערף הוא וסלת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:** ויאמר הנה אנכי ברית ברית נגד כל עמך

אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבנו את-מעשה יהוה כי-נורא הוא אשר אני עשה עמך: שמר-לך את אשר אנכי מצוך היום הנני גרש מפניך את האמרי והכנעני והחתי והפרזי והחוי והיבסי: השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה פן יהיה למקש בקרבך: כי את-מזבחתם תתצון

ואת-מזבתם תשברון ואת-אשריו תכרתון: כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהוה קנא שמו אל קנא הוא: פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהים וזבחו לאלהים וקרא לך ואכלת מזבחנו ולקחת מבנותיו לבניה וזנו בנותי אחרי אלהייהן והזנו את בניה אחרי אלהיהן: אלהי מסכה לא תעשה לך: את-חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב כי בחדש האביב יצאת מצרים:

ויאמר יד בטעם פרו וסי קתנא את בנד' הכי קרא שמו' אם נא מצאתי חן' וישמע דוד' ויאמר שלחני נא כי זבת' וישמע אלו דוד' את אלהי אשר' וישמע עד מתיו' ויאמר הלילה לי כמלח' ויאמר עבר מלך הכושי' ויאמר בוא אל בניו' ויאמר חזאל' ואני באתי בית שמעיה דעורא:

שביק לעונ ולמרוד ולחובין ס סלח לדתבין לאוריתיה ולדלא תבין לא מזבי מסערי חובי א אכרו על בנין ועל בני בנין מרדיו על דר-תלתא ועל דר רביעאי: ואוחי משה וברע על-ארעא וסנידו' ויאמר אם כעז אשכחית רחמין קדמך יתהד כעז שבנתא דני ביננא ארי עם קשי קדל הווא ותשבוק לחובנא ולחטאתא ותחסננא: ויאמר הווא אנא גזר קים קדם כל עמך אעביד פרוישן דני לא אתברואו בכל-ארעא ובכל עממיא והזון כל עממיא דראת בנידיהו וית עוברא דני ארידהל הוא די אנא עבר עמך: טר-לך ית די אנא טפקדו ומא-דני הווא אנא מ טר-לך מן קדמך ית אמוראי וכנענאי וחתאי ופרזאי והוואי ויבוסאי: אסתמר לך דלמא תגזר קים ליתב ארעא די את עלל עלה דלמא יהו לתקלא בינך: ארי ית אגוריהו תתרעון וית קמר-הוון תתברון וית אשריהו תקצצון: ארי לא תסגוד לטעות עממיא ארי ע קנא שמה אל קנא הווא: דלמא תגזר קים ליתב ארעא ויטעון בתר טעות-הוון וידבחו לטעות-הוון ויקרין לך ורתיכול מדב-הוון: ותסב מבנת-הוון לבנד ויטעון בנת-הוון בר-ט טעות-הוון ויטעון ית-בנד בר-ט טעות-הוון: דהלו דמתכא לא תעביד לך: ית-חנא דפטריא תטר שבועא יומין רתיכול פטריא כמא די פקדך לזמן ירהא דאביבא ארי בירחא דאביבא נקרא ממצרים:

ויאמר אס-נא מצאתי חן בשניך אדני ילד-נא אדני בקרבנו כי עם-קשה ערף הוא וסלת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו ויאמר הנה אנכי ברית ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבנו את-מעשה יהוה כי-נורא הוא אשר אני עשה עמך שמר-לך את אשר אנכי מצוך היום הנני גרש מפניך את האמרי והכנעני והחתי והפרזי והחוי והיבסי השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה פן יהיה למקש בקרבך כי את-מזבחתם תתצון ואת-מזבתם תשברון ואת-אשריו תכרתון כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהוה קנא שמו אל קנא הוא פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהים וזבחו לאלהים וקרא לך ואכלת מזבחנו ולקחת מבנותי לבניה וזנו בנותי אחרי אלהיהן והזנו את בניה אחרי אלהיהן אלהי מסכה לא תעשה לך את-חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב כי בחדש האביב יצאת מצרים:

אדני קלך יד מנהן מוחדן בתו וסי מצוין במסרא רבתא: לך יד זקפן נמסר בסדר בראשית: וכל שמור השמר בין בוקף בין מצעות פסו דכו: ליושב יו מלאים בתו וסי בסדר ווחי: אלהיהן ה בליש וסי ולקחת מבנתו לבנד' בב'ו ותקראן לעם לזבוני אלהיהן בב'ו וכן עש לכל נשיו: למועד זרפן נמס בסד משפטי:

אדני קלך יד מנהן מוחדן בתו וסי מצוין במסרא רבתא: לך יד זקפן נמסר בסדר בראשית: וכל שמור השמר בין בוקף בין מצעות פסו דכו: ליושב יו מלאים בתו וסי בסדר ווחי: אלהיהן ה בליש וסי ולקחת מבנתו לבנד' בב'ו ותקראן לעם לזבוני אלהיהן בב'ו וכן עש לכל נשיו: למועד זרפן נמס בסד משפטי:

אדני קלך יד מנהן מוחדן בתו וסי מצוין במסרא רבתא: לך יד זקפן נמסר בסדר בראשית: וכל שמור השמר בין בוקף בין מצעות פסו דכו: ליושב יו מלאים בתו וסי בסדר ווחי: אלהיהן ה בליש וסי ולקחת מבנתו לבנד' בב'ו ותקראן לעם לזבוני אלהיהן בב'ו וכן עש לכל נשיו: למועד זרפן נמס בסד משפטי:

אדני קלך יד מנהן מוחדן בתו וסי מצוין במסרא רבתא: לך יד זקפן נמסר בסדר בראשית: וכל שמור השמר בין בוקף בין מצעות פסו דכו: ליושב יו מלאים בתו וסי בסדר ווחי: אלהיהן ה בליש וסי ולקחת מבנתו לבנד' בב'ו ותקראן לעם לזבוני אלהיהן בב'ו וכן עש לכל נשיו: למועד זרפן נמס בסד משפטי:

במעשה או בלסון והנה הסתכלנו תכלת משה על דבר המרגלים ויאמר יי שהוא שם העצם שמדות שהיינה עליו כאמרות ולא הזכיר השם הסני שהוא תאר כי השם דנה להשמיר ולא אל כי אין צורך להזכיר המדה הזאת ולא רחום כי ישראל לא היו כתאים ולא חנון כי לא נעשה להם חיים שיציקו אל השם ל להישיעם והזכיר אך חפס כי היו רשעים ורב חסד לכל ה הוא ולא הזכיר וחמת כי היו חייבים והזכיר נושא עון ופשע ולא הזכיר וחטאה כי לא היו שוגגים ומרוב הענוה שהיית במשה הכנים נפשו עם ישראל לחמק וסלת לעונתו ולחטאתיו ולא הזכיר פשעינו בעבור גדול מעלתו שלא יתכן שיפסע: וימהר' ריקי מוח חמוז כי מהר משה כאשר ה הזכיר רבעים שלא יאמר חמסים וזאת טעות גדולה כי אין הדעת סובלת שיפסיק הוא דברי השם בעוד שהיה מדבר כי היה פן מות לטעותו רק כאשר נכסף הקול מיד מהר משה להתפלל ועוד כי הנה כתוב כן בעשרת הדברות והנה כל ישראל שמוע זה ואיך יעלה על לב משה שיאמר הקנה לחמשי ובעבור שהזכיר ונקיה לא ינקיה לא הזכיר לומר לשכח ומלת ויקד מבעלי הכפל מבזרת ק קדקד ששם קדקדו בארץ על מסקל ויחם הכסף ויקדו כמו ויתמו ולא תשמע אל המוסיפין שרשים מלבס בעבור המשקל ועל זה הדרך ידמו כאבן: ויאמר טעם ילך כא יי בקרבנו כאשר יסעו כמו והתהלכתי ב בתוככם: כי עם קשה עורף הוא על דעת רבי מרינוס אלפ טעם קשה עורף הוא וכן רפאה נכפי כי חטאתי לך חף על פי שחטאתי לך ולפי דעתי רפאי כי אכי מודה שחטאתי לך ובעבור חטאי החליתי וככה זה חמי מודה כי עם קשה עורף הוא וחתה תסלת: ויאמר הנה חוכי כורת ברית' והו כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית והם התנאים הכתובים מתחלת סמר לך ובעבור זה אכתוב לך הלוחות הסניים ויהיה כסטור עדות וכל זה שסלתני לעונם היה בעבור כבודך על כן חשעה עמך נכחות שיממהו כל רואיך וידעו כי נתתי הוד עליך שלא עשיתי כן מיתם שברחמי שמים וארץ והנה כתוב בזמותי לא כהתה עינו ולא כס לחם הכך תולדת כל הזקנים' וטעם אשר לא נבראו בכל הארץ לא נשמע זה בגוים והנחוץ אמר אשר לא נבראו כן בכל ארץ מצרים שיבאתם מים וכלל הגוים: סמר לך לפי דעתי עם משה ידבר שיסמור אלה הדברים ויספרם כן לכני ישראל על דרך שמדני עזותיו וחוק נתן למו כאשר פירשתי במקומו ותחלת הפרשה שתחמור להם הכני גורם מפניך וזאת הפרשה דומה לפרשת הנה חוכי שולח מלאך עם הפרשה שהיא למעלה' ומלת גורם שהבנין הקל והוא פועל ויבא וככה חלמנה וברשה: השמר לך' הנה זה כמו לא תשתחווה לאלהיהם: כי את מזבחותם' כמו כי הרם תהרסם' (פן תכרות כמו לא תכרת להם ולאליהם ברית והוסף לפרס כן תכרות ברית וזנו בנותי' והזכיר אל קנא ככתוב בעשרת הדברים' וטעם אלהי מסכה' ומלת אלהי הגוים כוללת בעבור עגל מסכה' והזכיר את חג המצות שאמר הזכיר בפרשה העליונה ובעבור שהזכיר כי בו יבאת ממצרים והנה חג המצות לזכר הזכיר דבר פטר חומר שגם הוא זכר ליביאת מצרים כמו בספוק ובקוצרסם שהזכירו עם חג הקיץ וככה הזכיר זה בפרשת קלושים תהיו ובעבור זה כל פטר רחם לי' ומלת

אדני קלך יד מנהן מוחדן בתו וסי מצוין במסרא רבתא: לך יד זקפן נמסר בסדר בראשית: וכל שמור השמר בין בוקף בין מצעות פסו דכו: ליושב יו מלאים בתו וסי בסדר ווחי: אלהיהן ה בליש וסי ולקחת מבנתו לבנד' בב'ו ותקראן לעם לזבוני אלהיהן בב'ו וכן עש לכל נשיו: למועד זרפן נמס בסד משפטי:

בעל הטורים
כ"ו תכתיבית ל"בס
הארץ ל"בס תלא ו"י
דעה היו שמוהיר
עליהם סרגשו
עמד ופכה יהומו
את כיוך אחרי
אלהיהן וסמיד ליה
אלהי מסכה רמו
שיעזן קמין זכרות
מפסלת לעו ונס
ששו קמין זכרות
ללמו על ככתוב
ותזני כס קדקד
הנ המנות לאלהי
מסכה לומר טעו
אסורה כהנאה פחז
כפכה

עמך נכחות שיממהו כל רואיך וידעו כי נתתי הוד עליך שלא עשיתי כן מיתם שברחמי שמים וארץ והנה כתוב בזמותי לא כהתה עינו ולא כס לחם הכך תולדת כל הזקנים' וטעם אשר לא נבראו בכל הארץ לא נשמע זה בגוים והנחוץ אמר אשר לא נבראו כן בכל ארץ מצרים שיבאתם מים וכלל הגוים: סמר לך לפי דעתי עם משה ידבר שיסמור אלה הדברים ויספרם כן לכני ישראל על דרך שמדני עזותיו וחוק נתן למו כאשר פירשתי במקומו ותחלת הפרשה שתחמור להם הכני גורם מפניך וזאת הפרשה דומה לפרשת הנה חוכי שולח מלאך עם הפרשה שהיא למעלה' ומלת גורם שהבנין הקל והוא פועל ויבא וככה חלמנה וברשה: השמר לך' הנה זה כמו לא תשתחווה לאלהיהם: כי את מזבחותם' כמו כי הרם תהרסם' (פן תכרות כמו לא תכרת להם ולאליהם ברית והוסף לפרס כן תכרות ברית וזנו בנותי' והזכיר אל קנא ככתוב בעשרת הדברים' וטעם אלהי מסכה' ומלת אלהי הגוים כוללת בעבור עגל מסכה' והזכיר את חג המצות שאמר הזכיר בפרשה העליונה ובעבור שהזכיר כי בו יבאת ממצרים והנה חג המצות לזכר הזכיר דבר פטר חומר שגם הוא זכר ליביאת מצרים כמו בספוק ובקוצרסם שהזכירו עם חג הקיץ וככה הזכיר זה בפרשת קלושים תהיו ובעבור זה כל פטר רחם לי' ומלת

כל פטר רחם לי בחדש: וכל מקנה תזכר וגו' וכל מקנה אשר תזכר בפטר שור ושה' אשר יפטור זכר את רחמה: פטר' לשון פתיחה וכן פטור מים ראשית מדון ת"ו של תזכר לשון נקבה היא מוסב על היולדת: ופטר חמור' ולא שאר בהמה טמאה: תפדה בשה' נותן שם לכהן והוא חולין ביד כהן וכטור חמור מותר בעבודה לבעלים: וערפתו עורפו בקפיץ הוא הפסיד ימון כהן ללפיכך יוסבד מומנו: כל בכור בניך תפד' חמשה סלעים פדיונו קצוב ש' ופדיון עבן חדש תפדה: ולא יראו פני ריקס' לבי פשוטו של מקרא דבר בפני עבמו הוא וחינו מוסב על הבכור שאין במו' בכור ראית פנים אלא חזקה אחרת היא נכסתעלו לרגל לראות לא יראו פני ריקס מזה עליכם להביא עולה ראית פנים ולפי מדרש ברייתא מקרא יתר הוא ומוסב ל לגזרה שיה' ללמד על הענקתו של עבד עברי שהוא חמשה סלעים מכל מין ומין כפדיון בכור במסכת קדושין: בחריש ובקציר השבות' למה כזכר חריש וקציר יש מרביתו חומרי' על חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעי וקציר של שביעית הונח ל למוצאי שביעי ללמדך שמוסיפין מחול על הקדש וכך משמעו ששת ימים תעבוד וציוס השביעי תשבות ועבודת ששת ימים שהתמתי לך יש שנה שהחריש והקציר ה' חבור ואין צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר כאמר שדך לא תזרע וגו' ויש חמרים שאינו מדבר לא בשב' וחריש וקציר שהזכר בו לומר לך מה חריש רש' אף קציר רשות יבא קציר העומר שהוא מונה ודונה את השבת: בכורי קציר חטים' שאתה מביא בו שתי הלחם מן החטי': בכורי' שהיא ינחה רחשונה הבאה מן החדש חטים למקדש כי ינחת העומר הבא בפסח מן השעורים היא: ונח האסיף' בזמן שאתה אוסף תבואתך מן הסדה לבית אסיפה זו לשון הכנסה לבית כמו נאספתו אל תוך ביתך: תקופת השנה' שהיא בחזרת השנה בתחילת השנה הבאה: תקופת' לשון מסיבה והקפה: כל זכורך' כל הזכרים שבך הרבה מנות בעור' כאמרו וכפלו ויש מהם שלם פעמי' ורבע לחייב ולענוש על מנין לאוין שבהם ועל מנין עשה שבהם: אוריש' כתרנונו אחריו וכן החל רש' וכן זרע את האמורי לשון גרוסין: והרחבתי את גבולך: ואתה רחוק מבית הבחירה ואיך יכול לראות לפני תמיד לכך אפי קובע לך שלם הרגלים הללו: לא תשחטונו' לא תשחט את הפסח ועדין חמץ קיים חזקה לשוחט או לזרק או לאחד מבני חבורה: ולא ילון' כתרנונו איך ליכה מועלת בראש המזבח ואין ליכה אלא בעמוד השחר: זבח חב הכמח' אמרו ומכאן אתה למד לכל הקטר חלבים וחבירים: ראשית בכורי אדמתך' משבעת המינין האמורים בשבח ארבע ארץ חטה ושעורה ובכר' וגו': ודבש' הוא דבש תמרים: לא תבשל גדי' חזקה להבשר בחלב ושלש פעמים כתוב בתורה אחד לאכילה ואחד להנאה ואחד לאיסור בשול: גדי' כל ולד דך במשמע ואף על וכבש ממה שהזכרך לפרש בכמה מקומות גדי עוים למדת שגדי שחם כל ינקים במשמע: בחלב חמו' פרט לעוף שאין לו חלב שאין חסורו מן התורה אלא מדברי סופרים: את הדברים האלה' ולא אתה רשאי לכתוב תורה שבעל פה: ויהי בדרת משה' כשהביא לוחות אחרונות ביום הכפורים:

ומלת מקנה בא במקום הזה על לשון נקבה ושמות רבים ככה על לשון זכר גם לשון נקבה: ששת ימים' ככה כתוב בראשונה' וטעם בחריש ובקציר שהם עיקר חיי האדם' אמר ענין ימחה שמו כענין כי זה על משכב האשה והלא תכסהו בשה' כי אם אמרנו כי ביד הנזכר החריש הלא במלת קציר יחריש ולא הזכיר בכרש הזאת שנת השמיטה כי היים הידוע השלם היא תנועת הנגלגל העליון ממזרח למערב בעשרים וארבעה שעות ויום השמש הוא שלם מלות וששים וחמשה ימים וקרוי מרביעית יום כי היא ת תקופת השמש מתחלת מערב עד שובה אל מקומה וחמיו היא המולות יבינו זה: וחב' כתוב בשני מקומות ושם ככח השנה כי סוף השל' הוא תחלת השנה האחרת וזה ללות כי השמש תכנס במזל המזוים כמין ליום העשור ולא יתאחר עד כח שוכות שלא תכנס השנה האחרת על כן כתוב תקופת השנה ואל תסמין על תקופת שמואל רק על תקופת רב ארץ חלפי שהיא צריכה לשני תקונים האחד בעבור שמהלך השמש כעם בחרוכה ופעם בקצרה וזה השנוי ח' אינו במהלך השמש כי שנה הוא לעולם רק הוא כנגד מראה הנקודה בגלגל המולות והתקון השני בעבור תנועת גלגל קטן בראש טלה: שלם פעמים' הזכיר בפרשה הזאת אלהי ישראל בעבור דבר העגל: כי אוריש' פירש בכר' הזאת למה שלא הזכיר בראשונה כי לא הזכרך כי אחר שהסס בזה שיעלו כל זכרי ישראל לראות פני הנה אין ספק כי השם ישמור ארצם מפני החיוב אחר שכל ישראל עושים רצונו וזה הטעם באר חותו היטב' וטעם ולא יחמוד איש את אחר כל כך אשלא חימה בלב השכנים אפי' שלא יחמדו הארץ אף שיעלה בלבם לעשות מלחמה: רחשית' כמו בפרשה הראשונה ואלה הם התנאים ומתחלת ואלה המשפטים עד שם שני משפטו' הם והכהן הגדול והשופט שהוא המלך הם חייבי ללמד ולדעתם וחיו הבב' הם הזכרי' אחר כך כמו אלה: ויאמר' ואלפי' שכבר היו כתובי' כתבם פעם אחרת עם עשרת הדברים על כן נכתבה הפרשה הזאת פעמי': והי' רבים חסבו שמוני' ים עמד משה בהר עד שנתן לו השם את הלוחות ולא דבר נכונה רק דברי הקדמונים זל אמת כמו שכבר זכרתי' כי הנה ארבעים יום עמד משה בהר עד שנתן לו השם הלוחות הראשונים וכן כתו' ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה והוא אמר ואתנפל לפני יי' את ארבעים ואת ארבעים הלילה אז אמר משה פרשת ראה אתה אומר אלי ואחר כך ירד ופטל הלוחות והעלם עמו אל הר סיני והנה כתוב ויעבור יי' על פניו ואחר כך ויהי שם עם יי' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל כמשפטו בפעם הראשונה גם בשנית: ויכתוב על הלוחות' השם כתבם כי כן כתוב וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר עברת: ומשה

שבעת ב' חס' וחי' שבעת תעשה לך' שבעה שבועת תספור לך: האסיף ב' חס' וחי' וחי' האסיף בצאת השנה' וחי' האסיף תקופת השנה' בתר' מל': בעלתך ג' חס' בליש' וס' בעלתך לראת את פני' מדי עלתה בית יי' סנגד עלת הנשק: לראות ג' ומל' וס' כי אוריש גוים' בבוא כל ישראל' כי תבאו לראות כל פטר רחם לי וכל מקנה תזכר פטר שור ושה' תפדה בשה' ואתה רחוק מן הסדה לבית אסיפה זו לשון הכנסה לבית כמו נאספתו אל תוך ביתך: תקופת השנה' שהיא בחזרת השנה בתחילת השנה הבאה: תקופת' לשון מסיבה והקפה: כל זכורך' כל הזכרים שבך הרבה מנות בעור' כאמרו וכפלו ויש מהם שלם פעמי' ורבע לחייב ולענוש על מנין לאוין שבהם ועל מנין עשה שבהם: אוריש' כתרנונו אחריו וכן החל רש' וכן זרע את האמורי לשון גרוסין: והרחבתי את גבולך: ואתה רחוק מבית הבחירה ואיך יכול לראות לפני תמיד לכך אפי קובע לך שלם הרגלים הללו: לא תשחטונו' לא תשחט את הפסח ועדין חמץ קיים חזקה לשוחט או לזרק או לאחד מבני חבורה: ולא ילון' כתרנונו איך ליכה מועלת בראש המזבח ואין ליכה אלא בעמוד השחר: זבח חב הכמח' אמרו ומכאן אתה למד לכל הקטר חלבים וחבירים: ראשית בכורי אדמתך' משבעת המינין האמורים בשבח ארבע ארץ חטה ושעורה ובכר' וגו': ודבש' הוא דבש תמרים: לא תבשל גדי' חזקה להבשר בחלב ושלש פעמים כתוב בתורה אחד לאכילה ואחד להנאה ואחד לאיסור בשול: גדי' כל ולד דך במשמע ואף על וכבש ממה שהזכרך לפרש בכמה מקומות גדי עוים למדת שגדי שחם כל ינקים במשמע: בחלב חמו' פרט לעוף שאין לו חלב שאין חסורו מן התורה אלא מדברי סופרים: את הדברים האלה' ולא אתה רשאי לכתוב תורה שבעל פה: ויהי בדרת משה' כשהביא לוחות אחרונות ביום הכפורים:

כל פטר רחם לי וכל מקנה תזכר פטר שור ושה' תפדה בשה' ואתה רחוק מן הסדה לבית אסיפה זו לשון הכנסה לבית כמו נאספתו אל תוך ביתך: תקופת השנה' שהיא בחזרת השנה בתחילת השנה הבאה: תקופת' לשון מסיבה והקפה: כל זכורך' כל הזכרים שבך הרבה מנות בעור' כאמרו וכפלו ויש מהם שלם פעמי' ורבע לחייב ולענוש על מנין לאוין שבהם ועל מנין עשה שבהם: אוריש' כתרנונו אחריו וכן החל רש' וכן זרע את האמורי לשון גרוסין: והרחבתי את גבולך: ואתה רחוק מבית הבחירה ואיך יכול לראות לפני תמיד לכך אפי קובע לך שלם הרגלים הללו: לא תשחטונו' לא תשחט את הפסח ועדין חמץ קיים חזקה לשוחט או לזרק או לאחד מבני חבורה: ולא ילון' כתרנונו איך ליכה מועלת בראש המזבח ואין ליכה אלא בעמוד השחר: זבח חב הכמח' אמרו ומכאן אתה למד לכל הקטר חלבים וחבירים: ראשית בכורי אדמתך' משבעת המינין האמורים בשבח ארבע ארץ חטה ושעורה ובכר' וגו': ודבש' הוא דבש תמרים: לא תבשל גדי' חזקה להבשר בחלב ושלש פעמים כתוב בתורה אחד לאכילה ואחד להנאה ואחד לאיסור בשול: גדי' כל ולד דך במשמע ואף על וכבש ממה שהזכרך לפרש בכמה מקומות גדי עוים למדת שגדי שחם כל ינקים במשמע: בחלב חמו' פרט לעוף שאין לו חלב שאין חסורו מן התורה אלא מדברי סופרים: את הדברים האלה' ולא אתה רשאי לכתוב תורה שבעל פה: ויהי בדרת משה' כשהביא לוחות אחרונות ביום הכפורים:

כל פטר רחם לי וכל מקנה תזכר פטר שור ושה' תפדה בשה' ואתה רחוק מן הסדה לבית אסיפה זו לשון הכנסה לבית כמו נאספתו אל תוך ביתך: תקופת השנה' שהיא בחזרת השנה בתחילת השנה הבאה: תקופת' לשון מסיבה והקפה: כל זכורך' כל הזכרים שבך הרבה מנות בעור' כאמרו וכפלו ויש מהם שלם פעמי' ורבע לחייב ולענוש על מנין לאוין שבהם ועל מנין עשה שבהם: אוריש' כתרנונו אחריו וכן החל רש' וכן זרע את האמורי לשון גרוסין: והרחבתי את גבולך: ואתה רחוק מבית הבחירה ואיך יכול לראות לפני תמיד לכך אפי קובע לך שלם הרגלים הללו: לא תשחטונו' לא תשחט את הפסח ועדין חמץ קיים חזקה לשוחט או לזרק או לאחד מבני חבורה: ולא ילון' כתרנונו איך ליכה מועלת בראש המזבח ואין ליכה אלא בעמוד השחר: זבח חב הכמח' אמרו ומכאן אתה למד לכל הקטר חלבים וחבירים: ראשית בכורי אדמתך' משבעת המינין האמורים בשבח ארבע ארץ חטה ושעורה ובכר' וגו': ודבש' הוא דבש תמרים: לא תבשל גדי' חזקה להבשר בחלב ושלש פעמים כתוב בתורה אחד לאכילה ואחד להנאה ואחד לאיסור בשול: גדי' כל ולד דך במשמע ואף על וכבש ממה שהזכרך לפרש בכמה מקומות גדי עוים למדת שגדי שחם כל ינקים במשמע: בחלב חמו' פרט לעוף שאין לו חלב שאין חסורו מן התורה אלא מדברי סופרים: את הדברים האלה' ולא אתה רשאי לכתוב תורה שבעל פה: ויהי בדרת משה' כשהביא לוחות אחרונות ביום הכפורים:

פני: תשחט חז' מן ג' וזוג מתחלפין קדם זין תני' שין וס' בסדר ושמעו יתרו: תביא גוסי' מצוין בסדר משפטים: על פי הדברים האלה ב' בתו וס' ונגד לו על פי' כי על פי הדברים האלה כרתו: פעם אחרת עם עשרת הדברים על כן נכתבה הפרשה הזאת פעמי': והי' רבים חסבו שמוני' ים עמד משה בהר עד שנתן לו השם את הלוחות ולא דבר נכונה רק דברי הקדמונים זל אמת כמו שכבר זכרתי' כי הנה ארבעים יום עמד משה בהר עד שנתן לו השם הלוחות הראשונים וכן כתו' ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה והוא אמר ואתנפל לפני יי' את ארבעים ואת ארבעים הלילה אז אמר משה פרשת ראה אתה אומר אלי ואחר כך ירד ופטל הלוחות והעלם עמו אל הר סיני והנה כתוב ויעבור יי' על פניו ואחר כך ויהי שם עם יי' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל כמשפטו בפעם הראשונה גם בשנית: ויכתוב על הלוחות' השם כתבם כי כן כתוב וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר עברת: ומשה

פני: תשחט חז' מן ג' וזוג מתחלפין קדם זין תני' שין וס' בסדר ושמעו יתרו: תביא גוסי' מצוין בסדר משפטים: על פי הדברים האלה ב' בתו וס' ונגד לו על פי' כי על פי הדברים האלה כרתו: פעם אחרת עם עשרת הדברים על כן נכתבה הפרשה הזאת פעמי': והי' רבים חסבו שמוני' ים עמד משה בהר עד שנתן לו השם את הלוחות ולא דבר נכונה רק דברי הקדמונים זל אמת כמו שכבר זכרתי' כי הנה ארבעים יום עמד משה בהר עד שנתן לו השם הלוחות הראשונים וכן כתו' ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה והוא אמר ואתנפל לפני יי' את ארבעים ואת ארבעים הלילה אז אמר משה פרשת ראה אתה אומר אלי ואחר כך ירד ופטל הלוחות והעלם עמו אל הר סיני והנה כתוב ויעבור יי' על פניו ואחר כך ויהי שם עם יי' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל כמשפטו בפעם הראשונה גם בשנית: ויכתוב על הלוחות' השם כתבם כי כן כתוב וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר עברת: ומשה

ששת ימים הקדים להם אזרחת שבת לכוני מלאכת המשכן לומר שחינו לוח' חת השבת: לא תבערו חם יסורבותינו חומרי הבערה ללחו יבאת ויש חומרי לחלק יבאת: זה הדבר אשר צוה יי' לי לאמר לכם: כדב' לבי' על שם שלבו נודבו קרוי כדב' לב ככר פירשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום נואתם: חת המשכן יריעות

לא תבערו: בעבור שהזכיר ביום הראשון ובשבעי בחב המצות כל מלאכה לא יעשה בהם להתייר אוכל נפש חמר עתה בשבת לא תבערו חם לחכות לחם ולבשל בשר כי האש צורך לכל מאלכל והנאון רב סעדיה חבד ספר נכבד תשובות על החולקי' על קדמונינו על כר שבת: ויאמר עתה החל לפרש לכל העדה מה שצונו

התחנות הנכרות בתוכו קרוי משכן: וחת חלוני הוא חלה יריעו עני העשויו לנג: וחת מכסהו מכסה עורות חלים והתחסי: וחת פרכת המשכן פרכ המחיצה כל דבר המנץ בין למעלה בין מכנגד קרוי מסך ומסך וכן שבת בעניו הנני סך חת דרכך: לחם הפנים, ככר פירשתי על שם שהיו לו פנים לכאן ולכאן שהוא עשוי כמין תיבה פרוכה: וחת כליה מלקחים ומתחנות: פרותיה לזכרים בלעז בויכין שהשמן והפתילות נתונים בהן: וחת שמן המאור חף הוא צריך חכמי לב שהוא מוסב משאר שמנים כמו שמפורסם במחנות מוגברו ב כראש הזית והו' כתיב מוך: מסך הפתח וינון שלפני המזרח שלא היו שם קדשים ולא יריעות: חת עמודיו וחת חלניה

תעשהו נמסר בסדר תרומה: משבת כס' חס' ויוסי' לא תבערו אשי' ולחם וקליו וכרמלי' כל מלאכה לא תעשו דאך בעשור לחדש' וב' מל' דמל' בכל מושבותיכם הערי' תחברנה' ממדבר דבלתהו בכל מושבותיכם' ותרוהון ביהוקאל' ושארא מושבותיכם כתבן: קחו ר' וס' קחו מאתכם תרומה' קחו לכם מן העם'

השם: קחו' הפך תנו דק בהיות מ'ס אחר גזרת לקיחה הנה היא כמו נתינה קחי לי מעט מים פירש כי הלקיחה לי היא בעבורי וככה קחו מאתכם תרומה ליי' ומלת כל נדיב לבו זרה כל אשר כ נדבו לבו כמו בגדול זרועך בזרועך הגדול זכר רב טובך זכר טובך הרב' ורבי ישועה אמר כי היוו נוסף כמו חיתו שדי בנו בעור' ואחר

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה כל העשה בו מלאכה יוכרת: לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת: פ

ואמר משה לכל בני ישראל דבני ישראל למימר דין פתמא דייפקר' למימר: סבו מנכון אפרשותא קדם' כל דיררעי לביה ייתי ית אפרשותא קדם' דהנא וכספא ונהשא' ותכלא וארגונא וצבע וזורי ובוץ ומעיו ומשכי דדברי מסמקי ומשכי ססגונא ואעיו שטין ומשחא לאנהרותא ובוסמא למשח רבותא ולקטורת בוסמא: ואבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא: וכל חכמי לבא דבכוון יתון ועברון ית פל' די פקיד יין ית משבנא ית פרסיה וית חופאיה ית פורפוחי וית דפוחי ית עברוהי ית עפורוהי וית סמכוהי: ית ארונא וית אריחוהי ית פפורתא וית פרוכתא דפרסא: ית פתורא וית אריחוהי וית כל מנוהי וית לחים אפיה: וית מנרתא דאנהורי וית מנהא וית בוצינהא וית משחא ד דאנהרותא: וית מדבחה דקטורת בוסמא: וית אריחוהי וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמא וית פרסא דתרשא לתרע משבנא: ית מדבחה דעלתא וית סרדא דנהשא דילה ית אריחוהי וית כל מנוהי ית פורא וית בסיסיה: ית סרדי דרתא וית עפורוהי וית סמכהא וית פרסא דתרע דרתא: ית ספי משבנא וית ספי דרתא וית אטוניהון: ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא:

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה כל העשה בו מלאכה יוכרת: לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת: פ

ואמר משה לכל בני ישראל דבני ישראל למימר דין פתמא דייפקר' למימר: סבו מנכון אפרשותא קדם' כל דיררעי לביה ייתי ית אפרשותא קדם' דהנא וכספא ונהשא' ותכלא וארגונא וצבע וזורי ובוץ ומעיו ומשכי דדברי מסמקי ומשכי ססגונא ואעיו שטין ומשחא לאנהרותא ובוסמא למשח רבותא ולקטורת בוסמא: ואבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא: וכל חכמי לבא דבכוון יתון ועברון ית פל' די פקיד יין ית משבנא ית פרסיה וית חופאיה ית פורפוחי וית דפוחי ית עברוהי ית עפורוהי וית סמכוהי: ית ארונא וית אריחוהי ית פפורתא וית פרוכתא דפרסא: ית פתורא וית אריחוהי וית כל מנוהי וית לחים אפיה: וית מנרתא דאנהורי וית מנהא וית בוצינהא וית משחא ד דאנהרותא: וית מדבחה דקטורת בוסמא: וית אריחוהי וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמא וית פרסא דתרשא לתרע משבנא: ית מדבחה דעלתא וית סרדא דנהשא דילה ית אריחוהי וית כל מנוהי ית פורא וית בסיסיה: ית סרדי דרתא וית עפורוהי וית סמכהא וית פרסא דתרע דרתא: ית ספי משבנא וית ספי דרתא וית אטוניהון: ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא:

ואמר משה לכל בני ישראל דבני ישראל למימר דין פתמא דייפקר' למימר: סבו מנכון אפרשותא קדם' כל דיררעי לביה ייתי ית אפרשותא קדם' דהנא וכספא ונהשא' ותכלא וארגונא וצבע וזורי ובוץ ומעיו ומשכי דדברי מסמקי ומשכי ססגונא ואעיו שטין ומשחא לאנהרותא ובוסמא למשח רבותא ולקטורת בוסמא: ואבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא: וכל חכמי לבא דבכוון יתון ועברון ית פל' די פקיד יין ית משבנא ית פרסיה וית חופאיה ית פורפוחי וית דפוחי ית עברוהי ית עפורוהי וית סמכוהי: ית ארונא וית אריחוהי ית פפורתא וית פרוכתא דפרסא: ית פתורא וית אריחוהי וית כל מנוהי וית לחים אפיה: וית מנרתא דאנהורי וית מנהא וית בוצינהא וית משחא ד דאנהרותא: וית מדבחה דקטורת בוסמא: וית אריחוהי וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמא וית פרסא דתרשא לתרע משבנא: ית מדבחה דעלתא וית סרדא דנהשא דילה ית אריחוהי וית כל מנוהי ית פורא וית בסיסיה: ית סרדי דרתא וית עפורוהי וית סמכהא וית פרסא דתרע דרתא: ית ספי משבנא וית ספי דרתא וית אטוניהון: ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא:

ואמר משה לכל בני ישראל דבני ישראל למימר דין פתמא דייפקר' למימר: סבו מנכון אפרשותא קדם' כל דיררעי לביה ייתי ית אפרשותא קדם' דהנא וכספא ונהשא' ותכלא וארגונא וצבע וזורי ובוץ ומעיו ומשכי דדברי מסמקי ומשכי ססגונא ואעיו שטין ומשחא לאנהרותא ובוסמא למשח רבותא ולקטורת בוסמא: ואבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא: וכל חכמי לבא דבכוון יתון ועברון ית פל' די פקיד יין ית משבנא ית פרסיה וית חופאיה ית פורפוחי וית דפוחי ית עברוהי ית עפורוהי וית סמכוהי: ית ארונא וית אריחוהי ית פפורתא וית פרוכתא דפרסא: ית פתורא וית אריחוהי וית כל מנוהי וית לחים אפיה: וית מנרתא דאנהורי וית מנהא וית בוצינהא וית משחא ד דאנהרותא: וית מדבחה דקטורת בוסמא: וית אריחוהי וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמא וית פרסא דתרשא לתרע משבנא: ית מדבחה דעלתא וית סרדא דנהשא דילה ית אריחוהי וית כל מנוהי ית פורא וית בסיסיה: ית סרדי דרתא וית עפורוהי וית סמכהא וית פרסא דתרע דרתא: ית ספי משבנא וית ספי דרתא וית אטוניהון: ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא:

ואמר משה לכל בני ישראל דבני ישראל למימר דין פתמא דייפקר' למימר: סבו מנכון אפרשותא קדם' כל דיררעי לביה ייתי ית אפרשותא קדם' דהנא וכספא ונהשא' ותכלא וארגונא וצבע וזורי ובוץ ומעיו ומשכי דדברי מסמקי ומשכי ססגונא ואעיו שטין ומשחא לאנהרותא ובוסמא למשח רבותא ולקטורת בוסמא: ואבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא: וכל חכמי לבא דבכוון יתון ועברון ית פל' די פקיד יין ית משבנא ית פרסיה וית חופאיה ית פורפוחי וית דפוחי ית עברוהי ית עפורוהי וית סמכוהי: ית ארונא וית אריחוהי ית פפורתא וית פרוכתא דפרסא: ית פתורא וית אריחוהי וית כל מנוהי וית לחים אפיה: וית מנרתא דאנהורי וית מנהא וית בוצינהא וית משחא ד דאנהרותא: וית מדבחה דקטורת בוסמא: וית אריחוהי וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמא וית פרסא דתרשא לתרע משבנא: ית מדבחה דעלתא וית סרדא דנהשא דילה ית אריחוהי וית כל מנוהי ית פורא וית בסיסיה: ית סרדי דרתא וית עפורוהי וית סמכהא וית פרסא דתרע דרתא: ית ספי משבנא וית ספי דרתא וית אטוניהון: ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא:

ואמר משה לכל בני ישראל דבני ישראל למימר דין פתמא דייפקר' למימר: סבו מנכון אפרשותא קדם' כל דיררעי לביה ייתי ית אפרשותא קדם' דהנא וכספא ונהשא' ותכלא וארגונא וצבע וזורי ובוץ ומעיו ומשכי דדברי מסמקי ומשכי ססגונא ואעיו שטין ומשחא לאנהרותא ובוסמא למשח רבותא ולקטורת בוסמא: ואבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא: וכל חכמי לבא דבכוון יתון ועברון ית פל' די פקיד יין ית משבנא ית פרסיה וית חופאיה ית פורפוחי וית דפוחי ית עברוהי ית עפורוהי וית סמכוהי: ית ארונא וית אריחוהי ית פפורתא וית פרוכתא דפרסא: ית פתורא וית אריחוהי וית כל מנוהי וית לחים אפיה: וית מנרתא דאנהורי וית מנהא וית בוצינהא וית משחא ד דאנהרותא: וית מדבחה דקטורת בוסמא: וית אריחוהי וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמא וית פרסא דתרשא לתרע משבנא: ית מדבחה דעלתא וית סרדא דנהשא דילה ית אריחוהי וית כל מנוהי ית פורא וית בסיסיה: ית סרדי דרתא וית עפורוהי וית סמכהא וית פרסא דתרע דרתא: ית ספי משבנא וית ספי דרתא וית אטוניהון: ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא:

ואמר משה לכל בני ישראל דבני ישראל למימר דין פתמא דייפקר' למימר: סבו מנכון אפרשותא קדם' כל דיררעי לביה ייתי ית אפרשותא קדם' דהנא וכספא ונהשא' ותכלא וארגונא וצבע וזורי ובוץ ומעיו ומשכי דדברי מסמקי ומשכי ססגונא ואעיו שטין ומשחא לאנהרותא ובוסמא למשח רבותא ולקטורת בוסמא: ואבני בורלא ואבני אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא: וכל חכמי לבא דבכוון יתון ועברון ית פל' די פקיד יין ית משבנא ית פרסיה וית חופאיה ית פורפוחי וית דפוחי ית עברוהי ית עפורוהי וית סמכוהי: ית ארונא וית אריחוהי ית פפורתא וית פרוכתא דפרסא: ית פתורא וית אריחוהי וית כל מנוהי וית לחים אפיה: וית מנרתא דאנהורי וית מנהא וית בוצינהא וית משחא ד דאנהרותא: וית מדבחה דקטורת בוסמא: וית אריחוהי וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמא וית פרסא דתרשא לתרע משבנא: ית מדבחה דעלתא וית סרדא דנהשא דילה ית אריחוהי וית כל מנוהי ית פורא וית בסיסיה: ית סרדי דרתא וית עפורוהי וית סמכהא וית פרסא דתרע דרתא: ית ספי משבנא וית ספי דרתא וית אטוניהון: ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא:

קחו גשים וחולידו בנים קחו עמכם דברים קחו מוסרי ואל כסף: לאמור' ב' מ' לא חס' וס' אבני שהם קדם' וחברו דויקהל' והנשאם הביאו בתר' חס' ועשונו רפץ נמסר בסדר שמות: אשר צוה יי' ג' ס' וס' וכל חכם לב בכם' ועש בצלאל' וידבר משה אל ראשי המטות: ואת בדיד' וס' את האוק' ואת בדיד' את השלחן ואת בדיד' ואת מזבח הקטרת ואת קטרת הסמים ואת מסך הפתח לפתח המשכן: את המשחא ואת העלה ואת מכבד הנחשת אשר ללו' את בדיד' ואת כל בליו את הקציר ואת עמודיו ואת ארניה ואת מסך שער החצר: את יתרת המשכן ואת יתרת החצר ואת יתרת מיתריהם: את בני השדר לשרת בקדש ואת בני בניו לכהן: הכהן ואת בני בניו לכהן:

אבן עזרא ספר שמות לה רשי

ויצאו כל בני ישראל ממצרים... ויהיו כל בני ישראל ממצרים...

על הנשים... עם הנשים וסמוכין אליהן: מח' הוא תכשיט של זהב עגול כתון על הזרוע והוא הכמדי: כומו' כלי זהב הולך כתון כנגד חותמו מקו' לאשה ורבו' כי' שם כומו' כחן מקום זמה: וכל חיש אשר נמצא חתו' תכלת או חרנמן או תולעת שני או עורות חילים או תחשים כולם הביאו: טווח חת העוים' היא היתה חומכות יתיר' שמעל גבי העוים

טווח חותם: והנשיא' הביאו' חמר רבי כתן מה ראו נשיאים להתנדב בחכמת ה' המוצא בתחילה ו

ובמלאכת המסכן לא התנדבו בתחיל' אלא כן חמרו נשיאי' יתנדבו כבוד מה שמתנדבין ומה שמסכרין חנו' מ משלימן חותו' כיון ש שהשלימו כבוד חת ה הכל שחמו' והמלאכה היתה דים חמרו' כ נשיאי' מה עלינו לעשו' הביאו חת חכמי ה השוה ונ' לכך ה התנדבו בחכמת ה המוצא מחלה ולפי שכתעכלו מתחלה כ

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כלי וכלי יח בליש' וס' ויבאו האנשים על הנשי' וכל כלי פתוח אשר' לא יהיה כלי נבר' וקח מקלו בידו' והבית בהבנותו בשלם הבשר: אך לא יעשה ביתו' ב' בו' ומוציא כלי למעשהו' והביאו את כל אחיהם' שאנן מואב מעוררו' ונשהרג הכלי אשר הוא עושה' אכלני הסמני נבוכד נצר' ואתה קח לך הטין'

ונפקו כל בני ישראל דבני ישראל מן קדם משה: ואתו כל נבר דאתרעו לביה וכל די אשלמת רוחה יתיה איתאו ית אפרשותא קדם' לעבדית משפן ומנא' ו ולכל פולחניה וללבושי קודשא: ומיתן נבריה על נשיא כלי דאתרעו לביה איתאו שירין ושבתין ועקון ומחור כל מן דרהב וכל נבר די ארים ארמות דהבא קדם' ו: וכל נבר דאשתכח עמידה תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ ומעני ומשבי דדברי מסמקי ומשבי סגונא איתאו: כל דארים ארמות כסף ונחש איתאו ית אפרשותא קדם' וכל די א אשתכח עמידה אעי שטין לכל עבדית פולחנא איתאו: וכל אהתא חכמת לבא בידהא מעולא ומיתן פר עול ית תכלא ית ארגונא ית צבע זהורי וית בוצא: וכל נשיא דאתרעו לבהן עמקן בהוכמה עולן ית מעונא: ורברביא איתאו ית אבני בורלא וית אבני אשלמותא לשקעא ב כאיפוקא ובהושנא: וית בוסמא וית משחא לאנהרותא ולמשחא דרבותא ולקטורת בוסמא: כל נבר ואתתא דאתרעו לבהן יתהון לאיתארה לכל עבדיתא די פקיד י' למעבר בידא דמשה איתאו בני ישראל נדתא קדם י': ואמר משה לבני ישראל חזו דרבי י' בשום בצלאל בר אורי בר חור לשבטא ד דיהודה: ואשלים עמידה רוח נבואה מן קדם' בחכמתא ב בסוכלתנו ובמדע ובכל עבדיתא: ולא לפא אומנון למעבר ברהבא ובכסף ובנחשא: ובאומנות אבן טבא לאשלמתא ובנגרות אעי למעבר בכל עבדית א אומנון: ולא לפא ית בליה הוא

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

בעל הטורים

ויבאו האנשים על הנשי' הביאו חת חכמי ה השוה ונ' לכך ה התנדבו בחכמת ה המוצא מחלה ולפי שכתעכלו מתחלה כ

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

כחכמה חות משמש והנשוא' כתיב: חור' בנה של מרים היא: אהליאב

שני מרים

אח

שליש

שליש

ויקהל לו אבן עזרא קט

ועשה הכהן בצלחל הוא בעצמו יעשה הנכבד ויורה הוא והלוי: ויקרא' ה' לקדשה נוסף כמו ולדברה בו וחכם גדול טעה שאמר כי כמוהו לשמור את בריתי לעמדה כי הוא מפי' ה' ומלת עומד עומדת על כן הפי' לעמוד בה: ויקחו' את כל התרומה אשר הביאו: והם' ישראל היו עוד מביאים קדשה אל משה בכל בקר: ויבאו' אל אהל משה ויאמרו מרבים העם' מ'ס מדי נותר כל'ס מכל מלמדי השכלתי כאשר פירשתי: ועבירו קול' כמו ותעבור הרנה: והמלאכה' שהיתה עשויה' ואל' דים שב אל כל החכמים: לכל המלאכה' שהיו צרכים לעשות: והותר' גם הפועל ונעם והותר הותרה: ויעשו' החל מהמשכן: משור' בלשון ישמעאל חורך דע כי דקדוק מספר

רשי

ההליכה' משכט לן
מן הידוק שבשכט
מבני הספחו והספחו
המקום לצלחל ל
למלאכה המשכן והוא
מגדולי השבטים לקיים
מה שאמר ולא ככר
שוע לפני דל: מדי
העבודה' יותר
מכדי צורך העבודה:
ויכל' לשון מניעה:
והמלאכה היתה דים
למלאכה ההבאה הית'
דים של עוסי המשכן
לכל המלאכה של מ
משכן לעשות אותה
ולוותר: והותר' כמו
והכבד את לבו והכנת
את מוחב: ויעש

ואהליאב בן אחיסמך למטה דן:
לה מלא אתם חכמת לב לעשות כל-
מלאכת חרש' וחשב' ורקם בתכלת
ובארנמן בתולעת השני ובשש
וארג עשי כל-מלאכה וחשבי מ
מחשבת: ועשה בצלאל ואהליאב
וכל איש חכם לב אשר נתן יהוה
חכמה ותבונה בהמה לדעת לעשת
את כל-מלאכת עבודת הקדש לכל
אשר צוה יהוה: ויקרא משה אל-
בצלאל ואל-אהליאב ואל כל-איש
חכם לב אשר נתן יהוה חכמה בלב
כל אשר נשאו לבו לקרבה אל-
המלאכה לעשת אתה: ויקחו מלפני
משה את כל התרומה אשר הביאו
בני ישראל למלאכת עבודת הקדש
לעשת אתה והם הביאו אליו עוד
נדבה בבקר בבקר: ויבאו כל-
החכמים העשים את כל-מלאכת
הקדש איש-איש ממלאכתו אשר-
המה עשים: ויאמרו אל-משה לאמר
מרבים העם להביא מדי העבודה
למלאכה אשר צוה יהוה לעשת אתה
: ויצו משה ויעבירו קול במחנה
לאמר איש ואשר אל-עשור עוד
מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם
מהביא: והמלאכה היתה דים לכל-
המלאכה לעשות אתה והותר:
ועשו כל-חכם-
לב בעשי המלאכה את המשכן
עשר ירעת שש משור ותכלת
וארנמן ותולעת שני ברבים מעשה
חשב עשה אתם: ארך הירעה
האחת שמנה ועשרים באמה ולחב
ארבע באמה הירעה האחת מדה
אחת לכל-היריעה: ויחבר את-
חמש הירעת אחת אל-אחת וחמש
יריעה חבר אחת אל-אחת:

ואהליאב בן אחיסמך לשבט דן
ודן אשלים עמהון חכמות לבא
למעבד כל-עבדת נגר' ואומן
וצור בתכלא ובארננא בצבע
זהורי ובבוצא ומחו עברי כל-
עבדא ומלפי אומנן: ועבד
בצלאל ואהליאב וכל נגר חכם
לבא דיהב חוכמתא וסוכלתנותא
בהון למדע למעבד ית כל-עבדת
פולחן קודשא לכל די פקר י:
וקרא משה לבצלאל ולאהליאב
ולכל נגר חכם לבא די יהב י
חוכמתא בלבדיה כל דאתרע
לביה למקרב לעבדתא למעבד
יתה: ונסיבו מן קדם משה ית כל
אפרשותא די איתאו בני ישראל
לעבדת פולחן קודשא למעבד
יתה ואנון מיתן ליה עוד נדבתא
בצפר בצפר: ואתו כל-חכימי
דעבדו ית כל-עבדת קודשא
נגר נגר מעבדיתה דאנון ע
עבדו: ואמרו למשה למימר
מסנן עמא לאיתארה מסת פ
פולחנא לעבדתא דפקר י:
למעבד יתה: ופקד משה
ואעברו כרו במשריתא למימר
נגר ואתתא לא יעבדו עוד
עבדתא לאפרשות קודשא
ופסק עמא מלאיתא: ועבדתא
הות מסת לכל-עבדתא למעבד
יתה ויתרת:
ועברו כל-חכימי
לבא בעברי עבדתא ית-משכנא
עסר ירעו דבון שור ותכלא
וארננא וצבע זהורי צורת כרובן
עובר אומן עבר יתה: אורכא
דיריעתא חרא עסרין ותמני אפין
ופותיא ארבע אפין דיריעתא
חרא משחתא חרא לכל-יריעתא
ולפי ית-חמש ירעו חרא עם-חרא
וחמש ירעו לפי חרא עם-חרא:

האחד בחשבון משונה מדרך
לשון הקדש גם ככה הוא בלשון
כשדי משונה גם בלשון ישמעאל
כי לעולם הה' בסוף השמות
סימן לנקבה ולשון זכר בלא
סימן והנה בחשבון שלשה בה'א
סימן זכרי וככה בחשבון חרבע'
גם שמונה גם עשרה ומסס
והלאה עד עשר והזכר בלא ה'א
אחד עשר ש' עשר תשעה עשר
והנקבה בה'א רק בסונו מלת ע
עשרה שלא תתערב על לשון זכר
חמרו שתי עשרה וככה כלס
והנה לשון נקבה שלש וחרבע
ועשר ואם היתה מלת חשבון
סמוכה תהיה בתו לזכרים
ולנקבות ושלשת האנשים האלה
ושלשת נשי בניו והנה שמונה ל
לזכרים כמשפט ושנו לנקבה
לומ' שמונה כדרך עשתי עשרה'
אולי טעם באמה היא הידועה
אולי היתה כמות בית ראשון
שהיתה אצלה: תו' הלוללות
סימן הנקבה וחת לולה ובה
תחת החלף ה'א ויש אל' כי מוחת
הגורה הרה ללת: לאהל'
להיות אהל' ומלת

באניות תועבת י' שפתי שקר'
ואדעה כי מנות הלוי' אשקל
על די עשי' וכל שרי המדינות
מנשאים' ומן ויהי בשנת עשרו'
ושלש שנה למלך יהואש לא
הוקו עד סוף דספר דכו: בהמה
ג' וס' מסר סו פרש ואתה תצוה:
אשר צוה י' ג' ספ נמסר לעיל
בהאי סידרא: בבקר בבקר י'
נמסר בישיע' סימן ג' גבי הפטרת
והיה עקב: המה עשים ה' וס'
ממלאכתו אשר המה עשים' ק
המה עשים גם לך שמואל'
האיך ראה מה המה עשים ד
דירמיה' תעבו גדלו אשר המה
עשים יחזקאל' כי ענבי בפיחם
המה עשים יחזקאל: מרבים ג'
וסי' העם להביא' כי יש דברים
מרבים הכל' גם בימים ההם
בנים: והמלכ' ג' וס' היתה דים'
והמלאכה גדולה כי לא לאדם
הבורה' והמלאכ' לא ליום אחד:
הלא יגבו דים דעובדו' השחיתו
דים דירמיה: והותר ג' בקרייה וס'
והמלאכה היתה דים' כי כה אמ' י'
והותר' והותר עד לרוב: בעשי ג' וס'
ועשו כל חכם לב' לרוד אל תתור
במרים' פני י' בעשי רע: ותכלת
ואת המשכן תעשה' ויעשו כל חכם
לב בעשי' ותכלת וארנמן דרש פסו'
דסדר תרומה' וחבר דיקהל: ה' וזין
כן כב בענין מתחלפן בטעם וס'
וקחו איש מחתתו' ויקחו איש
מחתתו' ואם ראה הכהן' ואם יראנה
הכהן' ארך הירעה האחת שסנה'
ויט משה את דו' ויט משה' ואמר י'
אל יהושע נטה ידך בכדיך' ואמר י'
אל יהושע' וס' בלשון ארמי אינש
במחתתא' כהנא בנגעא' תלתין
בדיעת' משח בידא' רברבני בחוטר
א: האחת ג' קסצין נסס' בסר תרום'
אחת אל אחת ב' וס' ויחבר את חמש
היריעה' והלכו ישיבי אחת אל אחת:

ספר שמות לו

לאהל ה' מחרון נמס בסדר תרומה: יריעת כולם חס' וזו בליש' במהוסי' הרחיבו מקו' אהלך' ירונון יריעות
ארץ מדין' את עזובה אשה ואת יריעות' וארון ברית' בתוך' דחה' כיריעות שלמה: להיות ח' חס' בליש'
נמס בסדר וישמע יתרו: מכסה ב' פתחן וסי' ועש מכסה' ועשית מכסה: לאהל נ' וסי' נמס בסדר תרומ': ירת
נ' חסרים בליש' וסי' וארבע הודת' ושתי ירת לקרש דמשכנא תנינא' וידת מזה ומזה: קדמא דצוארה'

אבן עזרא

ומלת לברוח' מהכנין הקל
וטעם כמו מברוח שהיה מהכני'
שככל כמו ירה ויר' וכי' ככה:
ויעש

ויעש ללאות תכלת על שפת

היריעה האחרת מקצה במחברת כן

עשה בשפת היריעה הקיצונה

במחברת השנית: חמשים ללאות

עשה ביריעה האחרת וחמשים ללאות

עשה בקצה היריעה אשר במחברת

השנית מקבילת הללאות אחת אל-

אחת: ויעש חמשים קרסי זהב ויחבר

את היריעת אחת אל אחת בקרסים

ויהי המשכן אחד: פ

ויעש יריעת עזים לאהל על-

המשכן עשתי עשרה יריעת עשה

אתם: ארך היריעה האחת שלשים טו

באמה וארבע אמות רחב היריעה

האחת מדה אחרת לעשתי עשרה

יריעת: ויחבר את חמש היריעת

לבד ואת שש היריעת לבד: ויעש

ללאות חמשים על שפת היריעה

הקיצונה במחברת וחמשים ללאות

עשה על שפת היריעה החברת

השנית: ויעש קרסי נחשת חמשים

לחבר את האהל להיות אחד: ויעש

מכסה לאהל ערת אילם מאדמים

ומכסה ערת תחשים מלמעלה: ויעש את-

הקרשים למשכן עצי שטים עמדים:

עשה אמת ארך הקרש ואמה וחצי

האמה רחב הקרש האחד: שתי ירת

לקרש האחד משלבת אחת אל אחת

כן עשה לכל קרשי המשכן: ויעש

את הקרשים למשכן עשרים קרשים

לפאת ננב תימנה: וארבעים אדני-

כסף עשה תחת עשרים הקרשים

שני אדנים תחת הקרש האחד לשתי

ידתיו ושני אדנים תחת הקרש

האחד לשתי ידתיו: ולצלע המשכן כח

השנית לפאת צפון עשה עשרים

קרשים: וארבעים אדניהם כסף

שני אדנים תחת הקרש האחד ושני

אדנים תחת הקרש האחד: ולירכתי

המשכן ימה עשה ששה קרשים:

ועבר ענובין דתכלא על ספתא

דיריעתא חדא בסטרא בית לופי

כן עבר בספתא דיריעתא בסטרא

בית לופי תנינא: חמשין ענובין

עבר ביריעתא חדא וחמשין

ענובין עבר בסטרא דיריעתא

דבית לופי תנינא מכונן ענובין

חדא לקבל חדא: ועבר חמשין

פורפין דדהב ולפוף ירת יריעתא

חדא עם חדא בפורפין וחרה

משכנא חד:

ועבר יריעון

דמעין לפרסא על משכנא חדא

עסרי יריעון עבר יתהין: אורפא

דיריעתא חדא תלתין באמין

וארבע אמין פותיא דיריעתא

חדא משחתא חדא לחדא עסרי

יריעון ולפוף ית המש יריעון

לחד וית שית יריעון לחד: ועבר

ענובין חמשין על ספתא דיריעתא

בסטרא בית לופי וחמשין ענובין

עבר על ספתא דיריעתא דבית

לופי תנינא: ועבר פורפין דנחש

חמשין ללפפא ירת משכנא למהון

חד: ועבר חופארה למשכנא

משכי דדכרי מסמקי וחופארה

דמשכי ססנונא מלעילא:

ועבר

ירת דפין למשכנא דאעי ש

ששין קמין: עסר אמין

אורפא דרפא ואמתא ופלגות

אמתא פותיא דרפא חד: תרין

צירין לרפא חד משלבין חד ל

לקביל חד כן עבר לכל דפי מ

משכנא: ועבר ית דפין למשכנא

עסרין דפין לרוח עבר דרומא:

וארבעין סמכין דכסף עבר תחות

עסרין דפין תרין סמכין תחות-

דפין חד לתרין ציריהי ותרין

סמכין תחות דפין חד לתרין

ציריהי: ולסטר משכנא תנינא

לרוח צפונא עבר עסרין דפין:

וארבעין סמכיהון דכסף תרין

סמכין תחות דפין חד ותרין

סמכין תחות דפין חד: ולסיפי

משכנא מערבא עבר שתא דפין:

ותרין

תחת עשרים הקרש' תנין קרשים' קדמא עשרים קרש' לפאת ננבה' תנין עשרים קרשים' קדמא
ולצלע המשכן קרש' תנין עשה עשרים קרשים: <

חמשי

אבן עזרא

ועש בצלאל... בעבור כבוד הארון גם הוא עשה כל כלי הקדש...

בעל הטורים

ועש בצלאל חת ה' הארון בצלאל אלף הזכיר בצלאל אלף על הארון לוח שהיה בצלאל יודע סוד הארון והמרכבה ש טהארון הוא כנגד כסף הכסף ושלש

מסדה

במא בסדר ויקהל שני ארני שני ארנים: בריחם כולם חס' יוד תנין כמא סל דמל וסי' ונסב חומה וסגולות דלתים וכרתי: לברת ג' וחס' וסי' לברת בתוך הקרשים למה נחבאת לברת על כן קדמתי לברת: כרבים כל אורית חס' ויג' חס' בנבי וכתו וסי' נמסר בסדר תרומה: עמודי ד' מל וסי' ואת עמודי חמשה ויקם משה את המשכן וזאת משכנת משאם עמודי עשה כסף: ראשיהם יג' וסי' וצפה ראשיהם חושקהם זהב וצפוי ראשיהם כסף וצפוי ראשיהם חושקהם וצפה ראשיה חושק אות' ושימו את ראשיהם ברודי נטוי על ראשיהם ועלו עפר על ראשיהם וכל ראשיה קרתי ונתנו את חרבות תחת ראשיהם כסוס וכסמו את ראשיהם מה עצמו ראשיהם ראשיהם מאתים דרה ויורקו עפר על ראשיהם השמים וחושקהם כולהם חס' ויג' במב כל וסי' והאדני לעמדי ולפא ים קלעי: ויבא נא וסי' ויבא אל האדם קן מפרו האדם ולא מצא היוג' ויבא לאמו הגישה לו ועשגם הוא ויחדר יצחק ויקח את לאה וילך דאובן את דבתם ביתה זוסף וחברו את יעקב אביו וילקט יוסף ויבא ידו גזיקו את הברים בטבעות וחברו את הארן את המשכן ויצעק אל ה' וישם מאפר ויקם דוד וילך הוא ויבא ויקרא יהונתן לדוד ויקם ויבא וילך גשורה ויקם שמעי וחכש את' ותשלם כל המלאכה ויבא את קדשי דוד אביו ויהי המלך עובר ויבא הספר אל מלך ואישבא מבבל שלישה ובשנה השביעית שלח יהודעי ויבא מלך אשור מבבל דמלכי ויבא את כל הכהנים ויתר דברי חזקיהו דמלכי וגם הוא חכם ויבא רע' ויבא ועש' כאשר ויבא אתי אל פתח החצר ויבא אתי אל פתח שער אתי אל חצר בית ויקח מורע המלוכה אמר נא לבית המרי אתי שמה והנה איש בעשרים וחמש שנה לגלותו ויקרא יעבץ לאלהי ישראל ותשלם כל המלאכה דרה ויבא את קדשי אביו ויהי אחרי בא אמציהו ויבא את הכהנים ויבא עליהם את שרי ויבא שפן את הספר ויבא ויבא שלו הלא כה עשו אבתים ויתאפק המן תני דפסוק ו

קדם ויחדו יהיו תמים על ראשו תנין אל: ויחדו וסי' יהיו תמים וחברו ויחדו כלם יכליקו: מלמטה ופתח וחד קסץ תחת כרכב קסץ ושאר פתח וסי' נמסר בסדר תרומה: קדם כן יהיה לשניהם לשני המקצעת תנין כן עשה לשניהם: קדם לקרשי צלע המשכן האחד תנין האחת: והיו ב' סכרין והיו וסי' והיו תואמים מלמטה והיו שמנה קרשים ואדניהם כסף: כולהם שני ארנים תחת הקרש האחד

ושני קרשים עשרה למקצעת המשכן ברכתים: והיו תואמים מלמטה ויחדו יהיו תמים אל ראשו אל הטבעת האחת בן עשה לשניהם לשני המקצעת: והיו שמנה קרשים ואדניהם כסף ששה עשר ארנים שני ארנים שני ארנים תחת הקרש האחד: ועש בריחי עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן האחת: וחמשה בריחם לקרשי צלע המשכן השנית וחמשה בריחם לקרשי המשכן לירכתים ימה: ועש את הבריח התיכן לברת בתוך הקרשים מן הקצה אל הקצה: ואת הקרשים צפה זהב ואת טבעתם עשה זהב בתים לבריחם ויצף את הבריחם זהב: ועש את הפרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור מעשה חשב עשה אתה כרבים: ועש לה ארבעה עמודי שטים ויצפם זהב וויהם זהב ויצק להם ארבעה אדני כסף: ועש מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור מעשה רקם: ואת עמודי חמשה ואת וויהם וצפה ראשיהם וחשקהם זהב ואדניהם חמשה נחשת: פ ועש בצלאל את הארן עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו: ויצפתו זהב טהור מבית ומחוץ ועש לו זר זהב סביב: ויצק לו ארבע טבעת זהב על ארבע פעמתי ושתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית: ועש בדי עצי שטים ה ויצף אתם זהב: ויבא את הכדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן: ועש כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה: ועש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם משני קצות הכפרת:

פתח וחד קסץ

לדסי

לדסי

לדסי

לדסי

לדסי

דאובן את דבתם ביתה זוסף וחברו את יעקב אביו וילקט יוסף ויבא ידו גזיקו את הברים בטבעות וחברו את הארן את המשכן ויצעק אל ה' וישם מאפר ויקם דוד וילך הוא ויבא ויקרא יהונתן לדוד ויקם ויבא וילך גשורה ויקם שמעי וחכש את' ותשלם כל המלאכה ויבא את קדשי דוד אביו ויהי המלך עובר ויבא הספר אל מלך ואישבא מבבל שלישה ובשנה השביעית שלח יהודעי ויבא מלך אשור מבבל דמלכי ויבא את כל הכהנים ויתר דברי חזקיהו דמלכי וגם הוא חכם ויבא רע' ויבא ועש' כאשר ויבא אתי אל פתח החצר ויבא אתי אל פתח שער אתי אל חצר בית ויקח מורע המלוכה אמר נא לבית המרי אתי שמה והנה איש בעשרים וחמש שנה לגלותו ויקרא יעבץ לאלהי ישראל ותשלם כל המלאכה דרה ויבא את קדשי אביו ויהי אחרי בא אמציהו ויבא את הכהנים ויבא עליהם את שרי ויבא שפן את הספר ויבא ויבא שלו הלא כה עשו אבתים ויתאפק המן תני דפסוק ו

ועש בצלאל... שנת כפשו על המלח' יותר משאר חכמים בקדחת על שמו: כבוד

ספר שמות לו

קצוותיו יכתבן תרין ווי"ן וסי' נמסר בסדר פקודי: ויהיו הכרבי' פרושי ונו' חד מן יד פסו דאית בהון על אל אל נמסר בסדר ושמע יתרו: בתו' לברים ב' ובענין וסי' לעומת המסגרת היו הטבעת ויצק ארבע טבעות בארבע הקצו': ויעש את כל הכלים יד פסו אית בהון את את ואת ואת ואת וסי' ולקחת את כל התלב' ויעש את הכלים את אלה מהם ונתנו עליו את כל כליו ויאמר יי' אל יהושע אל תירא ולפני אהרן

כרוב אחד מקצה מזוה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת עשה את הכרבים משני קצותיו: ויהיו הכרבים פרושי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת היו פני הכרבים: פ

ועש את השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו: ויצף אתו זהב טהור ויעש לו זר זהב סביב: ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר זהב למסגרתו סביב: ויצק לו ארבע טבעות זהב ויתן את הטבעות על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו:

לעמת המסגרת היו הטבעות בתים לבדים לשאת את השלחן: ויעש את הכרבים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את השלחן: ויעש את הכלים אשר על השלחן את קערותיו ואת כפתו ואת מנקותיו ואת הקשורות אשר יסך בהן זהב טהור: פ

את המנרה זהב טהור מקשה עשה את המנרה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה היו: וששה קנים יצאים מצדה שלשה קני מנרה מצדה האחר ושלושה קני מנרה מצדה השני: שלשה גבעים משקדים בקנה האחר כפתר ופרח ושלושה גבעים משקדים בקנה אחד כפתר ופרח בן לששת הקנים היצאים מן המנרה: ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה: וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים היצאים ממנה:

כפתריהם וקנתם ממנה היו כלרה מקשה אחת זהב טהור: ויעש את נרתיה שבעה ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור: כבר זהב טהור עשה אתה ואת כל כליה: פ

כרובא חד מסטרא מפא וכרובא חד מסטרא מפא מן כפורתא עבד ית כרוביא מתרין סטרוהו והונו כרוביא פריסין בנדיהון לעילא מטלון בנדיהון על כפורתא ואפיהון חד לקביל חד לקבל כפורתא הונו אפי כרוביא: ועבד ית פתורא דאעיי

שטין תרתין אפין אורכיה וואמתא פותיה ואמתא ופלוגא רומיה: וחפא יתיה דהב דכי ועבד ליה זר דדהב סחור סחור: ועבד ליה גנפא רומיה פושבא סחור סחור ועבד זר דדהב ב לנדפיה סחור סחור: ואתיך ליה ארבע עוקן דדהב ויהב ית עוקתא על ארבע זימיה די לארבע רגלוהו: לקביל גנפא הוואה עוקתא אתרא לאריתא למטל ית פתורא: ועבד ית אריתא דאעיי שטין וחפא יתהון דהבא למטל ית פתורא:

ועבד ית מניא העל פתורא ית מניסודיה וית בזיכוריה וירי מכלתיה וית קשותא די אתנסך בהן דהב דכי:

ועבד ית מנרתא דדהב דכי נגיד עבד ית מנרתא שבה וקנה פלידה חוורהא ושושנהא מנה הונו: ושטא קנין נפקין מסטרהא תלתא קני מנרתא מסטרה חד ותלתא קני מנרתא מסטרה תנינא: תלתא כלדין מצרין בקניא חד חוור ושושן ותלתא כלדין מצרין בקניא חד חוור ושושן בן לשטא קנין דנפקין מן מנרתא:

ובמנרתא ארבעא כלדין מצרין חוורהא ושושנהא: וחזור תחות תרין קנין דמנה וחזור תחות תרין קנין דמנה וחזור תחות תרין קנין דמנה לשטא קנין דנפקין מנה: חווריהון וקניהון מנה הונו כולה נגידא חדא דדהב דכי: ועבד ית בוצינהא שבעא וצבייתהא ומחתיתהא דדהב דכי: כפרא דדהב דכי עבד יתה וית כל מנהא: ואהלאב

את דל פסו אית בהון אית אית ואלת ואלת ואלת

ובהון ויתן להם ולבני גרשן וממטה גד ועל חמשת ושמע בן הדד וחברו דדברי הימים ויתנו להם ואזריה לקח ויבאו פנימה: בהן יח פו קמץ ונ' פתח וסי' בסדר והיה כי תבא: סימן בקנה בשוא תודת הברית או בפתח נמסר פרשת תרומה: גביע הגביע כול מל יוד גבעים כלם חסרי יוד קמא:

כבוד לוחות, כבוד הוא חלול וכן ועביו שלם חזקנות נבוב: כבוד לוחות, הלוחות של עצי שטים לכל רוח והחלל בחמטנו: במרחות הצבחות, בנות ישראל היו בידן מרחות שרונות בהן כשהן מתקטנות ואף חותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן והיה מוחם משה בהן מפני שעשוין ליצר הרע אמר לו והקבה קבל כי חלל חביבין עלי מן הכל שעל ידיהן העמידו הנפוס צבחות רבות במצרים כשהיו בעליהן ינעים בעבודת פדך היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומחבילות חיות ונטולות המרחות וכל אחת רוחה עננה עם בעלה במראה ומוטלתו בדברים לומר אני כחה ממך ומתוך כך מביאות לבעליהן לידיתאונה ונזקקות להם ומתעברות ויולדות סה שכחור תחת התפוח עוררתין והו סכחמר במרחות הצבחות ו נעשה הכיור מהס שהו לשוס שלום בין חיש לחשתו להסקות ממים שבחוכו למי ס סקח לה בעלה ותלע לך שהן מרחות ממש שהיו כמור וכחשת התופה שבעים ככר ונו ועש בה ונו וכיור וכנו לא הוזכרו סס למדת שלא היה נחש של כיור מכחשת ה התופה כך דרש רבי תנחומא וכן תרגם חקל' במחזית נשיח וכן תרגם של מרחות מיריו בלעז וכן מיכיו בישי והגליטי מתרגמין מחזיתתא: אשר צבחו להביח כדבתי: לעונת

אבן עזרא

נבית במרחות תחת מ'ס כי ככין הוא בלשון הקדש כמו והנמר בבשר ובלח וככה בלשון ישמעאל וטעם הצבחות כי משפט כל הנפוס להתיפות לרחות פניהם בכל בקר במרחות כהשת חו ז זכוכינ לתקן הפארים שעל ר ראשיהם הם המזכרים בספר ישעיהו כי מנהג ישראל היה כמנהג ישמעאל עד היום ונהנה היו בישראל נפוס עובדות השס שכרו מתחות זה העולם ונתנו מרחותיהן נדבה כי חץ להם כורך עוד להתיפות רק בחות יוס יוס אל פתח חהל מועד להתכלל ולסמוע דברי המנות והו חסר צבחו פתח חהל מעד כי היו רבות ולח הזכיר הכתוב מדת הכיור כהשר הזכיר מדת הכיורים שעשה שלמה רק נעשה בכל המרחות שהביאו והכן שהו המטנ לעולם הוא כמדת הכיור וכן המשפט: וכעבור שפתח חהל מועד למזרח כנע הפניס על כן קרח לפאת ים ירכיסי וקרח הקרובים אל השפתה כתמיס ככתבות חיש:

בעל הטורים

במרחות ל כמסרה במרחות הכיורית: יבא חלום לישראל כהל' במרחות אהל' יבא ביוקאל ח' י' הכיור סו מתחת השולם וכמו י' מרחותיהן לנדבת משכן וכמה עליהן יבא חלום: המבילות בני ככי עלי' כמו היתה יסככו הכיור ס' המבילות צב ככין על יד מרחות היו סוככו הכי' כדלי במרחות ומשתללות להלין ומקדון להס: פרש

גנו לנגו ד' נמסר בסדר תצוה: קירתו ד' ב' מ' ל' ו' ח' ס' נמסר בסדר תצוה: לשאת כ' בקרי' וסי' ברה א' ריש ס' טו': המש כ' קמצינ נמסר בסדר תרומה: הסירת כל הסירת דאורי' חס' ו' כל הסירות דמלכים מלאים דמלאים ואת הסרת קדם דירמיהו חס' דחס' כתיב: נבוב לחת ב' וסי' תעשה עשה: כיור

ועבר ית מדבחה דקטורת בוסמינ דאעני שטין אמתינ אורפיה ואמתיה פותיה מרבע ותרתין אמין רומיה מניה הואה קרנוהי: וחפא יתיה דהב דכי ית אנרייה וירי פותלוריה סחור סחור וית קרנוהי ועבר ליה זך דרהב סחור סחור: ותרתינ עוקן דרהב עבר ליה מלבע ל לזריה על תרתינ ויתיה על תרין סטרוהי לאתרא לאריחא למטל יתיה בהון: ועבר ית אריחא דאעני שטין וחפא יתהון דהבא: ועבר ית משחא דרבנא קודשא וית קטורת בוסמינ דכי עובר בוסמינ: ועבר ית מדבחה דעלתא דאעני שטין המש אמין אורפיה וחמש אמין פותיה מרבע ותלת אמין רומיה: ועבר קרנוהי על ארבע ויתיה מניה הואה קרנוהי וחפא יתיה נחשא: ועבר ית כל מני מדבחה ית פסכתרותא וית מגרופיתא וית מזרקא וית צנוריתא וית מחתיתא כל מניה עבר נחשא: ועבר למדבחה סדרא עובר מצדתא דנחשא תחורת סובביה מלרע עד פלגיה: ואתיך ארבע עוקתא בארבע ויתא לסדרא דנחשא אתרא לאריחא: ועבר ית אריחא דאעני שטין וחפא יתהון נחשא: ואעיל ית אריחא בעוקתא על סטרי מדבחה למיטל יתיה בהון חליל לוחין עבר יתיה:

ועש את מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארכו וחמש אמות רחבו רבוע ושלש אמות קמתו: ועש קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו נחשת: ועש את כל כלי המזבח את הסירת ואת היעים ואת המזרקת את המזלגת ואת המחמת כל כליו עשה נחשת: ועש למזבח מכבר מעשה רשת נחשת תחת כרכבו מלמטה עד חציו: ויצק ארבע טבעת בארבע הקצות למכבר הנחשת בתים לבדים: ועש את הבדים עצי שטים ויצף אתם נחשת: ויבא את הבדים בטבעת על צלעת המזבח לשאת אתו בהם נבוב לחת עשה אתו: ועש את הכיור נחשת ואת בנו נחשת במראת העבאת אשר צבאו פתח אהל מועד: ועש את החצר לפאת ננב תימנה קלעי החצר שש משור מאה באמה: עמודיהם עשרים וארניהם עשרים נחשת ווי העמודים וחשקיהם כסף: ולפאת צפון מאה באמה עמודיהם עשרים וארניהם עשרים נחשת ווי העמודים וחשקיהם כסף:

ל כלל' ל' ס' ס' ס'

ס

ס

כל אורי' חס כהל' דכניוס'

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ל' ס' ס'

ס

ל' ס'

ל' ס'

ל' ס'

כה

א

שביעי

לח

מסרה

הכיור ג' מ' ל' נמס' בריש סדר כי תשא: במראת ד' ב' חס' ו' מ' ל' נמסר בסדר ותש: עמודיהם ד' מ' ל' ובענין וסי' עמודיהם עשר' דרשפסו' ולפאת צפון מאה' ולפאת ים קלעים קלעים חמש עשרה רפ':

ועבר ית פיורא דנחשא וירי בסיסיה דנחשא במחורת נשינ דארנין לצלאה בתרע משכן זמנא: ועבר ית דרתא לרוח עבר דרומא סדרי דרתא רבון שור מאה באמין: עמודיהן עשרין וסמכיהון עשרין דנחשא ווי עמודא וכבושיהון דכסף: ולרוח צפונא מאה אמין עמודיהן עשרין וסמכיהון עשרין דנחשא ווי עמודא וכבושיהון כסף:

אבן עזרא

ספר שמות לח

רשי

תנה עוז אב המון
בהגיעך לראש

לסם והודה:
אלה פקודי:

לעומת קלעי החצר, כמדת קלעי החצר:

חסלת ויקהל

אלה

פקודי הטעם פקודי הכלים כי מלת מסכן כוללת הכל ופירש

אלה

העמדים יא חסרי בלי וסי ווי העמדי קדם' ותניו' ולפא' ים קלעי' והאדני' לעמדי' נחשת קדם' דפסו' הניחה אתי והמשני העמדים' ועמדים ועב על פניהם' וקם את העמדים דמלכים' עמדים שנים' אל העמדי' ועל הים דירמי' ועמדי' אל האלו' ועש שרשר' לדבי' לעמדים ב' א' מל' וא' חס' וסי' והאדני' לעמדים

החרון שפס למונת העדות והנה אחו דרך קצר ונהו האמת בעבור מכתב אלהים' וטעם עבודת הלוים שהם נושאים את המסכן ואת כל כליו שהיה מפקד עליה חיתמ' כי הנרשוכי' והממדים הלוים על יד חיתמר' שהיה פוקד בשמות כלי משחם: ובכללל' הזכיר הכתוב כי בכללל' והאליהב שהם הראשונים עשו כל מעשיהם כהונן: כל הזהב' אמר הנאמן למה הזכיר מה עשו בכסף ולא הזכיר מה עשו בזהב התנפה והוא השיב הנה הזכיר כי המנונה היתה ככר זהב גם ככה הכפורת וזהב החרון ומונח הקטורת וחץ זה ככר כי המנונה כלה היתה זהב ולא כן החרון דק צפוי זהב הוא מכות ומחץ וכן מונח הקטורת והסלחן והבדי' והקדשי' והבריחים מנופים זהב הם כלם והכפורת היתה זהב כלה וכפי מה שקבלנו מאבותינו ככר אחד היתה כי ארכה רב ורחבה רב ולפי דעתי שהזכיר מה עשו בכסף שהיה כסף ה' הכפורים והנה הזכיר כי על כסף החיוב היה עומד המסכן שהוא הכולל לכל הכלים וזה לזכרון לכני ישר' ומי יוכל לשער כמה זהב צפוי כל כלי המסכן: וכסף

ולפאת ים קלעים חמשים באמה עמודיהם עשרה ואדניהם עשרה ווי העמדים וחשוקיהם כסף:

ולפאת קדמה מזרחה חמשים אמה: קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף עמודיהם שלשה ואדניהם שרשה:

ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה:

כל קלעי החצר סביב שש משור: והאדנים לעמדים נחשת ווי העמדים וחשוקיהם כסף וצפוי ראשיהם כסף והם מחשקים כסף כל עמדי החצר: ומסך שער החצר מעשה רקם תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור ועשרים אמה ארך וקומה ברחב חמש אמות לעמת קלעי החצר: ועמדיהם ארבעה ואדניהם ארבעה נחשת וויהם כסף וצפוי ראשיהם וחשוקיהם כסף: וכל היתדות למשכן ולחצר סביב נחשת:

ולרוח מערבא סדין חמשין אפין עמודיהון עסרא וסמכיהון עסרא ווי עמודיהו וכבושיהון כסף: ולרוח קדומא מדנחא חמשין אפין: סדין חמש עסרי אפין לעברא עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא: ולעברא תנינא ככא ומכא לתרע דרתא סדין חמש עסרי אפין עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא: כל סדי דרתא סחור סחור דבוין שזיר: וסמכיא לעמודיא דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף וחפוי רישיהון דכסף ואגון מכבשין כסף כל עמודי דרתא: ופרסא דתרע דרתא עובר ציר תכלא וארגנא וצבע זהורי ובוין שזיר ועסרי אפין אורכא ורומא בפותיא חמש אפין לקביל סדי דרתא: ועמודיהון ארבעא וסמכיהון ארבעא דנחשא וויהון כסף וחפוי רישיהון וכבושיהון כסף: וכל סביא למשכנא ולדרתא סחור סחור דנחשא:

ס ס ס

ס ס ס

אלה

פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבודת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן: ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה יהוה את משה: ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש: כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר ושבע מאות ושלשים שקל בשקל הקדש:

מניני משכנא משכנא דסדרותא די אתמניא על מימרא דמשה פולחן לויאי בידא דאיתמר בר אהרן כהנא: ובצלאל בר אורי בר חור לשבטא דיהודה עבד ית כל די פקד ית משה: ועמיה אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן נגר ואומן וציר בתכלא ובארגנא ובצבע זהורי ובבוצא: כל דהנא דאתעביל לעברתא בכל עבירת קורשא והורי דהב אפרשותא עסרי ותשע בכרין ושבע מאה ותלתין סלעין בסלעי קורשא:

פרשת אלה פקודי

אלה פקודי תלא יז ספק לכלל מות אלה של יחזקיהו סלקחון הכסף: התשכ מסכן סבת מסכן כס כשכל עובות ישראל וזהו שאתרו אכזי מסכן שני היה עבודת ששכניה שורה כשרא סבית ראשון עמד ת' סכה כתובין מסכן: ובצלאל בן אורי בן חור ג' סכה כתובה כתיבת סכנה שלש מעלות שהיו בו חכמה ותבונה דעת: ואתו אהליאב פירוש אלו השנים היו עדים למשה שהיו בו חכמה ותבונה שקבל כל הזהב המיועד: חס' וכוס' ועטרת' וכמוז' וכל כלי זהב' כנגד קעשוי ליה' ס' עננין' פרך' מר' עניי' בקע' עבודה קשה:

נחשת' עשה ווי לעמדים' בתר' מל': צפוי וצפוי ה' וסי' וצפוי ראשיהם כסף' וחברו' רקועי פחים צפוי' וירקעום צפוי למונח' צפוי פסילי כספך: עמדי ב' חס' וסי' והאדנים לעמדים' כל עמדי החצר סביב: וקומה ב' חד חס' וחד מל' וסי' וקמה חמש אמות ברחב' וחברו מל': סימן פרשת ויקהל קדם' ואת מכסה' ואת קרשיו' ואת אדניו' ואת בדי' ואת פרכת' ואת בדי' ואת כל כלי' ואת סגרת' ואת כליה' ואת נרותיה' ואת שמן' ואת מזבח' ואת בדי' ואת שמן' ואת קטרת' ואת מסך' ואת מכבד' ואת כל כלי' ואת כנו' ואת אדניה' ואת מסך' ואת יתדות' ואת מיתריה' ואת בגדי בני: ז' פסו' דאית בהן תרין סלן חד קטף וחד פתח וסי' את בכרתי לקח והנה עתה לקח בכרתי' אשר רכש מקנ' קנינו אשר רכש' המסכן משכן העד' אשר פקד' והמכתב מכתב אלהי' הוא חרות' טוב ברע או רע בשוב ואם המר' כל המרכב אשר ירכב עליו' והמנונה כסננה' יהוא' ונמסר גם בכרד' וצא: זהב ד' חטפין פתחין בקרייה וסי' כל הזהב העשוי' כמות זהב ששים עשרה' ויהי כל זהב התנופה' דצף את הכיתאבן וא' זהב הארץ ודהא טוב' ומשמש אב' וסי' במסך רבתא:

פקודי המשכן משכן העדות והממדים הלוים על יד חיתמר' שהיה פוקד בשמות כלי משחם: ובכללל' הזכיר הכתוב כי בכללל' והאליהב שהם הראשונים עשו כל מעשיהם כהונן: כל הזהב' אמר הנאמן למה הזכיר מה עשו בכסף ולא הזכיר מה עשו בזהב התנפה והוא השיב הנה הזכיר כי המנונה היתה ככר זהב גם ככה הכפורת וזהב החרון ומונח הקטורת וחץ זה ככר כי המנונה כלה היתה זהב ולא כן החרון דק צפוי זהב הוא מכות ומחץ וכן מונח הקטורת והסלחן והבדי' והקדשי' והבריחים מנופים זהב הם כלם והכפורת היתה זהב כלה וכפי מה שקבלנו מאבותינו ככר אחד היתה כי ארכה רב ורחבה רב ולפי דעתי שהזכיר מה עשו בכסף שהיה כסף ה' הכפורים והנה הזכיר כי על כסף החיוב היה עומד המסכן שהוא הכולל לכל הכלים וזה לזכרון לכני ישר' ומי יוכל לשער כמה זהב צפוי כל כלי המסכן: וכסף

רשי פקודי לט אבן עזרא קיב

בקעי' הוא סם משקל מהצית השקל: לסם מאות חלף נג' כך היו ישר וכך עלה מוכיח אחר שהוקם המסכן בספר וידבר ואף עתה בכדבת המשכן כך היו ומכין הצחי השקלים של שם מאות חלף עולה מאת ככר כל אחד של שלשת חלפי שקלים כיכר שם מאות חלף הצחי הרי הן שלם מאות חלף שלמים הרי מאת ככר והשלם חלפי וחמש

מאות וחמשים הצחי עולים חלף ונכע מ מאות וחמשה ושבעים שקלי: לזכית: לאתכח חת חלפי הקדש של קדשי המשכן שהם חרבעי ושמינה קדשי נלחן תשעים ושסה חלפים וחלפי הפדוכות חרבעה הרי מאה וכל שאר החלפים נחשת כתוב בהם: וכפה לחישים: של עמודי מהם שבוכלן כתוב וזיפה לחישים נ וחסוקיהם כסף: ומן התכלת והאזרמן ונו' שם לא כאמר כאן מכאן חצי אומר שאין בנדי שרד הללו בנדי כהונה שבבנדי כהונה היה שם חלף הם בנדים שמכסים בהם כלי הקדש ש בשעת סלוק מסעות שלא היה בהם שם: וירקעו כמו לזיקע הצחי כתרומתו נ ורדדו טסח היו מ מרדדן מן הזבח אסטנדלח בלעז טסח דקן' כאן הוא מלמד היחך היו טווין חת הזהב עם חוטטין מרדדן הטסין דקין וקוצצין מהן פתילים לחורך הטס לעשות חותן פתילים תערובת עם כל מין ומין בחסון וחפוד שכ' בהן זהב חוט אחד של זהב עם ששה חוטטין של תכלת וכן עם כל מין ומין שכל המינין חוטטין כ כפול ששה והזהב חוט שביעי עם כל אחד וחתי:

בקעב' וכי משקלו: לגוללת: לגוללת נמסר פרשת בשלח: למאת הככר ב' וסי' למאת הככר ככר לאון ומה לעשות למאת הככר לאון ל: האלף ג' וסי' ואת האלף ושבע המאות' וצלע האלף היבוסוי היא ירושלים כרמי שלי לפני האלף לך שלמה וחדר תביא לשר האלף: ואת מובח ט וסי' ואת השלחן ואת כל כליו: וכן וכן וכן וכן

וכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף
ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל
בשקל הקדש: בקע לגוללת
מחצית השקל בשקל הקדש לכל
העבר על הפקודים מכן עשרים
שנה ומעלה לשש מאות אלף
ושלשת אלפים וחמש מאות
וחמשים: והי מאת ככר הכסף
לצקת את אדני הקדש ואת אדני
הפרכת מאת אדנים למאת הככר
ככר לאון: ואת האלף ושבע
המאות וחמשה ושבעים עשה וויס
לעמודים וצפרה ראשיהם וחקשק
אתם: ונתשת התנופה שבעים
ככר ואלפים וארבע מאות שקל:
ועש כה את אדני פתח אהל מועד
ואת מזבח הנחשת ואת מכבד
הנחשת אשר לו ואת כל כלי
המזבח: ואת אדני שער החצר סביב
ואת אדני שער החצר ואת כל
יתדת המשכן ואת כל יתדת החצר
סביב: ומן התכלת והאזרמן
ותולעת השני עשו בנדי שרד
לשרת בקדש ועשו את בנדי הקדש
אשר לאהרון כאשר צוה יהוה את
משה: פ ועש את האפוד
זהב תכלת ואזרמן ותולעת שני
ושש משזר: וירקעו את פחי הזהב
וקצצו פתילם לעשות בתוך התכלת
ובתוך האזרמן ובתוך תולעת השני
ובתוך השש מעשה חשב: כתפת עשו לו חכרת על שני

וכסף' הנה ידענו מזה המספר כי הככר ג' חלפים שקלים והעד וכסף פקודי העדה: בקעי' חזי שקל וטעמו כאשר יבוקע השקל הנה חזיו: לכל העובר שבערנו עליו עשרי שנה שלמות וככר הזכרתי טעם זה: לזכית' מבעלי היוד כמו לרדת: וחת' שלא השלים ככר: נחשת' גם הזכיר כלי הנחשת: ובנדי השרד' הם הנזכרים בפרשת במדבר סיני כי צוה השם שיקטן הארון בפרשת בעבור כבודו ועל הפרכת כסוי עור תחם ועל זה הכסוי בנד כליל תכלת ועל דרך הסבדח כי התכלת בעבור כבוד הארון חם היה האויר זך והס ירד נסם יסירהו ויעמוד עליו כסוי עור תחם ועל שלחן הפניס בנד תכלת ובנד תולעת שני ולמעלה כסוי עור תחם ובנד תכלת על המזבח ועל מזבח הזהב וחנמן על מזבח העולה ועל הכל עור תחם' וחח' שהזכיר בנדי שרד הזכיר בנדי הקדש שהם לאהרון שהו' הכהן הגדול והחל לפרש חותם: ויעשו חת האפוד' חך שמו הזהב בתוך התכלת' וטעם ויעשו חת חבני הששה כדרך תקון כמו וימזר לעשות חותמו' ומלת

מסרה
ודברתיה ואת השלחן ואת כל כליו' ודברתיה' ואת מובח הקטרת' ודוקאל' ויעש בה את אדני' ואת מובח הזהב דויבאו' ואת מובח עלה שם פתח' ויעש שלמה את כל הכלים: וקצץ אב מן ב' ב' ואת א' וסי' ואלכה' ונה את נשי' ואלכה' ויאמר אבנר אל דוד אקומה' אלכה' אזי אמרת בדמי מים' ואדירה' שלהו צעוריה למים' ואדירה' ועל ידם ההוויקו התקועין אדירה' מחוקים על אחיהם' ובמלאת ימי שהרה לבן או' ובמלאת ימי האלה עשה המלך' במלאת כפקו יצר לו' גדל' "אך אפיס וגדל כח ונקח לא' וגדל' חנון ורחום' אך אפיס' גדל הימה נשא ענש' ובהקצץ' ויהי בהשמע דבר המלך ורתו' ובהקצץ' בתולות שנית' בהקצץ' עמים יחדו וממלכו לעבר' והכין' ידעתי " כילא לאר' והכין תקעו בתקוע והכין הכין' וצו אותם לאמר שאולכם' ונבנה' כי תאמר אדום רשענו ונבנה' ואת החומה ותקשר כל בפתח תחת הויו' ויסלף' ויחר לא תקח' ויסלף' לא תטה משפט' ויסלף' עני' נצרו דעת' כפתח תחת הויו' ותנתן' ולקץ שנים יתחברו ובת מלך' ותנתן' ויאמר המלך להעשות כן בפתח תחת הויו' ויושב' וידעו העם כלו אפרים' ויושב' וישמע אל ויענס' ויושב' יוסף את אביו' בפתח תחת הויו' וזבדוהו' והגדה אמרוהו כהן הראש' וזבדוהו' זעמם הלוי שמעיה' זבדוהו' ולמשלמהו בגים זבדוהו' והיו' ואת עשו להם וחיו' ואורעם בעמים ובכרתקי' חיו' ויהושע בן נון וכלב בן יפונה' ויתר' האל מעוזי חיל ויתר' ויתר' עמד ומודר ארץ' יתר' ויאל אליוה וירכאני' וישכן' וירש מפניהם גוים' ישכן' ירדף אויב נפשי' וימות' והושיבו שנים אנשים' וימות' ויאמרו אנשי העיר אל יואש' ימות' היו ראובן ואל ימות' ורת' " את ריח הניחות' ורת' ויש ושק לו' ורת' ועתה ישמע נא אדני המלך' ובעת' אותה ותדברנה' ובעת' ויהי לימים מימים' בעת' ועד אני מדבר בתפילה' ולמה' ויאמר לה אלכנה אישה' ג' בפסו ולמה ולמה למת' ולמתעים' יהי מארת' ולמעדים' כה אמר' " צבאו צום הרביעי' למתקד' עשה רד' ומוראכם' וחתכם יהיה על' ומוראכם' לא יתיצב איש לפניכם' ומוראכם' את' " צבאות אתו תקדשו' ונבואה' יום בשורה הוא ואנחנו מחשים' ונבואה' הניחו ביהודה ובירושלם' נבאח' למשכנותיו' וסגרו' ואספו אספת אסיר' בישעיה' וסגרו' וסגרו דלתים בשוק' סגרו' עד הנגב סגרו' וקיצץ' ורקעו את פחי הזהב' וקיצץ' מושבות מלחמו' עד' קיצץ' " צדיק קיצץ' ורחצו' וקחו נא מעט מים' ורחצו' ויאמר הנה אדני רחצו' הוכו הסירו רע' רחצו נקוד פתח' ותענה' אותם ותאמרנה' יש' ותענה' הנשים המשחקות' תענה' חכמת שרותיה: בתוך חד מן ב' פסו דאית בכל חד חדר ד' מלך דמיין קרמ' לא נסיב ו'ו' בתראי נסבין ו'ו' נמסר ברש יחזקאל גבי פסו ודמות פניהם פני אדם: תולעת השני ו' וסי' והם יקחו את הזהב' וכל אשה חכמת לב בידה' מלא אתם חכמת לב' ואתו אהליאב בן אחיסמך' ומן התכלת והאזרמן ותולעת השני' וירקעו את פחי הזהב:

בעל הטורים
בקעי' כקע לגוללת
בקעמסקלו סכמו
לכקע לגוללת
מאת חלפים ככר
מיוסדים על חלפי
טו וכנגדה תקבו
כרכו ככללים וקצץ
ל קצץ פתילים
וקצץ חיות' וחד
קצץ חנות רשעים
סככות המסכן היו
מתבדרי על אויביהם
ועקבי חכמתיהם
מטרה

לט
שרד כל סרי
השרד כתו
שמו' וקצץ
שני
ובתוך
כ פסו דלית
בכנו מן ל
מלך דמיין
קדש לא כסיב
ו'ו' נמסר
ו'ו'

תנומת
יחל
יחב
יחב
יחב
יחב
יחב
יחב

ספר שמות לט

קצוותיו וז' מלך כתיבן תרין ויין וסי' קצוותיו כרוב אחד דכפרת משכן שני' קצוותו דאפוד בתרא' עשוות' וחסש צאן עשוות' וקח' שתו ושכרו וקח' נטוות גרין' ומנוות ברמה' עזן' וחכינו עד אור הבקר' עזן' את עזן עבדך' דה' בעזן' הן בעזן חוללתי' עזותו וילכונו הרשע' ולצוות עליה דאסתר' ומצוות' דואת שבת קדשך' העשום לבעל' חגר חד מן טו וזין קדמא נסיב וי' ותניין לא נסיב וי'

אבן עזרא

נימלת כליל תכלת' כלו תכלת' נחל' נחל' סמוך' :

קצוותיו
חל מן יב'
מלך כתיבן
תרין ויין

קצוותיו חכר' : וחשב אפדתו אשר ה
עליו ממנו הוא כמעשהו זהב תכלת
וארגמן ותולעת שני ושש משור
כאשר צוה יהוה את משה : ס
ועשו את אבני השם מסכת
משבצת זהב מפתחת פתוחי חותם
על שמות בני ישראל : ושם
אתם על כתפת האפד אבני זכרון
לבני ישראל כאשר צוה יהוה
את משה : פ
ועשו את החשן מעשה חשב
כמעשה אפד זהב תכלת וארגמן
ותולעת שני ושש משור : רבוע
היה כפול עשו את החשן זרת ארכו
זרת רחבו כפול : וימלאו בו
ארבעה טורי אבן טור אדם פטרה
וברקת הטור האחד : והטור השני
נפך ספיר ויהלם : והטור השלישי
לשם שבו ואחלמה : והטור
הרביעי תרשיש שהם וישפה מ
מוסבת משבצת זהב כמלאתם :
והאבנים על שמות בני ישראל הנה
שתים עשרה על שמות פתוחי
חתם איש על שמו לשנים פתוחי
שבת : ועשו על החשן שרשרת טו
גבלת מעשה עבת זהב טהור :
ועשו שתי משבצת זהב ושתי
טבעת זהב ויתנו את שתי הטבעת
על שני קצות החשן : ויתנו שתי
העבתת הזהב על שתי הטבעת על
קצות החשן : ואת שתי קצות שתי
העבתת נתנו על שתי המשבצת
ויתנם על כתפת האפד אל מול
פניו : ועשו שתי טבעת זהב
וישימו על שני קצות החשן על
שפתו אשר אל עבר האפד ביתה :
ועשו שתי טבעת זהב ויתנם על
שתי כתפת האפד מלמטה ממול
פניו לעמדת מחברתו ממעל לחשב
האפד : וירכסו את החשן
מטבעתו אל טבעת האפד בפתיל
תכלת להיתר על חשב האפד

לוי ויהושע
היטל
לוי ויהושע
של כתור

כול חס כמל
ט

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

גמל

סטרוהי מלפף : והמין תקונייה
די עלוהי מנייה הוא כעובדיה
דהבא תכלא וארגונא וצבע
זהורי וכוז שזיר כמא דפקד יי
ית משה ו ועברו ית
אבני בורלא משקען מרמצן ב
דהב גליפן כתב מפרש על
שמהת בני ישראל ו ושני יתהון
על כתפי איפודא אבני דוכרנא
לבני ישראל כמא די פקיד יי ית
משה ו ועברו ית
חושנא עובד אומן כעובד איפודא
דהבא תכלא וארגונא וצבע
זהורי וכוז שזיר : מרבע הורה
עיה עברו ית חושנא זרתא
אורכיה וזרתא פותיה עיה ו
ואשלימו ביה ארבעא סרבין
דאבו טבא סררא קדמאה סמקן
ירקן וברקן סררא חד :
וסררא תנינא אומרנרין שבוי
וסכהלום וסררא מליקאה
קנפיה טרקיא ועין עגלא :
וסררא רביעאה פרוס יפא
ובורלא ופנתיה משקען מרמצן
דהב באשלותהון : ואבניא
על שמרת בני ישראל אנין ת
תרתא עסרי על שמהתהון כתב
מפרש כגלוף דעוקא גבר על
שמה לתרי עסר שבטין :
ועברו על חושנא תקין סתחמן
עובר גדילו דהב דכי : ועברו
תרתין מרמצן דהב ומרתין ע
עזקן דדהב ויהבו ית מרתין
עוקתא על תרין סטרי חושנא :
ויהבו תרתינו גדילן דהב על
תרתין עוקתא על סטרי חושנא :
וית מרתין גדילן דעל תרין ס
סטרוהי יהבו על תרתין מרמצתא
ויהבון על כתפי איפודא לקביל
אפוחי : ועברו תרתין עזקן
דהב ושיאו על תרין סטרי
חושנא על ספתיה די לעברא
דאיפודא לגיו : ועברו תרתין
עזקן דהב ויהבון על תרין
כתפי איפודא מלרע מלקביל אפוחי
לקביל בירת לופי מעלוי דהמין
איפודא : ואחרו ית חשנא מעוקתיה ד
לעוקת איפודא בחושנא ד
דתכלא למהוי על המין איפודא

מסרה

ולית דכו' נמסר במס' רבתא :
טורי ג' מל וסי' ומלא בן ד' טורי'
דיבן את בית יער הלכנן' ויבן את
והצ' סביב' ויהלם' נמסר בפרשת
תצוה : וישפה ג' וסי' והטור
הרביעי' והברו' בעדן ג' אלהים

מוסבת
כ כל חס
ויו כתלני
מל דמל כת
וסארכו חס
דמל כתי

וירכסו
לוי ויהושע
וירכסו

היית' מוסבת כ' חס וי' בתר וסי' והטור הרביעי' מוסבת שם : שמת ג' חס וסי' מעשה ורש אבן' והאבנים תהיון על' והאבנים על שמת בני : חותם כול
מלא' בליש' במו' נמסר פרשת תצוה : ואת שתי ו' וסי' וכמו השחר עליה' וקס כלילה הוא' ואת שתי קצות שתי' וחכרו' ויצל דוד ביסם והוא
דצקלני' ען אסרן את שני הגוים' וכל ואת שני הכליות דכו' : אשר אל ח' נמסר בסדר תצוה : ויתנם ג' ב' חס' וא' מל וסי' ואת שתי קצות שתי'
העבתות' ויעשו שתי טבעת זהב' ויתנם לחק בישראל' דירסיה' בתר' מל : להיות ח' חס' בליש' נמסר בסד' וישמע יתרו :

את פארי המנבעות / תפארת המנבעות / המנבעות המפוזרות לתת על המנכפת מלמעלה ועל ידי הפתילים היה מושבין על המנכפת כמין כתר וחי חפצר לומר הכין על המנכפת שהרי בשחיות קדשים סיכנו סערנו היה נראה בין צין למנכפת ששם מניח תפילין והצין היה נתון על המנכפת למעלה והצין למטה ומהו על המנכפת מלמעלה ועוד הקפתי בה כאן הוא חומר ויתנו עליו פתיל תכלת ובענין הכוונה הוא חומר ונתת חותנו על פתיל תכלת וחי חוטין זה חוטין הן לקשרו בהן במנכפת לפי שהצין אינו חלף מחוץ לחוץ וכמה יקשרנו במנכחו והיו קבועין בו חוטי תכלת לשני רחשו ובחמבעתו שבהם קושרו ותולהו במנכפת כשהיא בראשו ושני טוחין היו בכל קצה וקצה אחת מומעל ואחת מתחת לכד מנכחו וכן בחמבעו סכך הוא כוח לקשור ואין דרך קשירה בפחות מושכי חוטין לכך נחמד על פתיל תכלת ועליו פתיל תכלת וקושר דלמטה השנים כלן יחד מחוירו למועל ערפו ומושיבו על המנכפת ואל תתמה שלא נחמד פתיל תכלת הוחיל ומרובין הן סהרי מנינו בחושן ואפוד וירכסו את החשן וגו' ועל כרחך פחות משיכס לא היו סהרי בשתי קצות ה' החשן היו שתי טבעות החשן ובשתי כתפות האפוד היו שתי טבעות האפוד שכנגדן ולפי דרך קשירה הרבעה חוטין היו ומכל מקום פחות משני חי חפצר: ועשו בני ישראל את המלאכה ככל אשר צוה יי' וגו' ויביאו את המסכן וגו' שלא היו יכולין להקימו ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במסכן הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כבוד הקדוש שאין כח באלים לזקקן ומשה העמידו אלו משה לפני הקב"ה איך חפצר הקמתו על ידי אדם אמר לו עסוק אתה בידך כ כדחה כמקומו והוא כוקף וקם מחלויו והו סנחמד הוקם המסכן הוקם מחלויו מדרס דבי תנחומא:

אבן עזרא

ואת המנכפת שש' שהו' להרין: ואת פארי המנבעו' לבניו כי חיץ דרך המנכפת כמו המנבעו': ותכל' כמסקל ותרב משחת בנימין: ויביאו את המסכן' והנה את מיתריו ויתדותיה כמו את קלעי החצר ואת עמודיו ואת חלניה: ביום

בעל הטורים

ותכל כל מלאכת עבודת בני בעשרים וחמש ככסליו כנגדו ותכל אית לומר כי עתה בלא מלאכה כל העולם את הכתנת את הצין כל הנה חתיים לרכות שהיה לכל אחד ואחד התיק עמודיה

ולא יזחב וסי' החשן / החשן: רמוני חד מן ה' זוגין בסיפרא קדם חס' תניין מל' וסי' סבלת / לכן אמר לבני ישראל / סבלות ולקחתו אתכם לילעם / יצא / לך אל פרעה / וצא / השכם בבקר / שמן למאר / ושמן למאור / לאפד / אבני שהם / לאפוד / ואבני שהם / ויהיו האמם / והיו תואמם / רמני / ועשית על שוליו / רמוני / על שוליו:

ולא יזחב וסי' החשן מעל האפד כאשר צוה יהוה את משה: ועש את מעיל האפד מעשה ארג כליל תכלת: ופיהמעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע: ועשו על שוליו המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משור: ועשו פעמני זהב טהור ויתנו את הפעמנים בתוך הרמנים על שוליו המעיל סביב בתוך הרמנים: פעמן ורמן פעמן ורמן על שוליו המעיל סביב לשרת כאשר צוה יהוה את משה: ועשו את הכתנת שש מעשה ארג לאהרן ולבניו: ואת המנכפת שש ואת פארי המנבעת שש ואת מכנסיו הכד שש משור: ואת האבנט שש משור ותכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רקם כאשר צוה יהוה את משה: ועשו את ציץ נזר הקדש זהב טהור וכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש ליהוה: ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על המנכפת מלמעלה כאשר צוה יהוה את משה: ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ועשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה כן עשו: ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרסיו קרסיו ברחו ועמדו ואדניו: ואת מכסה עזרת האילים המאדמים ואת מכסה עזרת התחשים ואת פרכת המסך: את ארון העדת ואת בדין ואת הכפרת: את השלחן ואת כל כליו ואת לחם הפנים: את המנרה הטהרה ואת נרתיה נרת המערכה ואת כל בליה ואת שמן המאור:

שלישי דמוני ב קר מל יחד חס דין טל דרמנים רמני הרמני כל חריותה וי' כהא חסר וי' כהא חס

האסף / וזג הקציר / האסף / וזג שבעות / מטבעתו / וירכסו את החשן בשוא תחת הויו / מטבעותיו / וירכסו כפתת תחת הויו: כל אוריתא ומלכים רמנים הרמנים חס' במא מל' וסי' הרמנים מאתים / ושאר קריו דכו מל' במא חס' וסי' אל גנת אנה ירדתי לראות: ורמן ט' חס' נמסר בסדר תצוה: ותכלת וארגמן ודסמו' נמסר בסדר ויקהל: סכתב ד' וסי' והמכתב מכתב אלהים / וכתבו עליו מכתב פתוחי חותם / ובא אליו מכתב מאלהיו / דה' / מכתב לחוקיהו: ארון העדת יב' נמסר בסדר כי תשא: את כל כליו ב' ומסעי' בהן וסי' את השלחן / ונתנו עליו את כל: ואת שמן ו נמסר בסדר כיתשא:

אבן עזרא ספר שמות מ

ביום מחלוקת היא יא כי יום השמיני למלואים היה יום ראש חדש ניסן והזכרו לומר כי בשלשה ועשרי יום לאחד הקים משה את המשכן והנה יום תחלת המלואים היה משה סותרו וכוונתו להרגיל הכהנים ולמרו כי העביר שדרש משה והנה עורף הוא שער ראש חדש ונהנה כזה הסם שיקים משה המשכן באחד לחדש הראשון ולא יסתרו עד יום נסעו הארון והנה מבאנו בספרי כי מישאל וחלכין היו הטמאים לכבש חלם והנה יום שמיני למלואים הוא שמיני לחדש ויש כדמות רחיה על זה החמת למה לא הזכיר הכתוב שהיה מקים את המשכן וכוונתו ונהנה יהיה פתח אהל מועד אחר שיהיה נסתך כי כתוב ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה ועוד

כתוב ואל בני ישראל תדבר לאמר קמו עביר עוים לחטאת והיו שדרם משה ועוד חס היה שער ראש חדש למה לא הזכיר שנים כרים וחיל אחד ושבעה ככסים וכאשר הזכיר מלכד עולת הבקר היה ראוי שיאמר מלכד עולת החדש והנה על דרך הפשט ביום החדש הראשון היתה תחלת הקמת המשכן והנה זה המשכן הראשון והחלו לבנות הבית החדש שהיה המשכן השני בחדש השני שהיה חייב בשני לחדש כי כן כתוב בחדש השני בשני ובתלמודנו כתוב כי יום חמישי יבאו ישראל ממצרים והם הוא דרך קבלה קבל וחס הוא דרך סברא לכני יום חמישי יבאו כי אין בין שנה פשוטה לתחלת שנה אחרת כחן משלשה ימים כי שנת חסרון שנה ושכ יבאו בשביעית וחס מעוברת הם חמשה בחסרון ובעבור שהכתוב אמר ביום השבת יערכנו נראה כי ביום השבת ערך משה הלחם על השלח והנה ביום ששי הוקם המשכן או ביום שבת חף על פי שאין זה רחיה נמורה כי יוכל הטובן להשיב ביום השבת יערכנו הכהן אחר שהוקם המשכן וערך משה הלחם הנה הזכיר במעשה כי הקים משה המשכן כאשר אמרתי בשני המקצוע והלויים שהם משפחתו הקיימות כי חיינו מעשה יחיד נכתן האדנים למטה ואחר כן עם הקדשים ואחר כן הכריחים ואחר כן הקים העמודים בעבור הצרכת ומשך פתח האהל ואחר כן פרש האהל ושם עליו המכסה ואחר כן עם הארון לפאת ים נכתן הלוחות בארון ושם עליו הכבים וכתן את הכפרת על הארון מלמעלה וכתן השלחן וערך עליו לחם הפנים והנה יורה כי בבקר היה זה ואמר ועל הנזף אחר כן בלילה והעלה בבקר העולה היא עולת תמיד וכן עשה בין הערכים וביום הזה משח משה את המשכן ואת כל כליו ומזבח העולה ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו ונקלה העדה אל פתח אהל מועד ורחצו אהרן וכניו במים והלביש את אהרן בגדי הקדש גם הלביש בניו וכמשחו בשמן הקדש והניש פר בן בקר וחילים שנים ושחט את הכפר וחסט על המזבח והקטיר את האמורים ושחט האיל וזרק את דמנו על המזב והקטיר את האיל ושחט

בעל השורים

עמודיה ל כנס את עמודיה ל כנס את תכנית עמודיה חבכה עמודיה עמודיה יתפלגון סגמוריה הקסן הם עמודי עולה סוכות עולם עמוד: מחסרם

ואת מובחט' וסי' ואת השלחן ואת כל' ושל אחריו' ואת השלחן תנין ושל אחריו' ואת מובחט הקטרת דיקהל' ואת מובחט הוהב דויבאו' ואת מובחט העלה שם' ועש שלמה' דרה: עסדיה ד' מל' וחד חסר וסי' את קלעי החצר ואת עסדיה' אנכי תכנתי עמודיה' המרגזו ארץ מסקומה' הצבה עמודיה שבעה'

רשי

ויכרך חותם משה' חמר להם יהי רצון שתשרה שכיב' במעשה ידויכם ויהי נועם יי' חלהינו עלינו וגו' והוא מואחד עשר מומורים שבתכלה למשה: וסכות על הארון' לשון הנכה שהרי מחיכה היה: וערכת חת ערכו' שמים מערכות של לחם הפנים: ויפרס

ח

חסי

וית מרבחא דרהבא וירת משחא דרבותא וית קטורת בוסמא וירת פרסא דתרע משכנא: וית מרבחא דנהשא וירת סרדא דנהשא דילה ית אריהוהי וירת כל מנוהי ית כיורא וית בסיסיה: וית סרדי דרהבא ית עפורתא וירת סמכחא וית פרסא לתרע דרתא ית אטונוהי וספחא וירת כל מנוי פולחן משכנא למשכן זמנא: וית לבושי שמושא לשמשא בקורשא ית לבושי קודשא ל לאהרן כהנא וירת לבושי בנוהי לשמשא: ככל דרפקר ית משה בן עבדו בני ישראל ית כל פולחנא: והוא משה ית כל עבודתא והא עבדו יתה כמא די פקד יי' בן עבדו ובריה ירתהון משה: ומלל יי' עם משה למימר: ביומא דירחא קרבאח בתר לירחא תקים ית משכנא משכן זמנא: ותשון תמן ית ארונא דסדרותא ותעל על ארונא ית פרוכתא ותעל ית פתורא ותסדר ית סדרוהי ותעל ית מנרתא ותדלק ית בוצינהא: ותתן ית מרבחא דרהבא לקטורת בוסמא לקדם ארונא דסדרותא ותשון ית פרסא דתרעא למשכנא: וית מרבחא דעלתא לקדם תרע משכנא משכן זמנא: ותתן ית כיורא בין משכן זמנא ובין מרבחא ותתן תמן מיא: ותשון ית דרתא סחור סחור ותתן ית פרסא דתרע דרתא: ותסב ית משחא דרבותא ותרגו ית משכנא וית כל דרביה ותקדש יתה וית כל מנוהי ויהי קודשא: ותרגו ית מרבחא דעלתא וירת כל מנוהי ותקדש ית מרבחא ויהי מרבחא קודש קודשא: ותרגו ית כיורא וית בסיסיה ותקדש יתה: ותקרב ית אהרן וית בנוהי לתרע משכן זמנא ותסחי יתהון במיא:

ואת מובח הזב ואת שמן המשחה ואת קטורת הסמים ואת מסך פתח האהל: את מזבח הנחשת ואת מכבד הנחשת אשר לו את בדיו ואת כל כליו את הכיור ואת כנו: את קלעי החצר את עמריה ואת אדניה ואת המסך לשער החצר את מיתריו ויתדותיה ואת כל כליו ענדת המשכן לאהל מועד: את בני השרד לשרת בקדש את בני הקדש לאהרן הכהן ואת בני בניו לכהן: ככל אשר צוה יהוה את משה בן עשו בני ישראל את כל העבודה: ורא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה יהוה בן עשו ויכרך אתם משה: וידבר יהוה אל משה לאמר: ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד: ושמת שם את ארון העדות וסכרת על הארון הפרכת: והבאת את השלחן וערכת את ערכו והבאת את הכנרת והעלית את נרתיה: ונתתה את מזבח הזהב לקטרת לפני ארון העדות ושמת את מסך הפתח למשכן: ונתתה את מזבח העלה לפני פתח משכן אהל מועד: ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח ונרת שם מים: ושמת את החצר סביב ונתת את מסך שער החצר: ולקחת את שמן המשחה ומשחת את המשכן ואת כל אשר בו וקדשת אותו ואת כל כליו והיה קדש: ומשחת את מזבח העלה ואת כל כליו וקדשת את המזבח והיה המזבח קדש קדשים: ומשחת את הכיור ואת כנו וקדשת אותו: והקרבת את אהרן ואת בניו אל פתח אהל מועד ורחצת אתם במים:

קדמא חס: העדות ח מלאים בתורה נמסר בסדר אחרי מות: ואת בניו ז' נמסר בסדר כי תשא: סכת וסכת ד' וסי' וסכת על הארון' סכתה לראשי ביום נשק' סכתה באף' סכתה בעני' וא' וסכתה עליהם: ערכו ז' וסי' והבאת את השלחן וערכת את ערכו' איש כסף נפשות ערכו' וזון ערכו' אנך: נתנה שם ז' וסי' ונתת את הכיור' ובגוים ההם לא תרגע: ודבר בתוך הבית מפנימה הכי' ודעתם כי אני יי' בהיות הללוים' ואביאם אל הארץ אשר נשאתי את ידי' והיה בשבט אשר גר הגר אתו שם תתנו' נשכימה לכרמיים: ונתת לט חס' נמסר בסדר תרומה' ולחם משמים פלוגתא' ורוחך הטובה פלוגתא:

קדמא חס: העדות ח מלאים בתורה נמסר בסדר אחרי מות: ואת בניו ז' נמסר בסדר כי תשא: סכת וסכת ד' וסי' וסכת על הארון' סכתה לראשי ביום נשק' סכתה באף' סכתה בעני' וא' וסכתה עליהם: ערכו ז' וסי' והבאת את השלחן וערכת את ערכו' איש כסף נפשות ערכו' וזון ערכו' אנך: נתנה שם ז' וסי' ונתת את הכיור' ובגוים ההם לא תרגע: ודבר בתוך הבית מפנימה הכי' ודעתם כי אני יי' בהיות הללוים' ואביאם אל הארץ אשר נשאתי את ידי' והיה בשבט אשר גר הגר אתו שם תתנו' נשכימה לכרמיים: ונתת לט חס' נמסר בסדר תרומה' ולחם משמים פלוגתא' ורוחך הטובה פלוגתא:

פקודי מ אבן עזרא קיד

ושחט גם חיל המלוואים וזרק את דמו על המזבח והאמורים עם שוק הימין עם חלת מצה אחת וחלת לחם שמן הכל הקטיר המזבח ככה עשה שבעת ימי המלוואים וככה כתוב וזר חטאת תעשה ליום על הכפורים לכל יום ומשחת המזבח לקדשו וכתוב שבעת ימים תכפר על המזבח ומשחת אותו לקדשו והנה הטעם ככה תעשה כל שבעת ימי המלוואים וכתוב ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשח אותו ויקדש את המזבח שבעת ימים המלוואים אז החלו הנשיאים להקריב לחנוכת המזבח וככה היה הקריב אהרן עגל בן בקר לחטאת לכפר בעדו והעלה גם החיל שלו ועגל וכבש שהוא קרבן העם העלם עולה אחר ששחט שעיר החטאת וחטאו כאשר עשה לעגל החטאת אשר לו לזרוק דמו ולהקטיר האמורים רק חטאת הכהן לא יאכלנה כהן על כן נשקף בשך הפר מחוץ למחנה וחטאת הצבור שהוא שעיר עזים יאכלנה הכהני וכל זה היה אחר עולת הבקר ואחר כל זה הקריב עולת כחשון וחטאתו והנה נשלמה חנוכת המזבח אחר תשעה עשר יום לחדש הראשון וחל תשים אל לבך דברי הטוען אם כי מתי עשה קרבנות החב כי ישראל לא עשו במדבר סיני רק חט הפסח לילה אחד ולא שמרו חט המצו כי כן כתוב והיה כי יביאך יי שבעת ימים תחלל מצות ופירוש והיה היום הזה לכם לזכרון לדור הבא אחרי כן לקבוע יום זה כזאתכם מקרא קדש כי היה ביום הראשון נסעו מנוסף ועוד כי במדבר סיני חזן להם לחם שיעשו מצות שבעת ימים חף עבם שהיו קרובי מהיטוב דבר גדול היה שמכחו לחם לעשות ולאכול על מזבחים עם הפסח לילה כי עם רב היה מאלד והנה על דרך הסברה היה מקריב משה שבעת ימי המלוואים עולת תמיד וביום השבת שני כבשים חי זה יום שהיה לשבעת ימי המלוואים הקריב עולת שבת ואחר כן קרבן המלוואים וכל זה ככון רק מזה נעשה בחנוכת המזבח ביום השבת יש חומרים היו מלגנן ולא היו חושבין רק חשבון הימי שחנכו המזבח ואחריו חזרו כי עולת הנשיא הית נקדבת בשבת רק השלמים היו נשחטין יום ראשון ונחללין ורחיקם כי הנה הנשיא שהוא המושח יקריב ביום שבת ששה כבשים חוץ מעולת השבת של הצבור והכת הראשונה חומרת כי ככה שטת ימים שהקיפו ירחו והחלוץ הולך דלגו יום שבת והנה שבעת ימים סבבוה וכך חזרו על חרבעה עשר יום שדילגו יום הכפורים ולא הכניסוהו במספר ועל דרך הסברה כאשר הוקם המשכן ויצא משה אז ככה הענין את המשכן וכבוד השם מלא את המשכן ולא

רשי

ויפדו את האלהי
הן יריעות העזים :
את העדות הלוחות :
על ירך המשכן ככוכב
בחי הנפטי של רוחב
הבית : ירך כתרנו
דלא כירך הזה שהוא
בכזו של חלם :
ויקטר עליו קטרות
שחית וערבית כמו
שנחמד בבקר בבקר
בהטבתו את הנכות
בומר : ובהעלות

והלבשת את אהרן את
בגדי הקדש ומשחת אתו וקדשת
אתו וכהן לי : ואת בניו תקריב
והלבשת אתם כתנת : ומשחת
אתם כאשר משחת את אביהם
וכהנו לי והיתה להיות להם משחתם
לכהנת עולם לדדתם : ועש משה
ככל אשר צוה יהוה אתו כן עשה :
ויהי בחדש הראשון
בשנה השנית באחד לחדש הוקם
המשכן : ויקם משה את המשכן
ויתן את ארניו וישם את קרשיו
ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו :
ויפרש את האהל על המשכן וישם
את מכסה האהל עליו מלמעלה
כאשר צוה יהוה את משה :
ויקח ויתן
את העדת אל הארון וישם את
הבדים על הארון ויתן את הכפרת
על הארון מלמעלה : ויבא את
הארון אל המשכן וישם את פרכת
המסך ויסך על ארון הערות כאשר
צוה יהוה את משה : ויתן
את השלחן באהל מועד על ירך
המשכן צפנה מחוץ לפרכת :
ויערך עליו ערך לחם לפני יהוה
כאשר צוה יהוה את משה : וישם
את המנרה באהל מועד נכח
השלחן על ירך המשכן נגבה :
ועל הנרת לפני יהוה כאשר צוה
יהוה את משה : וישם
את מזבח הזהב באהל מועד לפני
הפרכת : וקטר עליו קטרת סמים
כאשר צוה יהוה את משה : וישם
את מסך הפתח למשכן :

הוקם נ' ב' מל' וא' חס' וס' הוקם המשכן / הוקם את דברי יהונדב / נאם הגבר הקם על / בתרא חס' ומלעיל :
ויקם משה את המשכן ד' פסו' מיזרח אית בהן ה' את וס' ויקם משה את המשכן / והוצאת את האיש / ואם
רע בעיניכם / ויקם את העמודים : את מכסה ב' וס' ויסך נח את מכסה / וישם את מכסה : יה פסו' אית בהן
ותלבש ית אהרן ית לבשת
קודשא ותרגי יתיה ויתקדש יתיה
וישמש קדמו : ויתבנהו תקרב
ותלבש יתהון בתונון : ותרגי
יתהון כמא דירביתא ית אבוהון
וישמשון קדמי ותחי לכהו להון
רבותהון לכהנות עלם לריתון :
ועבר משה ככל די פקד יי
יתיה כן עבר : והוה
בירחא קדמאה בשתא תניתא
בחד לירחא אתקם משכנא :
ואקים משה ית משכנא ויהב ית
סמכוהו ושוי ית דפוהו ויהב ית
עברוהו ואקים ית עמודוהו :
ופרס ית פרסא על משכנא ושוי
ית חופאה דמשכנא עלוהו מ
מלעילא כמא די פקד יי ית משה ו
ונסיב ויהב ית
סהרותא בארונא ושוי ית אריחא
על ארונא ויהב ית כפורתא על
ארונא מלעילא : ואעל ית
ארונא למשכנא ושוי ית פרוכתא
דפרסא ואטיל על ארונא ד
דסהרותא כמא די פקד יי ית
משה :
ויהב ית פתורא
במשכן זמנא על צדא דמשכנא
צפונא מכרא לפרוכתא : וסדר
עלוהי סרתי דלחם קדש יי כמא
די פקד יי ית משה : ושוי ית
מנרתא במשכן זמנא לקביל
פתורא על שרא דמשכנא דרומא ו
ואדליק בוצינא קדש יי כמא די
פקד יי ית משה :
ושוי ית מדבתא דדחבא במשכן
זמנא קדם פרוכתא : ואקטר
עלוהי קטורת בוסמין כמא די
פקד יי ית משה :
ושוי ית פרסא דתרעא למשכנא :

אל על על וס' ויאמרו איש אל אחיו אבל ויאמר יי אל משה נטה ירך דארב / דחשך ונתת אל חשן המשפט
ויאמר יי אל משה פסל לך ויקח ויתן את העדות / ועשו להם צצית ונתת את הכרחה : והוצאתם את שניהם
אל שער / הרמה ממני שנים חדשים / אתי שלח יי למשחך אשר בחר כי מאבך / ותבא בת שבע אל
המלך / ויבא אחאב אל ביתו סר וזעף / וישמע בן הדד אל המלך / כה אשר יי צבאת לך בא אל הסכן /
ואקום ואצא אל הבקעה / תהי נא אונך קשבת / תהי נא עניך פתוחות / והנותר לנשיא מה זמיה : ויבא
נא נמסר בסדר ויקהל : ויסך ד' רפך וס' ויבא את האוק אל המשכן / ורחץ וסך / לגבר אשר דרכו
נסתרה / ויסך בדתים ים : משכנא קדמאה על צלע המשכן / משכנא תניי' על ירך / ואפס הוא צלע
על ירכו : ויקטר עליו ד' דסמי' וס' ויקטר עליו קטרת סמים / ויקטר עליו קטרת המזבח / ויקטר עליו את
עלתו : קטרת סמים / הדסמי' בקרי' וס' ויקטר עליו אהרן קטרת סמים / ויקטר עליו קטרת סמים /
ומלא חפני קטרת סמים וקה / להקטר קטרת / ומקטרים ליי עולות בבקר / ודה :

בעל הטורים

משחתם שני והיתה
לזה משחתם : כי
משחת כהן מוס כפי
פירוש לוחן שהם
תעומים והיה להם
משחת לכהן עולה
אבל כשהיה כהן
מוס לא לזרוק דמו
הוקם שלש הוקם
הוקם על
נבי דול' הוקם את
דברי יונדב כן רכב
בכות שהקים דול
הוקם כדכתיב הנה
אכני וישכ כתיב א'
ארו' וכו' הוקם על
כני יונדב כן רכב
הקיימו דברי חביה
זכו למה של לא יכרת
איש ליונדב כן רכב
עומד לכני כל הימי'
הוקם משה את
המשכן : משכן לא
לחמר אלא המשכן
לכתיב משכן של
מציל דאית בפסוק
שמה הקנה למלאכי
של מעלה לקיים ה'
משכן למעלה
יסך ד' יוסר על
ארון העדות : יוסר
יסך אלה בעדו : יוסר
כדלתיב : יוסר
וירחץ נבי דול' :
בזכות יוסך על ארון
שכא אל בית האלהים
שכל זמן שהיה ארון
לא ככנס למקדש :
ולמוכח

ובהעלות אהרן וגו' אף ביום השמיני למלוואים שהיה יום הקמת המשכן שמש משה והקריב קרבנות כבוד חוץ מחותן שנצטוו בו ביום שנאמר קרב אל המזבח וגומר:
את העולה עולת התמיד ואת המזבח ואת כסכים של תמיד כמו שנאמר ועשרן סלת כלול בשמן וגומר: ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו יום שמיני למלוואים
היוסו כולם לכהונה ותרגומו ומקדשן מיניה בו ביום קדש משה עמהם: ובקרבנתם כמו ובקרבם כשיקריבו כתיב ולא יכול משה לבח אל אהל מועד וכתוב אחד
הואמר ובבא משה אל אהל מועד בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם כי שכן עליו הענין אמור מעתה כל זמן שהיה הענין לא היה יכול לבח כסתלק הענין ככנס ומדבר
עמו לעיני כל בית

ישראל בכל מסעיהם
בכל מסע שהיו נוסעו
היה הענין שוכן ב
במקום אשר יחנו סט
ינקום חבייתן אף הוא
קרוי מסע וכן ילך ל
למסעיו וכן אלה מסעי
לבי שממיקום החנייה
חורו ונסעו לכך נקראו
כולן מסעות:

ועתה

לבי שפירשתי האבול
והספן פקקים פקקים
על כיהושי המקראות
יש לסגות בביורכפן
אני כות מעשהי יחד
האפוד היה עשוי
כמין סינר של נשים
דוכנות סוסי וחוגרו
מוחזרוני כנגד לבו
למטה מאחיליו רחבו
כרחב גבו של אדם
לה יותר ומגיע עד עקביו
והחשב מחובר
בראשו על פני רחבו
ולא במחט אלא מעשה
אורג ומאריך לכאן
ולכאן כדי להקיף ו
ולחגור בו והכתבות
מוחברות בחשב אחת
לימין ואחת לשמאל
מרוחקין זו מזו שיעור
הבדלות כתבים מ
מוחזרוני הכהן לפני
קצות רחבו של סינר
שכשנוקפן עומדות לו
על שתי כתפיו והן כ
כאין שתי רצועות ע
עשויות ממיץ האפוד
ארוכות כדי שיעור ל
לנוקפן אצל צווארו מ
מכאן ומכאן ונקבלות
לפניו למטה ונקבלות
מעט ואחבי השוהם
קבועות כהן אחת על
כתף הימין ואחת על
כתף שמאל והמשבצות
כתוכו בראשיהן לפני
כתפיו של כהן וראשי
שתי עבותות הזהב ת
תחובות בסתי טבעות

ואת המנחה ח' וס' ואת מנחת העלה והעלה הכהן את ויקח מנחת את גדי העיס ביום ההוא קדש המלך
כ' בפסו ועל הנשיא יהיה יעשו את הכבש ויקדש המלך דחה: לרחצה ה' נמסר בריש סדר כי תשא:
ואהרן ובניו ג' דסמ' וס' ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו והחגי לפני המשכן קדמה ומקשריו לוי: ובקרבת

ואת מנחת העלה שם פתח משכן
אהל מועד ועל עליו את העלה
ואת המנחה כאשר צוה יהוה את-
משה: וישם את-

הכיר בין אהל מועד ובין המזבח
ויתן שמה מים לרחצה: ורחצו
כבנו משה ואהרן ובניו את ידיהם
ואת רגליהם: בבאם אל אהל
מועד ובקרבנתם אל המזבח ירחצו
באשר צוה יהוה את משה:

ס ויקם את החצר
סביב למשכן ולמזבח ויתן את-
מסך שער החצר ויכל משה את-
המלאכה:

ויבס הענין את אהל מועד וכבוד
יהוה מלא את המשכן: ולא יכל
משה לבוא אל אהל מועד כי שכן
עליו הענין וכבוד יהוה מלא את-
המשכן: ובהעלות הענין מעל
המשכן יסעו בני ישראל בכל
מסעיהם: ואם לא יעלה הענין
ולא יסעו עד יום העלתו: כי ענין
יהוה על המשכן יומם ואש תהיה
לילה בו לעיני כל בית ישראל
בכל מסעיהם: חזק

סכום פסוקי דספרא ואלה שמות אלף ומאתים וט
וסימנו ארט וסדריו יא ופרשיותו כט וחציו אלהים
לא תקלל:

ל וחד בקרבנתם ומשמש אלפא ביתא: ולא ז ראשי פסוקים בספרא וס' ולא יכלה עוד הצפינו ולא יכלו
החורטמים ולא יכל משה לבא אל אהל מועד ולא ישמע אליכם פרעה ולא שמעו אל משה ולא תותירו
מסנו עד בקר ולא תעלה במעלת על מובחי: ענין ד רפין בקרי' וס' כי ענין על המשכן וכסה ענין
הקטרת את הכפרת יפיץ ענין אודו ועתר ענין הקטרת עלה וחד וענין עליהם: ואש ג' בטעם זקף גדול
וס' ואש מתלקחת בתוך הברד תהיה לילה בו לעיני ואש אכלה את נאות המדבר ונמסר גם בסדר
וארא: סימן של סוף ואלה פקודי וביאו את המשכן ואת כל כליו ואת מסכה ואת פרכת ואת בריו
ואת הכפרת ואת לחם ואת כל כליה ואת שמן ואת מנחה ואת השמן ואת קטרת ואת מסך ואת
מכסה ואת כל כליו ואת כנו ואת אדניה ואת המסך ואת כל כלי ואת בגדי בניו:

בפני קצות רחבו העליון אחת לימין ואחת לשמאל ושני ראשי השרשרות תקועין במשבצות לימין וכן ראשי
החסן תלוי במשבצות האפוד על לבו מלפניו ועוד שתי טבעות בסתי קצות החסן בתחתיתו וכנגדן שתי טבעות בסתי
בחתן וטבעות החסן מול טבעות האפוד שוכבין זה על זה ומרכסין כפתיל תכלת תחוב בטבעות האפוד והחסן
החסן דבוק לחשב האפוד ולא יהא כד ומובל והולך וחוזר:

אבן עזרא

ולא יכול משה אז קראו השם
שיכנס אל אהל מועד והיה מדבר
עם השם כניס אל פנים ביוקום
שהיה ככנס כהן גדול פעם אחת
בשנה עם ענין הקטרת כי משה
בן בית הוא והוצרכתי לומר
ככה כי משה עם הלוחות בחרון
ועם הכפרות טעם הכרובים
על החרון ועליהם תיגיד הכבוד
הנה מה נעשה כאשר ירילו

החרון ובניו כרכת המשך מחוץ
מקום החרון אך יצאו אליו על
כן אמרתי כי משה לבדו היה
ככנס לפנים מהפרכת ואהרן
ובניו ירילו המשך הנקר כרכת
ומשה היה לוקח המשך ומכסה
בו מיד את החרון העדות שלא
יראוהו אהרן ובניו ואמר הכתיב
וכסו בו כי היו עוררים אותו ויש
אומרים כי הכהנים מכסים ה
החרון ואין כניהם לכמה החרון
ובעבור שוכח בו כתוב ואם
תהיה לילה בו ואם לכל מסעיהם
גם זה יורה כי יש פעמים שיסע
הענין בלילה והנה לא מכאנו
כתוב שסענו בלילה והאומר זה
יפרש אז יומם ולילה יום אחד
והנה מה יעשה במלת מסעיהם
ולא אמר מחיהם רק פירשו
אז יומם ולילה אז יומם אז לילה
כמו ונקלל אביו ואמו מות יומת
והוצרכתי לכל זה בעבור
שראיתי כתוב בתפלת משה על
דבר המרגלים ובעמוד ענין אחת
הולך לכניהם יומם ובעמוד אש
לילה:

חסלת ספר
ואלה שמות
ויקרא

כשלא ספר ואלה שמות
תהלה לשוכן מרומות

חסלת ספר ואלה שמות תהלה לשוכן מרומות